

Uden uddannelse

Uden uddannelse

Uden uddannelse

Udgivet af Danmarks Statistik
Juni 2021
Foto: Colourbox

Pdf-udgave:

Kan hentes gratis på www.dst.dk/publ/udenudd
ISBN 978-87-501-2380-4

Adresser:

Danmarks Statistik
Sejroegade 11
2100 København Ø

Tlf. 39 17 39 17

e-mail: dst@dst.dk

www.dst.dk

Signaturforklaring:

- » Gentagelse
- Nul
- 0 } Mindre end en halv af den anvendte enhed
- 0,0
- Tal kan efter sagens natur ikke forekomme
- .. Oplysning for usikker til at angives
- ... Oplysning foreligger ikke
- * Foreløbige anslåede tal
- Databrud i en tidsserie. Oplysninger fra før og efter databrudet er ikke fuldt sammenlignelige
- // Databrud i diagrammer
- i.sk. Ikke sæsonkorrigeret
- sk. Sæsonkorrigeret
- r Reviderede tal

Som følge af afrundinger kan summen af tallene i tabellerne afvige fra totalen.

Symbols:

- » Repetition
- Nil
- 0 } Less than half the final digit shown
- 0,0
- Not applicable
- .. Available information not conclusive
- ... Data not available
- * Provisional or estimated figures
- Break in a series, which means that data above the line are not fully comparable with data below the line
- // Break in a series (in diagrams)
- i.sk. Not seasonally adjusted
- sk. Seasonally adjusted
- r Revised figures

Due to rounding, the figures given for individual items do not necessarily add up to the corresponding totals shown.

© Danmarks Statistik 2021

Du er velkommen til at citere fra denne publikation.
Angiv dog kilde i overensstemmelse med god skik.

Det er tilladt at kopiere publikationen til privat brug.
Enhver anden form for hel eller delvis gengivelse eller mangfoldiggørelse af denne publikation er forbudt uden skriftligt samtykke fra Danmarks Statistik.
Kontakt os gerne, hvis du er i tvivl.

Når en institution har indgået en kopieringsaftale med COPY-DAN,
har den ret til – inden for aftalens rammer – at kopiere fra publikationen.

Forord

Dansk velfærds- og uddannelsespolitik har i mindst 100 år haft til formål at øge uddannelsesniveaut i Danmark, og siden 1990'erne har konkrete uddannelsespolitiske mål været med til at sætte en retning for uddannelsespolitikken, herunder målsætningen om at 95 pct. af en ungdomsårgang skulle gennemføre en ungdomsuddannelse.

De uddannelsespolitiske mål er løbende blevet understøttet med forskellige politiske indsatser og reformer med det overordnede formål at sikre, at så mange unge som muligt får en erhvervskompetencegivende uddannelse. Ligeledes har vi i Danmark et stort og veludbygget system for voksen- og efteruddannelse, som giver mulighed for at tage en uddannelse senere i livet.

Danmarks Statistiks omfattende personregistre gør det muligt at følge, hvor mange der får en erhvervskompetencegivende uddannelse, hvem de er, og hvordan det går dem senere i livet. Denne publikation stiller skarpt på den tredjedel af den voksne befolkning, der *ikke* har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Det gennemgående perspektiv i publikationen er at sammenligne personerne uden en uddannelse med personerne med en uddannelse, og dermed give et statistisk billede af, hvad der kendetegner gruppen uden uddannelse samt vise forskelle og ligheder mellem gruppen uden uddannelse og gruppen med uddannelse inden for en række temaer.

De enkelte kapitler kan læses med nedslag i et bestemt tema, eller publikationen kan læses som et hele af den særligt interesserede. Kapitel 2-10 er temakapitler, som indeholder deskriptive analyser inden for temaerne forældrebaggrund, uddannelsesystemet, helbred, børn og pardannelse, arbejdsmarked, løn, indkomst samt kriminalitet, mens kapitel 11 går på tværs af flere af de beskrevne temaer og forsøger at finde sammenhæng mellem uddannelsestilknytning i de unge år og sandsynligheden for ikke at have gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse som 30-årig.

Publikationen er udarbejdet i Danmarks Statistiks Afdeling for Personstatistik i et tværgående samarbejdsprojekt. Med udgangspunkt i en fælles populationsdefinition har de enkelte fagkontorer for Arbejdsmarked, Befolkning og Uddannelse samt Privatøkonomi og Velfærd udarbejdet de tematiske kapitler, og det tværgående analysebidrag er udarbejdet af Metode og Analyse.

Udarbejdelsen af publikationen har været fulgt af en intern styregruppe i Danmarks Statistik samt en ekstern følgegruppe, som har bestået af Mie Dalskov Pihl (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd), Jørgen Sloth Bjerre Hansen (CEPOS), Kristian Thor Jakobsen (DEA), Anders Hjorth-Trolle (Rockwool Fonden), Helle Bendix Kleif (VIVE) samt Noemi Katznelson (Aalborg Universitet).

Danmarks Statistik, juni 2021

Birgitte Anker, rigsstatistiker

Niels Ploug, afdelingsdirektør for Personstatistik

Indholdsfortegnelse

Sammenfatning.....	7
1. Population og metode.....	11
2. Gruppen uden uddannelse	17
3. Forældrebaggrund.....	29
4. Veje gennem uddannelsessystemet	37
5. Helbred	47
6. Børn og pædagogik.....	57
7. Arbejdsmarked	65
8. Lønmodtagere.....	79
9. Indkomst og formue	87
10. Kriminalitet.....	95
11. Tidlig uddannelsestilknytning og det at gennemføre en uddannelse.....	103

Sammenfatning

Hvem er egentlig uden uddannelse i dagens Danmark? Hvad kendetegner personer, som ikke har taget en uddannelse ud over grundskolen eller gymnasiet, og hvordan adskiller denne gruppe sig fra andre, som har en uddannelse? Vi søger med denne publikation at beskrive en befolkningsgruppe med centrale statistiske parametre, som Danmarks Statistik ligger inde med oplysninger om.

Publikationen giver et statistisk billede af, hvad der kendetegner gruppen uden uddannelse og hvilke forskelle og ligheder, der er mellem personer hhv. uden og med en erhvervskompetencegivende uddannelse. Det er vigtigt at påpege, at vi i publikationen ser på sammenhænge mellem uddannelse og de forskellige parametre, men vi kan ikke ud fra analyserne konkludere, at der er årsagssammenhænge mellem uddannelse og de enkelte parametre. Dvs. man kan ikke ud fra analyserne i publikationen drage konklusioner om, at uddannelse eller ingen uddannelse påvirker om man bliver gift, får børn, har et godt helbred, er tilknyttet arbejdsmarkedet, har en høj indkomst eller begår kriminalitet.

Udgangspunktet er alle personer i befolkningen over 20 år. I mange tilfælde snævres gruppen ind til mere afgrænsede aldersintervaller, idet der ikke findes oplysninger for hele populationen. Desuden er personer med uoplyst uddannelse frasorteret og indgår ikke i analyserne i publikationen. Ca. halvdelen af de 78.600 personer, der er frasorteret pga. uoplyst uddannelse, er indvandrere. Nedenfor sammenfattes centrale pointer fra de enkelte kapitler til en generel beskrivelse af gruppen uden uddannelse.

Hvem og hvor mange

En tredjedel af befolkningen over 20 år har ikke en erhvervskompetencegivende uddannelse, dvs. at de ikke har gennemført en uddannelse ud over grundskolen eller gymnasiet. Det er denne gruppe, der er i denne publikation kaldes personer uden uddannelse. Der er store variationer mellem køn og alder. Blandt de ældste på 80 år er andelen uden uddannelse 45 pct., mens andelen for de 30-årige er 19 pct. – foruden 4 pct., som er i gang med en uddannelse. Uddannelsesniveaulet er således hævet over tid i Danmark. I 1986 var 1,5 mio. personer mellem 20 og 69 år uden uddannelse, svarende til 1,5 mio. personer. I dag er antallet faldet til 1,1 mio. personer uden uddannelse, svarende til 30 pct. af de 20-69-årige.

Det er især kvinderne, der har medvirket til at hæve uddannelsesniveaulet, og det er især personer med videregående uddannelser, der er blevet flere af. I de ældre aldersgrupper er der flest kvinder, som ikke har en uddannelse, mens der i de unge aldersgrupper er flere mænd end kvinder uden uddannelse. Samlet set har mænd i dag et lidt lavere uddannelsesniveau end kvinder.

Mange uden uddannelse er som voksne bosat i landkommuner og på Københavns vestegn, mens der ikke er nogen klar tendens til, at personer uden uddannelse er vokset op i bestemte egne af landet.

Opvæksten

Børn af forældre uden uddannelse er i højere grad uden uddannelse som 30-årige end 30-årige, der er børn af forældre med uddannelse. De fleste 30-årige uden uddannelse er dog børn af forældre, hvor en af forældrene har en uddannelse.

De 30-årige, der ikke har fået en uddannelse, er i mange tilfælde vokset op i familier, der har haft en lavere indkomst under deres opvækst, end andre familier. Det viser sig, at 25 pct. af de 30-årige uden uddannelse er vokset op i de 10 pct. af familierne, som har den laveste indkomst.

De 30-årige uden uddannelse har i mindre grad end de 30-årige med uddannelse boet sammen med begge deres forældre som både 5-årige og 15-årige. Som 5-årige boede 68 pct. af personerne uden uddannelse sammen med begge forældre, mens

det gjaldt for 82 pct. af personerne med uddannelse. Som 15-årige boede 50 pct. personerne uden uddannelse med begge forældre, det sammen gjaldt for 69 pct. af personerne med uddannelse. De 30-årige uden uddannelse har også gennemsnitligt boet i flere kommuner inden de fyldte 15 år, end de 30-årige med uddannelse.

Oftere, end det gælder for 25-årige med uddannelse, har de 25-årige personer uden uddannelse oplevet såvel psykisk som fysisk sygdom hos deres forældre og en lidt større andel har mistet en forælder som helt unge. Den tværgående analyse (kapitel 11) viser endvidere, at den enkelte har signifikant mindre sandsynlighed for at få en uddannelse, hvis vedkommende har været anbragt uden for hjemmet som barn.

Skoletiden De allerfleste uden uddannelse har gået i en normalklasse op igennem deres skoletid ligesom de af deres jævnaldrende, som har en uddannelse. Men der er en overrepræsentation af elever fra specialområdet, som ikke får en uddannelse. Mens 67 pct. af elever fra normalklasserne får en uddannelse, gælder det kun 33 pct. af de elever, som har gået i specialklasse. Der er også flere uden uddannelse, hvis gennemsnitlige karakterer i 9. klasse lå i den lave ende.

37 pct. af de 25-44-årige uden uddannelse har ifølge Danmarks Statistiks registre ikke påbegyndt en erhvervskompetencegivende uddannelse efter grundskolen eller gymnasiet. Tallet dækker over en vis andel indvandrere, som er kommet til Danmark som voksne, og ellers er det især blandt de ældste i gruppen af 25-44-årige uden uddannelse, at mange ikke har forsøgt at få en erhvervskompetencegivende uddannelse. Det har de yngre aldersgrupper i højere grad. Men samtidig ses også, at det for mange ikke lykkes at gennemføre en uddannelse, selvom de påbegynder en. 47 pct. af de 25-44-årige uden uddannelse har et eller flere afbrudte uddannelsesforløb bag sig.

Det er især erhvervsuddannelser, hvor mange af de unge har forsøgt sig, uden at det har ført til en gennemført erhvervsuddannelse.

De omstændigheder og valg, som den enkelte træffer i de unge år har tydelig sammenhæng med, om den unge gennemfører en erhvervskompetencegivende uddannelse. Den tværgående analyse viser, at de unge, som i 16-20 års alderen har været i gang med ungdomsuddannelse i 4 ud af de 5 år, med større sandsynlighed har gennemført en kompetencegivende uddannelse som 30-årig, end de unge som i samme alder havde svagere tilknytning til uddannelsessystemet.

Børn og familie På tværs af alle aldersgrupper har personer uden uddannelse i mindre grad børn end personer med uddannelse. I den alder, hvor kun ganske få får (flere) børn, nemlig de 50-59-årige, har 21 pct. af personerne uden uddannelse ikke børn mod 15 pct. blandt personerne med uddannelse. Derimod har de 50-59-årige uden uddannelse, som har børn, i gennemsnit 0,1 flere børn end de 50-59-årige med uddannelse. En højere andel af personer uden uddannelse var også unge, da de fik første barn. Blandt de 30-34-årige kvinder uden uddannelse fik 23 pct. deres første barn, før de fyldte 21 år. Tilsvarende gjaldt det kun for 5 pct. af de 30-34-årige kvinder med uddannelse.

Personer uden uddannelse er oftere både ugifte eller fraskilte sammenlignet med personer med uddannelse. Blandt de 30-59-årige mænd er 44 pct. af mændene uden uddannelse ugift ift. 32 pct. af mændene med uddannelse. Ligeledes er 14 pct. af de 30-59-årige mænd uden uddannelse fraskilt, mens det gælder 12 pct. af mændene med uddannelse. For kvindernes vedkommende er mønstret det samme, idet 31 pct. af de 30-59-årige kvinder uden uddannelse er ugift overfor 26 pct. med uddannelse, og 19 pct. af kvinderne uden uddannelse er fraskilt overfor 15 pct. af kvinderne med uddannelse. Opgøres parforhold i stedet på familietype, dvs. på hvorvidt den enkelte bor sammen med en anden voksen i stedet for at opgøre personernes civilstand, er 42 pct. af de 30-59-årige uden uddannelse enlige, mens det kun gælder 27 pct. af de 30-59-årige med uddannelse.

Helbred I alle aldersgrupper fra 20-69 år benytter gruppen uden uddannelse sundhedsvæsenet i højere grad end personer med uddannelse.

Allerede i deres ungdomsår som 25-årige, har gruppen uden uddannelse haft et langt større forbrug af sundhedsydelse end de, som har gennemført en uddannelse. Personer uden uddannelse har hyppigere kontakt med deres læge, og har i gennemsnit været indlagte på sygehus i mere end dobbelt så lang tid, som deres jævnaldrende, der har eller er i gang med at tage en uddannelse.

Men især ser det ud til, at det psykiske helbred i barndoms- og ungdomsårene er mere belastet i gruppen uden uddannelse og måske kan have stået i vejen for at gennemføre en uddannelse. Blandt de 25-årige uden uddannelse har fire ud af ti været psykiatriske patienter på et tidspunkt, siden de fyldte 13 år – blandt de unge med en uddannelse, er det ca. en ud af ti, som har været psykiatrisk patient.

Arbejdslivet At have en uddannelse kan lette adgangen til arbejdsmarkedet. Det gælder i alle aldersgrupper at beskæftigelsesfrekvensen, dvs. den andel der er i beskæftigelse, er markant lavere hos personer uden uddannelse sammenlignet med personer med uddannelse. Især blandt kvinder er færre uden uddannelse i beskæftigelse.

Men de fleste – 58 pct. af de 20-69-årige uden uddannelse – er beskæftigede i 2018. Blandt de 35-54-årige er 65 pct. i beskæftigelse i 2018, heraf 6 pct. som selvstændige.

Personer uden uddannelse har typisk et arbejdsliv med flere afbrydelser i form af perioder uden beskæftigelse, og en hel stabil tilknytning til arbejdsmarkedet er sjældnere for gruppen uden uddannelse.

14 pct. af de 45-54-årige uden uddannelse var permanent uden beskæftigelse i perioden 2008-2018, mens blot 2 pct. af de 45-54-årige med uddannelse var permanent uden beskæftigelse i samme periode. Det betyder, at 14 pct. af gruppen uden uddannelse tilsyneladende ikke er i stand til at arbejde og dermed forsørge sig selv. Blandt de 35-54-årige modtager 14 pct. af personerne uden uddannelse da også førtidspension og 5 pct. modtager kontanthjælp uden at være jobparate eller i aktivering.

Økonomien Lønmodtagere uden uddannelse tjener i gennemsnit 41 kr. mindre i timen end personer med en uddannelse, hvis de er på månedsløn og 22 kr. mindre i timen, hvis de er på timeløn – hvilket de oftere er. I de fleste arbejdsfunktioner, hvor der kan være lønmodtagere både med og uden uddannelse, har personer med uddannelse en højere timeløn end personer uden uddannelse. I mange store fag er der dog kun en forskel på 5 kr. i timen for personer uden og med uddannelse. Det gælder fx kontor, transport, rengøring og manuelt bygge- og anlægsarbejde.

Der er forskel på lønniveauet mellem kvinder og mænd og denne forskel imellem kønnene gør sig både gældende for personer både med og uden uddannelse. Kvinder uden uddannelse har den laveste medianløn uanset alder både sammenlignet med mænd uden uddannelse og kvinder og mænd med uddannelse. Der synes en tendens til mindre forskel i indkomst mellem mænd og kvinder uden uddannelse end i de uddannede grupper.

Men inden for IT-branchen er der visse arbejdsfunktioner, hvor personer uden uddannelse i gennemsnit klarer sig bedre end gruppen med uddannelse. IT-branchen er da også kendetegnet ved, at den først blev uddannelsesdækket i 1990'erne.

Den svagere arbejdsmarkedstilknytning og den gennemsnitlige lavere løn, som personer uden uddannelse har, slår også igennem i gruppens gennemsnitlige indkomst og det, som spares op.

Personer uden uddannelse tjener mindre i løbet af livet. Den samlede indkomst, formue og pensionsformue ligger på et lavere niveau for personer uden uddannelse. Blandt de 60-årige har gruppen uden uddannelse i gennemsnit akkumuleret 85 pct. af den indkomst, som personerne med en uddannelse har akkumuleret i samme alder.

Opsparing til pension og nettoformue ved 60-årsalderen ligger for personer uden uddannelse på et betydeligt lavere niveau end, hvad deres jævnaldrende med en uddannelse har sparet op.

Nettoværdien af pensionsformuen udgør i gennemsnit 62 pct. af, hvad personer med en uddannelse har haft mulighed for at spare op.

Til gengæld viser den tværgående analyse, at personer uden uddannelse, der arbejder som selvstændige, oftere er blandt personerne med de højeste indkomster som 30-årige end resten af gruppen uden uddannelse.

Kriminalitet Et fåtal af befolkningen er kriminelle, men personer uden en uddannelse, er overrepræsenteret i denne statistik. Ved 30-årsalderen er andelen af mænd uden uddannelse, der har fået mindst én dom for overtrædelse af straffeloven, markant højere end for mænd med uddannelse. Mens 36 pct. af de 30-årige mænd uden uddannelse har fået en dom, gælder det for 13 pct. af de 30-årige mænd med en uddannelse. Dømte mænd uden uddannelse får desuden oftere mere end én dom i forhold til dømte mænd med uddannelse.

Kriminaliteten er faldende eller stagnerende for mænd fra de yngre fødselsårsgange, og det gælder både personer med og uden uddannelse. Andelen af kvinder uden uddannelse, som får en dom for overtrædelse af straffeloven, lader til gengæld til at være i stigning for de yngre årgange.

1. Population og metode

Sammenfatning I dette kapitel gennemgås metoden bag udtrækket af grundpopulation, og den samlede populationen beskrives. Dette skal bidrage til forståelsen af de populationsvalg, som er foretaget i de enkelte tema-kapitler.

Publikationens grundpopulation består af 4.425.589 personer, hvilket er de personer i alderen 20 år eller ældre, som indgik i Danmarks befolkning pr. 31. december 2018, og samtidig indgik i *Registret over højest fuldførte uddannelse* pr. 31. december 2018. Det svarer til knap 78 pct. af hele befolkningen.

Af de 4.425.589 personer udgør knap en tredjedel, 1.436.473 personer, den gruppe som kaldes *Personer uden uddannelse*, dvs. personer som ikke har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse, og de resterende 2.989.116 personer udgør gruppen som i denne publikation kaldes *Personer med uddannelse*, dvs. personer der har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse.

1.1 Den undersøgte gruppe

Grundpopulationen i denne publikation omfatter personer i alderen 20 år eller ældre, som var i *befolkningsregistret* den 31. december 2018, og som også indgik i *registret over højest fuldførte uddannelse* pr. 31. december 2018. For yderligere information om dataudtræk og kilder, se oversigt 1 bagerst i kapitlet.

Data i denne publikation er baseret på særkørsler på tværs i Danmarks Statistiks registre og vil derfor ikke nødvendigvis kunne genfindes i Statistikbankens tabeller.

Denne population udgør 4.425.589 personer, og er yderligere opdelt i to grupper, alt efter om personen har en erhvervskompetencegivende uddannelse eller ej:

- Personer uden uddannelse:* Hvis personens højest fuldførte uddannelse er grundskole, gymnasial uddannelse eller et adgangsgivende uddannelsesforløb henføres personen til gruppen uden en erhvervskompetencegivende uddannelse. I alt 1.436.473 personer.
- Personer med en uddannelse:* Hvis personen har en anden højest fuldført uddannelse henføres vedkommende til gruppen, som har en erhvervskompetencegivende uddannelse. I alt 2.989.116 personer.

Personer, som er i gang med at tage en uddannelse, men endnu ikke har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse, indgår som udgangspunkt i gruppen uden uddannelse. Disse personer udgør dog 44 pct. af de 20-29-årige uden uddannelse, hvorfor personer i alderen 20-29 år, som er i gang med en uddannelse, fremhæves særskilt i enkelte analyser.

1.2 Populationsbeskrivelse

Personer uden uddannelse udgør 32,5 pct. af den analyserede population.

I hele gruppen udgør mænd 49,3 pct. mens kvinder udgør 50,7 pct. Kønsfordelingen i de to grupper uden og med uddannelse er meget lig den for hele populationen: mænd udgør 49,0 pct. af personerne uden uddannelse og 49,4 pct. af personerne med uddannelse.

Fordelt på 10 års aldersgrupper er der dog meget større kønsforskel mellem de to grupper. Hvor kønsfordelingen ikke varierer meget mellem aldersgrupperne for personer med uddannelse, er der større variation blandt personer uden uddannelse, se

tabel 1.1. Her er der en overvægt af mænd uden uddannelse blandt de yngre årgange, mens kvinderne dominerer de ældre årgange blandt personer uden uddannelse.

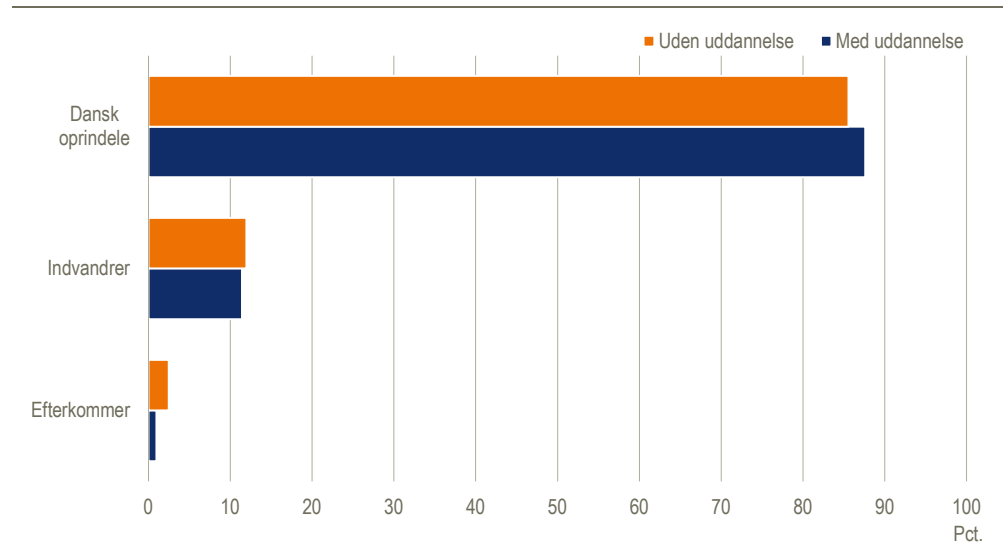
Tabel 1.1 Personer uden og med uddannelse fordelt på køn og alder

	Uden uddannelse			Med uddannelse		
	Mænd	Kvinder	I alt	Mænd	Kvinder	I alt
	pct.		antal	pct.		antal
I alt	-	-	1 436 473	-	-	2 989 116
20-29 år	52	48	409 666	49	51	354 672
30-39 år	58	42	143 609	49	51	528 067
40-49 år	56	44	162 537	48	52	591 629
50-59 år	53	47	202 422	49	51	583 816
60-69 år	46	54	192 418	51	49	459 730
70-79 år	41	59	194 436	51	49	347 881
80-89 år	33	67	105 701	50	50	107 725
90+ år	23	77	25 684	39	61	15 596

Hvis hele populationen opdeles på herkomst, udgør personer med dansk oprindelse 86,9 pct., og opdeles yderligere på personer med uddannelse og personer uden uddannelse, udgør personer med dansk oprindelse 87,6 pct. af gruppen med uddannelse og 85,6 pct. af gruppen uden uddannelse, se figur 1.1. Indvandrere udgør hhv. 11,4 pct. og 12,0 pct., mens den største forskel skal findes i gruppen af efterkommere, som udgør 1,0 pct. af gruppen med uddannelse, og 2,5 pct. af gruppen uden uddannelse. Dette skal dog ses i sammenhæng med, at gruppen af efterkommere er meget ung og dermed i høj grad er under uddannelse: 19,7 pct. af efterkommere uden uddannelse er i gang med en uddannelse mod 4,5 pct. blandt personer uden uddannelse af dansk herkomst.

Andelen af indvandrere i publikationens samlede population på 11,6 pct. er lidt lavere end i den danske befolkning som helhed, hvor indvandrere på 20 år og ældre udgjorde 12,4 pct. af befolkningen (primo 2019). Grunden til denne skævhed skal findes i gruppen, som er frasorteret grundpopulationen pga. uoplyst uddannelsesniveau, (se oversigt 2 bagerst i kapitlet for en populationsbeskrivelse af denne gruppe), og hvor indvandrere er overrepræsenteret. Derfor er herkomst heller ikke medtaget som analysevariabel i tema-kapitlerne. For yderligere belysning af herkomst og uddannelse henvises i stedet til Danmarks Statistiks årlige publikation om netop dette emne i [Indvandrere i Danmark](#).

Figur 1.1 Andelen af personer uden og med uddannelse, fordelt på herkomst. 2018

1.3 Yderligere bemærkninger til population

I publikationen er valgt at fokusere på befolkningen som helhed frem for fx at fokusere på den del af befolkningen, som har gået i den danske folkeskole. Dette valg angår især den del af befolkningen, som er indvandret efter barndomsårene og dermed ikke udelukkende er påvirket af det danske uddannelsessystem.

Når der udtages en grundpopulation pr. 31. december 2018 fremfor at følge en fødselskohorte, betyder det, at en lille del af populationen er faldet fra undervejs, især i de ældste aldersgrupper. Dette bidrager formentlig til en lille skævhed sammenlignet med, hvis man i stedet havde lavet en kohorte-analyse. Dette valg er foretaget af hensyn til publikationens samlede analyser og de registerbegrænsninger, som ligger inden for de enkelte temaer.

I analyserne udelades de ældste aldersgrupper ofte. Dette skyldes, at der ses nogle skæve udsving i de allerældste aldersgrupper, fordi der er så relativt få tilbage, og det dermed kan være tilfældigt, hvorvidt de, som indgår i denne publikations grundpopulation, er personer uden eller med uddannelse.

Oversigt 1 Kilder og metode for udtrækket af publikationens grundpopulation

Befolkningsregistret 5.806.081 personer indgik i befolkningsregistret pr. 31. december 2018. Dette antal opgør den befolkning, som var registreret i CPR den 31. december 2018 med eventuelle korrektioner de efterfølgende 30 dage.

Registret over højest fuldførte uddannelse 6.499.036 personer indgik pr. 31. december 2018 i registret over højest fuldførte uddannelse. Opgørelsetidspunktet for højest fuldførte uddannelse er status pr. 31. december 2018, men hovedparten af data er opdateret pr. 1. oktober 2018. Registret over højest fuldførte uddannelse indeholder et langt større antal personer end den danske befolkning, hvilket skyldes at ingen personers uddannelse slettes fra registret hverken ved død eller udvandring. Derfor indgik 1.604.459 af personerne i registret over højest fuldførte uddannelse pr. 31. december 2018 ikke i befolkningen pr. 31. december 2018.

I Registret over højest fuldførte uddannelse er uddannelsesniveaet for aldersgrupperne under cirka 65 år indsamlet via indberetninger fra uddannelsesinstitutionerne, se tabel 1.2. For dem, der har taget deres uddannelse før 1970, er oplysningen om højest fuldførte uddannelse i mange tilfælde indsamlet via Folke- og boligtællingen i 1970. Denne ændring i indsamlingsmetode ses i data som et spring til et højere uddannelsesniveau for de personer, som altså selv har oplyst deres uddannelsesniveau frem for en registeropgørelse fra uddannelsesinstitutionerne.

Endeligt datasæt Oplysningerne fra de to ovenstående registre blev sammenkørt, hvilket resulterede i en fællesmængde på 4.894.577 personer. Dette angår hele befolkningen pr. 31. december 2018 uanset alder. 911.504 personer blev dermed kategoriseret med uoplyst uddannelse. Slutteligt blev alle personer under 20 år pr. 31. december 2018 sorteret fra, hvilket resulterer i en grundpopulation på 4.425.589 personer, som er 20 år eller ældre, og som både indgår i befolkningen og i registret over højest fuldførte uddannelse pr. 31. december 2018.

Tabel 1.2 Kilder til oplysninger om højest fuldførte uddannelse

Højest fuldførte uddannelse registreres på baggrund af en lang række kilder. Nedenfor optælles, hvor stor en andel de enkelte kilder har i forhold til de oplyste uddannelser som anvendes i denne publikation.

Ny gruppe	Består af:	Antal i grundpopulation
Kvalifikation fra voksenuddannelse	Personen har taget sin kvalifikation gennem åben uddannelse.	121 785 (2,8 pct.)
Kvalifikation fra Folke- og boligtællingen 1970	Oplysningen er indkommet fra Folke- og boligtællingen 1970.	816 032 (18 pct.)
Indvandrems medbragte uddannelse, besvaret	Personen har besvaret et spørgeskema (flere surveys er gennemført; senest i 2017) vedrørende deres eventuelle medbragte uddannelse.	158 629 (3,6 pct.)
Indvandrems medbragte uddannelse, imputeret	Oplysning om eventuel medbragt uddannelse er estimeret på uddannelsesniveau ud fra en række baggrundsoplysninger.	166 030 (3,8 pct.)
Ordinært uddannelsessystem	Oplysningerne er indkommet via Elevregistret.	3 091 865 (70 pct.)
Øvrige kilder	En yderligere række kilder bidrager også i mindre grad med uddannelsesinformation: Ingeniørforeningen, Sundhedsstyrelsens autorisationsregister, Uddannelsesstyrelsens anerkendelseskantor, Ph.d.-registeret, oplysninger fra Grønland samt Søfartsstyrelsen.	71 248 (1,6 pct.)

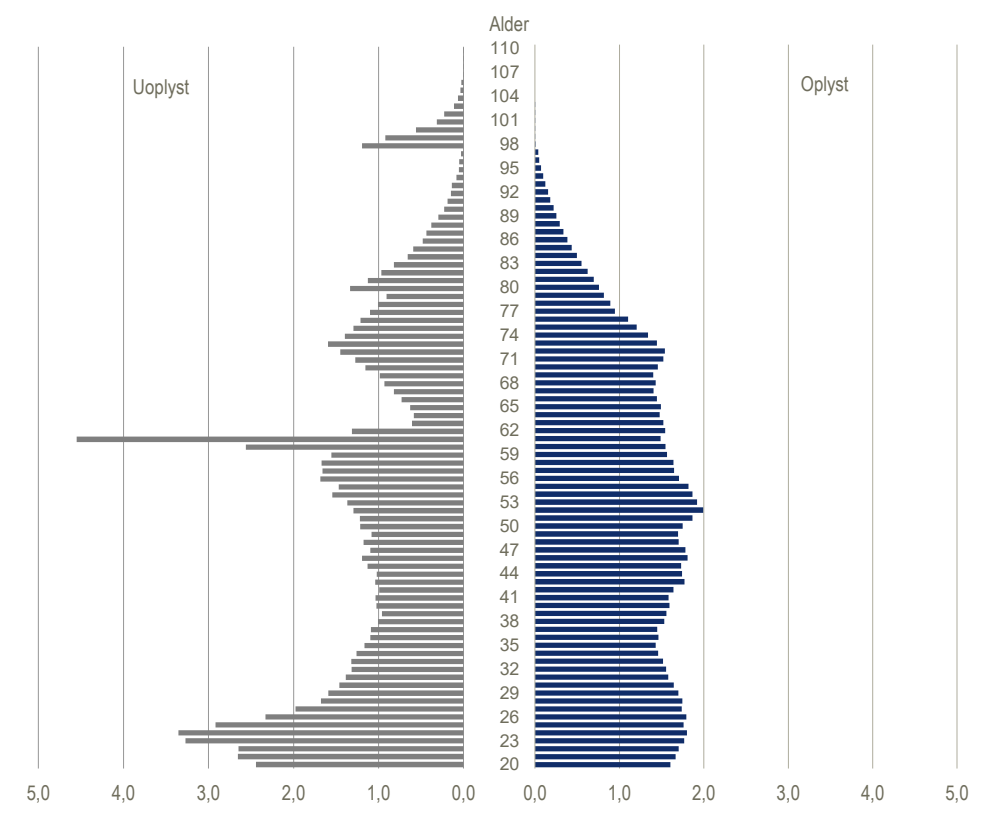
Oversigt 2 Personer med uoplyst uddannelse

Personer med uoplyst uddannelse er frasorteret i publikationens analyser. I det følgende er gruppen med uoplyst uddannelse sammenlignet med grundpopulationen for at kortlægge forskelle mellem den frasorterede gruppe med uoplyst uddannelse og grundpopulationen i denne publikation.

Generelt gælder det, at der er en lille overvægt af mænd med uoplyst uddannelse. 53 pct. af personer med uoplyst uddannelse er mænd, mens 49 pct. af personerne med oplyst uddannelse er mænd.

Figur 1.2 viser aldersfordelingen for hhv. personer med uoplyst uddannelse og oplyst uddannelse. Aldersfordelingen ikke er markant forskellig for personer med hhv. uoplyst og oplyst uddannelse, men der er dog en overvægt af unge i 20'erne og 60-61-årige blandt personer med uoplyst uddannelse. Især de 61-årige med uoplyst uddannelse skiller sig ud. 4,6 pct. af gruppen med uoplyst uddannelse er 61 år mod 1,5 pct. i gruppen med oplyst uddannelse. Dette skyldes sandsynligvis, at de har været ca. 13 år, da den sidste folke- og boligoptælling blev foretaget i 1970, og derfor var for unge til at deltage i denne i forhold til uddannelsesniveau. Omvendt er de sandsynligvis gået ud af folkeskolen i starten af 1970'erne, hvor Elevregistret stadig var under opbygning, og er derfor heller ikke kommet med der.

Figur 1.2 Andel personer med hhv. uoplyst og oplyst uddannelse fordelt på alder. 2018

Der indgår desuden en stor andel indvandrere i gruppen med uoplyst uddannelse, idet 51 pct. af personerne med uoplyst uddannelse er indvandrere. Tilsvarende er 12 pct. af personerne med oplyst uddannelse indvandrere.

Endelig spiller det en rolle i forhold til uoplyst/oplyst uddannelse, at der ikke indsamles oplysninger om alle uddannelser i *Registret over højest fuldførte uddannelse*. Til eksempel indsamles kun data om militærets uddannelser på officersniveau, ligesom uddannelser taget i udlandet ikke altid er oplyst til Danmarks Statistik.

2. Gruppen uden uddannelse

Sammenfatning En tredjedel af befolkningen har ingen erhvervskompetencegivende uddannelse.

Gruppen uden uddannelse er større, jo ældre befolkningsgruppe man ser på. Blandt de ældste i 70'erne og 80'erne er det op imod 40 pct. som ikke har en uddannelse, mens det på alle alderstrin mellem 30 og 45 år er ca. 20 pct., som ikke har opnået en erhvervskompetencegivende uddannelse. Aldersgruppen op til 30 år er ofte i gang med at tage en erhvervskompetencegivende uddannelse. Uddannelsesniveaueet i Danmark er især hævet de sidste 40 år med personer med videregående uddannelser. Derimod toppede andelen med erhvervsuddannelser omkring årtusindskiftet.

Der er således variation efter alder - men også efter køn og geografi.

Det er især kvinderne, der har medvirket til at hæve uddannelsesniveaueet i Danmark. Mens andelen af mænd uden uddannelse kun er fladet en smule ud over de sidste 15 år, er der i dag flere kvinder med en erhvervskompetencegivende uddannelse, end der er mænd.

Mange uden uddannelse bor i dag i landkommuner og på Københavns Vestegn. Det viser sig dog, at personer uden uddannelse kan være vokset op i hele landet.

En international sammenligning viser, at Danmark ligger blandt de lande, hvor der er den laveste andel uden uddannelse.

Population

Gruppen uden uddannelse er i denne publikation personer, der den 31. december 2018 var 20 år eller ældre. Personer uden uddannelse har højest fuldført grundskolen, en gymnasial uddannelse eller et adgangsgivende uddannelsesforløb. Alle andre har en erhvervskompetencegivende uddannelse. På kort form kalder vi i denne publikation de to grupper for hhv. "personer uden uddannelse" og "personer med uddannelse".

Dette kapitel beskriver den del af befolkningen, som ikke har fået en uddannelse. De kan have færdiggjort 9. eller 10. klassetrin i grundskolen og eventuelt også fuldført en gymnasieuddannelse (STX, HHX, HTX, eller HF), men de har ikke gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse, og klassificeres som værende uden uddannelse. Det gælder også for elever fra erhvervsuddannelserne, som har gennemført Grundforløb 1 og 2, men som ikke har gennemført Hovedforløbet.

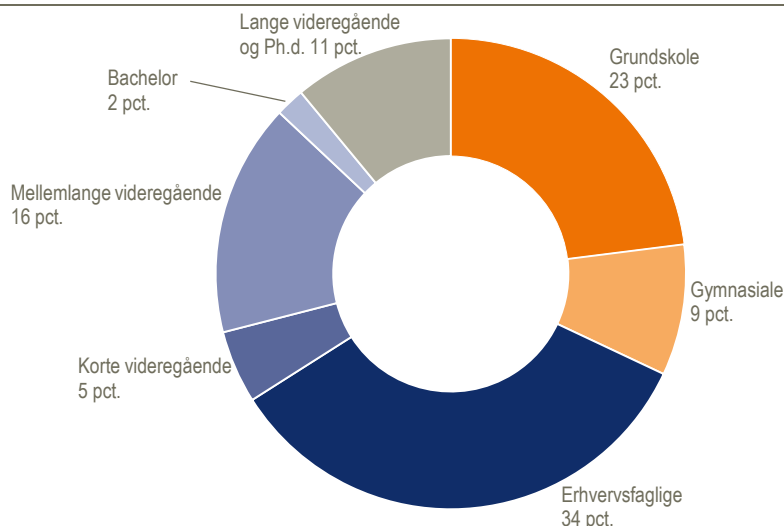
Gruppen bliver i dette kapitel belyst i et historisk perspektiv i forhold til alder, køn og hvor de har bosat i sig.

2.1 Befolkningens uddannelse

Personer uden uddannelse udgør en tredjedel af befolkningen ...

32 pct. af hele den voksne befolkning (20-90 år) havde ikke gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse den 31. december 2018. Generelt kan befolkningen opdeles i tre grupper, alt efter hvilken uddannelse de har opnået. En tredjedel har taget en erhvervsuddannelse, en tredjedel har gennemført en videregående uddannelse og den sidste tredjedel er personer uden uddannelse, som denne publikation handler om.

Figur 2.1 Befolkningens (20-90 år) højest fuldførte uddannelse. 2018

Anm.: Gruppen uden uddannelse er i denne publikation personer, som højest har fuldført grundskolen eller en gymnasial uddannelse. Denne gruppe er fremhævet med orange.

... og de fleste har kun gennemført grundskolen

Personer uden uddannelse har en grundskole eller en gymnasial uddannelse som højest fuldførte uddannelse bag sig. 71 pct. af alle uden uddannelse har en grundskoleuddannelse som højest fuldførte uddannelse, mens 29 pct. har en gymnasial uddannelse. De adgangsgivende uddannelser udgør under 1 pct.

Nogle er stadig i gang med uddannelse

14 pct. af gruppen uden uddannelse, svarende til 197.600 personer, var i gang med at tage en erhvervskompetencegivende uddannelse den 31. december 2018. Til sammenligning var kun 4 pct. af personer, som allerede havde gennemført en uddannelse i gang med at tage endnu en uddannelse, fx bachelorer i gang med en kandidatgrad. Det er især de yngste, som er i gang med at uddanne sig. I gruppen mellem 20 og 30 år er 44 pct. af alle uden en uddannelse i gang med en uddannelse, mens halvt så mange, dvs. 22 pct. af personerne med en uddannelse, er i gang med yderligere uddannelse.

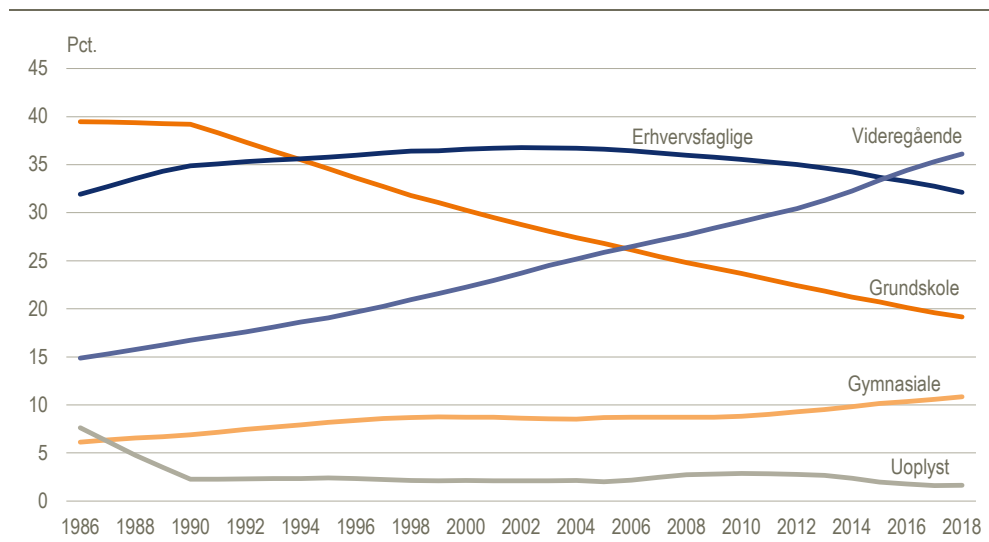
2.2 Historisk udvikling af uddannelsesniveaet i Danmark

Flere får en uddannelse

Historisk set er der sket en markant udvikling i befolkningens uddannelsesniveau, således at den andel af befolkningen, som ikke har en uddannelse er faldet næsten hvert år i alle de år, hvor det har været muligt at lave en registerbaseret opgørelse, dvs. siden 1986. Mens 1,5 mio. personer i 1986 var uden en erhvervskompetencegivende uddannelse, er det i dag 1,1 mio. personer, der er uden uddannelse. Antallet af personer uden uddannelse er reduceret, mens befolkningen mellem 20 og 69 år i samme periode er vokset. I andele svarer det til et fald fra 46 pct. uden uddannelse i 1986 til 30 pct. i 2018.

Det er især personer med udelukkende grundskole, der er blevet sjældnere, mens en større del har gennemført gymnasiet. I 1986 havde 39 pct. af befolkningen mellem 20 og 69 år højest en grundskoleuddannelse, mens det i 2018 var halveret til 19 pct. I samme periode steg andelen af befolkningen som afsluttede deres uddannelsesaktivitet med en gymnasial uddannelse fra 6 til 11 pct.

Figur 2.2 **Udviklingen i befolkningens uddannelsesniveau 20-69 år**

Især flere med en videregående uddannelse

Antallet med en erhvervsuddannelse toppede i starten af 00'erne med knap 1,3 mio. personer og er siden da faldet med ca. 100.000 personer. I 2018 havde den samme andel af befolkningen en erhvervsuddannelse som i 1986. Til gengæld er andelen med en videregående uddannelse steget betydeligt henover de seneste 32 år – fra knap ½ mio. personer til godt 1,3 mio. personer. Mest markant er stigningen for personer, som tager lange videregående uddannelser på universiteterne, som er firedoblet i perioden – mens ca. 3 pct. af befolkningen mellem 20-69 år i 1986 havde en lang videregående uddannelse er tallet i 2018 steget til 11 pct.

2.3 Alder og uddannelse

Blandt dem som er fyldt 80 år, har knapt halvdelen ikke taget en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Én ud af fem er uden uddannelse i aldersgruppen 30-45 år

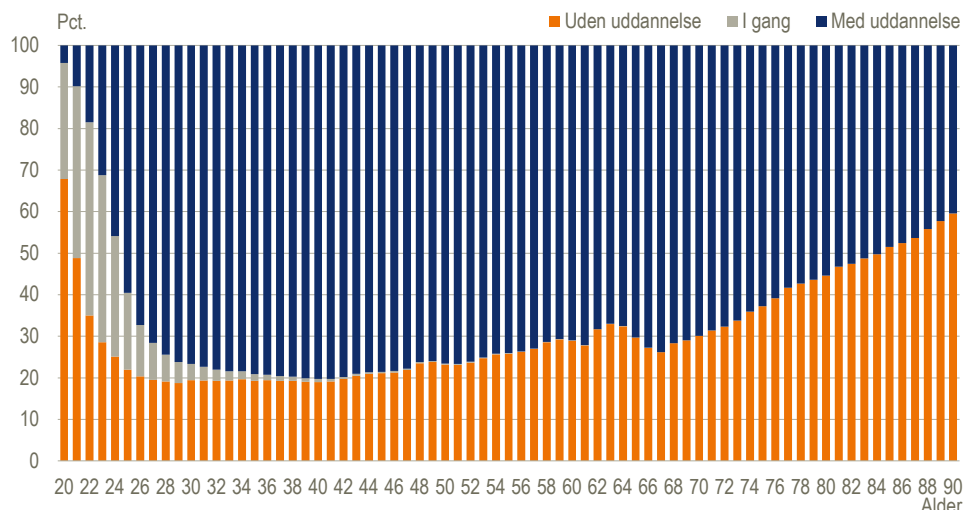
Andelen uden uddannelse falder støt fra de 80-årige ned til de 45-årige, hvorefter andelen uden uddannelse flader ud i de yngre årgange til ca. 20 pct. Således er det både for de 30-årige og 45-årige ca. 20 pct. som ikke har opnået en uddannelse.

Det er værd at bemærke, at på trods af en uddannelsespolitik, der altid har haft som formål at øge uddannelsesniveautet i Danmark, er der i alle aldersgrupper mindst én ud af fem, som ikke har en uddannelse.

De unge er stadig i gang

Det gælder dog ikke de unge i 20'erne – de har ofte ikke afsluttet en uddannelse endnu. Dette skyldes bl.a., at næsten alle studenter tager et eller flere sabbatår efter gymnasiet og først derefter starter på en videregående uddannelse. En stor del af de yngste er derfor ikke nået i mål med deres uddannelse endnu. Den nedenstående figur viser, at det er i 20'erne, at de allerfleste opnår deres erhvervskompetencegivende uddannelse.

Figur 2.3 Andel af befolkningen uden og med uddannelse, 2018

Anm.: Der er et databrud for aldersgrupperne fra ca. 65 år og op. Disse aldersgruppers højeste fuldførte uddannelse vil i mange tilfælde være indsamlet via spørgeskema i Folke- og boligtællingen i 1970. Uddannelsesniveaet for de yngre aldersgrupper er indsamlet via indberetninger fra uddannelsesinstitutionerne.

2.3.1 Grundskole og gymnasieuddannelse

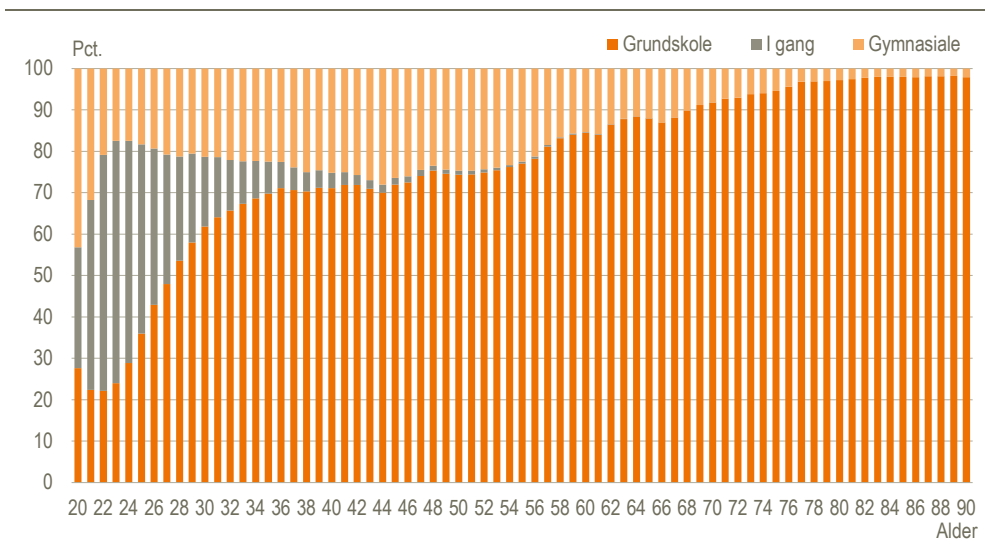
Uden uddannelse – men med studiekompetence

En gymnasieuddannelse (almen gymnasial eller erhvervsgymnasial uddannelse) er ikke en erhvervskompetencegivende uddannelse, men en almen kompetencegivende uddannelse, hvilket typisk betegner uddannelser, som giver adgang til andre uddannelser. Hovedparten af befolkningen, som ikke har fået en uddannelse, har kun gennemført grundskolen, men en del af dem har også taget en gymnasial uddannelse. Ud af hele befolkningen (20-90 år) har 9 pct. en studentereksamen bag sig som deres højeste niveau.

Der er flest med gymnasieuddannelse blandt de yngre uden uddannelse. For personer i 20'erne har de fleste en studentereksamen, men det er samtidigt også dem, som især er i gang med at tage en uddannelse og man kan se, at andelen 'i gang' bliver mindre jo ældre de er. Man kan forvente, at de fleste af de unge i 20'erne som er i gang vil ende med at gennemføre en erhvervskompetencegivende uddannelse og derfor ryger ud af gruppen af personer uden uddannelse.

Blandt de 30-55-årige står 25 pct. med en gymnasial uddannelse som deres højest fuldførte uddannelse, og færre er i gang med at uddanne sig i denne aldersgruppe. Blandt personer, der er ældre end 55 år, er det kun 9 pct., som højest har en gymnasial uddannelse.

Figur 2.4 Andel af befolkningen uden uddannelse med hhv. grundskole og gymnasial uddannelse. 2018

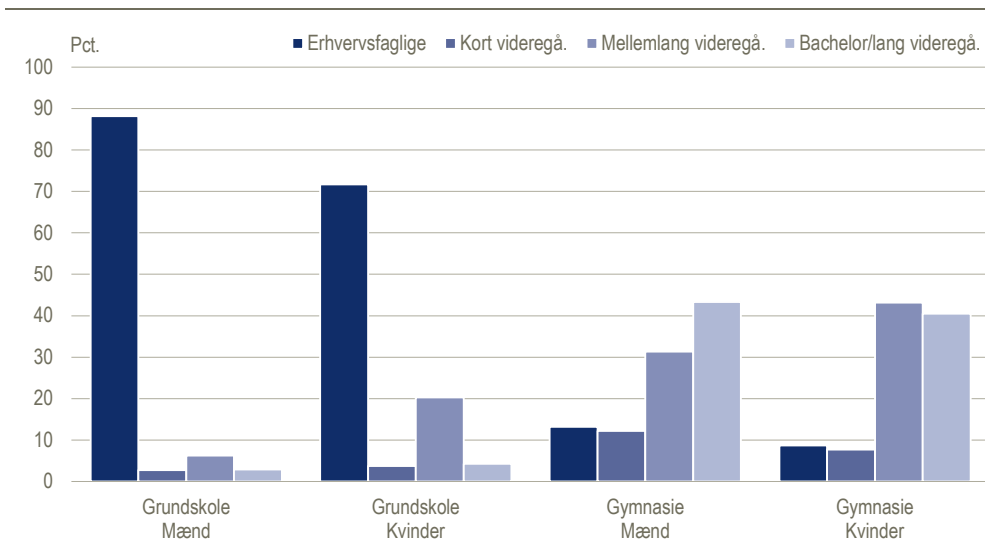

Gruppen som er i gang

Alle de igangværende fordeler sig på erhvervskompetencegivende uddannelser, som vist på nedenstående figur. For personer med udelukkende afsluttet grundskole er langt hovedparten i gang med en erhvervsuddannelse, mens personer der også har gennemført en gymnasial uddannelse, er i gang med videregående uddannelser.

Mænd er i højere grad end kvinder at finde på erhvervsuddannelserne, mens kvinder er i gang på de mellemlange videregående uddannelser.

Figur 2.5 Gruppen, som er i gang med en uddannelse, fordelt efter andel med hhv. grundskole og gymnasial uddannelse. 2018

2.4 Uddannelse og køn

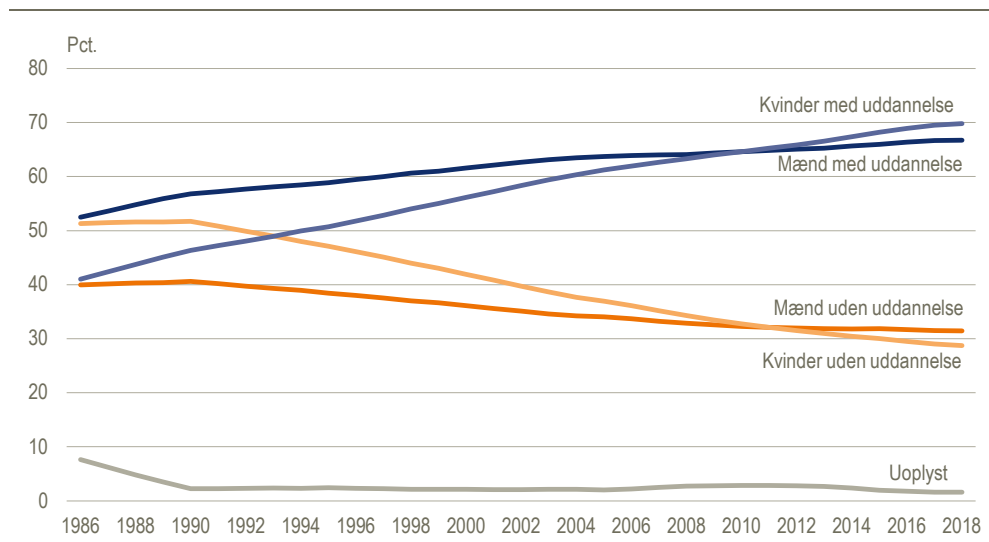
Køn er en vigtigt parameter, når det gælder uddannelse både her og nu og historisk.

2.4.1 Kønsforskelle historisk

Kvinderne har lagt sig i førerposition med at gennemføre uddannelse

Kvinderne overhalede mændene med hensyn til uddannelse både absolut og relativt i 2012. Fra 1986 til 2018 er antallet af mænd uden uddannelse faldet med ca. 75.000, mens antallet af kvinder uden uddannelse er faldet drastisk med cirka 300.000 personer.

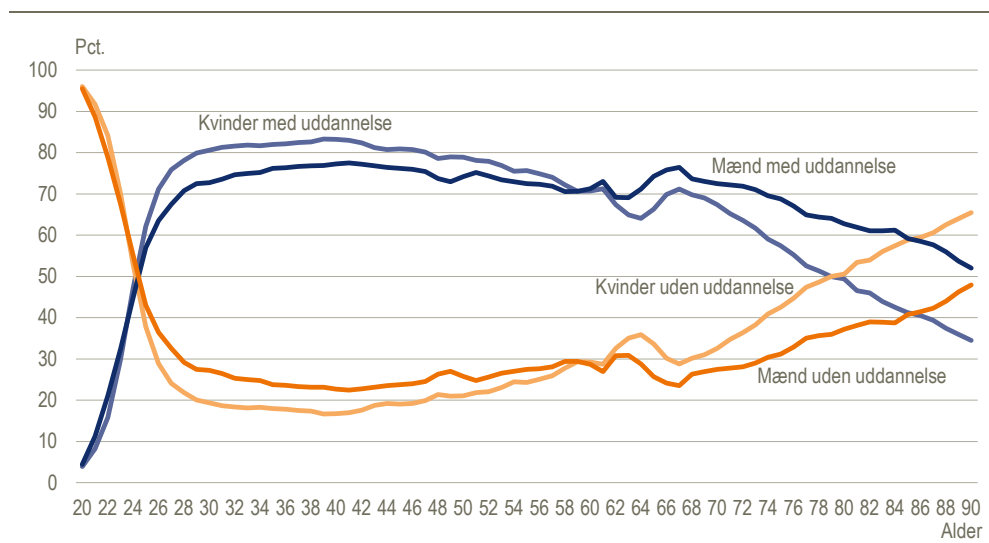
Figur 2.6 **Udvikling i mænds og kvinders uddannelse 20-69 år**

1/3 af begge køn har ikke en uddannelse

For både mænd og kvinder gælder, at 32 pct. er uden uddannelse, når vi ser på hele befolkningen fra 20 år. Når der ses på den mest erhvervsaktive alder fra 20-69 år er de to køn tilsyneladende ret lige, idet 31 pct. af mændene og 29 pct. af kvinderne ikke har en uddannelse, mens 67 pct. af mændene og 70 pct. af kvinderne har en uddannelse. Der er dog store forskelle i begge ender af aldersskalaen, hvilket viser sig, når der ses samlet på uddannelse, køn og alder.

Blandt den yngre del af befolkningen er der flest mænd uden uddannelse. I de ældre aldersgrupper er det derimod kvinderne, som har den højeste andel uden uddannelse. Skiftet sker ved 59 år, uanset om man ser på antal eller andel uden uddannelse. Denne sammensætning er sandsynligvis forbundet med kvindernes indtægter på arbejdsmarkedet og professionaliseringen af en række kvindefag, som tog fart i 1960'erne.

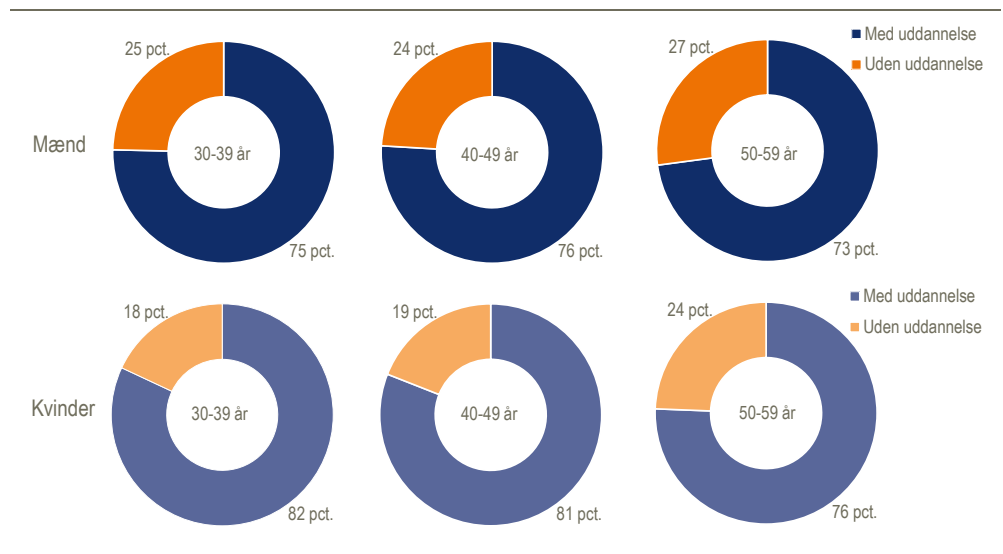
Op gennem 1950'erne blev fx det pædagogiske område uddannelsesdækket med den første statslige bekendtgørelse om børnehavepædagog- og fritidspædagoguddannelsen, i 1960'erne forlænges uddannelserne til 3 år. Se [Børn og unge.dk/historisk tema 1950'erne](https://børn.og.unge.dk/historisk-tema-1950-erne)

Figur 2.7 **Gruppen uden og med uddannelse, 20-69 år. 2018**

Fra 30-års alderen har de fleste afsluttet deres uddannelse og er aktive på arbejdsmarkedet. I de tre ti-års-intervaller, hvor man er mest aktiv på arbejdsmarkedet, fra 30-60 år er andelen af mænd uden uddannelse større end andelen af kvinder uden

uddannelse. Dette kan muligvis være påvirket af, at mænd har bedre muligheder på arbejdsmarkedet uden en uddannelse, som vi vil se senere i kapitel 7 og 8 om arbejdsmarked og løn.

Figur 2.8 Gruppen uden og med uddannelse fordelt på 10-års intervaller. 2018

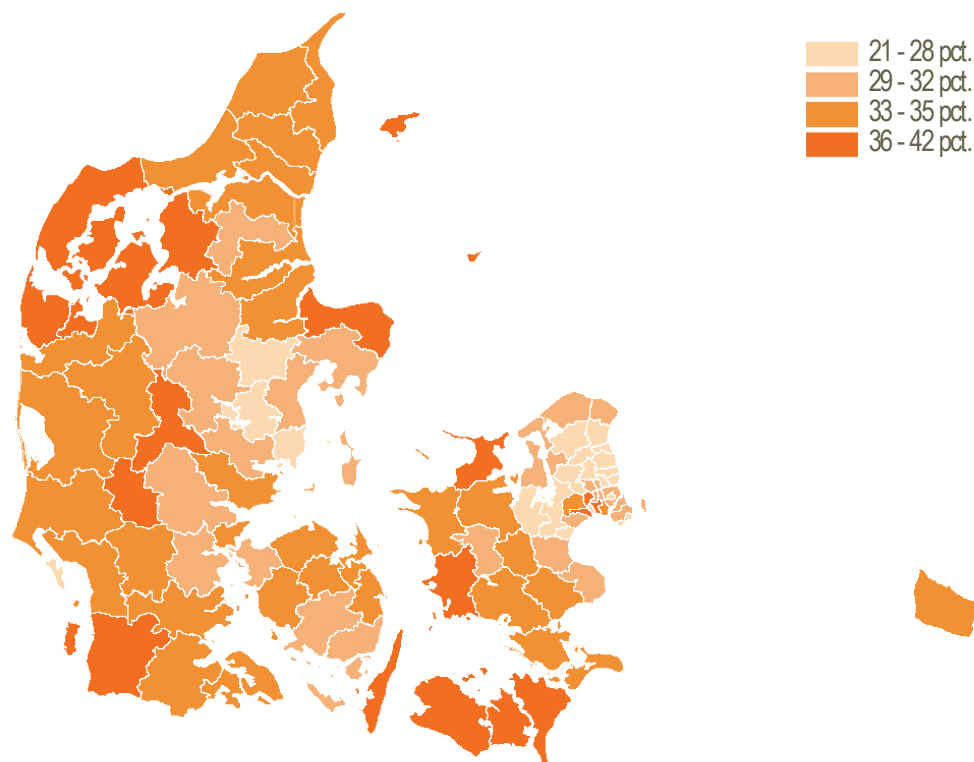
2.5 Uden uddannelse og bosætning

Hvor bor personer uden uddannelse?

Der er store geografiske forskelle på, hvor personer uden uddannelse bor.

I de kommuner, hvor der bor flest uden uddannelse er det op til 42 pct. af befolkningen, som ikke har en uddannelse. I de kommuner med flest uddannede er det kun 21 pct. af befolkningen, som ikke har en uddannelse. I cirka halvdelen af kommunerne svarer andelen uden uddannelse nogenlunde til landsgennemsnittet.

Figur 2.9 Andel af befolkningen 20-90 år uden uddannelse fordelt på bopæl. 2018

Kort: Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

På øerne, på landet og på Københavns Vestegn

De kommuner, hvor gruppen uden uddannelse udgør den største andel af befolkningen, er på de mindre øer og på Københavns Vestegn. Omvendt har fire kommuner nord for København; Allerød, Rudersdal, Gentofte og Furesø den laveste andel med 22 pct. uden uddannelse. Samme andel har Fanø.

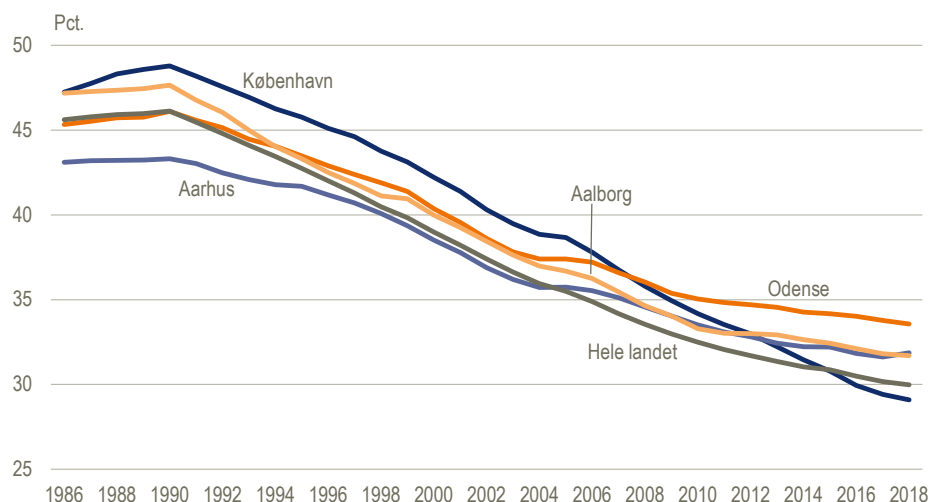
Tabel 2.1 Kommuner med største og mindste andel af befolkningen over 20 år uden uddannelse. 2018

Størst andel af befolkningen uden uddannelse		Mindst andel af befolkningen uden uddannelse	
Læsø	42 pct.	Allerød	22 pct.
Lolland	41 pct.	Rudersdal	22 pct.
Morsø	40 pct.	Gentofte	22 pct.
Ishøj	40 pct.	Furesø	22 pct.
Brøndby	39 pct.	Fanø	22 pct.

De unge i de store uddannelsesbyer

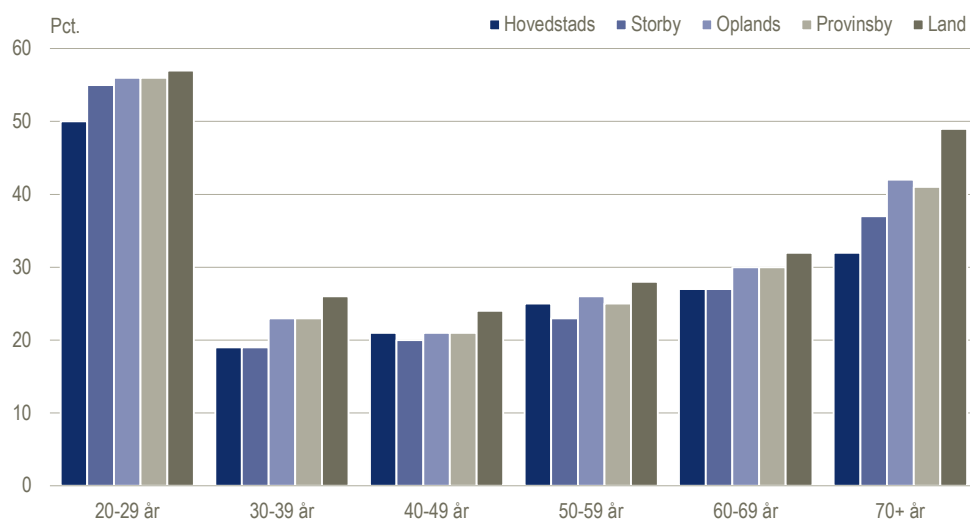
Det er værd at bemærke, at i de store universitetsbyer København, Odense, Aarhus og Aalborg er andelen af befolkningen uden erhvervskompetencegivende uddannelse tæt på landsgennemsnittet på 32 pct. Dette skyldes blandt andet at de unge mellem 20-30 år, som er i gang med en uddannelse, tæller med i antal personer, som ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse. Udviklingen i befolkningen uden uddannelse i København viser dog et mere brat fald end i de andre uddannelsesbyer. Hvor København op gennem 80'erne og 90'erne havde en stor andel af befolkningen uden uddannelse, er dette ikke længere tilfældet.

Figur 2.10 **Andel af befolkningen uden en erhvervskompetencegivende uddannelse i de fire store uddannelsesbyer og i hele landet**

Personer uden uddannelse er i højere grad bosatte på landet fremfor i byerne, og som det ses af nedenstående figur, hvor kommunerne er grupperet efter type, gælder det i alle aldersgrupper.

Figur 2.11 **Personer uden uddannelse som andel af befolkningen fordelt på kommunegrupper¹. 2018**

¹ Inddelingen af kommuner i kommunegrupper benyttes til at sammenligne karakteristika for forskellige typer af kommuner. Kriterierne reflekterer to dimensioner: Har selve kommunen en by af en vis størrelse? (by/land dimension). Ligger kommunen "centralt" eller "yderligt" i forhold til jobtilgængelighed? Se [dokumentation/kommunegrupper](#).

2.5.1 Uddannelse og opvækst

Folk flytter sig efter uddannelse og arbejde, og mange bor ikke samme sted i dag, som da de var børn. Registerdata kan belyse, hvor befolkningen, der er midt i fyrrerne og yngre, boede som børn. Når man fordeler de 35-44-årige uden en erhvervskompetencegivende uddannelse efter hvilken kommune de boede i som 13-årige – dvs. i perioden 1988-1997 – er der nogle interessante forskelle mellem kommunerne.

Population

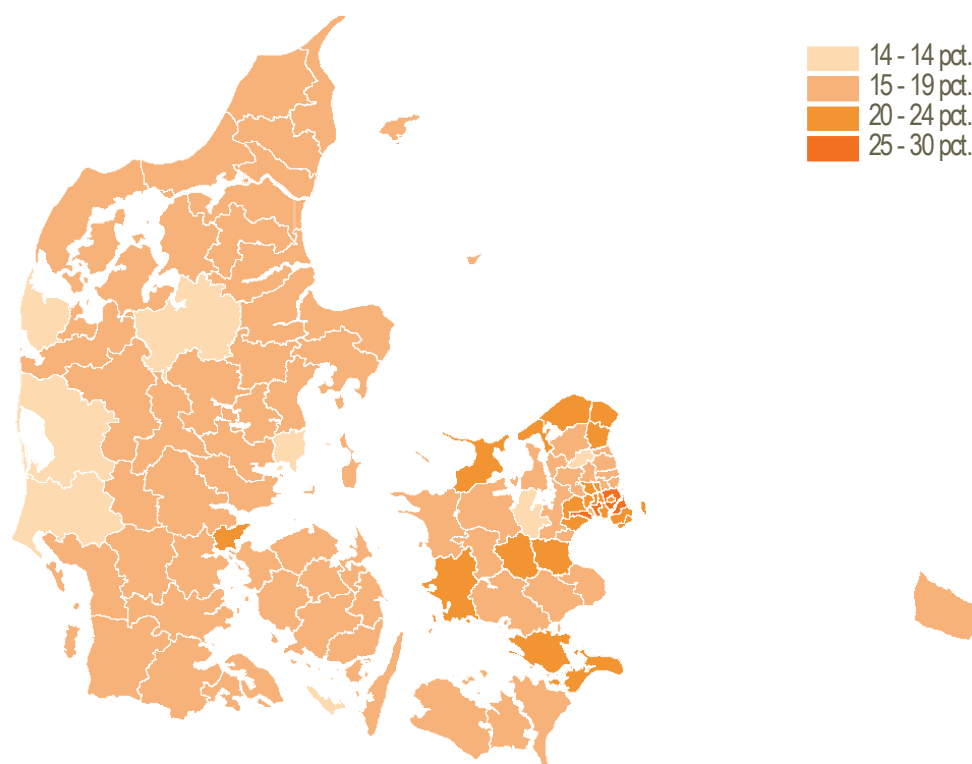
I dette afsnit anvendes personer i befolkningen den 31. december 2018 i alderen 35-44 år. Denne aldersgruppe var 13 år i perioden 1988-1997. Personer uden uddannelse har fuldført grundskolen, en gymnasial uddannelse eller et adgangsgivende uddannelsesforløb. Vi sammenligner med personer i samme aldersinterval, som har afsluttet andre uddannelser end grundskole, gymnasiale uddannelse og adgangsgivende uddannelsesforløb. Denne gruppe beskriver vi som personer med en erhvervskompetencegivende uddannelse.

I aldersgruppen 35-44 år er der i gennemsnit 19 pct. uden uddannelse.

Lige stor tilgang til uddannelse i store dele af Danmark

Personer uden uddannelse, som i dag er 35-44 år, er vokset op i hele landet og er jævnt fordelt i de fire landsdele Bornholm, Fyn, Lolland-Falster og Jylland. I disse landsdele er det 15 til 20 pct. af dem, som voksede op her, der i dag, hvor de er 35-44-år, ikke har en uddannelse. Kommunerne i Jylland er bemærkelsesværdigt ens i forhold til, at deres unge befolkning kom i gang med uddannelse op igennem 1990'erne, hvilket kan ses af nedenstående kort.

Figur 2.12

Andel 35-44-årige uden uddannelse i 2018, fordelt på bopæl som 13-årig

Anm.: Der er en del indvandrere, der ikke indgår i kortlægningen, da der ikke findes bopælsdata på dem som 13-årige.
Kort: Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

Opvækst på Sjælland er mere broget

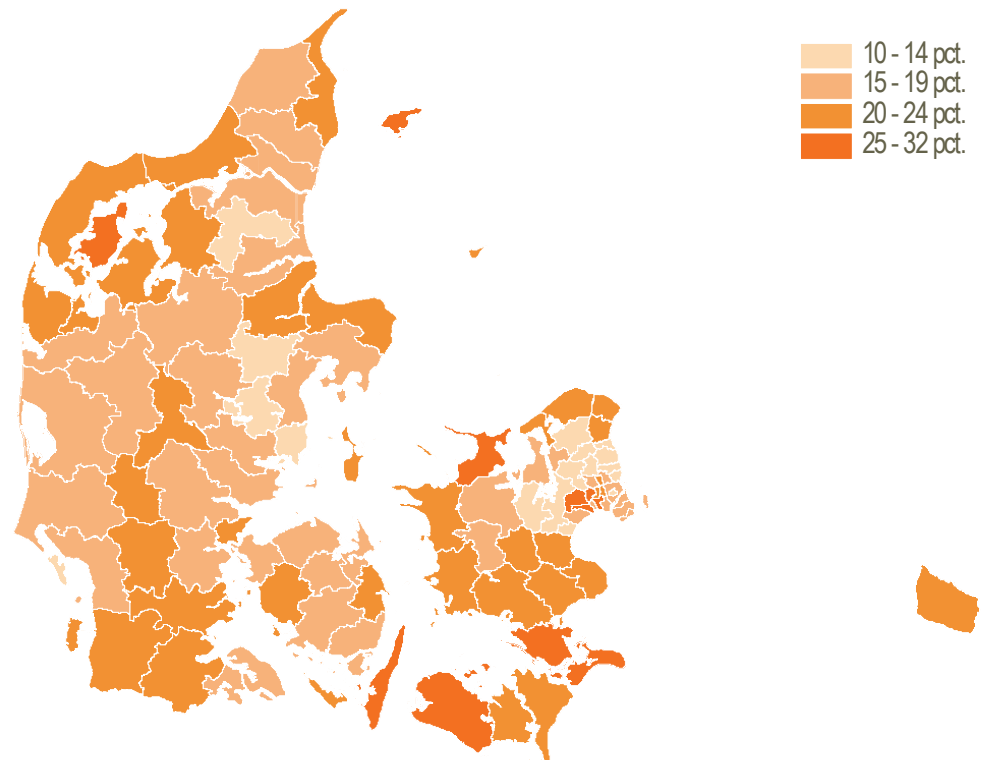
De 35-44-årige, som voksede op på Sjælland, udviser derimod større forskelle, når man ser på deres uddannelse som voksne. Ca. 25 pct. af de voksne, der som 13-årige boede i sjællandske kommuner som Brøndby, Ishøj og København har ikke i dag fået en uddannelse. For personer, som voksede op i Allerød og Lejre, gælder derimod, at hhv. 14 og 15 pct. ikke har fået en uddannelse som voksne.

Ser man så på, hvor de 35-44-årige bor i dag, er billedet væsentligt anderledes.

Mange har skiftet bopælskommune siden barndommen

Selvom mere end 25 pct. af dem, som voksede op i København, ikke har en uddannelse i dag, bor der i dag kun 19 pct. 35-44-årige uden uddannelse i Københavns Kommune. Både Ishøj og Brøndby har i aldersgruppen 35-44-årige en andel på 32 pct. uden uddannelse.

Figur 2.13 Andel 35-44-årige uden uddannelse fordelt på bopæl. 2018

Anm.: Denne figur indeholder samme personer som figur 2.12.
Kort: Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

Større andel uden uddannelse bor som voksne i Jylland ...

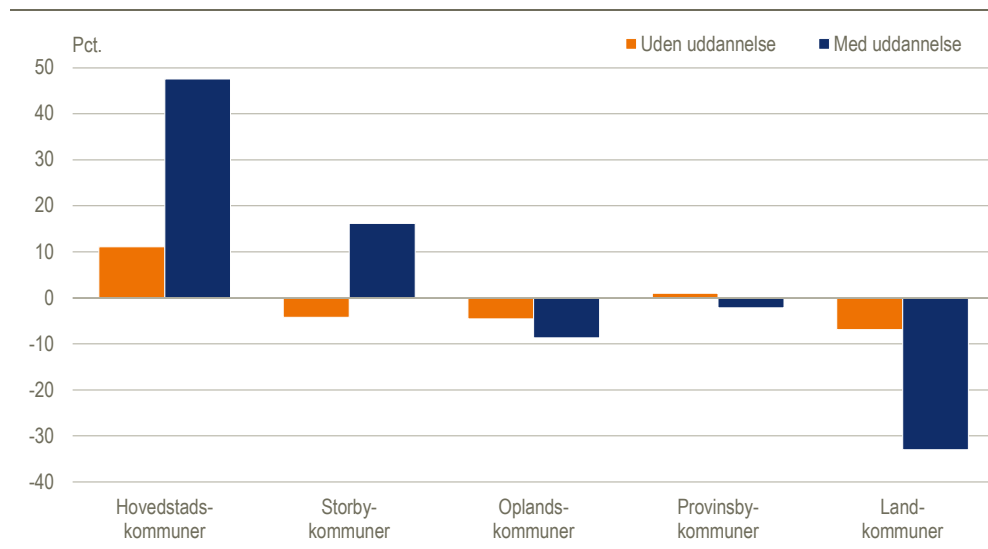
Mange jyske kommuner har derimod en større andel af befolkningen i alderen 35-44 år, der i dag er uden uddannelse, i forhold til, hvilken andel der voksede op der. Undtagelser herfra er Skanderborg og Favrskov Kommune, hvor den modsatte udvikling er tilfældet.

... og på Sydsjælland, Lolland og Falster

Endelig har Lolland, Guldborgsund og flere af de sydsjællandske kommuner også oplevet en stigning i andel uden uddannelse i forhold til hvor mange uden uddannelse, som voksede op her.

Baggrunden for den geografiske ulighed, som ovenstående viser, er især en fraflytning fra landkommunerne i perioden, og en bevægelse der er gået mod hovedstadskommuner og storbykommuner. Det er især personer med uddannelse, som i alderen 35-44 år bor i en anden kommunetype end den de voksede op i, og de har i særlig grad taget rejsen fra en landkommune mod en større by. Fx er der i hovedstadskommunerne næsten 50 pct. nytilkomne personer med uddannelse i forhold til den andel, som også voksede op her. Den nedenstående figur viser, at personer uden uddannelse ikke i samme omfang er flyttet fra den kommunetype, som de voksede op i.

Figur 2.14 Ændring af kommune type siden 13-årsalderen for 35-44-årige personer med og uden uddannelse, 2018

2.6 Et blik på verden udenfor

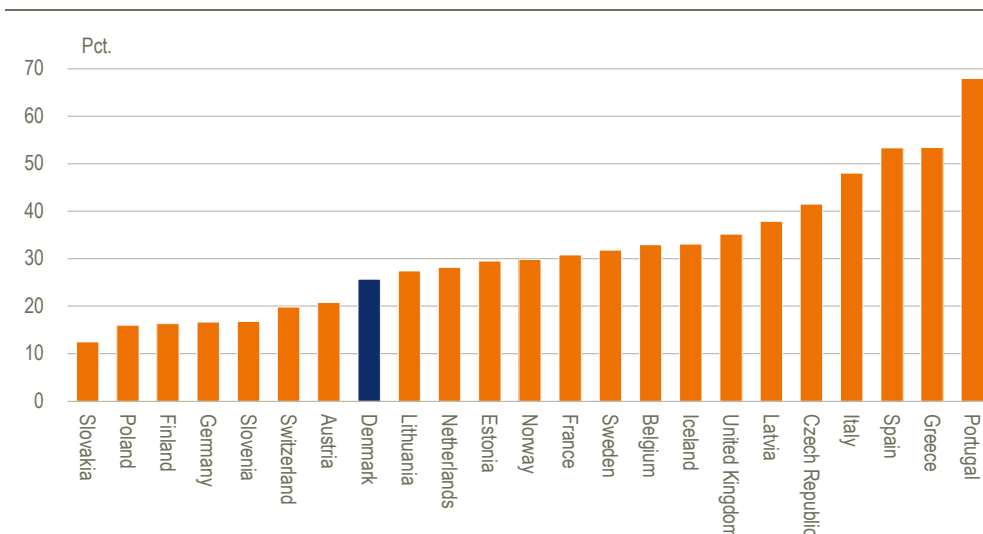
Uddannelsessystemerne er forskellige verden over, men vi har fundet det relevant at placere Danmark på verdenskortet i forhold til andelen af personer uden uddannelse.

Population

I dette afsnit anvendes data fra OECD, Share of population by educational attainment for personer i alderen 25-64 år. Uddannelserne på niveauet Upper Secondary er opdelt i General education og Vocational education, hvor Vocational education er henført til gruppen med uddannelse, mens personer med uddannelsesstatus General education er henført til gruppen af personer uden uddannelse. Således er der skabt en tilnærmelsesvis sammenligning over andelen i landenes befolkning uden uddannelse.

I international sammenhæng ligger Danmark blandt de lande i Europa, hvor der er den laveste andel af personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Figur 2.15 Andel uden en erhvervskompetencegivende uddannelse, 25-64-årige i Europa

Anm.: Data er opdelt i med og uden erhvervskompetencegivende uddannelse. Lande, hvor det ikke var muligt at foretage denne opdeling er udeladt.

Kilde: OECD. Data er trukket ultimo 2019 – last available year.

3. Forældrebaggrund

Sammenfatning

I dette kapitel vendes blikket mod den sociale baggrund, som personerne uden og med uddannelse har, og dermed er det oplysninger om deres forældre, som belyses. Der ses på forskelle mellem grupperne uden og med uddannelse ift. deres forældres uddannelsesniveau, sygdomshistorik og eventuelle død, indkomst og familietype i barndomsårene.

De fleste 30-årige uden uddannelse er vokset op i et hjem, hvor mindst en af forældrene har en uddannelse. Dog har forældrene til de 30-årige uden uddannelse i mindre grad en uddannelse end forældrene til 30-årige med en uddannelse. De 30-årige med en uddannelse har i høj grad forældre med videregående uddannelser og de 30-årige uden en uddannelse har i højere grad forældre, hvoraf den ene har grundskoleniveau som højeste fuldførte uddannelse.

Andelen af unge, der som 30-årige er uden uddannelse, falder jo højere forældrenes indkomst var gennem de 30-åriges barndom. Mens 11 pct. af de 30-årige uden uddannelse er vokset op i de 10 pct. familier, som har den højeste indkomst, er 25 pct. af de unge uden uddannelse vokset op i de 10 pct. af familierne, som har den laveste indkomst.

De 30-årige uden uddannelse har i mindre grad end personer med uddannelse boet sammen med begge deres forældre som både 5-årig og 15-årig.

De 30-årige uden uddannelse har gennemsnitligt boet i flere kommuner, inden de fyldte 15 år, end de 30-årige med uddannelse.

De 25-årige uden uddannelse har oftere mistet en forælder og en større andel af de 25-åriges forældre har været indlagt mere end 20 dage på et sygehus sammenlignet med 25-årige, der har gennemført eller er i gang med en uddannelse

Forældrene til de 25-årige uden uddannelse har oftere været psykiatrisk patient i den 25-åriges ungdomsår end forældre til 25-årige, der har en uddannelse.

Æblet falder sjældent langt fra stammen er en kendt vending, der antyder, at barnet er et produkt af sine forældre, og det er velkendt, at forældres indflydelse rækker ud over barndommen. Dette kapitel beskriver, hvordan forældrenes vilkår var på et givet tidspunkt i de undersøgte personers barndom og ungdom. Målet er at undersøge, om forældrebaggrund eller hændelser i opvæksten kan hænge sammen med, hvorvidt personerne som hhv. 25-årig eller 30-årig har gennemført en uddannelse eller ej.

Population

Eftersom forældreoplysninger stiller store krav til statistikkerne langt bagud i tid, er der i de fleste af de følgende analyser taget udgangspunkt i årgangen, som var 30 år den 31. december 2018 og deres forældre. For spørgsmålet om forældres død samt indlæggelser har det været nødvendigt at analysere den årgang som var 25 år den 31. december 2018, idet registret som indeholder denne type data ikke rækker længere tilbage i tid.

3.1 Forældres uddannelse og indkomstniveau

I dette afsnit undersøges, om de 30-årige er vokset op i hjem, hvor en eller begge forældre har en uddannelse.

Population

I denne analyse om forældres og børns uddannelsesniveau indgår den del af de 30-årige, hvor der foreligger oplysninger om deres forældres uddannelsesniveau. I 2018 var der 72.788 30-årige, og af disse foreligger oplysninger om fars uddannelse for 56.677 og om mors uddannelse for 57.805 personer. For 55.380 personer foreligger der oplysninger om både fars og mors uddannelse.

Gruppen uden uddannelse kommer fra forskellige baggrunde ...

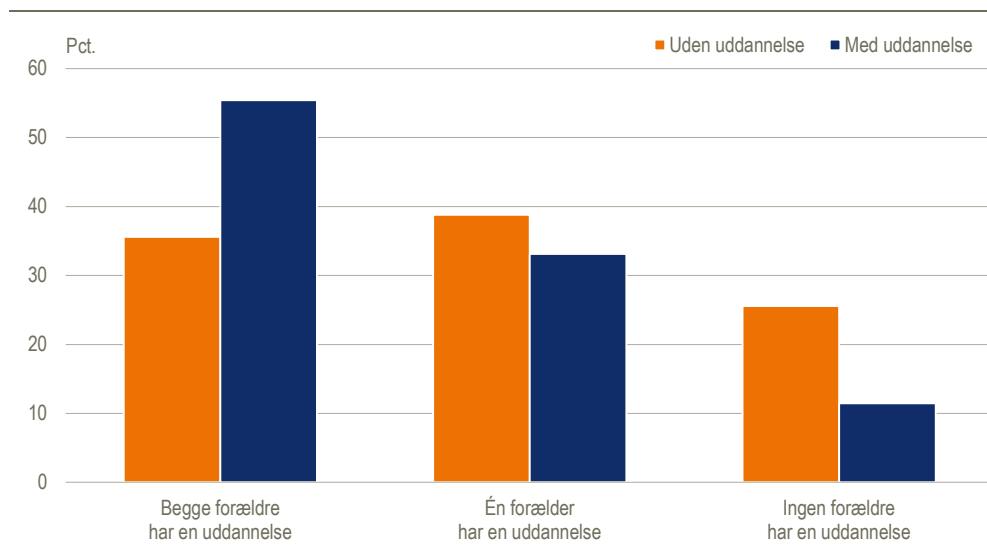
I gruppen af 30-årige, som ikke har en uddannelse, kommer ca. 26 pct. fra en baggrund, hvor ingen af forældrene har en uddannelse. De fleste i gruppen af 30-årige uden en uddannelse er dog vokset op i hjem, hvor én af forældrene har en uddannelse, nemlig 39 pct., og en næsten ligeså stor andel kommer fra hjem, hvor begge

forældre har en uddannelse, nemlig 36 pct. Det vil altså sige, at de 30-årige uden en uddannelse er vokset op i alle slags familier.

... men personer med uddannelse har i højere grad forældre, hvor mindst én har en uddannelse

Dog er det også tydeligt i figur 3.1, at kun 11 pct. af de 30-årige med en uddannelse er vokset op i et hjem med forældre uden uddannelse. De fleste i gruppen af 30-årige med uddannelse er vokset op i familier, hvor forældrene har haft en uddannelse.

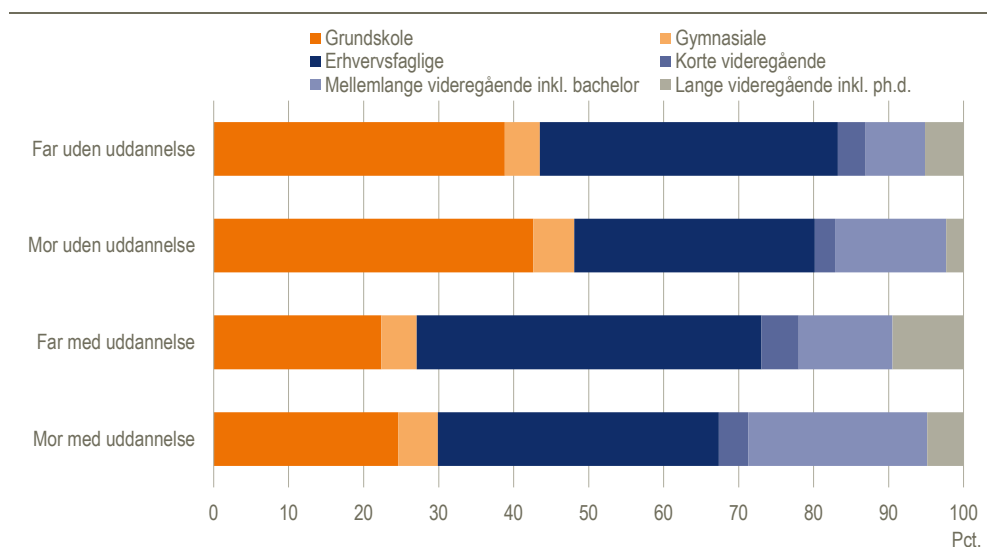
Figur 3.1 30-årige uden og med uddannelse, fordelt på forældres uddannelsesniveau. 2018

Når der dykkes ned i hhv. mors og fars uddannelsesniveau bliver tendensen til, at uddannelse – og ingen uddannelse – kan gå i arv fra forældre til børn tydeligere. Her ses, at 43 pct. af fædre til en 30-årig person uden uddannelse ikke selv har en uddannelse, og at mor i 48 pct. af tilfældene er uden uddannelse.

Far og mor til de 30-årige med uddannelse er i højere grad uddannet, og forskellen mellem de to grupper unge udgøres i høj grad af forældrene med videregående uddannelser, idet flere forældre til børn med uddannelse har taget en videregående uddannelse, end hvad der er tilfældet for forældre til 30-årige uden uddannelse.

Figur 3.2 30-årige uden og med uddannelse, fordelt på forældres uddannelsesniveau. 2018

Anm.: Forældre med uoplyst uddannelse indgår ikke i figuren. Der er ikke uddannelsesoplysninger for ca. 20 pct. af forældrene.

3.2 Forældres indkomst

Population

I denne analyse om sammenhængen mellem forældres indkomst og deres børns uddannelse ses på de 30-årige, som har boet i Danmark hele livet. Denne population er på 50.300 personer. Samtidig ses bort fra de 30-årige, som fra 0-15 år ikke boede sammen med de samme 2 voksne personer (oftest mor og far) og/eller hvis begge voksne ikke var fuldt skattepligtige i årene. Tilbage er der 32.000 30-årige. Den restriktive tilgang er valgt for ikke at forstyrre analysen med andre faktorer.

Uddannelse og indkomst er forbundne, og i det følgende belyses forældrenes indkomst i de familier, som de 30-årige uden uddannelse er vokset op i.

Definition og metode

Med indkomst menes den disponible indkomst, dvs. indkomsten efter skat, renteudgifter mv. Indkomst omfatter løn, overskud af selvstændig virksomhed, fortjeneste på aktier og andre værdipapirer og renter fra banker mv. samt overførsler fra det offentlige eller andre – altså offentlige og private pensioner, kontanthjælp, boligydelse, børnefamilieydelse mv.

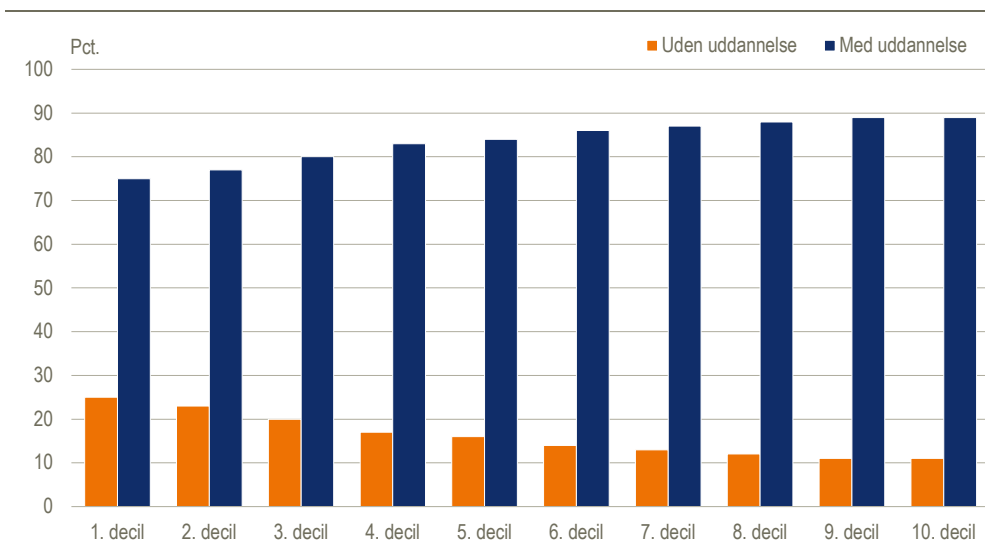
Forældrenes indkomst er omregnet til samme prisniveau og summeret. Herefter er indkomsterne inddelt i 10 grupper i spændet fra de 10 pct. med den laveste indkomst til de 10 pct. med den højeste indkomst. I første decil havde personerne i 2003 en samlet indkomst (altså mor + far gennem de første 15 år opregnet til 2019-prisniveau) på under 6.630.000 kr., mens de mest velstående familier havde en samlet indkomst på 12.719.000 kr. eller mere efter skat mv.

Personer uden uddannelse kommer oftere fra familier med lavest indkomst

Personer uden uddannelse kommer i højere grad fra familier med en lav indkomst end deres jævnaldrende med en uddannelse. Ses på de 30-årige i populationen og deres forældres indkomst i løbet af den unges opvækst (fra 0 til 15-års alderen), er der sammenfald mellem manglende uddannelse hos den unge og forældre, som ligger i de laveste indkomstgrupper. Andelen af unge, der som 30-årige er uden uddannelse, falder, jo højere forældrenes indkomst er under deres opvækst.

Nedenfor er forældregruppen delt i grupper på 10 pct. efter indkomst. Det ses, at 1 ud af 4 af de 30-årige i den laveste decil ikke har en uddannelse, mens det kun gælder for 1 ud af 10 for den øverste decil.

Figur 3.3 30-årige uden og med uddannelse, fordelt på forældres indkomst. 2018

Nedenstående tabel indeholder mere detaljerede oplysninger om, hvilket uddannelsesniveau de 30-årige har, sat i forhold til deres forældres indkomstniveau under deres opvækst.

Tabel 3.1 30-åriges uddannelse fordelt på forældrenes akkumulerede indkomst de første 15 år (1989-2003) på deciler fra laveste decil til højeste decil. 2018

	Deciler									
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	pct.									
Alle 30-årige	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Uden uddannelse	25	23	20	17	16	14	13	12	11	11
Med uddannelse	75	77	80	83	84	86	87	88	89	89
Grundskole	18	16	13	11	10	8	7	6	5	4
Gymnasium	7	7	7	6	5	6	6	6	6	8
Erhvervsfaglige	31	38	38	35	32	32	28	24	18	12
Kort videregående	5	5	6	5	6	6	6	7	6	5
Mellemlang videregående .	24	22	24	26	27	28	28	27	28	26
Lang videregående og ph.d.	15	13	13	17	19	20	24	30	36	46

Forældres indkomst og deres børns uddannelsesniveau

Jo højere forældrenes indkomst har været under opvæksten, jo større andel af de unge har en universitetsuddannelse. Blandt indkomster i de laveste deciler er det derimod erhvervsuddannelserne, der dominerer de unges uddannelsesvalg. De korte og mellemlange videregående uddannelser synes at være lige udbredte uafhængigt af forældrenes indkomst.

Mellem 5 til 8 pct. af de 30-årige har en gymnasial uddannelse som højest fuldførte uddannelse og har altså ikke gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse på opgørelsestidspunktet – dette gælder, uanset hvilken decil deres forældres indkomst er placeret i. Andelen af de 30-årige, som har grundskole som højeste uddannelsesniveau, varierer derimod med forældrenes indkomst. Andelen af unge med grundskoleniveau blandt forældre med den laveste indkomst er fire gange højere end blandt forældre med de højeste indkomster.

3.3 Familiestruktur under opvæksten

Population

I denne analyse er populationen afgrænset til de 30-årige pr. 31. december 2018, hvilket vil sige, de blev født i 1988. Der indgår 72.788 personer i denne aldersgruppe, men analysen er foretaget på de personer, der var bosat i Danmark både som 5-årig og som 15-årig. Dette angår 56.524 personer. Denne mere snævre analyse er valgt for at undgå, at tallene bliver skævt påvirket af ind- og udvandring.

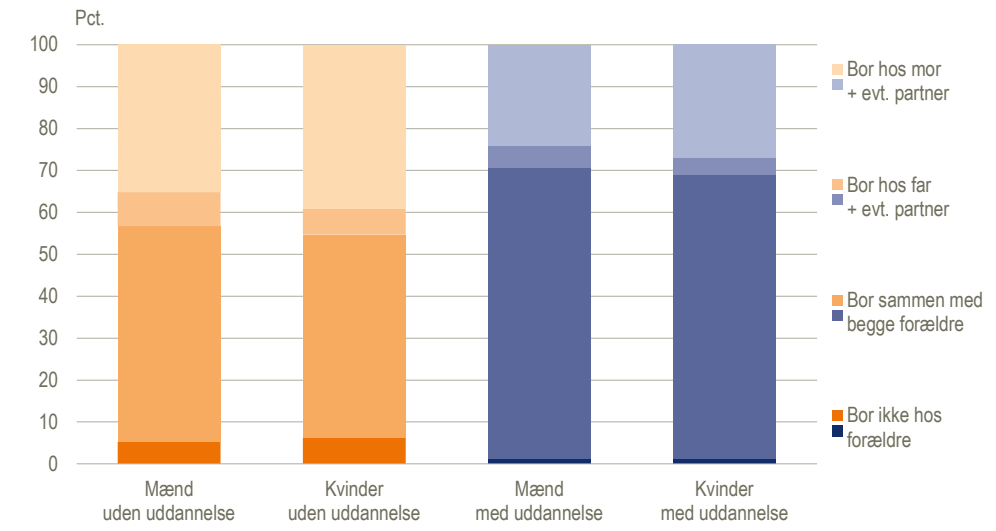
De 30-årige, som kun har en enkelt forælder registreret, indgår som bosat hos enlige forældre.

I dette afsnit undersøges, hvilken familietype de 30-årige er opvokset i.

En mindre andel af personer uden uddannelse boede sammen med deres far og mor som 15-årig

Generelt stiger andelen af børn, som ikke bor sammen med begge deres forældre, i takt med børnenes alder. Desuden begynder børn (så småt) at flytte hjemmefra i anden halvdel af teenageårene. Derfor giver familieforhold ved 15 år et godt billede af, hvor stabil familiestrukturen har været igennem barndommen. I figur 3.4 vises de 30-åriges familietype som 15-årig, og det fremgår at hvor hhv. 69 og 68 pct. (mænd, kvinder) af de 30-årige med uddannelse boede sammen med begge forældre som 15-årige, gælder det kun for hhv. 52 pct. og 48 pct. (mænd, kvinder) af personerne uden uddannelse. Ligeledes er der blandt personer uden uddannelse en større andel, der ikke boede med nogen af forældrene som 15-årig; 6 pct. for de 30-årige kvinder og 5 pct. for de 30-årige mænd. Denne gruppe er meget sammensat: de unge kan være flyttet hjemmefra, de kan bo sammen med andre familiemedlemmer, eller de kan bo på forskellige typer af opholdssteder, men uanset er det en markant forskel i forhold til de 30-årige med uddannelse, hvor kun 1 pct. af de nu 30-årige ikke boede sammen med nogen af deres forældre som 15-årige.

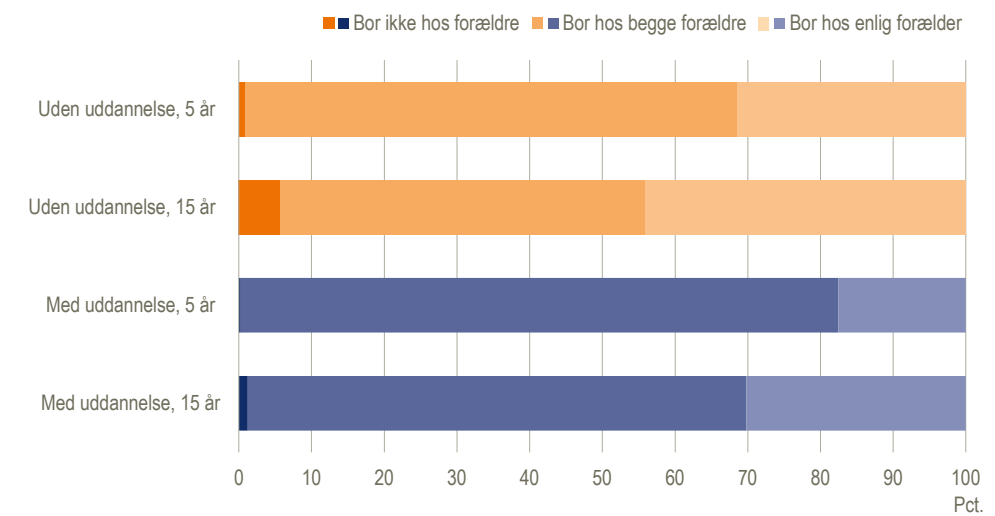
Figur 3.4 30-årige mænd og kvinder uden og med uddannelse og deres familietype som 15-årig, 2018

Også som 5-årige var der flere af de 30-årige uden uddannelse, der ikke boede sammen med en eller begge forældre

Hvis fordelingen af de 30-åriges familieforhold som 15-årige sammenlignes med fordelingen, da de var 5 år, er der lignende forskelle mellem personerne uden og med uddannelse. Som 5-årige boede 82 pct. af de 30-årige med uddannelse sammen med begge forældre, mens det gjaldt for 68 pct. af de 30-årige uden uddannelse. Tilsvarende boede kun ganske få af de 30-årige med uddannelse uden en eller begge forældre som 5-årig, 0,3 pct., mens det tilsvarende tal for 30-årige uden uddannelse var 0,9 pct.

Figur 3.5 30-årige uden og med uddannelse og deres familietype som hhv. 5-årig og 15-årig, 2018

3.4 Mobilitet i opvæksten

Population

I dette afsnit er populationen afgrænset til de 30-årige pr. 31. december 2018, hvilket vil sige de blev født i 1988. Dette tal er yderligere begrænset til personer født i Danmark, som har haft bopæl i danske kommuner inden de fyldte 15 år. Dette angår 55 385 personer. Denne afgrænsning er valgt for at få en sammenlignelig optælling af antallet bopælskommuner i hele perioden.

Antallet af flytninger i løbet af barndommen kan ses som en anden markør på stabilitet, og i dette afsnit undersøges derfor det antal kommuner, som de 30-årige har boet i under deres opvækst.

Metode

I denne analyse er optalt hvor mange forskellige kommuner, som den enkelte har boet i før sit fyldte 15. år. Det siger ikke noget om den enkelte persons totale antal flytninger, men frem for en optælling af det totale antal flytninger viser det tydeligere, hvor geografisk omskifteligt den enkeltes barndom har været.

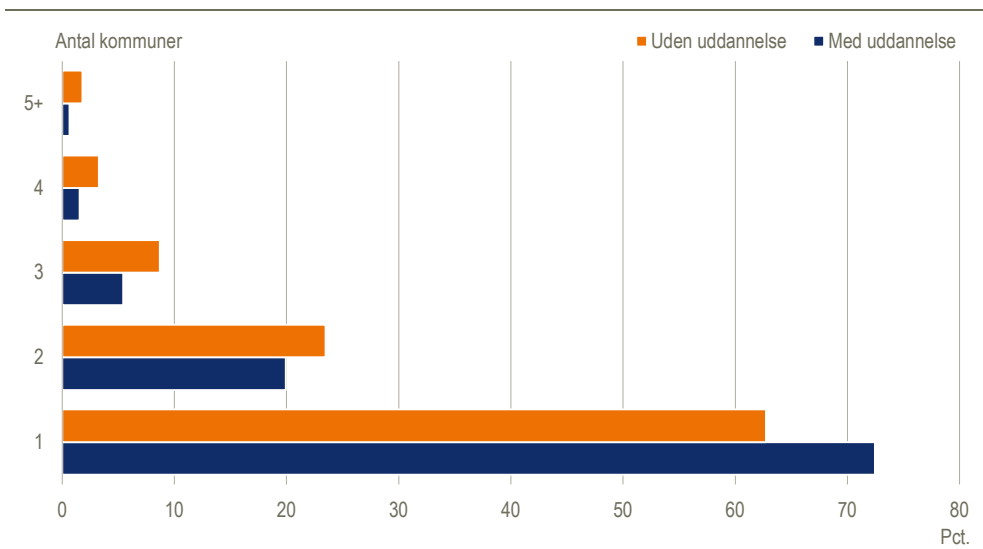
En optælling af det totale antal flytninger ville også medtage mindre omskiftelige flytninger, som for eksempel flytning fra 1. til 2. sal, hvilket ville forstyrre resultaterne.

Opgørelsen tager ikke højde for, at nogle kommuneskift er mindre markante end andre, f.eks. mellem to mindre nabokommuner, men flytninger på tværs af kommuner vil ofte også have resultat i skift i fx børnehave og skole. For den enkelte kan en flytning virke positivt eller negativt, men samlet set giver analysen et fingerpeg om forskellen mellem de 30-årige uden og med uddannelses opvækstvilkår.

En større andel af personerne uden uddannelse har boet i mere end én kommune

Samlet set har en større andel af de 30-årige med uddannelse boet i kun én kommune i deres barndom, 72 pct. mod 63 pct. af de 30-årige uden uddannelse. Tilsvarende har en større andel af personerne uden uddannelse boet i mere end én kommune, og her er det især blandt personer, der har boet i hhv. 4 og 5 eller flere kommuner, at forskellen er markant, idet andelen for personerne uden uddannelse er mere end dobbelt så høj som for personerne med uddannelse i disse grupperinger. Hvor 3,3 pct. af personerne uden uddannelse har boet i 4 kommuner, gælder det kun for 1,6 pct. af personer med uddannelse. Ligeledes har ganske få i gruppen med uddannelse boet i 5 eller flere kommuner, 0,7 pct., mens det gælder for 1,8 pct. af personerne i gruppen uden uddannelse.

Figur 3.6 30-årige uden og med uddannelse og antal kommuner som de har boet i som 15-årige. 2018

3.5 Helbred og familie

Population

I afsnittet er populationen afgrænset til de 25-årige pr. 31. december 2018, og deres forældre. De unge blev født i 1993 og var også i befolkningen 1. januar 2006. Forældres helbred er opgjort i forhold til de unges uddannelsesniveau ved 25-årsalderen.

Eftersom det anvendte register er relativt nyt har det desværre ikke været muligt at analysere de 30-årige i publikationens population.

Kun unge, hvis forældre er kendte i befolkningsregisteret, indgår. Hvis kun en far er registreret, vil den unge kun være med i opgørelsen af fædre, og hvis kun en mor er registreret, vil den unge kun fremgå i opgørelsen af mødre. Alle med begge forældre optræder med både mor og far i analyserne.

De 25-årige, der er i gang med en uddannelse

Blandt de 25-årige er 20 pct. af de unge i gang med at tage en uddannelse uden at de allerede har færdiggjort en, hvorfor de i den øvrige del af publikationen indgår i gruppen uden uddannelse. 25 pct. af de 25-årige har ikke færdiggjort en uddannelse og er heller ikke i gang med en, mens 55 pct. af de 25-årige har færdiggjort en uddannelse. I forhold til deres forældres helbredsoplysninger ligner de 25-årige, som er i gang med en uddannelse, i højere grad gruppen af 25-årige med uddannelse end gruppen af 25-årige uden uddannelse, hvorfor alle tre grupper præsenteres særskilt i dette afsnit.

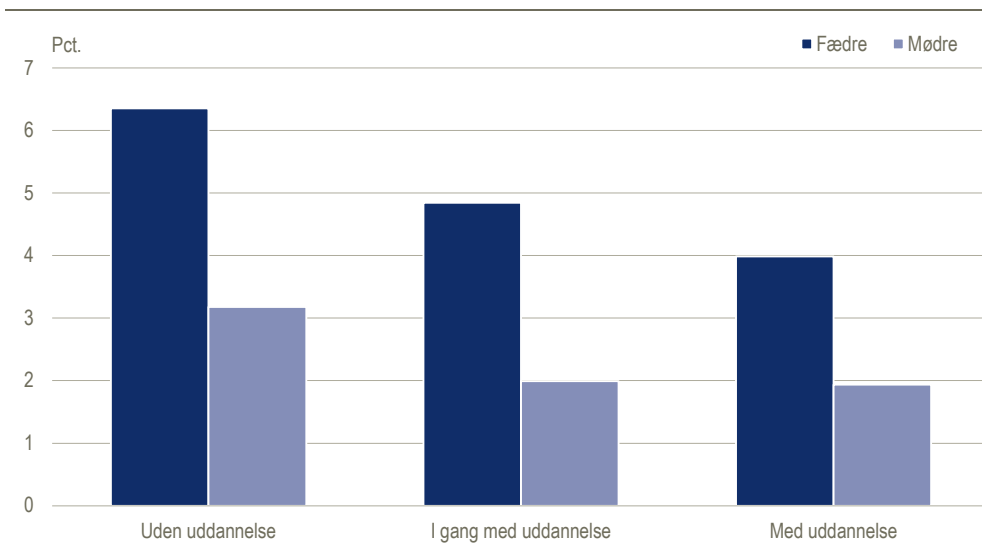
3.5.1 Forældrenes helbred

I dette afsnit ses på de 25-åriges forældres helbredshistorie, opgjort i forhold til de 25-åriges uddannelsesniveau.

Mistet en forælder før det fyldte 25. år

En større andel af de 25-årige uden uddannelse har mistet en far eller mor, sammenlignet med de 25-årige, der har gennemført en uddannelse, se figur 3.7. 6 pct. af personerne uden uddannelse har mistet deres far, inden de selv fyldte 25 år, mens det gælder 4 pct. blandt personerne med en uddannelse som 25-årig. Færre har mistet deres mor, men der er stadig en større andel af de 25-årige uden uddannelse, der har mistet en mor i børne- eller ungdomsårene nemlig 3 pct., end blandt personerne som har gennemført en uddannelse, hvor 2 pct. har mistet deres mor.

Figur 3.7 Andel af 25-årige, som har mistet en forælder. 2018

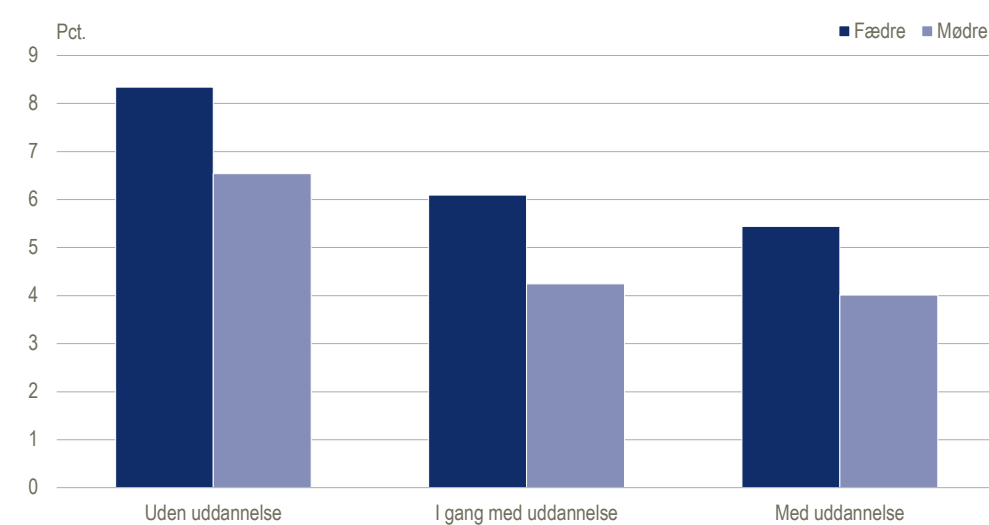
Anm.: Hvis personen har mistet både sin far og mor som 25-årig, optræder vedkommende i begge grupper.

25-årige, hvis forældre har været indlagt i længere perioder

Alvorlig sygdom kan afspejle sig i lange indlæggelser på sygehus eller i mange indlæggelser over en længere periode.

Der er en væsentlig forskel på andelen af de 25-årige uden uddannelse, og de 25-årige med uddannelse, når det kommer til deres forældres indlæggelser på sygehus, se figur 3.8. 8 pct. af de 25-årige uden uddannelse har en far, der samlet set har været indlagt mere end 20 dage mellem 2006 og 2018, mens det gælder 5 pct. blandt personerne, der har afsluttet en uddannelse som 25-årig. For unge, hvis mødre har været indlagt i længere tid eller af flere omgange under opvæksten, er andelen lavere, men det er et lignende billede, der tegner sig.

Figur 3.8 Andel af 25-årige med forældre, der har været indlagt på sygehus mere end 20 dage i perioden 2006-2018

Anm.: Ekskl. indlæggelser med psykiatrisk diagnose. Sengedage er akkumuleret over indlæggelser i hele perioden.

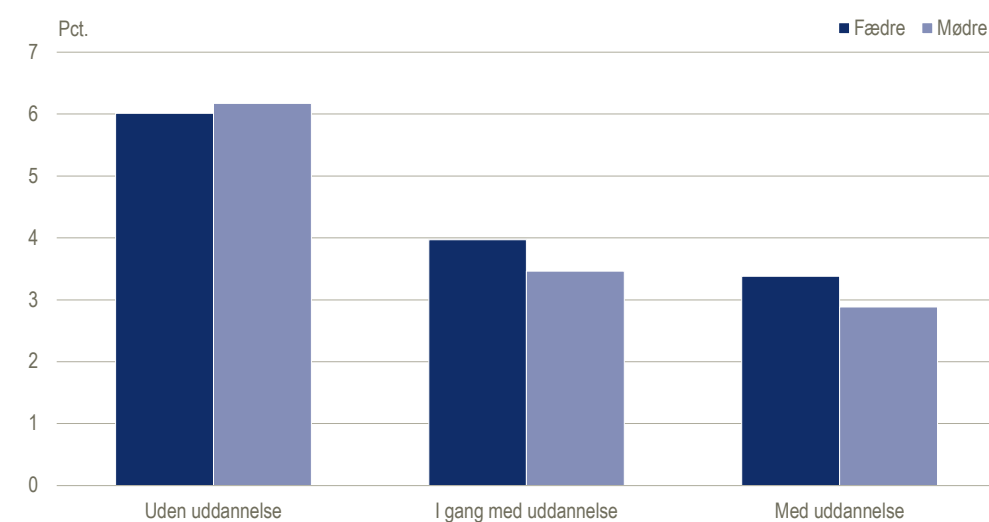
Forældre, der var psykiatriske patienter og de unges uddannelsesniveau

6 pct. af de 25-årige uden uddannelse har en forælder, der har været psykiatrisk patient i perioden 2006-2018 (hvor de 25-årige var 13 til 25 år), til sammenligning med 3 pct. af de 25-årige med uddannelse, se figur 3.9. Dette gælder, hvad enten det er den 25-åriges far eller mor, der har været psykiatrisk patient.

Psykiatrisk patient

Psykiatrisk patient er defineret som en person, der har haft et ambulant besøg eller indlæggelse på en psykiatrisk sygehusafdeling og/eller har fået en psykiatrisk diagnose.

Figur 3.9 Andel af 25-årige med forældre, der har været psykiatriske patienter i perioden 2006-2018

Anm.: Inkl. besøg og indlæggelser med en psykiatrisk diagnose på somatisk sygehus.

4. Veje gennem uddannelsessystemet

Sammenfatning

Dette kapitel ser på vejen gennem uddannelsessystemet for personer, som ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse.

De fleste i de yngre aldersgrupper, som ikke har en uddannelse d. 31. december 2018, har haft et skoleforløb i en normalklasse på en almindelig grundskole. Men generelt ligger karaktergennemsnittet for gruppen uden uddannelse under karaktergennemsnittet for gruppen med en uddannelse.

Nogle i gruppen uden uddannelse har været tilknyttet specialområdet i deres skoletid, enten på en specialskole eller i en specialklasse. For personer, som afsluttede deres grundskole i 2009 og i dag er uden uddannelse gælder, at 17 pct. afsluttede deres skolegang i en specialklasse. Blandt personer, som i dag har en uddannelse, har 3 pct. afsluttet folkeskolen fra en specialklasse. Men kigger vi særskilt på de elever, som gik ud af skolen fra en specialklasse i 2009 er det mere end 60 pct. af disse elever, der 10 år senere ikke har fået en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Danmarks Statistiks registre viser, at blandt personer uden uddannelse i alderen 25-44 år har 37 pct. ikke forsøgt sig i uddannelsessystemet efter grundskolen eller gymnasiet. 11 pct.-point heraf vedrører dog indvandrere, som Danmarks Statistik ikke har uddannelsesoplysninger om. Endvidere har 46 pct. af de 25-44-årige et eller flere afbrudte uddannelsesforløb bag sig. De øvrige 16 pct. er stadig i gang med at uddanne sig.

Det er især erhvervsuddannelserne, som har været forsøgt, uden at det har ført til en fuld erhvervsuddannelse.

Omtrent halvdelen af gruppen uden uddannelse har været på skolebænken som voksne via voksen- og efteruddannelsessystemet. Her er det især kurser i almene kompetencer, som personer uden erhvervskompetencegivende uddannelse har fulgt for at forbedre deres kompetencer – fx danskuddannelserne på sprogskoler, kurser på grundskoleniveau og på gymnasialt niveau.

Selvom størstedelen af befolkningen i dag får en erhvervsuddannelse eller videregående uddannelse, er det ikke tilfældet for alle. Nogle stopper med at uddanne sig efter grundskolen eller stopper efter gymnasiet. I dette kapitel ser vi på, hvad der kan ligge bag, at nogen ikke får en erhvervskompetencegivende uddannelse. Vi kigger på, hvilke resultater personer uden uddannelse har med sig fra grundskolen og vi kigger på en gruppe, som i særlig grad ikke får en uddannelse – nemlig den gruppe af elever, som går i specialklasse.

Nogle forsøger sig end ikke i det ordinære uddannelsessystem, mens andre har forsøgt at tage en uddannelse, men har afbrudt – hvad forsøgte de, og hvad afbrød de? Endelig ser vi på, i hvor høj grad gruppen uden uddannelse har uddannet sig via kursusaktivitet og ad den vej har opnået kompetencer til arbejdsmarkedet.

4.1 Forhold i grundskolen

Population

Gruppen uden uddannelse er i denne publikation personer, der den 31. december 2018 var 20 år eller ældre. Personer uden uddannelse har højest fuldført grundskolen, en gymnasial uddannelse eller et adgangsgivende uddannelsesforløb. Alle andre har en erhvervskompetencegivende uddannelse. På kort form kalder vi i denne publikation de to grupper for hhv. 'personer uden uddannelse' og 'personer med uddannelse'. Mange skoledata er kun registreret for de yngre årgange. Det vil fremgå, hvilke årgange og aldersgrupper der er anvendt i de enkelte afsnit.

I dette afsnit ser vi tilbage på grundskoletiden for personer, der i dag ikke har en uddannelse. Der vil blive set på karakterer og specialundervisning, som kan foregå i specialklasse på distriktsskolen eller i en egentlig specialskole.

4.1.1 Karakterer i grundskolen

Population

I dette afsnit undersøges standpunktskarakterer for de 25-29-årige med en registreret afgangseksamen fra 9. klasse i *karakterregisteret*, i alt 300.099 personer med oplyste karakterer. De 25-29-årige er valgt, fordi de er den eneste gruppe, der er gamle nok til, at vi med en vis sikkerhed kan bestemme, om de er med eller uden uddannelse og samtidigt unge nok til, at vi har registreret deres afgangseksamen, idet *karakterregisteret* er af yngre dato.

Helt generelt kan man se, at jo højere karakterer man har opnået i grundskolen, jo større er sandsynligheden for, at man senere hen gennemfører en erhvervskompetencegivende uddannelse.

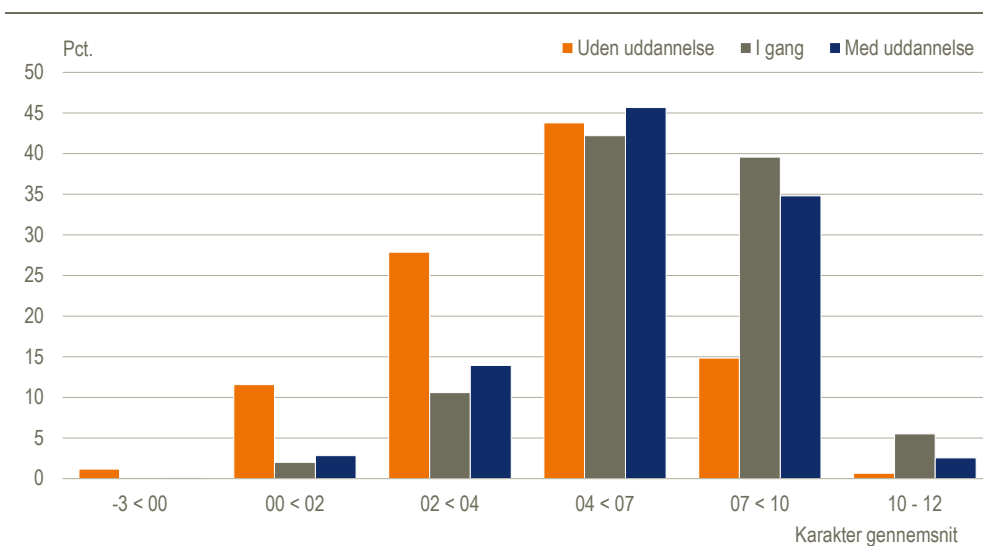
For aldersgruppen 25-29 år er gennemsnittet af årskaraktererne for 9. klasse undersøgt for hhv. grupperne uden uddannelse, i gang med en uddannelse og gennemført uddannelse.

Personer uden uddannelse fik lavere standpunktskarakterer i 9. klasse

I figuren nedenfor tegner der sig et billede af, at selvom de fleste i gruppen uden uddannelse har et gennemsnit på mellem 4 og 7, ligesom de andre grupper, ligger årskaraktererne lavere hos personer uden uddannelse end hos personer, som er i gang eller allerede har afsluttet en uddannelse.

Figur 4.1

Gennemsnit af alle standpunktskarakterer i 9. klasse for de 25-29-årige fordelt på opnået uddannelse. 2018

De elever, som vi ser på, har afsluttet deres folkeskole i perioden 2004-2012. Det er før, der blev indført karakterkrav for optagelse på en ungdomsuddannelse i 2015. Det er således ikke formelle adgangskrav, som for denne gruppe har været en barriere for at opnå en uddannelse. Men standpunktskaraktererne fra 9. klasse indikerer, at nogle har faglige udfordringer, som gør det vanskeligt at få en uddannelse.

4.1.2 Elever fra specialområdet

Elever i folkeskolen, hvis udvikling kræver særlig hensyntagen eller støtte, kan få støtte i den almindelige undervisning i specialklasser eller på specialskoler.

I dette afsnit ser vi på elever på specialskolerne. Det giver os mulighed for at se på en lang tidsserie. Fokus på institutionstypen giver til gengæld den begrænsning, at vi ikke her belyser de elever, som har gået i en specialklasse på en almindelig folkeskole. De bliver inddraget i et senere afsnit, hvor der til gengæld kun ses på en enkelt årgang.

Population

I dette afsnit fokuseres der på de 20-45-årige, der gik ud af grundskolen i perioden fra 1988 til 2013, i alt 1.491.877 personer.

Elever, som har gået et eller flere år på en specialskole, får sjældnere en uddannelse end elever, som kun har været tilknyttet den almene skole, som fx folkeskoler, fri-skoler eller private grundskoler og efterskoler. Det kan man se, da personer, der har været tilknyttet specialområdet i grundskolen, er overrepræsenteret blandt personer uden uddannelse.

Definition

En elev kommer fra en specialområdet, hvis vedkommende har gået på en af følgende skoletyper:

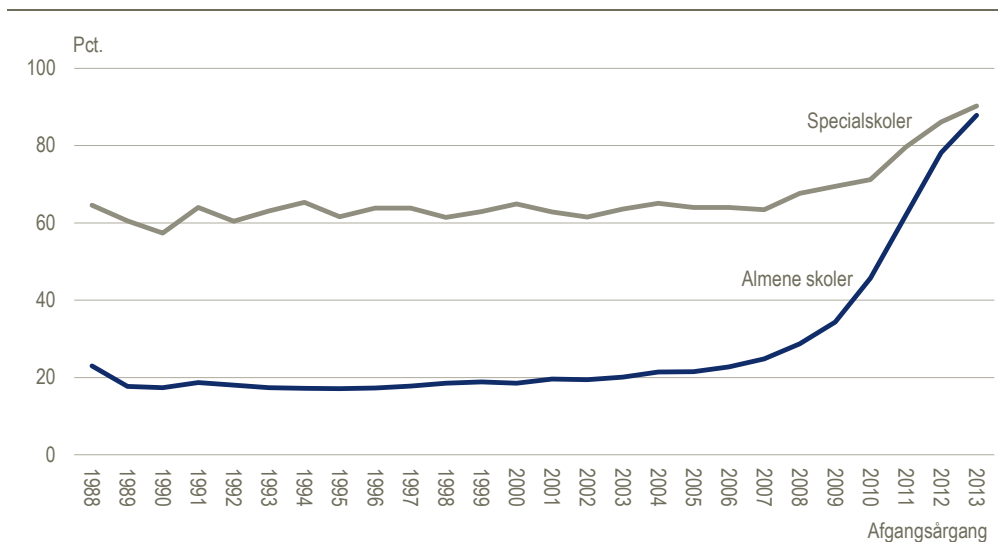
- Centre for Pædagogisk og Psykologisk rådgivning
- Dagbehandlingstilbud og behandlingshjem
- Efterskoler med samlet særligt tilbud
- Kommunale ungdomsskoler og ungdomskostskoler
- Specialskoler for børn
- Specialskoler for voksne
- Uddannelsesinstitutioner for unge med særlige behov

To ud af tre specialskoleelever har ikke fået en uddannelse

Når man ser på de 20-45-årige, som forlod grundskolen i perioden 1988-2013, kan man se, at andelen uden en uddannelse ligger ret stabilt for begge grupper, således at blandt tidligere elever fra en specialskole er det ca. to tredjedele, som ikke har en uddannelse, mens det kun er en ud af fem blandt elever fra de almene skoler, som ikke har en uddannelse.

Den meget stabile andel gælder dog kun for den ældre del af gruppen, da de helt unge stadig er i gang med at uddanne sig. For de yngste, der forlod grundskolen i 2007 og frem stiger andelen uden uddannelse. For begge grupper gælder det, at blandt den yngste afgangsårgang i 2013, er det kun en ud af ti som har opnået en uddannelse på opgørelsestidspunktet.

Figur 4.2 Andel af en afgangsårgang fra hhv. specialskoler og almene skoler, der i 2018 er uden uddannelse

Anm.: Bemærk at ovenstående ikke er en tidstrend, men forskellige afgangsårgange fra grundskolen. Afgangsårgang 1988 afsluttede grundskolen for 30 år siden og er i 2018 ca. 45 år, mens afgangsårgang 2013 afsluttede grundskolen for fem år siden og er i 2018 ca. 20 år. Blandt de unge årgange er mange endnu i gang med en uddannelse.

Andelen af elever, der går i specialskole toppede i 2009

Samlet set har 3,3 pct. af eleverne været tilknyttet en specialskole, men der er variationer fra 1,2 pct. i 1989 til 5,0 pct. i 2009, når man ser på de enkelte årgange. Der har været en stabil stigning i andelen, der har gået på en specialskole i løbet af årene, indtil det toppede i 2009, og derefter der har været en faldende andel hvert år. Blandt dem, som forlod grundskolen i 2013 havde 3,0 pct. været tilknyttet en specialskole.

Faldet skal ses i sammenhæng med indsatsen for i højere grad at inkludere special-eleverne i den almindelige folkeskole.

De fleste af de undersøgte unge kommer fra institutionstypen *Specialskoler for børn*, som er den skoletype, der varetager gruppen af elever, der har brug for faglig støtte. At have udfordringer med faglig indlæring kan altså være en forklaring på, at man ikke fortsætter med at uddanne sig i uddannelsessystemet.

Det er dog også værd at bemærke, at det blot er op til 7 pct. af personer uden uddannelse, som har gået på specialskole – resten har gået i en folkeskole eller fri grundskole mv. Nogle af dem, som har gået i folkeskolen, har modtaget specialundervisning i en specialklasse – det ser vi på i næste afsnit.

4.1.3 Klassetyper for grundskolens årgang 2009

Population

I dette afsnit undersøges de 66.377 personer, som blev færdige med grundskolen i 2009. De er i 2018 typisk i alderen 24-30 år.

Klassetyper

Vi skelner i det følgende mellem specialklasser og normalklasser. Elever med behov for specialpædagogisk støtte i mere end ni ugentlige timer, kan henvises til specialklasse.

I 2009 afsluttede 5 pct. af alle elever fra grundskolen deres skolegang i en specialklasse. Ti år senere, er der tydelig forskel på, hvem der har opnået en uddannelse og hvem, der stadig står uden uddannelse.

Personer uden uddannelse kommer oftest fra normalklasserne ...

Langt de fleste personer uden uddannelse har gået i en normalklasse. Men andelen af personer som har gået i specialklasse, da de afsluttede grundskolen og ikke har en uddannelse er langt højere end andelen, som har gået i en normalklasse. Det viser vores nedslag på afgangsårgang 2009, når vi ser på deres uddannelsesstatus godt ti år efter de afsluttede grundskolen.

Det er kun 2-3 pct. af personer, som har en uddannelse eller er i gang med at uddanne sig, der har gået i specialklasse. For personer, som står uden uddannelse har 17 pct. en baggrund fra en specialklasse.

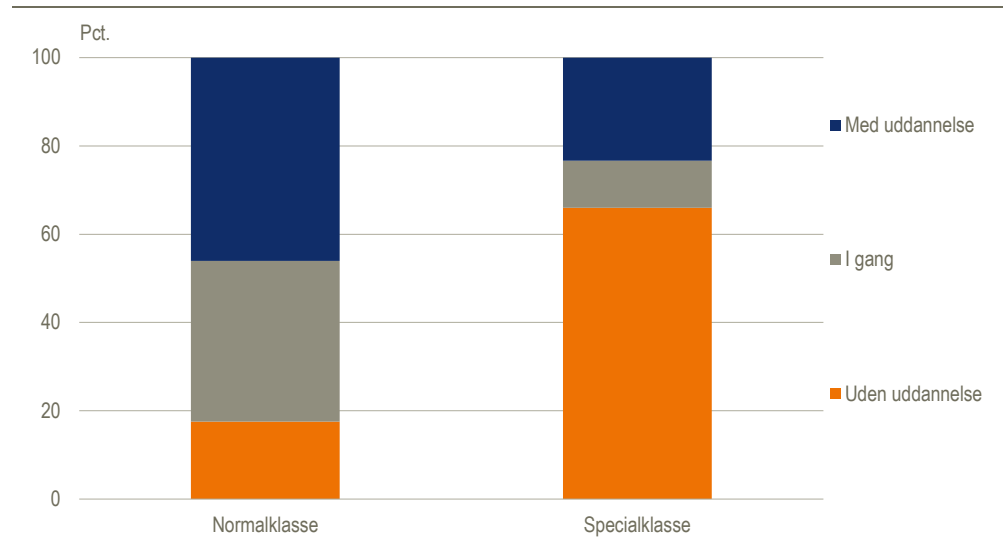
Tabel 4.1 Afgangsårgang 2009 fra hhv. normal- og specialklasse fordelt på uddannelsesstatus. 2018

	Uden uddannelse	I gang med uddannelse	Med uddannelse	I alt
	pct.			antal
I alt	100	100	100	66 377
Normalklasse	83	98	97	62 991
Specialklasse	17	2	3	3 386

... men elever som har gået i specialklasse er i højere grad uden uddannelse

Hvis afgangsårgang 2009 opdeles på hhv. specialklasse og normalklasse er der betragteligt flere fra specialklasserne, som er i gruppen uden uddannelse, mens de fleste fra normalklasserne enten allerede har fået en erhvervskompetencegivende uddannelse eller er i gang med at uddanne sig. Kun 23 pct. af specialklasseeleverne har fået en erhvervskompetencegivende uddannelse ti år efter de forlod grundskolen i en specialklasse.

Figur 4.3 Afgangsårgang 2009 fra hhv. normalklasse og specialklasse fordelt på uddannelsesstatus. 2018

Når eleverne fra specialklasserne gennemfører en erhvervskompetencegivende uddannelse er det mest almindeligt, at det er en erhvervsuddannelse, som de fuldfører. Personer, som har gået i normalklasser, har efter ti år typisk fået en erhvervsuddannelse eller en videregående uddannelse, og mange er fortsat i gang med en videregående uddannelse.

4.2 Personer som ikke er startet på en erhvervskompetencegivende uddannelse

Efter grundskolen eller gymnasiet fortsætter de fleste på en erhvervskompetencegivende uddannelse. Men nogen forsøger sig slet ikke i uddannelsessystemet efter grundskolen eller gymnasiet. Dem kigger vi på i dette afsnit.

Population

I dette afsnit undersøges personer uden uddannelse i alderen 25-44 år. Denne gruppe udgør 335.974 personer, hvilket er 24 pct. af alle i denne aldersgruppe.

I aldersgruppen 25-44 år er knap hver fjerde uden uddannelse, svarende til ca. 336.000 personer.

Metode med forbehold

Ved brug af *elevregisteret* ser vi på, hvordan den yngre del af befolkningen har benyttet sig af uddannelsessystemet. Der er vanskeligheder ved at beskrive denne gruppe statistisk, idet vi kigger på dem, som vi ikke har registreret uddannelse for – og det kan der være flere årsager til. Nogle har fået en uddannelse en anden vej end gennem det ordinære uddannelsessystem i Danmark, fx i udlandet. Ligeledes kan der blandt de ældre årgange mangle oplysninger om deres uddannelsesforløb.

Det er ikke muligt at skelne dem, som ikke forsøger sig, fra dem som ikke er registreret.

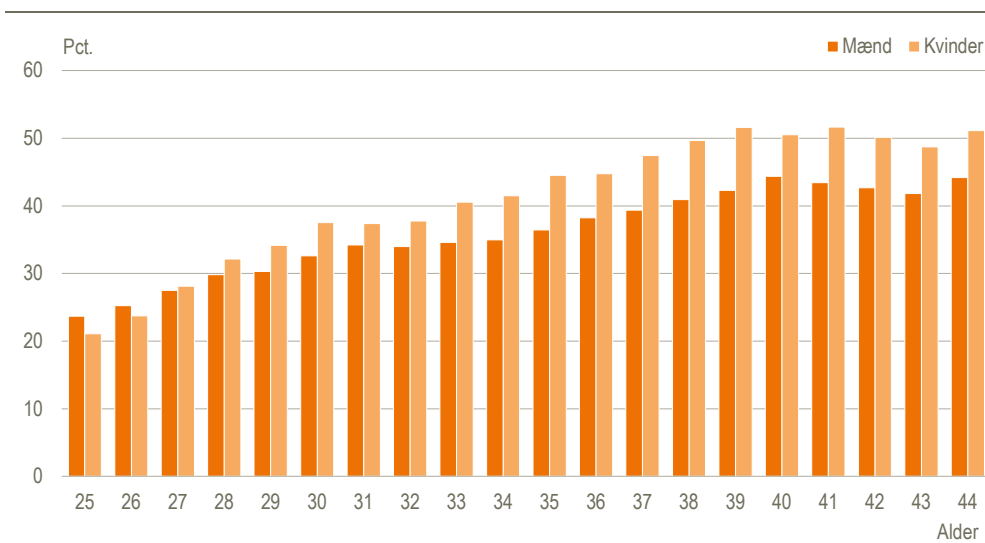
Mere end 1/3 af gruppen uden uddannelse er aldrig registreret på en uddannelse

Blandt de 25-44-årige uden uddannelse er der 37 pct. som ikke er blevet registreret på en erhvervskompetencegivende uddannelse i Danmark. En del af dem, som ikke har forsøgt sig med en erhvervskompetencegivende uddannelse i Danmark er indvandrere, som er kommet til Danmark som voksne. Hvis denne gruppe fjernes fra populationen, har 26 pct. af de 25-44-årige uden uddannelse ikke påbegyndt en erhvervskompetencegivende uddannelse. Nogle i denne gruppe kan have taget en uddannelse i udlandet.

Det er lidt flere kvinder i denne aldersgrupper som ikke har forsøgt sig med en uddannelse. Det gælder for 39 pct. for kvinderne, mens mændene har en andel på 35 pct. Tendensen til at flest kvinder ikke forsøger sig i uddannelsessystemet ændrer sig

for de yngste årgange, hvor der derimod er en lille overvægt af mænd, der ikke er registreret på en uddannelse.

Figur 4.4 Andel af personer uden uddannelse, der ikke er registreret startet på en uddannelse efter grundskole eller gymnasium fordelt på alder. 2018

Det er mest de ældre i gruppen, som ikke har påbegyndt en ordinær uddannelse. De unge under 30 år oplever i dag et større pres og motivation for at tage en uddannelse, fx i kraft af en række reformer af uddannelser, forsørgelse og uddannelsesvejledning siden årtusindeskiftet. Det kan være medvirkende til, at dem som ikke forsøger, er sjældnere i de unge årgange.

4.3 Personer som forsøgte, men har afbrudt en erhvervs-kompetencegivende uddannelse

Det mest almindelige er at tage en erhvervsuddannelse efter grundskolen eller at gå på gymnasiet og derefter starte på en videregående uddannelse. En mindre andel af dem, som startede på en uddannelse, afbrød uddannelsen. Enten for at tage en ny uddannelse eller helt at stoppe i uddannelsessystemet. I dette afsnit ses på den 25-44-årige del af befolkningen, som ikke har en uddannelse, men har forsøgt sig. En mindre del af de 25-44-årige er stadig i gang med en uddannelse og en del af dem vil formodentlig bevæge sig over i gruppen med uddannelse. De er derfor ikke inddraget i denne opgørelse, og det uanset om de på et tidspunkt har afbrudt en uddannelse. De udgør 16 pct. af gruppen uden uddannelse.

Population

I dette afsnit ser vi på personer i alderen 25-44 år, som har afbrudt en eller flere uddannelser og ikke ultimo 2018 er i gang med en uddannelse. Denne gruppe udgør 128.397 personer – svarende til 9 pct. af alle i den alder. De personer som ikke har en uddannelse, men er i gang med en er ikke med i denne beregning, da det endnu er usikkert om består eller afbryder uddannelsen. Det drejer sig om 55.412 personer.

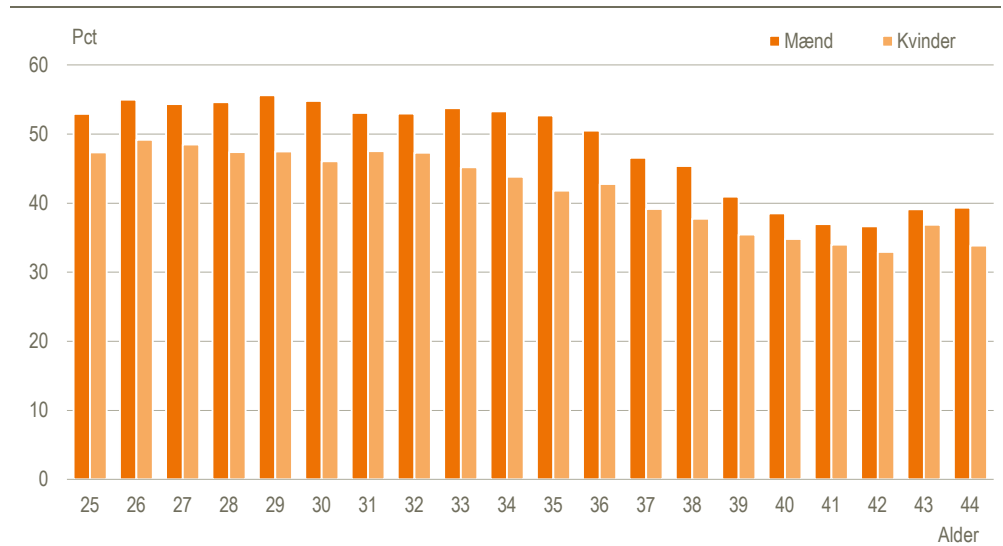
Halvdelen af gruppen uden uddannelse har forsøgt sig i uddannelsessystemet

Hvis vi ser på de 25-44-årige som er uden uddannelse, er de fleste af dem startet på en uddannelse efter grundskolen eller gymnasiet, men har siden afbrudt den. 46 pct. af gruppen uden uddannelse i alderen 25-44 år, har mindst ét afbrudt uddannelsesforløb bag sig og har forladt uddannelsessystemet.

Mænd afbryder mere end kvinder

Det er især mændene, som har afbrudt deres uddannelse, og det uanset alder. Den yngre halvdel har en væsentligt højere andel som har forsøgt sig, men har afbrudt deres uddannelse. For mændenes vedkommende er det over 50 pct., mens det for kvinderne er mellem 40 og 50 pct.

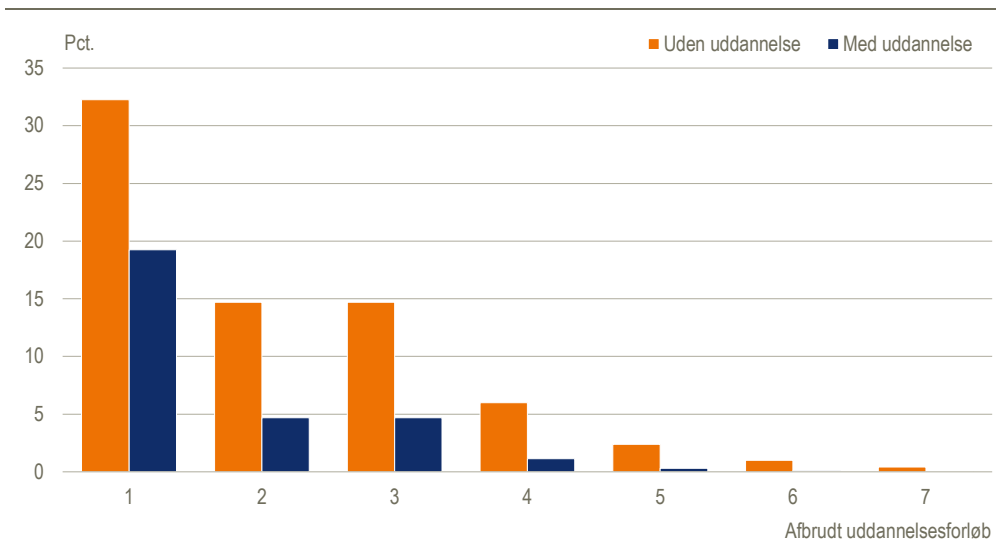
Figur 4.5 Andel af de 25-44-årige uden uddannelse, der har afbrudt en eller flere uddannelser. 2018

Anm.: Personer som er i gang med uddannelse indgår ikke i ovenstående.

Det er ikke usædvanligt at afbryde et uddannelsesforløb. Det er der mange der gør og de fleste opnår alligevel at få en erhvervskompetencegivende uddannelse. Hvis vi ser på antal af forsøg i uddannelsessystemet, er det synligt, at nogle uden uddannelse har gjort flere forsøg på at få en uddannelse, uden at det altså er lykkedes – endnu.

Figur 4.6 Andel af 25-44-årige, der har afbrudt uddannelse fordelt på antal afbrudte erhvervskompetencegivende uddannelsesforløb. 2018

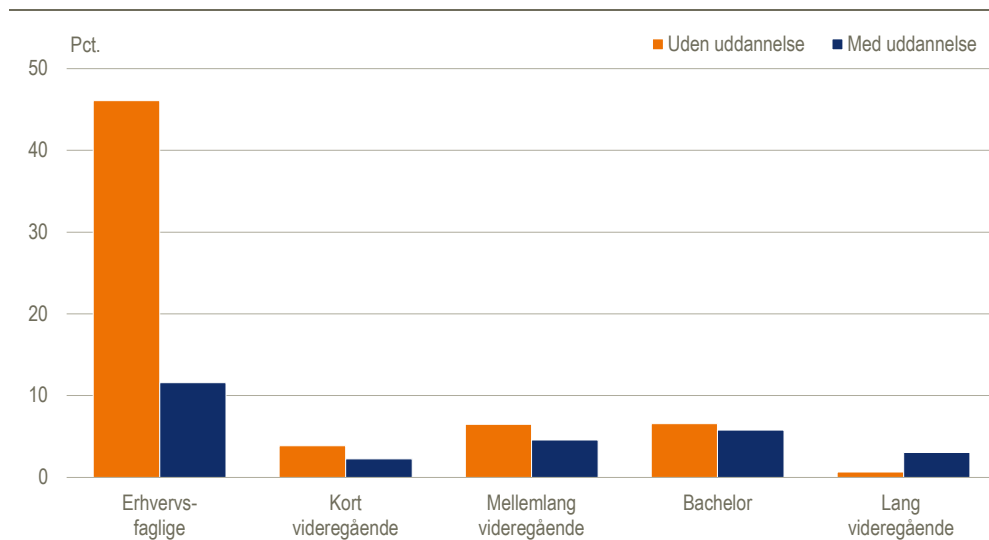

Anm.: Personer som er i gang med uddannelse indgår ikke i ovenstående.

Personer uden uddannelse har især forsøgt sig på erhvervsuddannelserne

Personer, som står uden uddannelse blandt de 25-44-årige er især faldet fra på en erhvervsuddannelse, de fleste på grundforløbet. Det er mere sjældent at stå tilbage uden en erhvervskompetencegivende uddannelse, hvis man har forsøgt at tage en videregående uddannelse. Frafald fra uddannelser for denne gruppe fordeler sig som vist i næste figur.

Figur 4.7 Andel af 25-44-årige, der har afbrudt en eller flere uddannelser fordelt på uddannelsesområde. 2018

Anm.: Hvis en person har påbegyndt flere uddannelser inden for forskellige hovedområder, vil personen være med i hvert hovedområde. Derimod kan samme person kun fremgå en gang inden for hvert hovedområde. Personer, som i 31. december 2018 er i gang med en uddannelse, er ikke med i opgørelsen.

4.4 Kursusaktivitet

Ud over det ordinære uddannelsessystem, hvor man kan tage en uddannelse på fuld tid, findes der også voksenuddannelsessystemet, hvor man kan tage kurser, og måske den vej samle sig en fuld uddannelse. Kurserne kan være af kortere og længere varighed – fra en dag (fx AMU kurser) til flere år (fx masteruddannelser).

Population

I dette afsnit har vi fat i grundpopulationen, dvs. personer i befolkningen den 31. december 2018 som var 20 år eller ældre, i alt 4.425.589 personer.

Færre i gruppen uden uddannelse benytter efteruddannelsessystemet

Personer uden uddannelse benytter sig i lidt mindre grad af tilbud om voksenuddannelse end dem, som i forvejen har en erhvervskompetencegivende uddannelse. 51 pct. af gruppen uden uddannelse har taget et eller flere efteruddannelseskurser i perioden fra 2002 til 2018. Dette er lidt lavere end for gruppen med uddannelse, hvor 62 pct. har taget et eller flere efteruddannelseskurser i perioden fra 2002 til 2018.

Metode

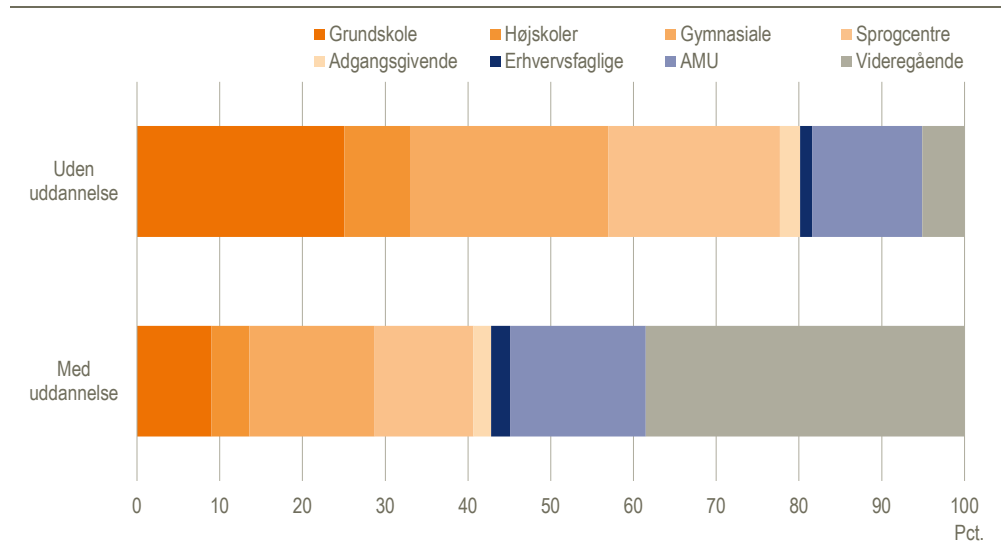
Omfanget og længden af kurset måles gennem et tal der kaldes aktivitetsomfanget. Hvis man lægger alle kursernes aktivitetsomfang sammen og dividerer med aktivitetsomfanget på et fuldtidsstudie, får man antallet af årselever. En årselev svarer til en elev i 30 lektioner i 40 uger. Data er hentet fra *kursistregisteret*.

Personer uden uddannelse tager især kurser i almene kompetencer

For personer uden uddannelse handler kursus- og efteruddannelsesaktiviteter om at forbedre deres almene uddannelsesniveau, måske for at blive klar til at tage en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Figur 4.8 Andel årselever uden og med uddannelse fordelt på kursusområde 2002 til 2018

Gruppen uden uddannelse har især benyttet sig af grundskolefag, gymnasiale fag, højskolefag og danskkurser på sprogcentre, som til sammen udgør næsten 80 pct. af deres kursusaktivitet.

Det mere fagrettede kursusudbud på AMU og enkeltfag fra erhvervsuddannelserne eller videregående uddannelser udgør samlet mindre end 20 pct. for denne gruppe. Personer, som i forvejen har en uddannelse tager derimod i høj grad kurser fra AMU eller fagligt rettede enkeltfag fra erhvervsuddannelser og videregående uddannelser som efteruddannelse.

5. Helbred

Sammenfatning

I dette kapitel ses på helbred for personerne både uden og med uddannelse. Fysisk og psykisk helbred belyses ved sammenhængen mellem befolkningens uddannelsesniveau og deres forbrug af udvalgte sundhedsydelse. Sundhedsydelse er afgrænset til kontakter til almen læge, ambulante besøg og indlæggelser på landets sygehuse samt antallet af psykiatriske patienter.

Uddannelsesniveau ser ud til at have sammenhæng med helbred. Folk med uddannelse ud over folkeskolen og gymnasiet benytter sig generelt mindre af det offentlige sundhedsvæsen end folk, der har folkeskolen eller gymnasiet som højst fuldførte uddannelse.

De 25-årige, der har grundskole eller gymnasie som deres højst fuldførte uddannelse, har allerede i deres tidlige ungdomsår haft et langt større forbrug af sundhedsydelse end de, som er i gang med eller har gennemført en uddannelse.

De 25-årige, der hverken er i gang med eller har gennemført en uddannelse, har haft væsentligt flere (29 pct. flere) kontakter til almen læge i deres ungdomsår, end de som er i gang med eller har gennemført en uddannelse. Samme mønster ses for antallet af ambulante besøg og indlæggelser på landets sygehuse.

Mest markant er dog, at 39 pct. af de 25-årige uden uddannelse, har været psykiatrisk patient på et tidspunkt i deres ungdomsår. Det samme gælder 20 pct. af de 25-årige, der er i gang med en uddannelse og 12 pct. af de 25-årige, der har gennemført en uddannelse.

Også blandt befolkningen fra 30-69 år er der forskelle i brugen af de udvalgte sundhedsydelse mellem grupperne hhv. uden og med uddannelse.

I første afsnit gennemgås sammenhængen mellem uddannelsesniveau og forbrug af sundhedsydelse for den årgang, der fyldte 25 år i 2018. Fokus er perioden fra 2006, hvor de fyldte 13 år og frem til de blev 25 år i 2018. I afsnit 5.2 ses på de 30-69-åriges forbrug af sundhedsydelse i 2018.

Definitioner

Brugen af offentlige sundhedsydelse spænder fra kontakter til almen læge, over ambulante besøg på sygehus, til indlæggelser i længere perioder. Der skelnes i dette kapitel mellem *psykiatriske afdelinger og sygehuse* og de *somatiske sygehuse og afdelinger*, altså de fysiske diagnoser.

Den almene læge er en nøgleperson i sundhedsvæsenet. Her klares langt de fleste henvendelse, men hvis nødvendigt, henviser lægen til behandling hos speciallæge eller på sygehus. Denne type aftalte undersøgelser eller behandling på specialiserede afdelinger på sygehus, er de såkaldte *ambulante besøg*.

Ved visse sygdomstilfælde kan der være behov for indlæggelse. Dette opgøres i *sengedage*. Det vil sige antallet af døgn, som den enkelte i alt har været indlagt på sygehus (data er ikke overlapsbehandlede).

5.1 25-åriges helbred og uddannelsesniveau

Uddannelsesniveau

I det første afsnit skelnes mellem om de 25-årige har gennemført en uddannelse, er i gang med en eller er uden uddannelse. De 25-årige er udvalgt, fordi der dermed er registerdata over deres forbrug af sundhedsydelse fra kalenderåret, de fyldte 13 år og frem, dvs. i perioden 2006-2018. Det er i denne periode, at de går i udskoling i grundskolen, og derefter oftest vil være i gang med eller have gennemført en uddannelse.

Population

I første afsnit er populationen afgrænset til de 25-årige (pr. 31. december 2018). De 25-årige blev født i 1993 og var også i befolkningen 1. januar 2006, hvor registeret om sundhedsydelse begynder. Eftersom de 25-årige i højere grad end ældre aldersgrupper kan være i gang med en uddannelse, er der til forskel fra de øvrige temakapitler i publikationen anvendt tre uddannelsesgrupper i dette afsnit, Personer uden uddannelse, personer, der er i gang med en uddannelse, og personer med uddannelse. Personer uden uddannelse er i dette afsnit personer, hvis højst fuldførte uddannelse er grundskolen eller en gymnasial uddannelse, og som ikke er i gang

med en uddannelse (14.770 personer), mens personer med uddannelse, er personer med en erhvervskompetencegivende uddannelse (38.837 personer). Gruppen af 25-årige, der er i gang med at tage en erhvervskompetencegivende uddannelse (13.961 personer) er taget ud af gruppen uden uddannelse og er kategoriseret i deres egen gruppe. Dermed adskiller gruppen uden uddannelse sig i *også analyse* om de 25-årige fra gruppen uden uddannelse i de øvrige kapitler, hvor de igangværende indgår i gruppen uden uddannelse.

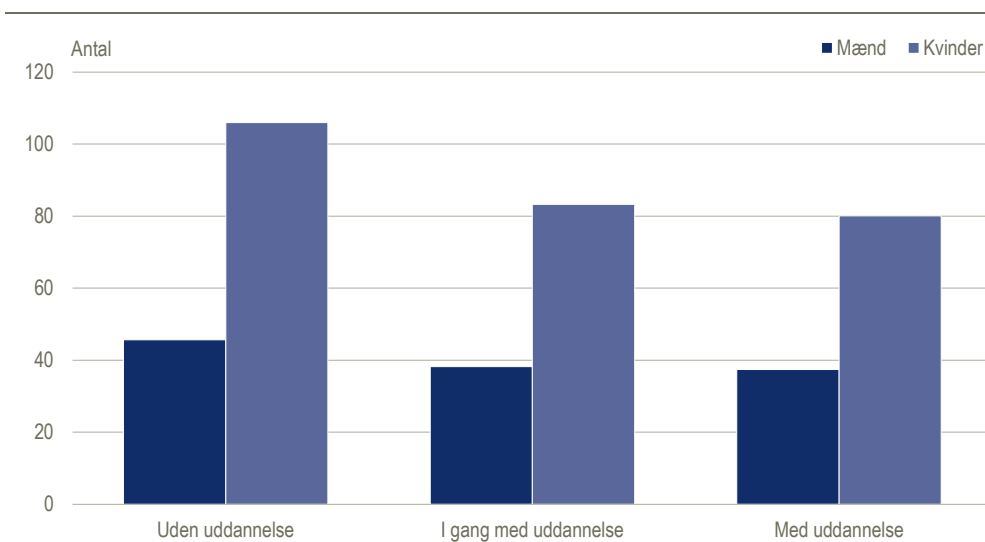
5.1.1 Kontakt til almen læge

Kontakter til almen læge vedrører alle henvendelser; både pr. telefon, via e-konsultation og ved almindelige konsultationer, hvor der mødes op hos lægen. Her kan det fx dreje sig om tjek af helbredstilstanden, udskrivelse af medicin eller prævention, og behandling af mindre skader.

Kontakt til almen læge

Antallet af kontakter til alment praktiserende læge inkluderer konsultationer, telefon og e-kommunikation. Laboratorieundersøgelser og tillægsydelse, der gives i forbindelse med en konsultation, regnes ikke som selvstændige kontakter. Ved et lægebesøg vil der være tale om én kontakt, men måske et større antal tillægsydelser.

Figur 5.1 25-åriges akkumulerede antal kontakter til almen læge i perioden 2006-2018

Anm.: Alle kontakter, inkl. kontakter vedrørende prævention, graviditet og lignende.

25-årige kvinder uden uddannelse har haft 32 pct. flere kontakter til almen læge i deres ungdomsår end de, som har gennemført en uddannelse. Forskellen er 22 pct. for mændenes vedkommende.

Den markante kønsforskel i antallet af kontakter til almen læge kan til dels forklares med henvendelser vedrørende prævention, graviditet og lignende.

Tendensen for gruppen, der er i gang med en uddannelse ligner fuldstændig niveauerne for de 25-årige, der har færdiggjort en erhvervskompetencegivende uddannelse. Dette gør sig også gældende for den følgende opgørelse af sygehusbesøg, hvorfor gruppen, der er i gang med en uddannelse, er taget ud af figurerne.

5.1.2 Sygehusbesøg

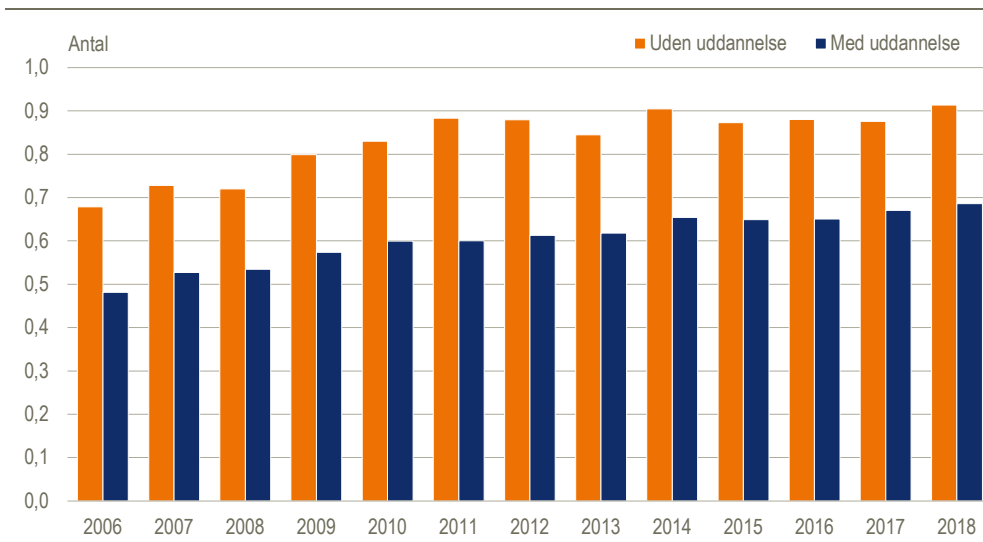
Ved et ambulant besøg forstås en patients fremmøde på sygehuset i det aktuelle ambulante forløb. Et ambulant besøg kan fx indeholde en samtale med lægen om den aktuelle problemstilling, forskellige undersøgelser og evt. diagnostiske prøver. På den baggrund vil lægen sammen med patienten planlægge det videre forløb, som kan være en operation. Operationer uden indlæggelse er også ambulante besøg,

mens henvendelser på skadestue ikke er omfattet og således ikke er med i denne analyse.

Ambulante besøg

Antallet af ambulante besøg på somatiske sygehuse er baseret på oplysninger fra *sygehusbenyttelses-registret*. Et ambulante besøg foretages på sygehuset ved fremmøde på ambulatorium eller afdeling. For ambulante patienter tælles besøg i året. Ambulante besøg med psykiatriske diagnoser eller fødselsdiagnoser indgår ikke.

Figur 5.2 De 25-åriges gennemsnitlige antal ambulante besøg på somatiske sygehuse

Anm.: Besøg relateret til graviditet og fødsel samt psykiatriske diagnoser indgår ikke.

25-årige uden uddannelse har gennemsnitligt haft 38 pct. flere ambulante besøg på landets sygehuse, end de 25-årige, som har gennemført en uddannelse. Størst forskel mellem personer med eller uden uddannelse er der i 2011 og 2012, hvor personer uden uddannelse havde hhv. 47 og 43 pct. flere ambulante besøg end personer med en uddannelse. Det er de år, hvor de unge fyldte hhv. 18 og 19 år.

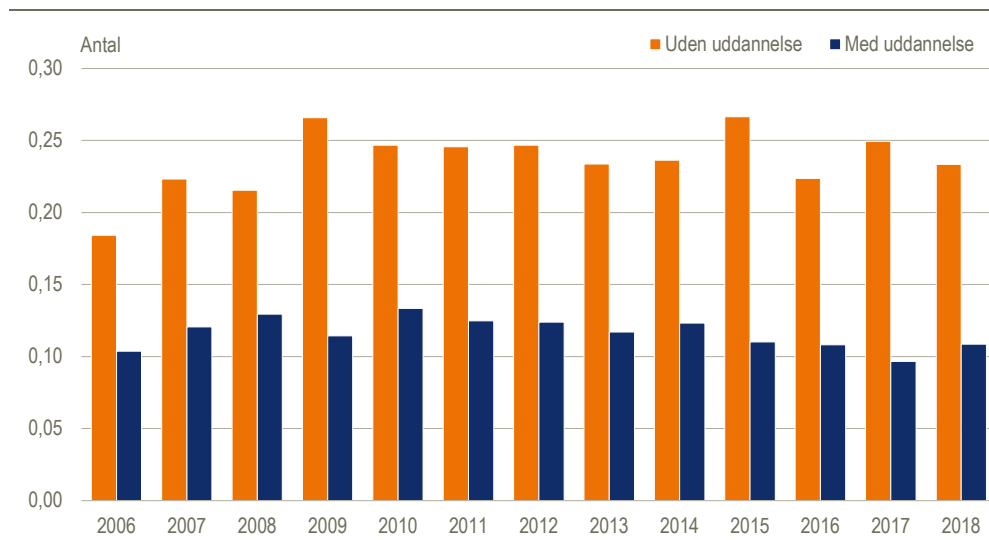
Indlæggelser på sygehus

Ved visse sygdomstilfælde kan der være behov for indlæggelse, hvilket kan ske planlagt eller, i langt de fleste tilfælde, akut. Indlæggelserne opgøres i sengedage, hvilket vil sige antallet af dage, den enkelte i alt har været indlagt på sygehuset.

Sengedage

Indlæggelser måles i sengedage for indlagte patienter på somatiske sygehuse, og beregnes som udskrivningsdato minus indlæggelsesdato, dog minimum en dag. Indlæggelser med psykiatriske diagnoser, fødselsdiagnoser eller som raske ledsagere indgår ikke.

Figur 5.3 De 25-åriges gennemsnitlige antal sengedage på somatiske sygehuse

Anm.: Besøg relateret til graviditet og fødsel samt psykiatiske diagnoser indgår ikke.

25-årige uden uddannelse har gennemsnitligt dobbelt så mange sengedage, som 25-årige med uddannelse. Forskellen mellem de to uddannelsesgrupper er mindst i de første år (67-85 pct. flere sengedage) og størst i de seneste år (115-158 pct. flere sengedage).

5.1.3 Psykiatiske diagnoser

Det psykiske helbred er af stor betydning for den enkeltes trivsel og muligheder for at klare sig godt i livet, også når det kommer til at gennemføre en uddannelse.

I dette afsnit analyseres hvordan de 25-årige fordelt på de tre uddannelsesgrupper fordeler sig i forhold til hvor stor en andel i hver gruppe, der har været i kontakt med psykiatrien. Analysen fokuserer på hvilke diagnoser, de 25-årige hyppigst har fået. Derudover undersøges til slut, hvordan disse diagnoser fordeler sig på hhv. mænd og kvinder.

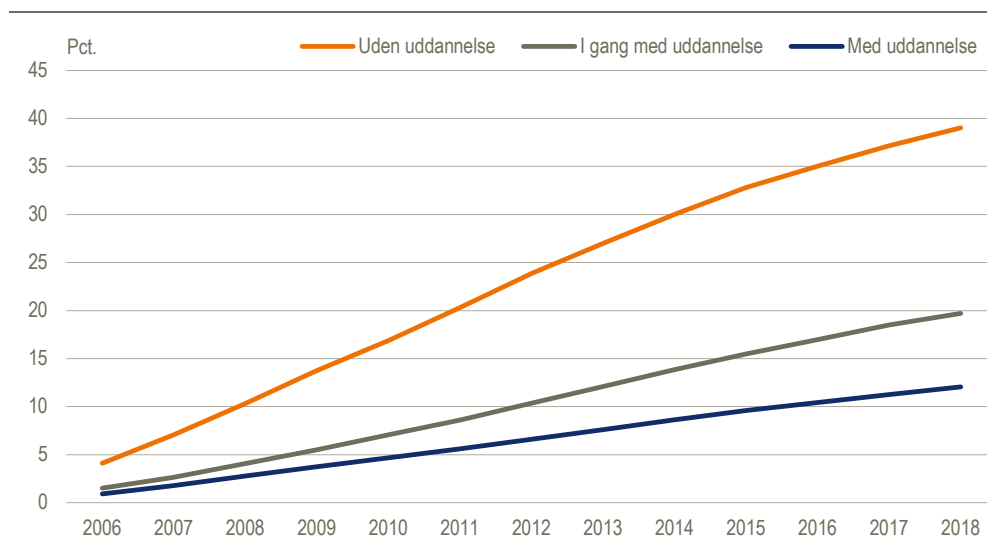
Psykiatrisk patient

Psykiatrisk patient er defineret som en person, der har haft et ambulant besøg eller indlæggelse på en psykiatrisk sygehusafdeling og/eller har fået en psykiatrisk diagnose.

Blandt de 25-årige uden uddannelse har fire ud af ti været psykiatiske patienter på et tidspunkt, siden de fyldte 13 år. Til sammenligning er det blandt de 25-årige med en uddannelse godt en ud af ti, som har været psykiatiske patienter i perioden fra de fyldte 13 år til de blev 25.

I figur 5.4 ses den akkumulerede andel af psykiatiske patienter fordelt på de uddannelsesgrupper, de befinder sig i, når de er 25 år.

Figur 5.4 Akkumuleret andel af 25-årige, der har været psykiatriske patienter

Anm.: Inkl. besøg og indlæggelser på somatisk sygehus med psykiatriske diagnoser (DF-diagnoser).

39 pct. af de 25-årige uden uddannelse har været psykiatriske patienter på et tidspunkt siden året, de fyldte 13 år. Det gælder 20 pct. af de som er i gang med en uddannelse og 12 pct. af gruppen, der har gennemført en uddannelse som 25-årig.

DF-diagnose og aktionsdiagnose

Aktionsdiagnosen stilles efter den væsentligste sygdomsdiagnose (DF-diagnosekoden) og skal være dækkende for hele kontakten i den endelige indberetning til Landspatientregisteret.

I tabel 5.1 fremgår det, hvordan andelen af psykiatriske patienter fordeler sig inden for hver enkelt uddannelsesgruppe, svarende til værdien ved 2018 i figur 5.4, og hvordan fordelingen er for alle 25-årige.

Tabel 5.1 Andel af de 25-årige, som har været psykiatrisk patient i perioden 2006-2018

	Uden uddannelse	I gang med uddannelse	Med uddannelse	Hele populationen
	pct.			
Med kontakt til psykiatrien	39,0	19,7	12,1	19,5
Uden kontakt til psykiatrien	61,0	80,3	87,9	80,5

Psykiatriske diagnoser for alle tre uddannelsesgrupper

I det følgende fokuseres på de 19,5 pct. ud af alle 25-årige i 2018, som havde været i kontakt med psykiatrien i perioden fra de var 13 til 25 år. Det svarer til 13.200 personer. Hver person kan have været patient inden for flere diagnosegrupper i perioden 2006 til 2018, og de 13.200 personer har da også 23.173 aktionsdiagnoser til sammen. Aktionsdiagnoserne opdeles på baggrund af WHO's opdeling i overordnede diagnosegrupper. Kun første gang, den enkelte person får en psykiatrisk aktionsdiagnose inden for en diagnosegruppe, tælles med.

I tabel 5.2 ses andelen af de 13.200 personer, som har fået en af de 23.173 psykiatriske aktionsdiagnoser i perioden 2006 til 2018, opdelt efter den uddannelsesgruppe, som personerne er i ved 25-årsalderen.

Tabel 5.2 Andel af 25-årige i den enkelte uddannelsesgruppe (med kontakt til psykiatrien), som har fået en diagnose fra en af de psykiatriske diagnosegrupper i perioden 2006-2018

WHO's diagnosegrupper	Uden	I gang med	Med
	uddannelse	uddannelse	uddannelse
	pct.		
F0 Demens mv.	1,3	0,6	0,4
F1 Misbrug mv.	22,9	21,0	25,9
F2 Skizofreni mv.	16,3	6,7	3,8
F3 Depression mv.	19,1	22,2	17,0
F4 Angst mv.	40,1	40,0	36,9
F5 Spiseforstyrrelse mv.	4,8	9,2	9,9
F6 Personlighedsforstyrrelse mv.	15,9	12,4	7,7
F7 Mental retardering	6,8	0,5	0,4
F8 Autisme mv.	11,6	6,5	4,2
F9 ADHD mv.	25,3	14,9	15,0
F99 Ikke nærmere specificeret psykiatri	8,4	5,7	4,0

Anm.: Samme person kan optræde i flere diagnosegrupper, hvorfor andelen indenfor den enkelte uddannelsesgruppe summerer til mere end 100 pct. Kun første diagnose indenfor den enkelte diagnosegruppe er talt med.

Den hyppigste diagnose for de 25-årige er angst, uanset om de har en uddannelse, er i gang med at tage en, eller har færdiggjort en uddannelse. Andre diagnoser er især udbredt i gruppen af 25-årige uden uddannelse. Det gælder ADHD, skizofreni, personlighedsforstyrrelse, autisme og mental retardering.

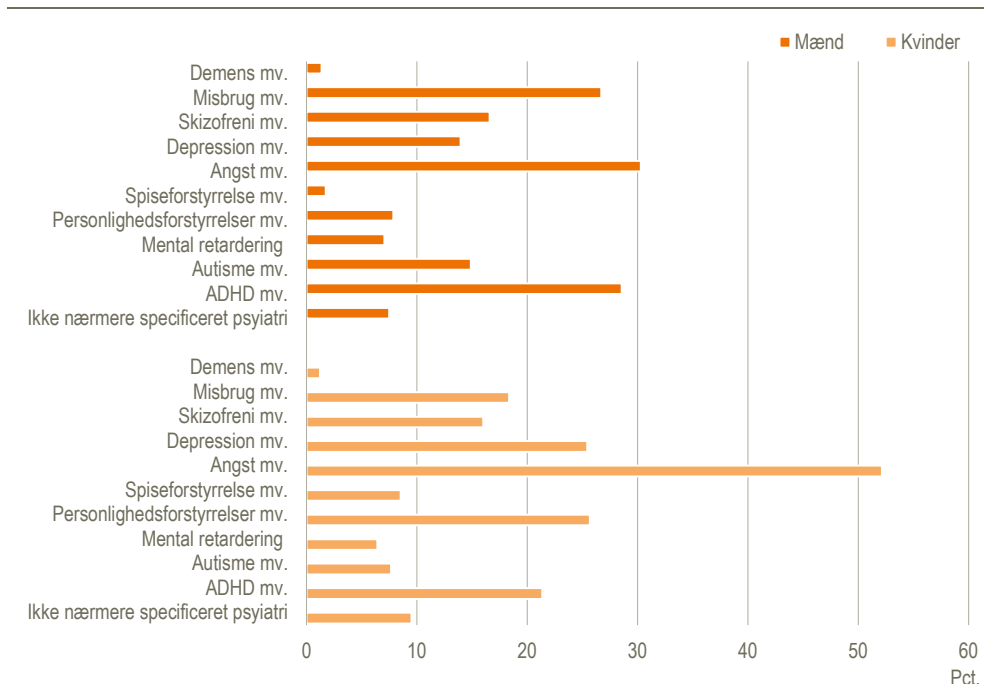
Personer uden uddannelse opdelt på udvalgte diagnosegrupper

De psykiatriske diagnoser fordeler sig forskelligt for de to køn. I det følgende fokuseres på de 25-årige uden uddannelse, og figur 5.5 viser andelen af udvalgte diagnosegrupper, opdelt på køn. Hver person kan stadig tælle med i flere diagnosegrupper.

Som vist i figur 5.4 og tabel 5.1, har 39 pct. af 25-årige uden uddannelse været i kontakt med psykiatrien. Det svarer til 5.761 personer. Fordelt på køn, har 3.170 25-årige mænd fået 5.973 psykiatriske diagnoser (1,9 diagnoser pr. person i gennemsnit), mens 2.591 25-årige kvinder har fået 5.836 psykiatriske diagnoser (2,3 diagnoser i gennemsnit).

Figur 5.5 Andel af 25-årige mænd og kvinder uden uddannelse (med kontakt til psykiatrien), som har fået en diagnose fra en af de psykiatriske diagnosegrupper i perioden 2006-2018

Anm.1: Samme person kan optræde i flere diagnosegrupper, hvorfor andelen summerer til mere end 100 pct.
 Anm.2: Inkl. alle besøg og indlæggelser på sygehus med psykiatriske diagnoser, uanset afdeling.

Hos mænd uden uddannelse fylder angst, misbrug og ADHD mest, mens det hos kvinderne er angst, personlighedsforstyrrelse og depression, der er de største diagnosegrupper.

5.2 30-69-åriges helbred 2018

Population

I dette afsnit er populationen afgrænset til de 30-69-årige pr. 31. december 2018. I lighed med resten af publikationen er de 30-69-årige uden uddannelse i dette afsnit, de personer, hvis højeste fuldførte uddannelse er grundskole, en gymnasial uddannelse eller et adgangsgivende uddannelsesforløb. De 30-69-årige med uddannelse har en erhvervskompetencegivende uddannelse.

I dette afsnit belyses befolkningen i alderen 30-69 år og deres forbrug af sundhedsydelser i 2018. Det er en beskrivelse af sammenhængen mellem uddannelsesniveau og forbruget af sundhedsydelser, belyst som brugen af psykiatriske sygehuse, kontakter med almen læge, ambulante besøg på sygehuse og indlæggelser på sygehuse.

Der kan være mange årsager til helbredsforskelle, og man kan ikke konkludere, at helbredsforskelle mellem personer med og uden uddannelse skyldes forskelle i uddannelsesniveau.

Der er også blandt de 30-69 årige forskelle på brugen af sundhedsydelser blandt mænd og kvinder. Men da tendensen i forhold til højeste fuldførte uddannelse er den samme for begge køn, er denne skelnen udeladt i hovedparten af figurene.

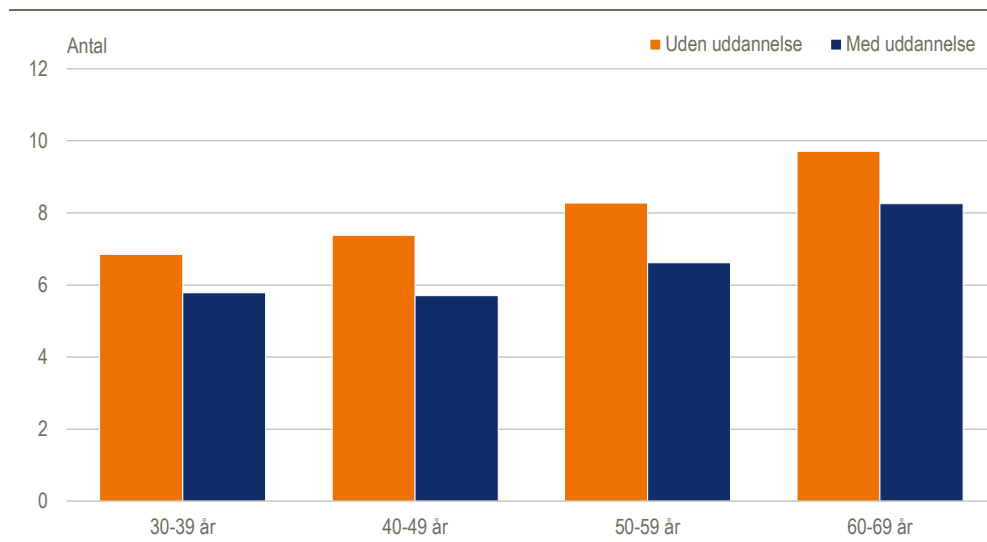
5.2.1 Kontakt til almen læge

Kontakter til almen læge

Der er en tydelig sammenhæng mellem uddannelsesniveau og kontakt med almen læge for personerne i alderen 30-69 år i 2018. Tendensen er, at jo ældre personer er, jo flere kontakter har de i gennemsnit med almene læger. På tværs af alle alders-

grupper er der en tydelig sammenhæng mellem uddannelsesniveau og det gennemsnitlige antal kontakter med almene læger, hvor personerne uden uddannelse har gennemsnitligt flest kontakter med almen læge i alle aldersgrupper.

Figur 5.6 Gennemsnitligt antal kontakter til almen læge. 2018

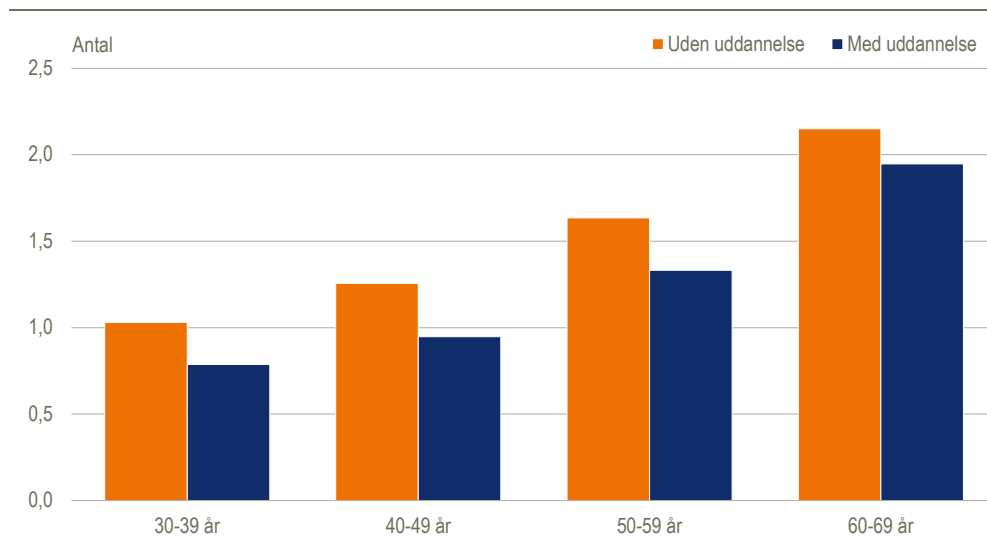

5.2.2 Sygehusbenyttelse

Ambulante besøg

Ligesom for kontakter til almen læge er der en sammenhæng mellem uddannelsesniveau og det gennemsnitlige antal ambulante besøg på sygehuse. Denne sammenhæng ses for alle aldersgrupper i befolkningen i alderen 30-69 år i 2018.

Figur 5.7 Gennemsnitligt antal ambulante besøg på sygehus. 2018

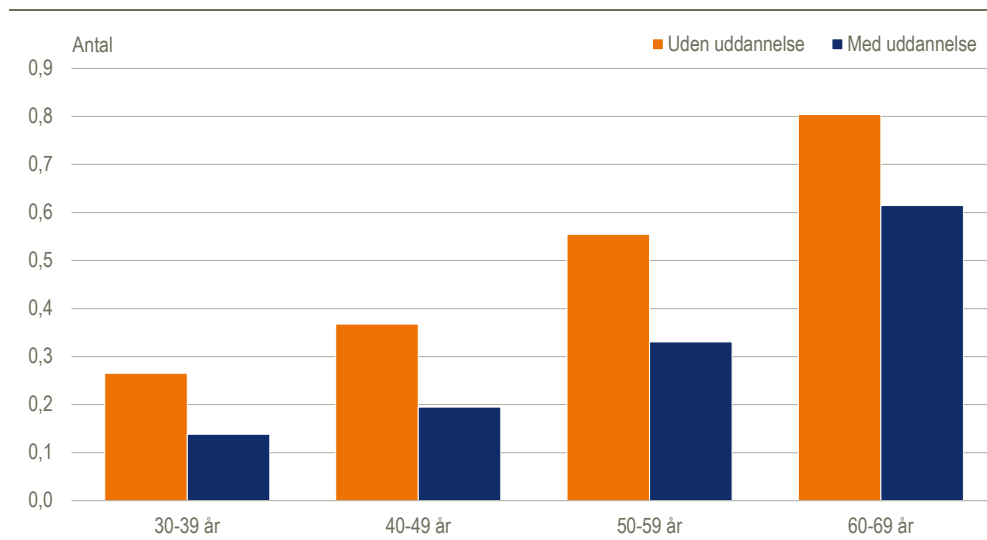

Anm.: Besøg relateret til graviditet og fødsel samt psykiatriske diagnoser indgår ikke.

Sengedage for indlagte patienter

Figur 5.8 viser sammenhængen mellem uddannelsesniveau og det gennemsnitlige antal sengedage ved indlæggelse, opdelt på aldersgrupper, i 2018. Også her er det tydeligt, at der er forskel på indlæggelserne for personer uden uddannelse, der i gennemsnit er indlagt i længere tid end personer med uddannelse.

Figur 5.8 Gennemsnitligt antal sengedage for indlagte patienter på sygehus. 2018

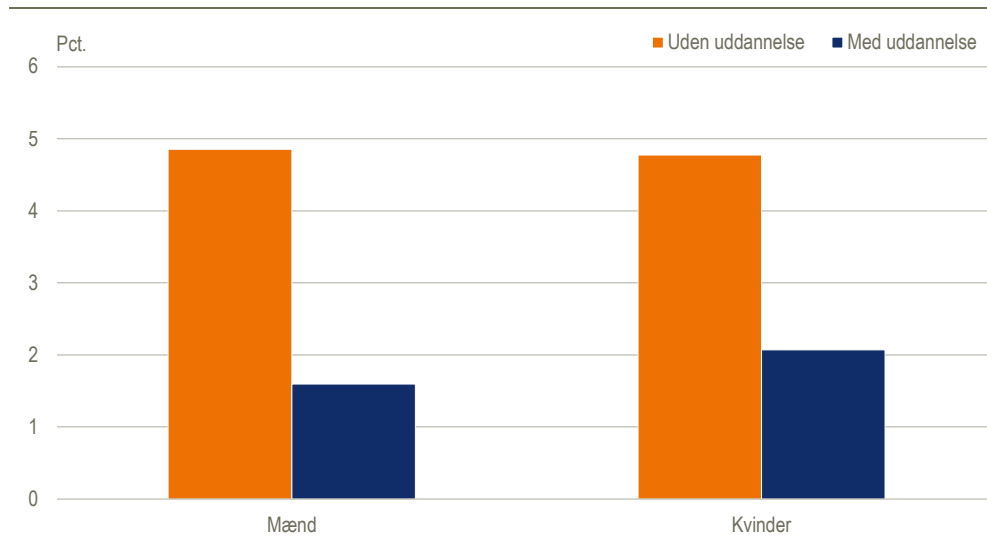
Anm.: Besøg relateret til graviditet og fødsel samt psykiatiske diagnoser indgår ikke.

5.2.3 Psykiatiske patienter

Psykiatiske patienter

Mænd i alderen 30-69 år uden uddannelse har mere end tre gange så ofte været psykiatiske patienter i 2018, som mænd med uddannelse. Mere end dobbelt så mange kvinder uden uddannelse har været psykiatiske patienter i 2018, i forhold til kvinder med uddannelse. Der ser således ud til at være en kraftig sammenhæng mellem uddannelsesniveau og benyttelsen af psykiatiske ydelser.

Figur 5.9 Andel af 30-69-årige, der har været psykiatrisk patient. 2018

Anm.: Inkl. besøg og indlæggelser på somatisk sygehus med psykiatiske diagnoser (DF-diagnoser).

For de 30-69-årige på tværs af alle aldersgrupperne gælder det, at personer uden uddannelse i gennemsnit har flest antal kontakter til almen læge, flere ambulante besøg på sygehus, flere sengedage på sygehuse, og en højere andel af psykiatiske diagnoser i forhold til personer med en uddannelse.

6. Børn og pardannelse

Sammenfatning

I dette kapitel undersøges om der er forskelle mellem personer uden uddannelse og personer med uddannelse i hvor høj grad de stifter familie; dvs. om de får børn eller indgår i parforhold, gifter sig og evt. bliver skilt igen. Desuden undersøges, om der er forskel på de to gruppers gennemsnitlige antal børn, og om andelen, der får deres første barn i ung alder, varierer.

På tværs af alle aldersgrupper har personer uden uddannelse i mindre grad børn end personer med uddannelse. Blandt de 50-59-årige har 21 pct. i gruppen uden uddannelse og 15 pct. i gruppen med uddannelse ikke børn. Blandt de, som har børn, har personer uden uddannelse i gennemsnit flere børn end personer med uddannelse. Det gælder i alle aldersgrupper. Blandt de 50-59-årige, har forældre uden uddannelse i gennemsnit 0,1 flere børn end de 50-59-årige forældre med uddannelse. En højere andel af personer uden uddannelse har også fået deres første barn før de fyldte 21 år, end blandt personer med uddannelse. Fx fik 23 pct. af de 30-34-årige kvinder uden uddannelse deres første barn, før de fyldte 21 år. Det samme gælder for knap 5 pct. af de 30-34-årige kvinder med en uddannelse.

Blandt de 30-59-årige er personerne uden uddannelse oftere ugifte eller fraskilte. Blandt mænd uden uddannelse er 44 pct. ugift mod 32 pct. af mænd med uddannelse, og tilsvarende blandt kvinderne er det hhv. 31 og 26 pct. Både mænd og kvinder uden uddannelse i denne aldersgruppe er også i højere grad fraskilte (hhv. 14 og 19 pct.) end mænd og kvinder med uddannelse (hhv. 12 og 15 pct.). Opgjort på familietype frem for civilstand er en noget større andel af de 30-59-årige uden uddannelse enlige (42 pct.) sammenlignet med personer med uddannelse (27 pct.). Der er især en høj andel enlige blandt de 30-39-årige uden uddannelse (46 pct.).

I dette kapitel belyses, om der er forskelle mellem personer uden uddannelse og personer med uddannelse i forhold til familiedannelse. Her er især to elementer centrale: Hvorvidt den enkelte får børn eller ej samt indgåelse i et eventuelt fællesskab med en partner. Disse to elementer er ikke nødvendigvis afhængige af hinanden, selvom der naturligvis oftest er et sammenfald.

I første afsnit belyses andelen i de to grupper som får børn, hvor mange børn de får og om der er forskel på hvilken alder personerne havde, da de fik deres første barn. I andet afsnit belyses indgåelse i et parforhold. Dette belyses både ud fra forskelle i de to gruppers civilstand samt på baggrund af deres familietypestatus, som ikke er knyttet til civilstand, men derimod hvorvidt de bor sammen med en partner eller ej.

Familiedannelse er jo ikke betinget af uddannelsesniveau, og der kan ligge mange forskelligartede årsager bag de til- og fravalg som gøres på dette område, ligesom alle familiekonstellationer ikke fanges af de registrerede oplysninger. Men opgørelserne i dette kapitel kan belyse, hvorvidt personer uden uddannelse og personer med uddannelse adskiller sig fra hinanden også på dette område, ligesom familiedannelse også i et vist omfang kan ses som et udtryk for personens sociale netværk.

Population og anvendte registre

Også i dette kapitel anvendes denne publikations grundpopulation på 4.425.589 personer (personer 20 år og ældre pr. 31. december 2018).

I analysen indgår oplysninger om civilstand, familietype og relationer til eventuelle børn fra Danmarks Statistiks Befolkningsregister. Dette register er baseret på registreringerne i CPR.

Indgåelse i parforhold kan belyses på flere måder. En individbaseret tilgang er at undersøge personernes civilstand: hvis en person aldrig har indgået giftemål, vil vedkommende være registreret som ugift. Ved giftemål ændres civilstanden til gift, og dette kan efterfølgende ændres til fraskilt eller enkestand. Dette karakteristika siger imidlertid intet om, hvorvidt personen også bor sammen med den part, som vedkommende måtte have indgået ægteskab med. Sammenholdt med den ret høje andel blandt voksne i Danmark, som indgår i parforhold uden at være gift, kan det derfor være mere hensigtsmæssigt at undersøge, om personen indgår i en parfamilie. Til dette brug anvendes en familietype-variabel.

Hvorvidt personen har børn, anvendes den administrative oplysning som findes for både mor-relationer og far-relationer i CPR. Der kan således både være tale om biologiske og adopterede børn. For de ældste aldersgrupper kan disse børn naturligvis selv være voksne, ligesom de også evt. kan være døde eller udvandrede.

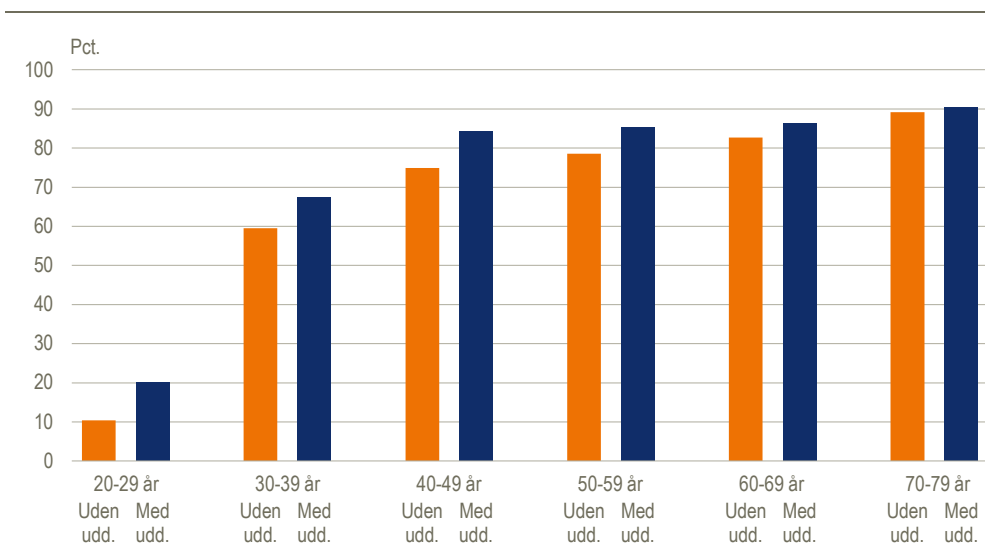
6.1 Børn

Hvorvidt den enkelte får børn, er en markør, der peger på i hvilken grad den enkelte har stiftet familie. For de yngste aldersgrupper gælder, at en stor del af dem vil få børn på et senere tidspunkt, ligesom en del i de øvrige yngre aldersgrupper også stadig vil være i gang med at få (flere) børn på opførelsestidspunktet. Kun ganske få bliver forældre – både for første gang og i det hele taget – efter de er fyldt 50 år.

Personer uden uddannelse bliver i mindre grad forældre end personer med uddannelse

I figur 6.1 er opgjort, hvorvidt personerne har fået barn eller ej; uanset antal børn som den enkelte måtte være forælder til. Hen over alle aldersgrupper ses, at personer uden uddannelse i mindre grad er blevet forældre end personer med uddannelse. Forskellen er mindst blandt de ældste, hvor hhv. 11 og 9 pct. af de 70-79-årige ikke er blevet forældre. Blandt de 50-59-årige er forskellen mere udtalt, nemlig at 21 pct. i gruppen uden uddannelse og 15 pct. i gruppen med uddannelse ikke har børn.

Figur 6.1 Andel som har børn. 2018

Anm.: Forælder-barn-relation kan kun opgøres i tilstrækkeligt dækkende grad indtil 80 år.

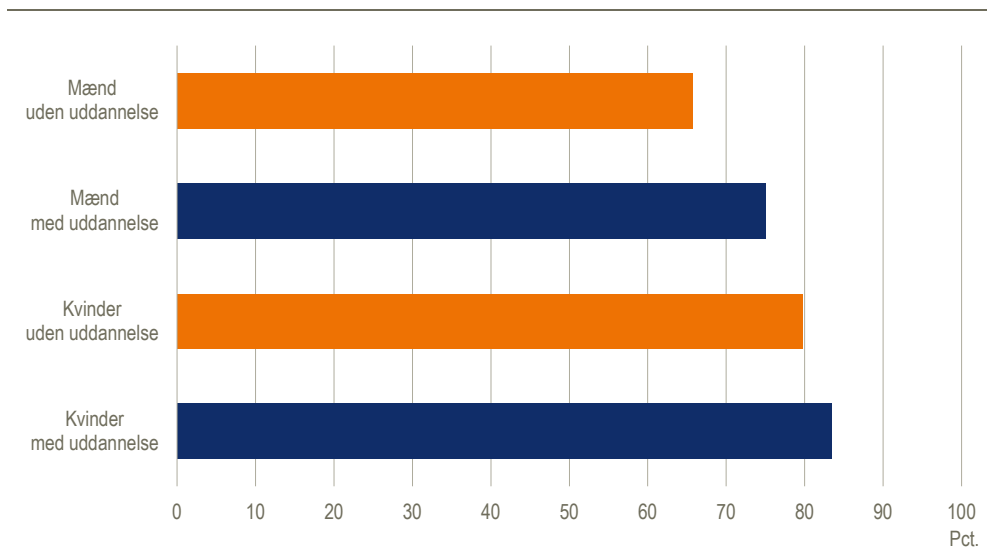
Definition af børn

I denne opgørelse af børn indgår alle de børn, som den voksne har en forælder-henvisning til i CPR. Der er således ikke udelukkende tale om biologiske børn, men om de børn som den voksne har juridisk forældreskab til, herunder adoptioner. Antallet af børn er ikke ensbetydende med, at forældre og børn har delt adresse eller haft samvær, ligesom det heller ikke siger noget om, hvorvidt den voksne har påtaget sig et praktisk forældreskab fx for en partners børn i dagligdagen.

En tredjedel af 30-59-årige mænd uden uddannelse har ikke børn

Yderligere er der en kønsforskel i disse tal, se figur 6.2. Flere mænd end kvinder har ikke børn, og opgøres de 30-59-årige uden og med uddannelse på køn, fremgår det tydeligt, at der også er kønsforskelle de to grupper imellem i forhold til, om de har børn eller ej. 20 pct. af de 30-59-årige kvinder uden uddannelse har ikke børn (endnu for de yngstes vedkommende), mens det tilsvarende er 17 pct. for kvinder med uddannelse. Flere mænd i begge grupper har ikke børn. 34 pct. af de 30-59-årige mænd uden uddannelse har ikke børn, og tilsvarende 25 pct. af mændene med uddannelse.

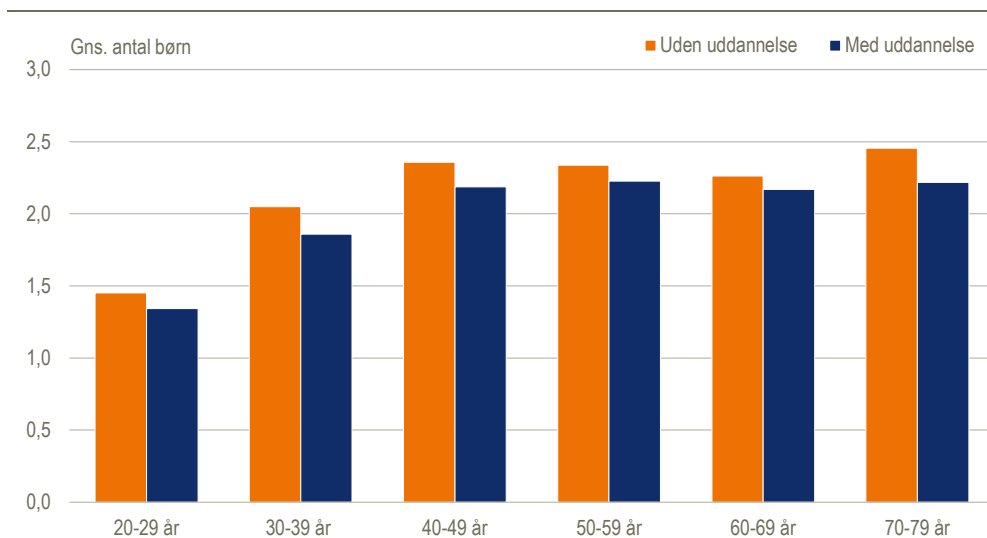
Figur 6.2 Andel 30-59-årige som har børn, fordelt på køn. 2018

Personer uden uddannelse har i gennemsnit flere børn end personer med uddannelse

Selvom personer uden uddannelse i mindre grad er blevet forældre end personer med uddannelse, har personer uden uddannelse i gennemsnit flere børn end personer med uddannelse, når analysen koncentrerer sig til de personer, som har børn. Forskellen i gennemsnitligt antal børn er mellem 0,1 og 0,2 højere i alle aldersgrupper, se figur 6.3.

Figur 6.3 Gennemsnitligt antal børn blandt de personer, der har børn. 2018

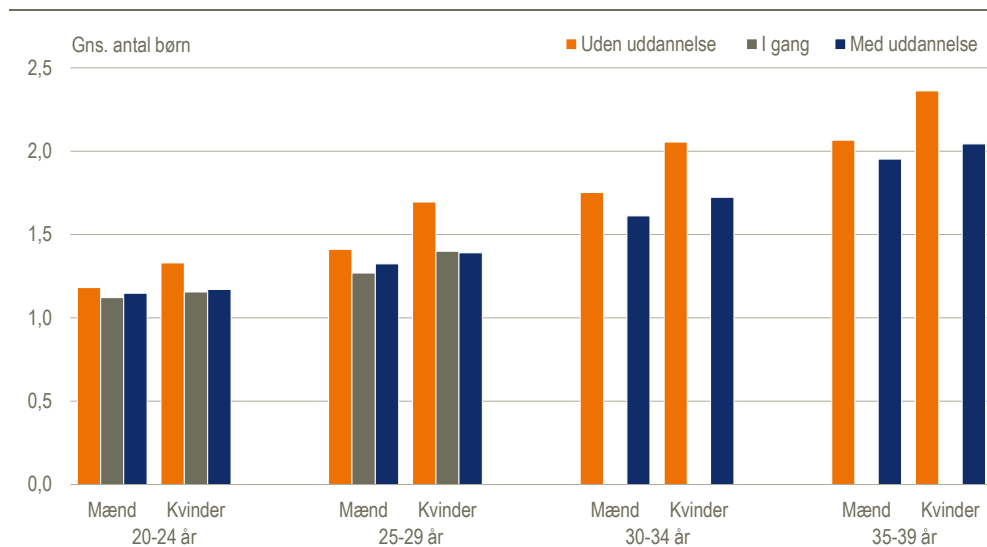
Anm.: Forældre-barn-relation kan kun opgøres i tilstrækkeligt dækkende grad indtil 80 år.

Blandt de 30-34-årige har kvinder uden uddannelse i gennemsnit 0,3 flere børn end kvinder med uddannelse

Også her er der forskel mellem kønnene. I figur 6.4 zoomes yderligere ind på 5-års aldersgrupper mellem 20 og 39 år. Mænd uden uddannelse, som har børn, har i gennemsnit lidt flere børn (0,1) end mænd med uddannelse, men størst forskel ses blandt kvinderne. For både de 25-29-årige kvinder samt kvinderne i 30'erne, har kvinder uden uddannelse i gennemsnit 0,3 flere børn end kvinder med uddannelse.

Af figur 6.4 fremgår også, at de 20-29-årige som er uden uddannelse, men som er i gang med at uddanne sig, i højere grad ligner personer med uddannelse end personer uden uddannelse, som ikke er i gang med uddannelse.

Figur 6.4 Gennemsnitligt antal børn blandt de personer, der har børn, fordelt på køn. 2018

Tidligt forældreskab

Eftersom uddannelsesårene for de fleste ligger i de sene teenageår og tidlige 20'ere, er det relevant at undersøge, om det at få børn tidligt påvirker, hvorvidt man tager en uddannelse eller ej. Andelen af tidligt forældreskab har ændret sig markant i de seneste årtier. Således får kun ganske få nu børn i teenageårene (275 kvinder i 2020), mens dette var mere almindeligt for bare en generation siden (1.647 kvinder i 1990). I det følgende defineres tidligt forældreskab som personer, der får deres første barn før 21 år, både for at opnå et tilstrækkeligt antal at beregne på baggrund af, og for at afspejle hvad der i dag kan karakteriseres som tidligt forældreskab. Dette matcher samtidig med den afgrænsning, som anvendes i det tværgående analyse-kapitel (kapitel 11).

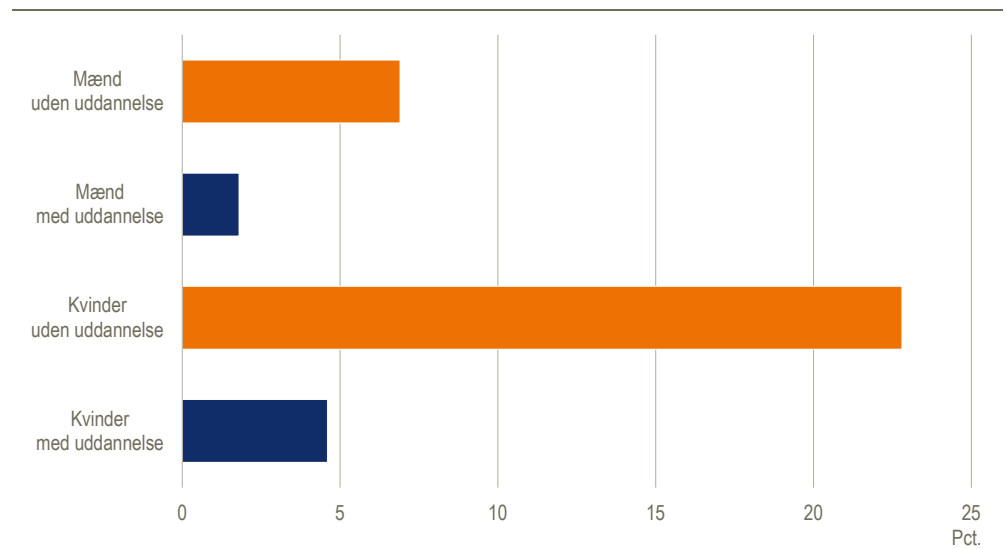
I figur 6.5 er opgjort andel af de nuværende 30-34-årige med børn, som fik deres første barn, før de fyldte 21 år. De 30-34-årige er udvalgt, idet denne aldersgruppe er den yngste, hvor det for størstedelen af aldersgruppen kan afgøres, hvorvidt de har opnået uddannelse eller ej (jf. kapitel 2).

23 pct. af de 30-34-årige kvinder uden uddannelse fik første barn, før de var fyldt 21 år ...

For både mænd og kvinder, der som 30-34-årige er uden uddannelse, fik en højere andel deres første barn før de fyldte 21 år, end den gruppe der som 30-34-årige har uddannelse. For mændenes vedkommende fik 7 pct. af mænd uden uddannelse første barn før 21 år, mens det tilsvarende var knap 2 pct. af mændene med uddannelse. Mere markant er forskellen mellem kvinderne, hvor 23 pct. af kvinderne, der som 30-34-årige er uden uddannelse, fik første barn før de fyldte 21 år. Den tilsvarende andel for kvinder med uddannelse er knap 5 pct.

Figur 6.5 Andel 30-34-årige som fik første barn, før de var fyldt 21 år. 2018

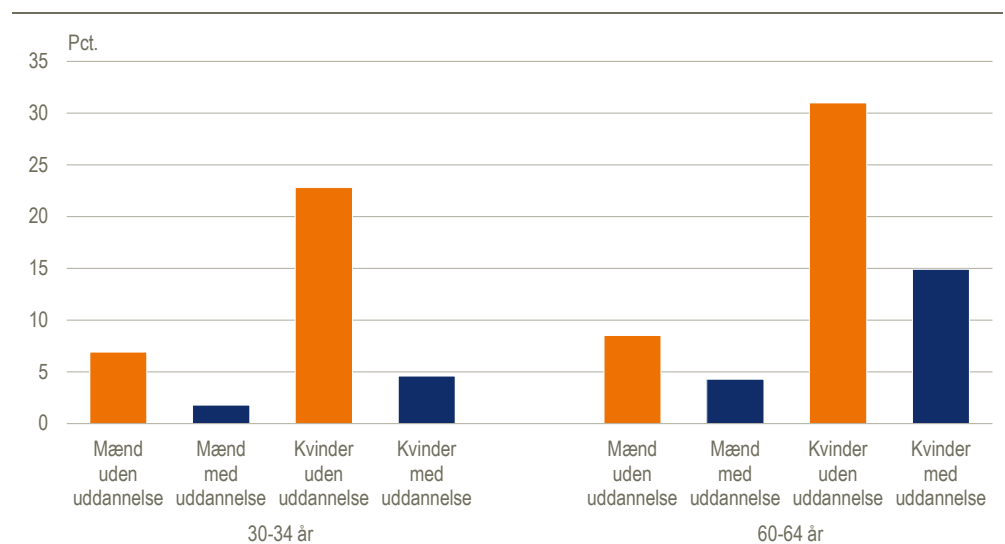

... for en generation siden var denne andel 31 pct.

Hvis andelen af de 30-34-årige forældre som fik første barn før de fyldte 21 år, sammenlignes med den aldersgruppe, som er en generation ældre, de 60-64-årige, er det dog tydeligt, at der for mænd og kvinder både uden og med uddannelse er markant færre blandt 30-34-årige, som fik deres første barn før de fyldte 21 end blandt de 60-64-årige. Hvor 31 pct. af de 60-64-årige kvinder uden uddannelse var yngre end 21 år, da de fik deres første barn, gjaldt det for 15 pct. af kvinderne med uddannelse – og tilsvarende hhv. 9 og 4 pct. for mændene, se figur 6.6.

Det er altså blevet mindre almindeligt blandt både kvinder og mænd uden og med uddannelse at få første barn tidligt. Dog er det også tydeligt, at blandt de 60-64-årige var det særligt kvinderne (uanset uddannelse), der tidligt fik børn, mens det blandt de 30-34-årige er mændene og kvinderne uden uddannelse, som tegner sig for de højeste andele af unge forældre.

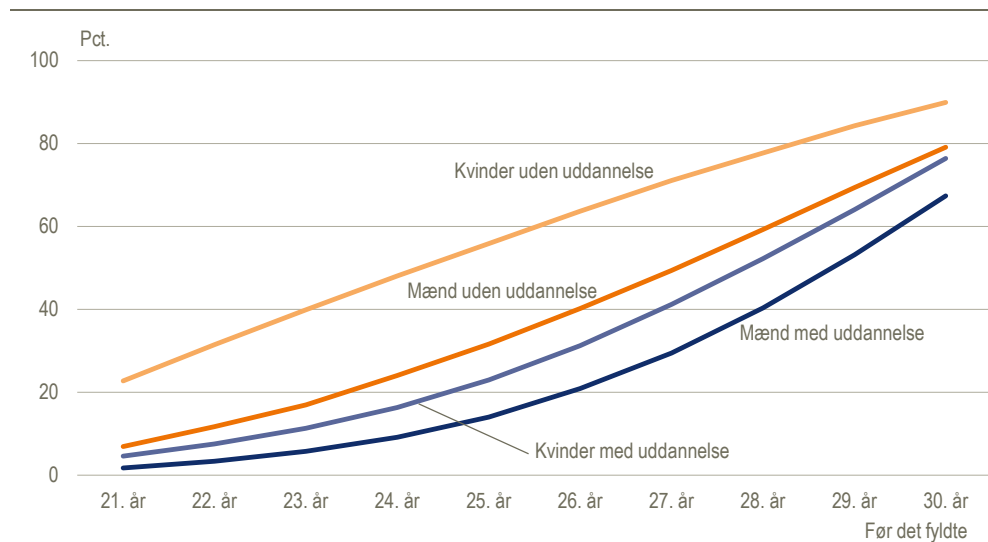
Figur 6.6 Udvikling mellem to generationer i andel som fik første barn, før de var fyldt 21 år. 2018

Især kvinderne uden uddannelse får generelt børn tidligere end de øvrige

Sammenlignes 30-34-årige mænd og kvinder uden og med uddannelse, er det tydeligt at de 30-34-årige kvinder uden uddannelse i det hele taget er blevet tidligere forældre end de øvrige tre grupper, se figur 6.7. 56 pct. af kvinderne uden uddannelse havde fået deres første barn, før de var fyldt 25 år. Den tilsvarende andel for 30-34-årige kvinder med uddannelse er 23 pct. For mændenes vedkommende var knap halvdelen (49 pct.) af de 30-34-årige mænd uden uddannelse blevet fædre før de fyldte 27 år, og tilsvarende 29 pct. for de 30-34-årige mænd med uddannelse.

Figur 6.7 Andel 30-34-årige som fik første barn før den angivne alder. 2018

6.2 Ægteskab og pardannelse

Både civilstand og indgåelse i parforhold følger i høj grad den enkelte persons livsforløb. Flere personer midt i livet indgår i et parforhold end personer i starten eller slutningen af deres voksenliv, ligesom andelen af ugifte er højst i de unge år, hvorimod de højeste andele af personer i enkestand naturligvis findes blandt de ældste aldersgrupper.

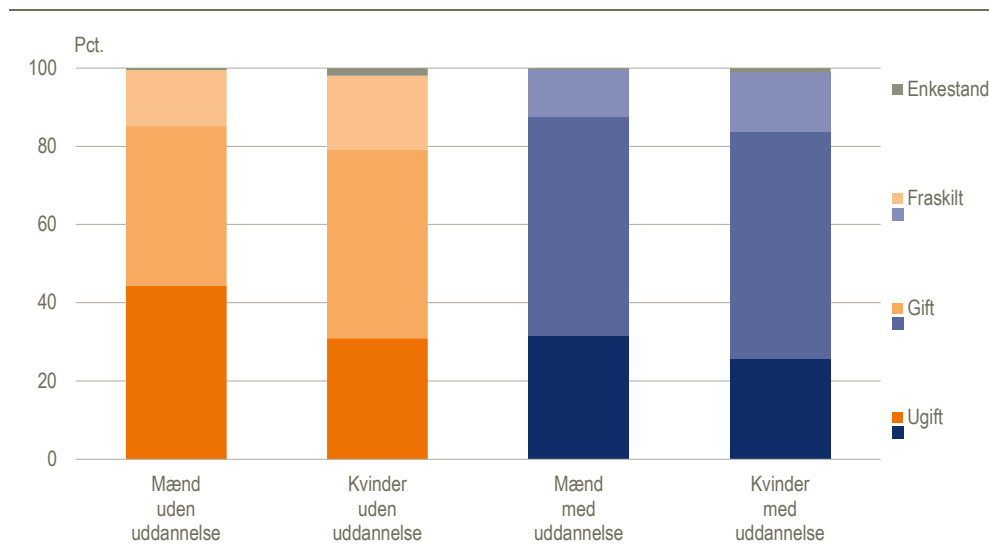
Definition af civilstand

Er et personligt karakteristika som betegner, hvorvidt den enkelte har indgået ægteskab, og om dette ægteskab evt. efterfølgende er blevet opløst. Ægteskabet kan opløses på to måder: ved skilsmisse hvorpå den enkelte person får civilstand fraskilt, eller ved partnerens død hvorved den efterladte får civilstand enkestand. Derefter er personens civilstand fraskilt eller enkestand indtil et evt. nyt ægteskab indgås.

Civilstand gift forudsætter ikke, at partnerne bor sammen.

Når denne publikations grundpopulation betragtes, fremgår det også, at personer uden uddannelse oftere er ugifte, hvilket bl.a. kan tilskrives personerne i 20'erne, som hverken har færdiggjort deres uddannelse eller er blevet gift endnu. For bedre at kunne sammenligne personerne uden og med uddannelse i forhold til pardannelse, indsnævres derfor til aldersgruppen 30-59 år i det følgende, så analysen ikke sløres af de nævnte forhold for de yngste og ældste aldersgrupper, se figur 6.8.

Figur 6.8 Civilstand blandt 30-59-årige personer uden og med uddannelse, fordelt på køn. 2018

Personer uden uddannelse (30-59 år) er oftere ugifte

I denne aldersgruppe er personer uden uddannelse oftere ugift eller fraskilt. Blandt mænd uden uddannelse er 44 pct. ugift, mens det tilsvarende er 32 pct. for mænd med uddannelse. Også en højere andel af kvinder uden uddannelse er ugift (31 pct.) end kvinder med uddannelse (26 pct.). Tilsvarende er både mænd og kvinder uden uddannelse også i højere grad fraskilte (hhv. 14 og 19 pct.) end mænd og kvinder med uddannelse (hhv. 12 og 15 pct.).

Enlige eller i par?

Hvis man i stedet for civilstand undersøger, om de 30-59-årige bor alene eller indgår i et par, uanset om dette par er gift eller ej, belyses, hvorvidt den ret store gruppe ugifte i opgørelsen af civilstand ovenfor, indgår i et par, men blot ikke er blevet gift.

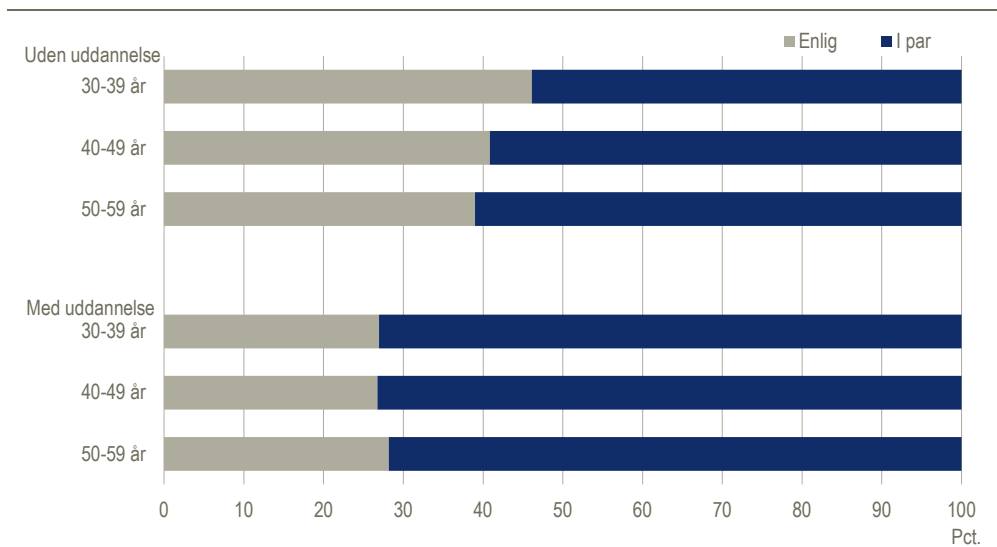
Definition af familietype

Familietype angiver den relation, som den enkelte person har til eventuelle andre voksne personer på samme bopæl. Det er en statistisk definition, og Danmarks Statistik opererer med følgende familietyper: enlig mand, enlig kvinde, ægtepar, samlevende par, samboende par og udeboende børn under 18 år. For nærmere afgrænsning af de enkelte familietyper se dokumentation på [husstande](#), [familier](#) og [børn](#). I dette kapitel er disse kategorier samlet i kategorierne enlige (enlig mand, enlig kvinde) og i par (ægtepar, samlevende par, samboende par).

Familietype giver altså mulighed for at undersøge pardannelse ud over de, som har indgået ægteskab.

I figur 6.9 er personer uden uddannelse og personer med uddannelse opdelt i, hvorvidt de er enlige eller indgår i en parfamilie. På tværs af de viste aldersgrupper er en noget større andel af personerne uden uddannelse enlige (42 pct.) end blandt personer med uddannelse (27 pct.). Blandt personer med uddannelse er der stort set ingen forskel på tværs af de tre aldersgrupper, mens der blandt personer uden uddannelse er en noget større andel enlige blandt de 30-39-årige (46 pct.) end i de øvrige aldersgrupper.

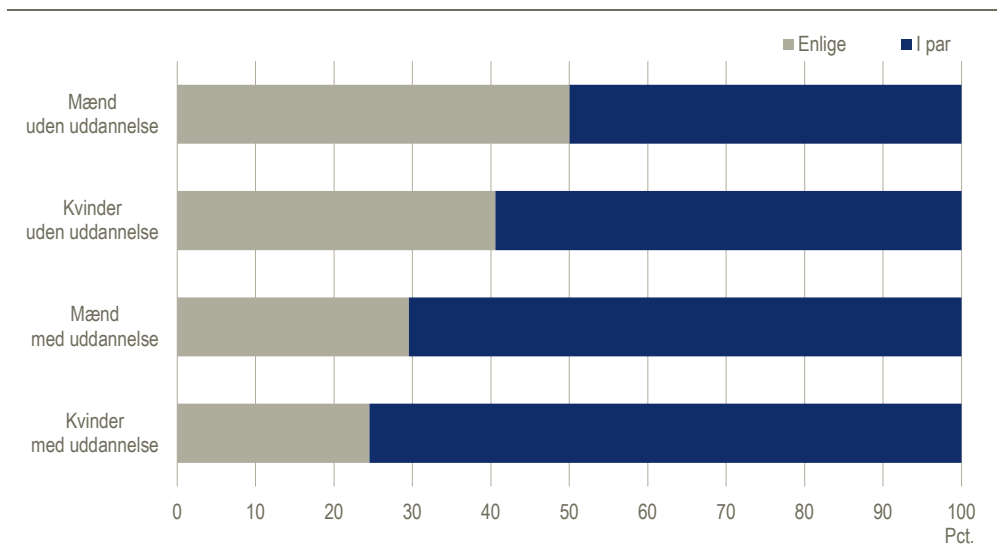
Figur 6.9 Familietype blandt 30-59-årige uden og med uddannelse, fordelt på aldersgrupper. 2018

Halvdelen af 30-39-årige mænd uden uddannelse er enlige

Der er altså større forskel mellem personer uden og med uddannelse i forhold til familietype blandt de 30-39-årige, og opdeles denne aldersgruppe på køn, se figur 6.10, fremtræder yderligere forskelle mellem gruppen uden og gruppen med uddannelse. I begge grupper indgår en højere andel af kvinderne end af mændene i en parfamilie, men hvor forskellen mellem kvinder uden og med uddannelse er 16 procentpoint, er forskellen over 20 procentpoint mellem mænd uden og med uddannelse.

Figur 6.10 Familietype blandt 30-39-årige uden og med uddannelse, fordelt på køn. 2018

7. Arbejdsmarked

Sammenfatning

De fleste uden uddannelse har et job. Men blandt personer uden uddannelse er beskæftigelsesfrekvensen, dvs. den andel, der er i beskæftigelse, markant lavere end for personer med uddannelse, og dette gælder for alle undersøgte aldersgrupper i 2018. Analyserne i dette kapitel viser, at der er forskelle i beskæftigelsesfrekvensen mellem personer uden uddannelse og personer med uddannelse, men man kan ikke ud fra analyserne i kapitlet konkludere, at forskellene i beskæftigelsesfrekvensen skyldes forskelle i uddannelsesniveau.

Den højeste beskæftigelsesfrekvens blandt personer uden uddannelse ses hos de 45-49-årige, hvor 67 pct. er i beskæftigelse i 2018. Forskellen mellem personer uden uddannelse og personer med uddannelse er størst for de 30-34-årige og de 35-39-årige. Beskæftigelsesfrekvensen for de 30-34-årige uden uddannelse er 57 pct. og for de 35-39-årige 60 pct. Det er 27 procentpoint lavere end hos personer med uddannelse i samme aldersgrupper.

Der er forskel på kvinders og mænds beskæftigelsesfrekvens både blandt personer uden uddannelse og personer med uddannelse. I alle aldersgrupper – undtagen blandt de 20-24-årige – har mænd uden uddannelse en højere beskæftigelsesfrekvens end kvinder uden uddannelse. Forskellen i beskæftigelsesfrekvens mellem kvinder uden og med uddannelse er større end forskellen mellem mænd uden og med uddannelse.

Der er forskelle i beskæftigelsesfrekvensen mellem landsdelene. De højeste beskæftigelsesfrekvenser for personer uden uddannelse ses i Østsjælland (63 pct.), Nordsjælland (63 pct.), Byen København (62 pct.) og Københavns omegn (61 pct.).

Vi ser nærmere på aldersgruppen 35-54 år, som består af 330.000 personer uden uddannelse og 1.166.000 personer med uddannelse. Hos de 35-54-årige uden uddannelse er beskæftigelsesfrekvensen 65 pct. Til sammenligning er beskæftigelsesfrekvensen 88 pct. for de 35-54-årige med en uddannelse. En større andel af de 35-54-årige uden uddannelse er på offentlig forsørgelse. 14 pct. af de 35-54-årige uden uddannelse modtager førtidspension og 5 pct. er kontanthjælpsmodtagere, der hverken er jobparate eller i aktivering. 4 pct. af de 35-54-årige uden uddannelse er ledige.

Ser man på branchetilknytning, er de 35-54-årige uden uddannelse, som var i beskæftigelse i 2018, overrepræsenteret inden for handel og transport mv. og underrepræsenteret inden for offentlig administration, undervisning og sundhed. De brancher med de største andele beskæftigede uden uddannelse er *fragtvognmænd og rørtransport* samt *lokaltog, bus og taxi mv.* hvor 44 pct. af de beskæftigede 35-54-årige er uden uddannelse. *Hospitaller* er – med en andel på 4 pct. – den branche med den laveste andel af beskæftigede uden uddannelse i aldersgruppen 35-54-årige.

Ser man udelukkende på de 35-54-årige, der var beskæftiget som lønmodtagere i 2018, er der en tydelig tendens til, at personer uden uddannelse oftere har deltidsbeskæftigelse end personer med en uddannelse.

Tilknytning til arbejdsmarkedet over tid for de 45-54-årige belyses ved hjælp af en dynamisk beskæftigelsesklassifikation, som viser, at der er forskelle i arbejdsmarkedstilknytningen over tid for personer uden og personer med uddannelse. De fleste uden uddannelse er stabilt tilknyttet arbejdsmarkedet. 59 pct. af gruppen uden uddannelse var stabilt beskæftigede i perioden 2008 til 2018, dvs. 59 pct. af de 45-54-årige uden uddannelse var i beskæftigelse i mindst 80 pct. af den 11-årige periode. Til sammenligning var 84 pct. af de 45-54-årige med en uddannelse i stabil beskæftigelse i samme periode. I den anden ende af spektret var 14 pct. af de 45-54-årige uden uddannelse permanent uden beskæftigelse i hele perioden, mens blot 2 pct. af de 45-54-årige med en uddannelse var permanent uden beskæftigelse i hele perioden 2008-2018.

En optælling af antal skift mellem at være i beskæftigelse og være uden beskæftigelse hos de 45-54-årige, der har været i beskæftigelse i hele eller dele af perioden 2008-2018, belyser et andet aspekt af arbejdsmarkedstilknytningen. Optællingen viser, at 39 pct. af de 45-54-årige uden uddannelse ikke har haft skift i perioden; det vil sige, at de har været i beskæftigelse i hele perioden 2008-2018 og dermed ikke har haft skift mellem perioder med og uden beskæftigelse. Det samme gælder for en noget større andel af de 45-54-årige med en uddannelse, 56 pct.

I dette kapitel belyses personers tilknytning til arbejdsmarkedet, alt efter om de har en uddannelse eller ej. I første omgang fokuseres der i afsnit 7.1 på beskæftigelsesfrekvenser i 2018 for personer i alderen 20-69 år, hvorefter de forskellige typer af beskæftigelse og typer af offentlig forsørgelse belyses mere detaljeret i afsnit 7.2 for personer i alderen 35-54 år. Efterfølgende ses der i afsnit 7.3, ligeledes for de 35-54-årige, på hvilke brancher de beskæftigede personer uden uddannelse typisk arbejder i, samt om de oftere er deltidsbeskæftigede. Kapitlet afsluttes med afsnit 7.4 som

retter fokus mod tilknytningen til arbejdsmarkedet over tid. I dette afsluttende afsnit følges de, der er 45-54-årige ultimo 2018, og som har boet i Danmark i hele perioden 2008-2018.

Population og metode

I denne publikation er den overordnede population alle personer på 20 år eller derover, som boede i Danmark pr. 31. december 2018, og hvor der samtidig ifølge Danmarks Statistiks register over højest fuldført uddannelse pr. 30. september 2018 foreligger oplysninger om personens højest fuldførte uddannelse. I dette kapitel kobles denne population med oplysninger fra såvel den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS) som arbejdsmarkedsregnskabet (AMR). Alle tallene i dette kapitel er baseret på resultater af særudtræk og analyser, som ikke har været offentliggjort før, og som alene er dannet til belysningerne i denne publikation.

Datakilder

I RAS opgøres befolkningens primære tilknytning til arbejdsmarkedet ultimo november. I afsnit 7.1.-7.3 belyses tilknytningen til arbejdsmarkedet ultimo november 2018, og personer som ikke boede i Danmark ultimo 2018 frasorteres i disse afsnit.

AMR er et forløbsregister med detaljerede oplysninger om befolkningens status på arbejdsmarkedet pt. fra 2008 til 2018. AMR er også datakilden til RAS for perioden 2008-2018. I afsnit 7.4 anvendes forløbsoplysninger baseret på AMR for hele perioden 2008-2018, og i dette afsnit følges kun personer, som har boet i Danmark i hele denne 11-årige periode.

Begreber

I afsnit 7.1-7.2 anvendes beskæftigelsesfrekvenser til overordnet belysning af personernes tilknytning til arbejdsmarkedet. En beskæftigelsesfrekvens er et begreb, som angiver antal beskæftigede som andel af en given befolkningsgruppe.

I afsnit 7.4 anvendes en dynamisk klassifikation af populationen på baggrund af arbejdsmarkedstilknytning. Klassifikationen er alene dannet til denne publikation og anvendes til at belyse tilknytningen til arbejdsmarkedet over tid. I afsnit 7.4. betragtes også skift ind og ud af beskæftigelse. Metoden uddybes i afsnit 7.4.

Aldersafgrænsning

I hele kapitlet er alderen opgjort pr. 31. december 2018. Indledningsvist ses der i afsnit 7.1 på den overordnede tilknytning til arbejdsmarkedet for personer på 20-69 år. Efterfølgende zoomes der i afsnit 7.2 og 7.3 ind på personer i alderen 35-54 år. I afsnit 7.4 ser vi på personernes arbejdsmarkedsstatus i hele perioden 2008-2018 med fokus på dem, der var 45-54 år ultimo 2018. Med en aldersafgrænsning på 45-54 år antages det, at stort set alle personer uanset uddannelsens varighed var færdiguddannede i 2008 og også har haft mulighed for nogle års relevant erhvervs erfaring efter afsluttet uddannelse. De valgte aldersafgrænsninger skyldes et ønske om at opnå så homogene grupper på arbejdsmarkedet som muligt, herunder at langt hovedparten bør have afsluttet deres uddannelse, men at personerne samtidig også skal være så unge som muligt, da mulighederne for at opnå beskæftigelse på det danske arbejdsmarked hhv. uden og med en uddannelse har ændret sig betragteligt over de seneste 20-30 år. Se afsnit 2.3 "Alder og uddannelse" i kapitel 2.

7.1 Beskæftigelsesfrekvenser for personer uden uddannelse

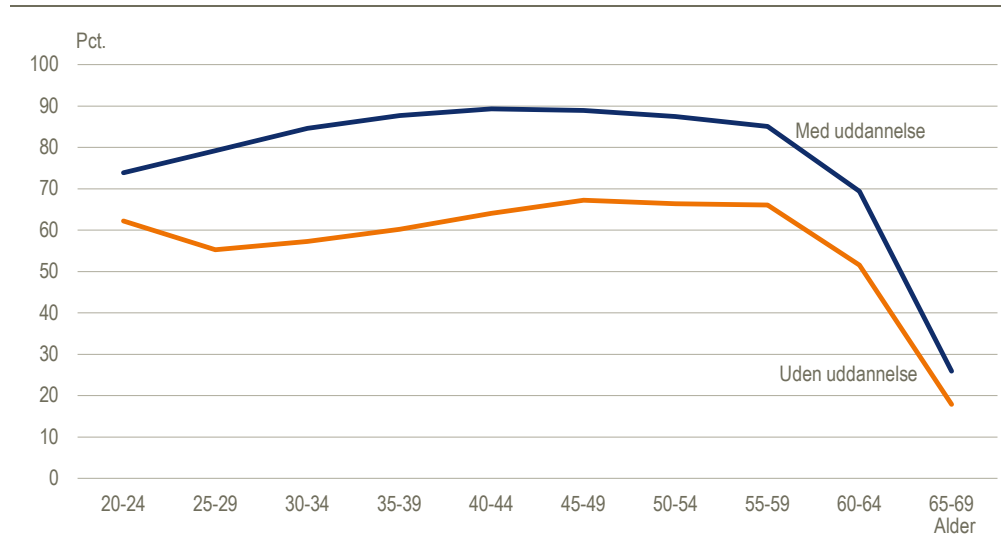
Markant lavere beskæftigelsesfrekvens for personer uden en uddannelse

Blandt personer uden uddannelse er beskæftigelsesfrekvensen markant lavere end for personer med uddannelse, og dette gælder for alle undersøgte aldersgrupper, se figur 7.1. Forskellen er med 27 procentpoint størst for de 30-34-årige og de 35-39-årige. Dette skal ses i sammenhæng med, at personer over 40 år er kommet på arbejdsmarkedet på et tidspunkt, hvor befolkningens generelle uddannelsesniveau var lavere end i dag, og hvor det derfor var mere almindeligt at være ufaglært. Den højeste beskæftigelsesfrekvens blandt personer uden uddannelse ses hos de 45-49-årige, hvor 67 pct. er i beskæftigelse. For personer på 60 år og derover begynder beskæftigelsesfrekvenserne at falde som følge af tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Der kan være mange årsager til forskelle i beskæftigelsesfrekvensen mellem personer uden og med uddannelse, og man kan ikke konkludere, at forskelle i beskæftigelsesfrekvensen skyldes forskelle i uddannelsesniveau.

I kapitlet indgår personer, der er i gang med en uddannelse i de to grupper. Dvs. personer der er i gang med en erhvervskompetencegivende uddannelse, men endnu

ikke har fuldført en anden erhvervskompetencegivende uddannelse, indgår i gruppen ”Uden uddannelse”. Særligt i de yngste aldersgrupper – 20-24 år og 25-29 år – er mange i gang med en uddannelse. Beskæftigelsesfrekvensen for de 20-24-årige uden uddannelse inkl. personer, der er i gang med en uddannelse, er 62 pct. For 20-24-årige uden uddannelse, som ikke er i gang med en uddannelse, er beskæftigelsesfrekvensen 60 pct. Blandt de 25-29-årige er beskæftigelsesfrekvensen 55 pct., når personer, der er i gang med en uddannelse, indgår, og 3 procentpoint lavere blandt de 25-29-årige uden uddannelse og som ikke er i gang med en uddannelse.

Figur 7.1 **Beskæftigelsesfrekvenser for personer uden og med uddannelse. 2018**

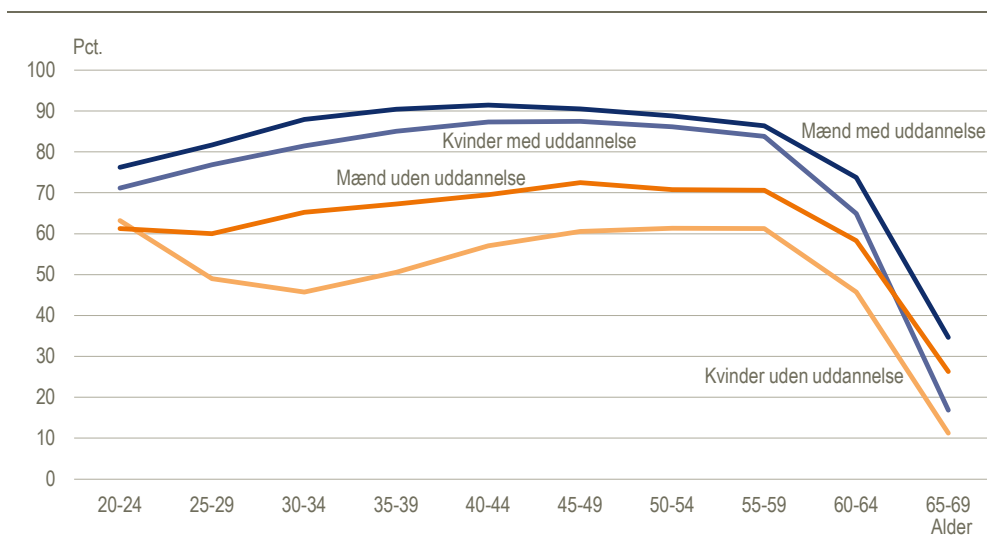
Anm.: Personer i gang med uddannelse indgår. Hvis de ikke i forvejen har en fuldført erhvervskompetencegivende uddannelse, er de en del af gruppen ”Uden uddannelse”.

Mænd uden uddannelse har en højere beskæftigelsesfrekvens end kvinder uden uddannelse – undtagen blandt de 20-24-årige

I figur 7.2 ser vi på beskæftigelsesfrekvenser for kvinder og mænd uden og med uddannelse. Figuren viser, at forskellen på beskæftigelsesfrekvensen uden og med uddannelse er større for kvinder end for mænd.

Særligt yngre kvinder uden uddannelse i aldersgrupperne 25-29 år, 30-34 år og 35-39 år har en lav beskæftigelsesfrekvens. De 30-34-årige kvinder uden uddannelse har en beskæftigelsesfrekvens på 46 pct. Det er både væsentligt lavere end beskæftigelsesfrekvensen for kvinder med uddannelse og for mænd uden uddannelse i samme aldersgruppe. I alle aldersgrupper – undtagen blandt de 20-24-årige – har mænd uden uddannelse en højere beskæftigelsesfrekvens end kvinder uden uddannelse. Mænd uden uddannelse har en lavere beskæftigelsesfrekvens end kvinder med en uddannelse i alle aldersgrupper frem til alderen 65 år, hvor mænd uden uddannelse i højere grad end kvinder med uddannelse bliver på arbejdsmarkedet.

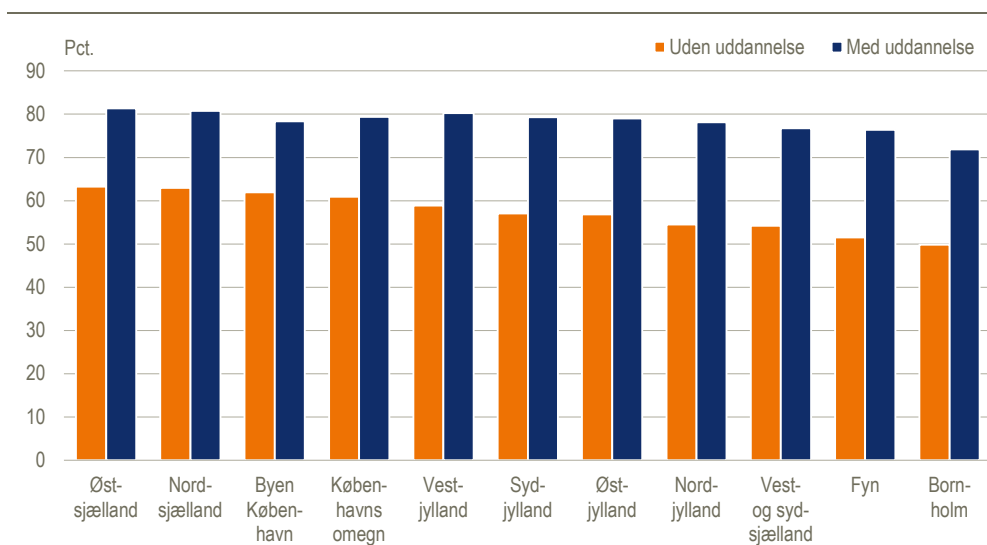
Figur 7.2 Beskæftigelsesfrekvenser for personer uden og med uddannelse fordelt på køn. 2018

Anm.: Personer i gang med uddannelse indgår. Hvis de ikke i forvejen har en fuldført erhvervskompetencegivende uddannelse er de en del af gruppen "Uden uddannelse".

Figur 7.3 viser forskelle i beskæftigelsesfrekvenser mellem landsdele for personer uden og med uddannelse. De højeste beskæftigelsesfrekvenser for personer uden uddannelse ses i Østsjælland, Nordsjælland, byen København og Københavns omegn. De højeste beskæftigelsesfrekvenser for personer med uddannelse ses i Østsjælland, Nordsjælland og i Vestjylland. Der er større forskelle i beskæftigelsesfrekvensen mellem personer uden og med uddannelse i Jylland, på Fyn, Bornholm og Vest- og Syd- sjælland end i landsdelene i og tættest på hovedstaden.

Figur 7.3 Beskæftigelsesfrekvenser for personer uden og med uddannelse i alderen 20-69 år. 2018

Anm.: I fordelingen på landsdele er personernes bopælslandsdel anvendt og ikke arbejdsstedslandsdel. Personer i gang med uddannelse indgår. Hvis de ikke i forvejen har en fuldført erhvervskompetencegivende uddannelse er de en del af gruppen "Uden uddannelse".

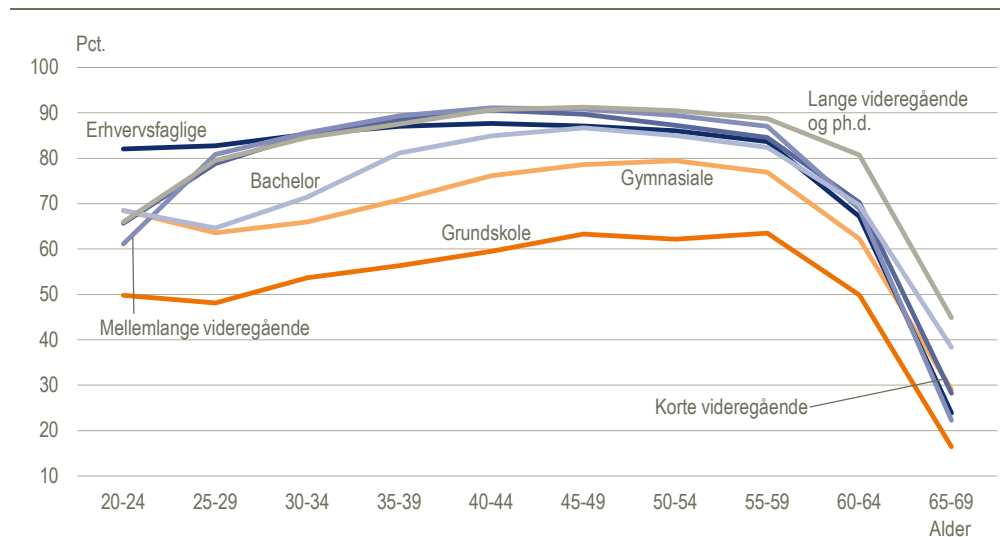
Personer med en videregående uddannelse har høje beskæftigelsesfrekvenser, i aldersgrupperne fra 35 år og op

Figur 7.4 viser, at det tager nogle år for personer med de længste uddannelser at få etableret sig på arbejdsmarkedet. Personer med en videregående uddannelse i aldersgrupperne fra 35 år og op til 59 år har høje beskæftigelsesfrekvenser på ca. 90 pct. Mens den er noget lavere i de yngste aldersgrupper med lange videregående uddannelse. Blandt personer med erhvervsfaglige uddannelser er beskæftigelsesfrekvensen derimod høj (82 pct.) for de 20-24-årige. Til gengæld falder denne frekvens kraftigere og tidligere relativt til personer med de længste uddannelser. Dette giver sig udslag i, at de 60-64-årige med en lang videregående uddannelse har en beskæftigelsesfrekvens på 81 pct., hvilket er 14 procentpoint højere end for de 60-64-årige

med erhvervsfaglige uddannelser og 31 procentpoint højere end for de 60-64-årige udelukkende med grundskole. Den lavere beskæftigelsesfrekvens blandt 60-64-årige med grundskole eller erhvervsfaglig uddannelse hænger sammen med, at en stor andel af dem er på førtidspension eller efterløn sammenlignet med personer med en lang videregående uddannelse i samme aldersgruppe.

Figur 7.4 **Beskæftigelsesfrekvenser fordelt på højest fuldførte uddannelse. 2018**

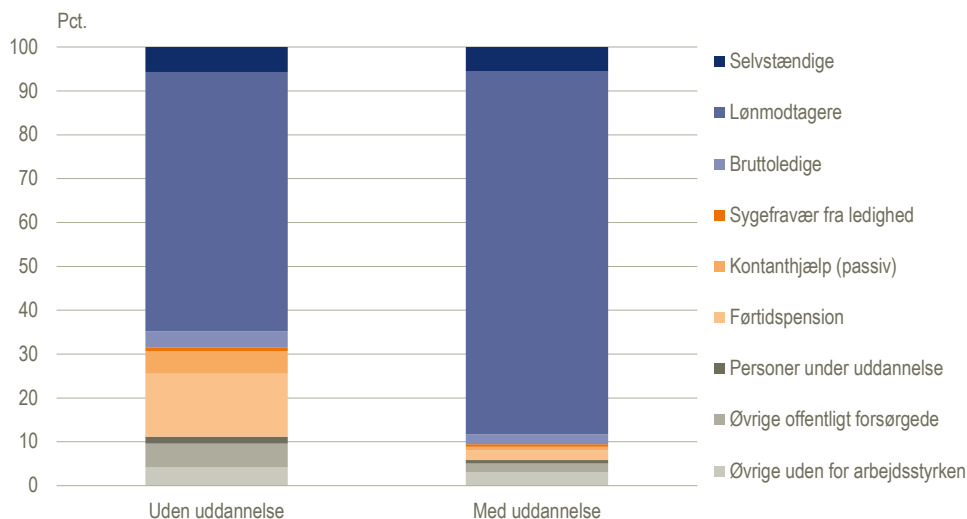
Anm.: Personer i gang med uddannelse indgår. Hvis de ikke i forvejen har en fuldført erhvervskompetencegivende uddannelse indgår de efter deres højest fuldførte grunduddannelse, dvs. enten under gymnasiale uddannelser eller grundskole.

Endvidere viser figur 7.4, at det i det følgende giver bedst mening at indsnævre fokus til de personer, der er fyldt 35 år. Det er først fra og med 35-39-årsalderen, at stort set samtlige personer med videregående uddannelser er færdiguddannede og har haft mulighed for at etablere sig på arbejdsmarkedet, og hvor beskæftigelsesfrekvenserne for disse grupper ligger på et stabilt niveau frem til 60-årsalderen.

7.2 Arbejdsmarkedsstatus for de 35-54-årige i 2018

I det følgende afsnit fokuseres der på arbejdsmarkedsstatus for de 35-54-årige i 2018, fordelt efter om personerne havde gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse eller ej. Hos de 35-54-årige uden uddannelse er beskæftigelsesfrekvensen 65 pct. Til sammenligning er beskæftigelsesfrekvensen 88 pct. for de 35-54-årige med en uddannelse.

Figur 7.5 35-54-årige uden og med uddannelse, fordelt efter arbejdsmarkedsstatus. 2018

Anm.: De selvstændige er her opgjort inkl. medarbejdende ægtefæller.

Markant færre lønmodtagere i gruppen uden uddannelse ...

Sammenligner man gruppen uden uddannelse med gruppen med uddannelse, er der væsentlige forskelle i arbejdsmarkedsstatus, se figur 7.5. 59 pct. af de 35-54-årige uden uddannelse er beskæftigede lønmodtagere og 6 pct. er selvstændige. Blandt personer med en uddannelse er 83 pct. lønmodtagere, mens 5 pct. er selvstændige.

Tabel 7.1 35-54-årige uden og med uddannelse, fordelt efter arbejdsmarkedsstatus. 2018

	35-54-årige			
	Uden uddannelse		Med uddannelse	
	antal	pct.	antal	pct.
I alt	330 201	100	1 165 870	100
Selvstændige	18 815	6	63 252	5
Lønmodtagere	195 207	59	966 755	83
Bruttoledige	12 228	4	25 344	2
Sygefravær fra ledighed	2 764	1	7 254	1
Kontanthjælp (passiv)	16 806	5	9 286	1
Førtidspension	47 359	14	26 206	2
Personer under uddannelse	5 319	2	9 186	1
Øvrige offentligt forsørgede	17 614	5	22 252	2
Øvrige uden for arbejdsstyrken ...	14 089	4	36 335	3

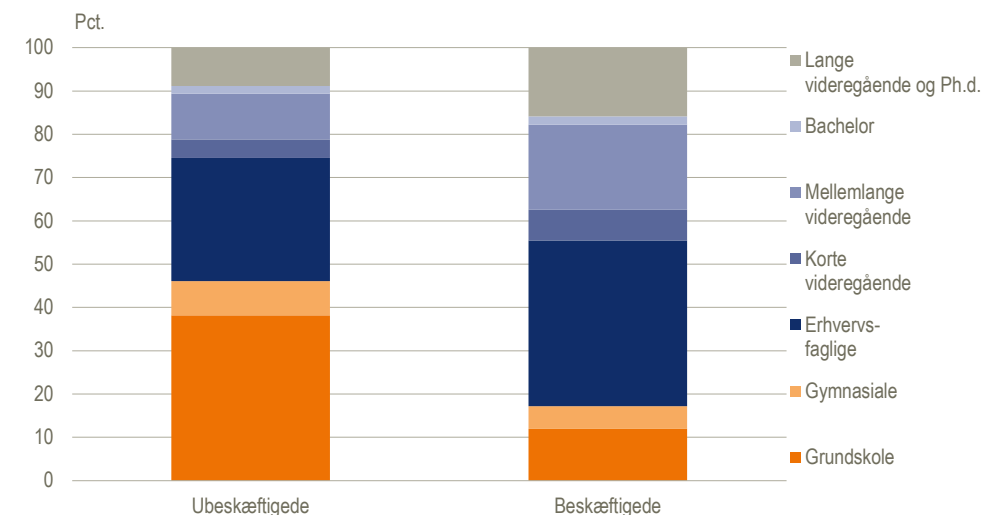
Anm.: De selvstændige er her opgjort inkl. medarbejdende ægtefæller. Øvrige offentligt forsørgede omfatter jobafklaringsforløb, ressourceforløb, ledighedsydelse, støttet beskæftigede uden løn, vejledning og opkvalificering, barselsfravær fra ledighed, integrationsydelse, revalidering, modtagere af SU og feriedagpenge.

... og markant flere førtidspensionister blandt personer uden uddannelse

Samtidig er en større andel af personer uden uddannelse på offentlig forsørgelse, se tabel 7.1. Særligt hvad angår førtidspension, er der markant forskel på personer uden uddannelse og personer med uddannelse. 14 pct. af de 35-54-årige uden uddannelse modtager førtidspension, mens det samme gør sig gældende for kun 2 pct. af de 35-54-årige med en uddannelse. 5 pct. af de 35-54-årige uden uddannelse er kontanthjælpsmodtagere, der hverken er jobparate eller i aktivering, mens det samme gør sig gældende for 1 pct. af de 35-54-årige med en uddannelse. 4 pct. af gruppen uden uddannelse er bruttoledige, mens det tilsvarende gælder 2 pct. af gruppen med en uddannelse. Endelig er 5 pct. af de 35-54-årige uden uddannelse i øvrig offentlig forsørgelse, mens det kun gælder for 2 pct. af de 35-54-årige med en uddannelse.

I det følgende tages udgangspunkt i de mere detaljerede uddannelsesniveauer, for så vidt angår de 35-54-åriges højest fuldførte uddannelse, se figur 7.6. Her sondres mellem, om personen var beskæftiget eller ubeskæftiget ultimo november 2018.

Figur 7.6 35-54-årige ubeskæftede og beskæftede, fordelt efter uddannelsesniveau. 2018

Anm.: Personerne med de to første (orange) uddannelsesniveauer svarer til gruppen, der bliver benævnt som værende uden (erhvervskompetencegivende) uddannelse.

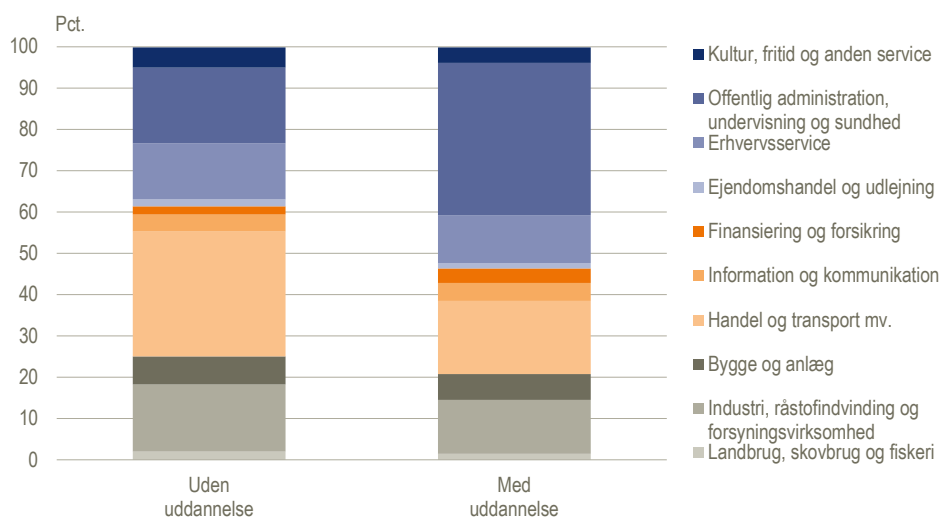
46 pct. af de 35-54-årige ubeskæftede ultimo 2018 har grundskole eller gymnasial uddannelse som højst fuldførte uddannelse

En sammenligning af fordelingen af beskæftigede og ubeskæftede 35-54-årige efter detaljeret uddannelsesniveau viser væsentlige forskelle, se figur 7.6. 46 pct. af de ubeskæftede 35-54-årige har grundskole eller en gymnasial uddannelse som højst fuldførte uddannelse, mens det samme kun gælder for 17 pct. af de beskæftigede i samme aldersgruppe. Samtlige øvrige uddannelsesstyper udgør større andele blandt de beskæftigede end blandt de ubeskæftede.

7.3 Forskellige karakteristika for de beskæftigede 35-54-årige i 2018

I det følgende fokuseres på de 35-54-årige, som var i beskæftigelse i 2018. Her ses der dels på, hvilke brancher personerne er beskæftiget indenfor og dels på, om der er tale om heltids- eller deltidsbeskæftigelse.

Figur 7.7 35-54-årige beskæftigede uden og med uddannelse, fordelt efter brancher. 2018

Anm.: I figuren er brugt standardgrupperingen med 10 brancher. Både lønmodtagere og selvstændige indgår i opgørelsen.

Personer uden uddannelse er overrepræsenteret inden for handel og transport mv.

Når der ses på, hvilke overordnede brancher de 35-54-årige uden en uddannelse typisk er beskæftiget indenfor, så er de overrepræsenteret inden for *handel og transport mv.* og underrepræsenteret inden for *offentlig administration, undervisning*

og sundhed. Handel og transport mv. omfatter blandt andet restauranter, supermarkeder og øvrig detailhandel, godstransport samt tog-, bus- og taxikørsel. Offentlig administration, undervisning og sundhed omfatter blandt andet politi, skoler, uddannelsesinstitutioner, hospitaler, plejehjem og daginstitutioner.

I de følgende to tabeller vises de brancher, hvor beskæftigede 35-54-årige uden uddannelse udgør hhv. den højeste andel og den laveste andel af det samlede antal beskæftigede 35-54-årige. Der indgår udelukkende brancher, hvor der samlet set er minimum 1.000 beskæftigede.

De brancher med de højeste andele beskæftigede uden uddannelse er *fragtvognmænd og rørtransport* samt *lokaltog, bus og taxi mv.* hvor 44 pct. af de beskæftigede 35-54-årige er uden uddannelse. Den største branche blandt de ti brancher i tabel 7.2 er *Ejendomsservice, rengøring og anlægsgartnere*. I den branche udgør personer uden uddannelse 40 pct. af de beskæftigede 35-54-årige. Det svarer til 13.300 personer.

Tabel 7.2 De ti brancher med højest andel beskæftigede 35-54-årige uden uddannelse. 2018

	35-54-årige				
	Uden uddannelse		Med uddannelse		I alt
	antal	pct.	antal	pct.	
Fragtvognmænd og rørtransport	6 593	44	8 328	56	14 921
Lokaltog, bus og taxi mv.	4 617	44	5 909	56	10 526
Post og kurer tjeneste	3 113	43	4 157	57	7 270
Ejendomsservice, rengøring og anlægsgartnere	13 301	40	20 177	60	33 478
Luffart	880	38	1 415	62	2 295
Restauranter	8 617	38	13 985	62	22 602
Fiskeindustri	661	38	1 077	62	1 738
Vagt og sikkerhedstjeneste	1 117	37	1 912	63	3 029
Produktion af film, tv og musik mv.	1 323	36	2 360	64	3 683
Renovation og genbrug	1 405	34	2 670	66	4 075

Anm.: I tabellen er brugt standardgrupperingen med 127 brancher. Kun brancher med minimum 1.000 beskæftigede indgår i opgørelsen. Både lønmodtagere og selvstændige indgår i opgørelsen.

De brancher med de laveste andele af beskæftigede uden uddannelse i aldersgruppen 35-54-årige fremgår af tabel 7.3. I disse ti brancher udgør personer uden uddannelse mellem 4 og 8 pct. af de 35-54-årige beskæftigede i brancherne. Der er tale om brancher, hvor mange af de beskæftigede har en lang eller mellemlang videregående uddannelse, såsom læger eller sygeplejersker på hospitaler eller skolelærere i folke- og privatskoler.

Tabel 7.3 De ti brancher med lavest andel beskæftigede 35-54-årige uden uddannelse. 2018

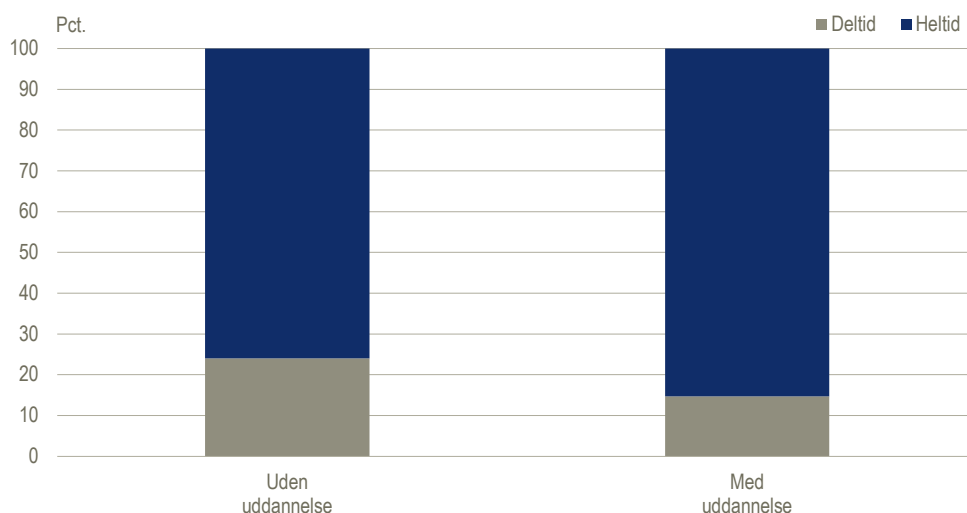
	35-54-årige				
	Uden uddannelse		Med uddannelse		I alt
	antal	pct.	antal	pct.	
Hospitaler	2 272	4	52 593	96	54 865
Videregående uddannelsesinstitutioner	976	5	20 358	95	21 334
Arkitekter og rådgivende ingeniører	1 205	5	22 306	95	23 511
Forskning og udvikling	435	5	7 889	95	8 324
Medicinalindustri	888	6	13 764	94	14 652
Offentlig administration	2 765	6	41 464	94	44 229
Indvinding af olie og gas	65	6	940	94	1 005
Pengeinstitutter	1 316	7	18 190	93	19 506
Dyrlæger	105	7	1 315	93	1 420
Grundskoler	4 010	8	49 437	92	53 447

Anm.: I tabellen er brugt standardgrupperingen med 127 brancher. Kun brancher med minimum 1.000 beskæftigede indgår i opgørelsen. Både lønmodtagere og selvstændige indgår i opgørelsen.

Personer uden uddannelse har oftere deltidsbeskæftigelse

For at undersøge personernes beskæftigelsesomfang fokuseres på de personer, der var 35-54 år og lønmodtagere i 2018. Af figur 7.8 ses en tydelig tendens til, at personer uden uddannelse oftere har deltidsbeskæftigelse end personer med en uddannelse. For lønmodtagerne uden en uddannelse var 24 pct. deltidsbeskæftigede i 2018, mens den tilsvarende andel for lønmodtagere med en uddannelse kun lå på 15 pct. i 2018.

Figur 7.8 35-54-årige lønmodtagere uden og med uddannelse, fordelt på heltid og deltid. 2018

Anm.: Figuren er udelukkende opgjort på baggrund af lønmodtagerne, dvs. uden de selvstændige og de medarbejdende ægtefæller.

7.4 Tilknnytning til arbejdsmarkedet over tid for de 45-54-årige

Beskæftigelsesfrekvensen er en central indikator, der giver et øjebliksbillede af hvor stor en andel af befolkningen, der er i beskæftigelse på et givent tidspunkt. Men den fortæller ikke noget om, hvor mange der er stabilt i beskæftigelse, og hvor mange der har en mere ustabil tilknytning til arbejdsmarkedet over en længere periode.

Danmarks Statistiks arbejdsmarkedsregnskab (AMR) giver mulighed for at opgøre befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet på vilkårlige tidspunkter i løbet af et givent år. Det giver blandt andet mulighed for at belyse, hvor mange dage en person

har været i beskæftigelse i løbet af en periode, og herigennem bliver det også muligt at belyse befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet over tid.

En opgørelse af beskæftigelsen over tid kan altså bidrage til at synliggøre forskelle i tilknytning til arbejdsmarkedet for personer uden og med uddannelse.

Population

Metoden i dette afsnit forudsætter, at personerne i den undersøgte population har: Boet i Danmark i hele perioden fra 2008 til 2018. Populationen i dette afsnit indsnævres til dem, der var i aldersgruppen 45-54 år pr. 31. december 2018, jf. "Population og metode" i dette kapitel. Den samlede gruppe af 45-54-årige udgør 800.459 personer, hvoraf 95 pct., svarende til 758.335 personer har boet i Danmark i hele perioden. Det er disse 758.335 personer, der indgår i analysen i dette afsnit.

Dynamisk beskæftigelsesklassifikation

Dynamiske beskæftigelsesklassifikationer baseret på AMR er udviklet i Danmarks Statistik og der findes ikke en egentlig standard for dynamiske klassifikationer af befolkningen i forhold til beskæftigelse. Metoden i dette afsnit er inspireret af Danmarks Statistiks analyse [Seks ud af ti i stabil beskæftigelse](#). Der anvendes en mere simpel dynamisk klassifikation end i analysen, men til gengæld betragtes en 11-årig periode i stedet for analysens 3-årige periode.

I dette afsnit er valgt nedenstående dynamiske beskæftigelsesklassifikation:

Stabilt beskæftigede

Personer der var beskæftigede i mindst 80 pct. af perioden 1. januar 2008 til 31. december 2018.

Moderat beskæftigede

Personer der var beskæftigede mellem 50 og 80 pct. af perioden 1. januar 2008 til 31. december 2018.

Ustabilt beskæftigede

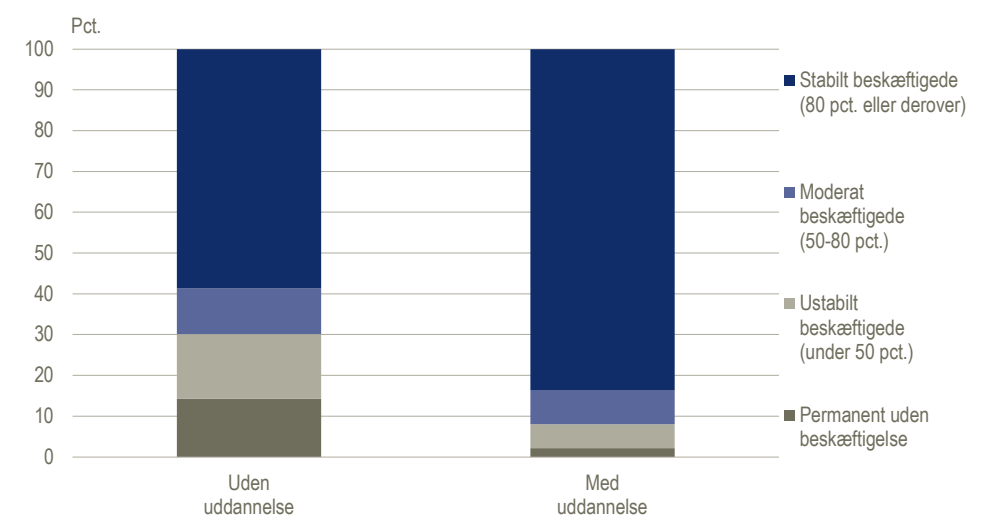
Personer der har været beskæftigede i mindre end 50 pct. af perioden 1. januar 2008 til 31. december 2018.

Permanent uden beskæftigelse

Personer der slet ikke var i beskæftigelse i perioden 1. januar 2008 til 31. december 2018

Figur 7.9 og tabel 7.4 viser de 45-54-årige, der var bosat i Danmark i hele perioden 1. januar 2008 til 31. december 2018. De 45-54-årige er opdelt i personer uden og personer med uddannelse. Figur 7.9 illustrerer andelen i hver af de to grupper, der var hhv. stabilt beskæftigede, moderat beskæftigede, ustabilt beskæftigede og permanent uden beskæftigelse. Tallene fremgår også af tabel 7.4.

Figur 7.9 45-54-årige efter uddannelse ultimo 2018 efter dynamisk klassifikation for perioden 2008-2018

Forskelle i arbejdsmarkedstilknytningen over tid for personer uden og med uddannelse

Figur 7.9 viser, at der er forskelle i arbejdsmarkedstilknytningen over tid for de to grupper. Fordelt efter den dynamiske beskæftigelsesklassifikation var 59 pct. af gruppen uden uddannelse stabilt beskæftigede i perioden 2008 til 2018, mens 11 pct. var i moderat beskæftigelse og 16 pct. var ustabilt beskæftigede. 14 pct. var permanent uden beskæftigelse i hele perioden 2008-2018.

Til sammenligning var 84 pct. af de 45-54-årige med en uddannelse i stabil beskæftigelse og hhv. 8 og 6 pct. var moderat og ustabilt beskæftigede i samme periode. Blot 2 pct. af personerne med en uddannelse var permanent uden beskæftigelse i hele perioden 2008-2018.

Der kan være mange årsager til forskelle i arbejdsmarkedstilknytningen, og man kan ikke ud fra analysen i dette afsnit konkludere, at forskelle i arbejdsmarkedstilknytningen mellem personer uden og med uddannelse skyldes forskelle i uddannelsesniveau.

Tabel 7.4 45-54-årige efter dynamisk klassifikation og uddannelse

	45-54-årige			
	Uden uddannelse		Med uddannelse	
	antal	pct.	antal	pct.
I alt	176 671	100	581 664	100
Stabilt beskæftigede (80 pct. eller derover)	103 621	59	486 062	84
Moderat beskæftigede (50-80 pct.)	19 900	11	48 660	8
Ustabilt beskæftigede (under 50 pct.)	27 925	16	34 286	6
Permanent uden beskæftigelse	25 225	14	12 656	2

7.4.1 Skift mellem beskæftigelse og uden beskæftigelse

Et andet aspekt, der kan belyse stabilitet i forhold til arbejdsmarkedstilknytning er antal skift mellem at være i beskæftigelse og være uden beskæftigelse. At være uden beskæftigelse betyder her tilstande som ubeskæftiget bl.a. førtidspension, bruttøledighed, kontanthjælp(passiv) og under uddannelse.

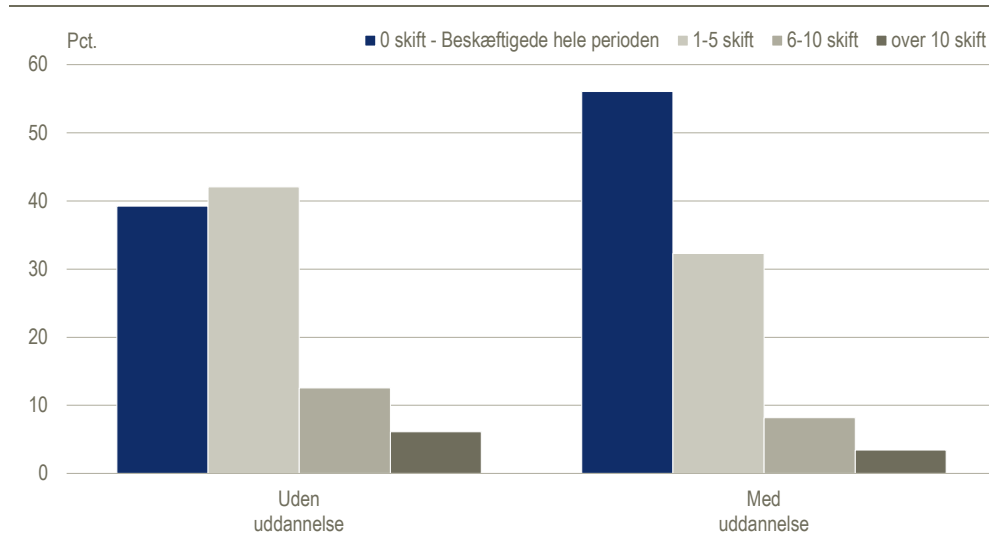
Metode

I afsnittet er skift mellem beskæftigelse og uden beskæftigelse dannet ved at tælle antal skift ind og ud af beskæftigelse i samtlige 132 måneder i perioden 2008-2018. Det betyder fx, at en person som har været beskæftiget i samtlige 132 måneder har nul skift, uanset om personen fx har skiftet fra at være lønmodtager til at være selvstændig eller fra at være lønmodtager på grundniveau til lønmodtager på mellemniveau. Ligeledes har en person nul skift, hvis man har været ubeskæftiget i samtlige 132 måneder, uanset om personen i nogle perioder fx har været bruttoledig og i andre har modtaget kontanthjælp (passiv) eller har været under uddannelse. Der er således to nul-skift kategorier: Beskæftigede i hele perioden med nul skift og personer permanent uden beskæftigelse i hele perioden. Personer permanent uden beskæftigelse er ikke inkluderet i figurene i dette afsnit.

Hvis en person inden for en måned har skiftet primær arbejdsmarkedsstatus, så er der prioriteret efter den tilstand, som vedkommende har i flest dage og dernæst flest timer. Mens den dynamiske klassifikation er dannet på grundlag af samtlige dage i perioden 2008-2018, er antal skift dermed kun opgjort på månedsbasis.

I resten af dette afsnit er personer, der har været i beskæftigelse i hele eller dele af perioden 2008-2018, beskrevet. Personer permanent uden beskæftigelse i samtlige 132 måneder er således ikke inkluderet.

Figur 7.10 Antal skift mellem beskæftigelse og uden beskæftigelse i perioden 2008-2018 for personer der var 45-54 år ultimo 2018

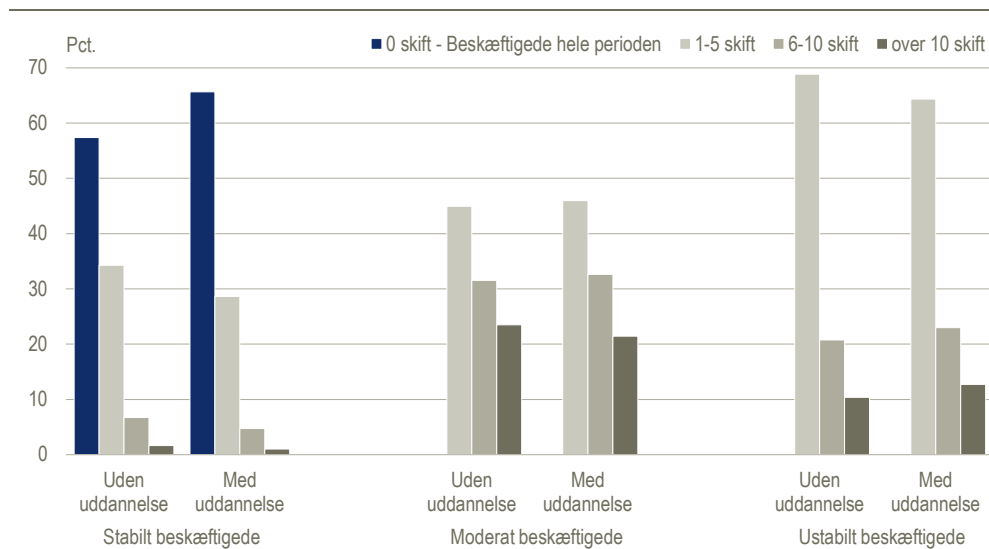

Anm.: Omfatter ikke personer permanent uden beskæftigelse i perioden 2008-2018.

Flere skift ind og ud af beskæftigelse blandt personer uden uddannelse

I figur 7.10 vises antal skift mellem beskæftigelse og uden beskæftigelse for hhv. personer uden og personer med uddannelse. For populationen samlet set – uanset om personerne er ustabil, moderat eller stabilt beskæftigede er der betydelige forskelle mellem personer uden uddannelse og personer med uddannelse. 39 pct. af gruppen uden uddannelse har ikke haft skift i perioden, hvilket vil sige, at de har været i beskæftigelse i hele perioden 2008-2018. Det samme gælder for en noget større andel af gruppen med en uddannelse, nemlig 56 pct. 42 pct. af gruppen uden uddannelse havde 1-5 skift mellem beskæftigelse og uden beskæftigelse, og 19 pct. havde seks eller flere skift i perioden. Til sammenligning havde 32 pct. af personerne med uddannelse 1-5 skift, og 11 pct. havde seks eller flere skift.

Figur 7.11 Antal skift mellem beskæftigelse og uden beskæftigelse for 45-54-årige ultimo 2018 fordelt efter dynamisk klassifikation for perioden 2008-2018

Figur 7.11 viser fordelingen af skift for personer uden uddannelse og personer med uddannelse inden for de tre grupperinger: stabilt beskæftigede, moderat beskæftigede og ustabil beskæftigede.

Ikke overraskende havde de ustabil og moderat beskæftigede væsentlig flere skift mellem at være i beskæftigelse og være uden beskæftigelse end de stabilt beskæftigede. Det gælder både for personer uden og personer med en uddannelse. Derimod

er der overordnet set ikke markante forskelle inden for hver af de tre grupperinger, når man sammenligner personer uden og personer med uddannelse.

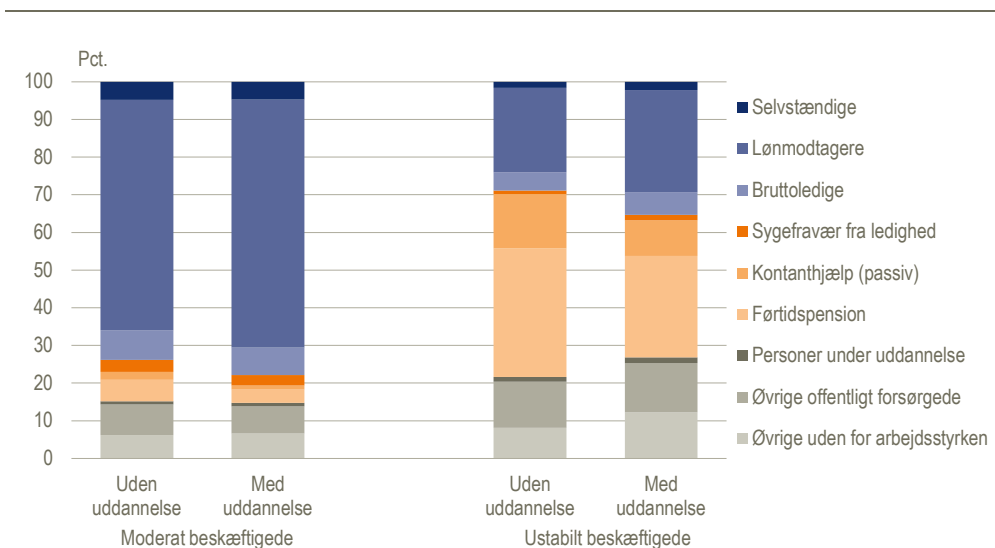
De moderat beskæftigede er kendetegnet ved mange skift mellem at være i beskæftigelse og være uden beskæftigelse, også flere skift end de ustabil beskæftigede. Over halvdelen af både de moderat beskæftigede uden uddannelse og med uddannelse havde mere end fem skift i perioden.

Blandt de stabilt beskæftigede er både personer uden og personer med uddannelse kendetegnet ved relativt få skift.

7.4.2 Arbejdsmarkedsstatus for de 45-54-årige moderat og ustabil beskæftigede

Nedenstående figur 7.12 viser, hvilken arbejdsmarkedsstatus de 45-54-årige moderat og ustabil beskæftigede havde i slutningen af den analyserede periode. Det vil sige, om de var i beskæftigelse, var bruttoledige, modtog førtidspension eller andet ultimo november 2018.

Figur 7.12 45-54-årige moderat og ustabil beskæftigede fordelt efter uddannelse og arbejdsmarkedsstatus. 2018

Der er væsentlige forskelle i arbejdsmarkedsstatus ultimo november 2018 mellem de moderat beskæftigede og ustabil beskæftigede. De moderat beskæftigede – både personer uden og personer med uddannelse – er i højere grad i beskæftigelse ultimo november 2018 end de ustabil beskæftigede. Blandt de moderat beskæftigede var 66 pct. af personerne uden uddannelse og 71 pct. af personerne med uddannelse lønmodtagere eller selvstændige i slutningen af 2018. Blandt de ustabil beskæftigede var blot 24 pct. af personerne uden uddannelse og 29 pct. af personerne med en uddannelse i beskæftigelse ultimo november 2018.

Der er derimod ikke markante forskelle mellem personer uden uddannelse og personer med uddannelse inden for grupperne af hhv. moderat og ustabil beskæftigede for så vidt angår arbejdsmarkedsstatus ultimo 2018. Både blandt de moderat beskæftigede og de ustabil beskæftigede er kun en lidt lavere andel af personer uden uddannelse i beskæftigelse sammenlignet med personer med en uddannelse. Blandt de ustabil beskæftigede modtog en lidt større andel af personer uden uddannelse førtidspension og kontanthjælp (passiv) ultimo 2018, end det var tilfældet for personer med en uddannelse.

8. Lønmodtagere

Sammenfatning

Lønmodtagere uden en uddannelse tjener mindre end lønmodtagere, der har en uddannelse. Blandt lønmodtagerne uden en uddannelse er der forholdsvis mindre lønsprædning, og i gruppen er der flere, der er timeaflønet sammenlignet med lønmodtagerne, der har en uddannelse.

Mindst tjener kvinder uden en uddannelse. Der er færrest højtlønnede og flest lavtlønnede blandt kvinderne uden uddannelse. Blandt mændene uden en uddannelse er der til gengæld omkring lige så mange lavt- og højtlønnede som blandt kvinder, der har en uddannelse.

Selvom personer uden en uddannelse som regel tjener mindre, så er der også nogle uden en uddannelse som har en forholdsvis høj løn, og inden for nogle arbejdsfunktioner tjener de mere end gruppen, der har en uddannelse.

Der kan være mange årsager til ovennævnte lønforskelle, og man kan ikke konkludere ud fra analyserne i dette kapitel, at lønforskellene mellem personer uden og med uddannelse skyldes forskelle i uddannelsesniveau.

Metodebeskrivelse

Datapopulation

Datagrundlaget er baseret på personer som både indgår i *grundpopulationen* (se kapitel 1) og som figurerer som lønmodtagere i Lønstrukturstatistikken for 2018. Lønstrukturstatistikken omfatter samtlige virksomheder og institutioner inden for offentlig forvaltning og service, dvs. den statslige sektor samt kommuner og regioner. For sektoren *Virksomheder og organisationer* (som er domineret af private virksomheder) indgår alle virksomheder med en beskæftigelse svarende til ti eller flere fuldtidsbeskæftigede, undtaget branchen *Landbrug, skovbrug og fiskeri*. Derudover er lønmodtagere under 20 år, og elever og lærlinge, samt personer, der er i gang med en uddannelse ifølge Elevregisteret, blevet frasorteret i et forsøg at ekskludere studentermedarbejdere.

Antallet af fuldtidsbeskæftigede er opgjort på baggrund af en 37 timers arbejdsuge, og dermed 1.924 arbejdstimer pr. år. Antallet af fuldtidsbeskæftigede viser således ikke antallet af ansættelsesforhold eller antal lønmodtagere, men den samlede sum af de enkelte ansættelsesforhold til antal fuldtidsbeskæftigede. Antallet af fuldtidsbeskæftigede angiver udelukkende antallet af fuldtidsbeskæftigede i de virksomheder, som indgår i lønstatistikken, dvs. de virksomheder som er forpligtet til at indberette til lønstatistikken, og hvor indberetningerne opretholder en kvalitet, som gør dem egnede til at indgå i statistikken. Antallet af fuldtidsbeskæftigede i lønstrukturstatistikken skal dermed ikke tolkes som en beskæftigelsesindikator.

Alle timelønsopgørelser tager udgangspunkt i *den standardberegnete timefortjeneste*, som er inkl. pension, personalegoder, genetillæg og uregelmæssige betalinger.

Omregning til fuldtidsmånedsløn = den standardberegnete timefortjeneste*160,33 (svarende til en 37-timers arbejdsuge, ekskl. overtid).

Ud over lønniveauer er der i forbindelse med en del opgørelser blevet foretaget andelsberegninger. Andele bliver vist i pct. og er beregnet ud fra, hvor meget de definerede grupper vægter i lønstrukturstatistikken.

8.1 Gennemsnitsløn for lønmodtagere uden en uddannelse

Lønmodtagere uden uddannelse har den laveste gennemsnitsløn

Lønmodtagere uden en uddannelse er den 3. største uddannelsesgruppe i lønstrukturstatistikken. I gennemsnit havde de, med 226 kr. pr. time, den laveste gennemsnitsløn i 2018. Det svarer til 36.166 kr. pr. måned for fuldtidsarbejde og er inkl. pension, genetillæg, personalegoder, uregelmæssige betalinger, feriebetalinger og særlig feriegodtgørelse for de fastlønnede. Den største gruppe er lønmodtagere med en erhvervsfaglig uddannelse, og selvom de har den næstlaveste løn, tjente de i gennemsnit 16 kr. mere i timen end lønmodtagere uden en uddannelse, svarende til 2.488 kr. mere i fuldtidsmånedsløn.

Tabel 8.1 Gennemsnitstimelønninger og antal fuldtidsbeskæftigede efter uddannelsesniveau. 2018

	Gennemsnits- timeløn	Fuldtids- beskæftigede
	kr.	antal
I alt (total for datapopulationen)	269	1 516 550
Uden uddannelse	226	255 672
Erhvervsfaglige	241	539 727
Korte videregående	280	101 128
Mellemlange videregående	278	342 622
Bachelor	300	23 389
Lange videregående	352	228 858
Ph.d. og forsker	385	25 154

8.2 Gennemsnitsløn for timelønnede og fastlønnede

Flere timelønnede med lavere løn blandt lønmodtagere uden uddannelse

Overordnet set, tjente lønmodtagere uden en uddannelse i gennemsnit 52 kr. mindre i timen end lønmodtagere med en uddannelse. Det svarer til 8.369 kr. mindre i månedsløn for normal fuldtidsansættelse. Timelønnede er karakteriseret ved, at de får løn svarende til det antal timer, de arbejder. I modsætning til ansatte, der får en fast månedsløn, uanset hvor mange arbejdsdage eller timer der er i måneden. Timelønnede arbejder oftere på deltid med et varierende timetal, mens fastlønnede oftere har en fast arbejdstid. Generelt tjener timelønnede mindre end fastlønnede, og en del af timelønsforskellen kan forklares ved, at der er forholdsvis flere blandt personer uden en uddannelse, der er timelønnede. Blandt lønmodtagerne uden en uddannelse er 38 pct. timelønnede, mens det gælder for 14 pct. af lønmodtagere med en uddannelse. Timelønsforskellen er større mellem de fastlønnede med og uden en uddannelse, respektive mellem de timelønnede med og uden en uddannelse, idet forskellen mellem de to grupper af fastlønnede er 41 kr. pr. time, og tilsvarende forskel mellem de timelønnede med og uden en uddannelse er 22 kr. pr. time.

Tabel 8.2 Gennemsnitlig timeløn, median og kvartiler for lønmodtagere med- og uden en erhvervs-kompetencegivende uddannelse, opdelt efter aflønningsform i lønstrukturstatistikken. 2018

	Uden uddannelse			Med uddannelse		
	Fast- lønnede	Time- lønnede	I alt	Fast- lønnede	Time- lønnede	I alt
	pct.					
Andel efter aflønningsform . . .	62	38	100	86	14	100
	hele kr.					
Gennemsnitlig timeløn	249	188	226	289	210	278
Øvre kvartil	277	212	248	323	235	310
Mediantimeløn	220	182	202	259	205	248
Nedre kvartil	184	157	171	217	175	209
	antal					
Antal personer	195 090	164 489	341 472	1 223 546	272 413	1 443 462
Antal fuldtidsbeskæftigede ¹ . . .	161 945	93 727	255 672	1 090 961	169 918	1 260 879

¹ Antal ansatte omregnet til antal fuldtidsbeskæftigede i datapopulationen.

Median, kvartiler og deciler

Medianlønnen angiver den »midterste« løn og er defineret som den løn, der deler gruppen, således at halvdelen af gruppen har højere løn og den anden halvdel har lavere løn. Sagt med andre ord, tjener halvdelen af lønmodtagerne mere end medianen og halvdelen mindre.

Nedre kvartil er den løn, som den lavest lønnede fjerdedel ligger på eller under, mens øvre kvartil angiver den løn, som den højest lønnede fjerdedel ligger på eller over. Det betyder, at halvdelen af lønmodtagerne har en løn mellem nedre og øvre kvartil.

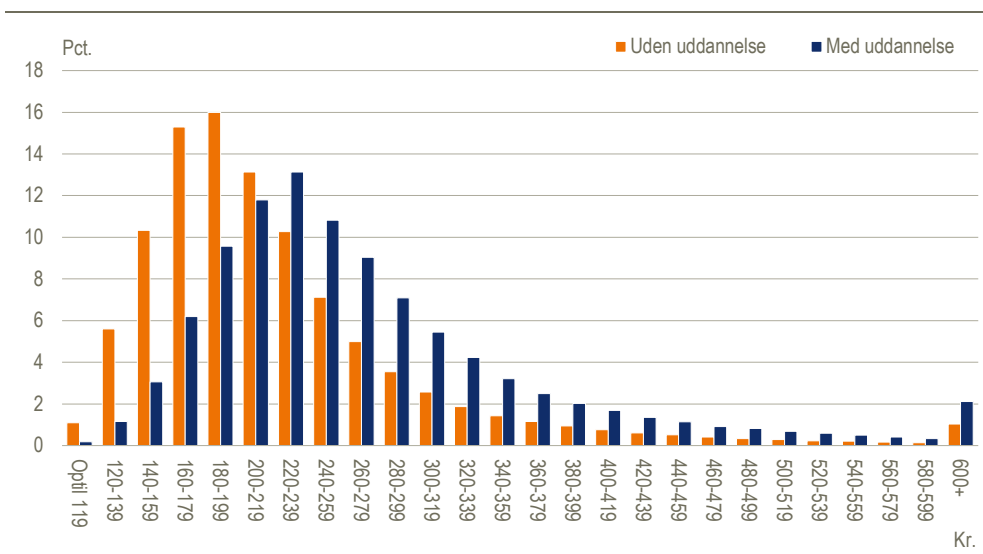
1. decil er den løn, som den lavest lønnede tiendedel ligger på eller under, mens den 9. decil angiver den løn, som den højest lønnede tiendedel ligger på eller over.

8.3 Sammenligning af timelønsintervaller

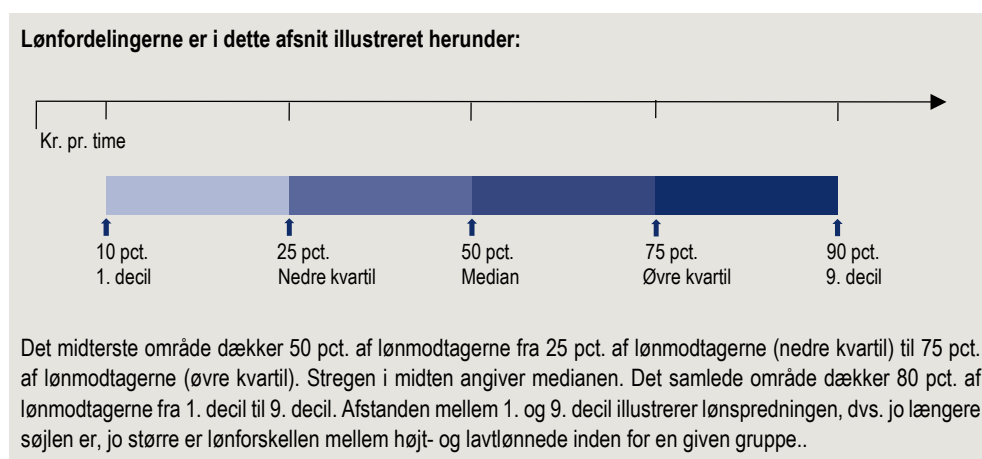
Typisk lavere - men ikke alle uden en uddannelse har en lav løn

Den mest typiske timeløn for lønmodtagere uden en uddannelse lå inden for intervallet 180-199 kr. For lønmodtagere med en uddannelse var den mest typiske timeløn mellem 220-239 kr., hvilket 61 pct. af lønmodtagerne uden en uddannelse tjente mindre end. Blandt lønmodtagere uden uddannelse tjente 28 pct. mere end den mest typiske timeløn for lønmodtagere med en uddannelse, dvs. mere end 239 kr. pr. time. Faktisk er der en del i gruppen uden en uddannelse, der har en relativ høj timeløn. Men til sammenligning så tjener 54 pct. af lønmodtagerne med en uddannelse mere end 239 kr. i timen, hvilket er ca. dobbelt så mange som blandt lønmodtagerne uden en uddannelse. Dertil har 4 ud af 5 lønmodtagere med en uddannelse en højere timeløn end den mest typiske timeløn for lønmodtagere uden en uddannelse, dvs. mere end 180-199 kr. pr. time.

Figur 8.1 Fordeling af timelønninger opdelt efter lønmodtagere med og uden uddannelse. 2018

8.4 Lønspredning for lønmodtagere med og uden uddannelse

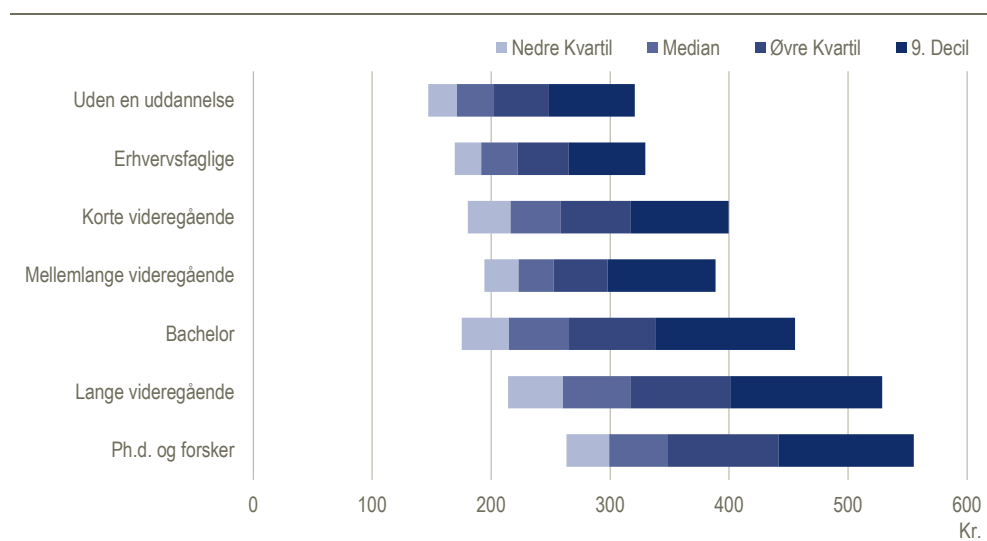
Ved at opdele lønningerne på median og kvartiler er det muligt at få et indblik i lønspredningen, og samtidig undgås det, at meget høje lønninger giver anledning til skævvridning. Lønspredningen er lønforskellen mellem højt- og lavtlønnede inden for en given gruppe.

Relativt lille lønspredning blandt lønmodtagere uden en uddannelse

Lønspredningen er mindre blandt lønmodtagere uden en uddannelse end blandt lønmodtagere med en kort-, mellemlang-, bachelor og lang videregående uddannelse samt blandt lønmodtagere med en Ph.d. eller forskeruddannelse. Dog er lønmodtagere uden en uddannelse ikke den gruppe med den mindste lønspredning. Lønforskellen mellem 1. og 9. decil for lønmodtagere med en erhvervsfaglig uddannelse er 160 kr. pr. time. Tilsvarende forskel for lønmodtagere uden en uddannelse er 174 kr., hvilket indikerer, at lønspredningen er en anelse større blandt lønmodtagere uden en uddannelse end blandt lønmodtagere med erhvervsfaglig uddannelse.

Figur 8.2 Lønspredning efter uddannelsesniveau. 2018

8.5 Kvinder og mænd – lønniveau, alder og uddannelse

Ved at se på lønmodtagernes alder og løn, kan der tegnes et billede, der indikerer hvordan alder og lønniveau hænger sammen, selvom der ikke er tale om en tidsserie, hvor personer følges over tid.

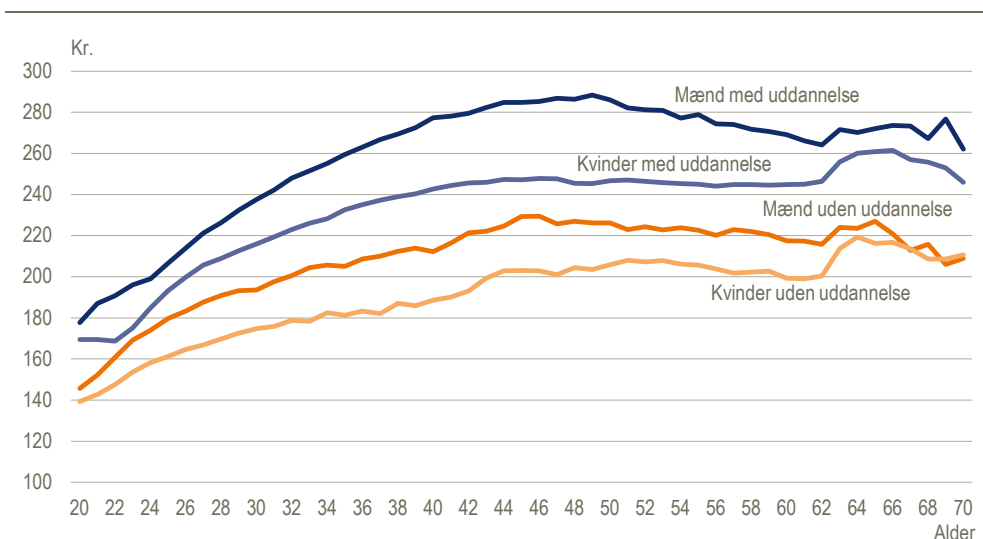
Blandt lønmodtagere i alderen 20-60 år var mediantimelønnen i 2018 højest for mænd uden en uddannelse i midt-40'erne, mens den tilsvarende for kvinderne var højest for dem, som var i start-50'erne.

Kvinder uden en uddannelse har den laveste løn uanset alder

Kvinder uden en uddannelse er dog dem med den laveste mediantimeløn uanset alder. Mediantimelønnen for mænd uden en uddannelse kommer derimod relativt tæt på mediantimelønnen for de kvindelige lønmodtagere med en uddannelse, blandt dem i midt-40'erne. Mediantimelønnen for mænd uden en uddannelse i alderen 45-46 år var 229 kr., hvilket er 18 kr. mindre pr. time end mediantimelønnen

for de jævnaldrende kvinder, der har en uddannelse. Det skal bemærkes, at forskellige faktorer kan have indflydelse på lønniveauet for kvinder og mænd – med eller uden uddannelse – herunder, at mænd og kvinder varetager forskelligt arbejde. Det er desuden værd at bemærke, at arbejdsmarkedet har ændret sig over tid, og at de forskellige aldersgrupper dermed har og har haft forskellige forudsætninger og muligheder på arbejdsmarkedet, hvor uddannelse eller ej har en indflydelse på lønniveauet. Arbejdsmarkedet ser fx anderledes ud i dag for de unge uden en uddannelse sammenlignet med dengang de ældre årgange uden en uddannelse var unge på arbejdsmarkedet.

Figur 8.3 Mediantimelønninger opdelt efter alder og lønmodtagere med og uden uddannelse. 2018

Anm.: Til denne opgørelse er medianen og ikke gennemsnitslønnen blevet brugt, fordi at den er mindre påvirket af ekstremværdier.

Sammensætningseffekter giver et billede af, at dem over 62 år tjener mere

I figuren ovenfor kan man se, at mediantimelønnen er markant højere for dem, der er 63-65 år, end blandt dem der er 62 år. Det gælder både kvinder og mænd med og uden uddannelse. Det skyldes, at blandt dem der er 63-65 år, er der forholdsvis færre, der har arbejdsfunktioner med relativt lave timelønninger end blandt de 62-årige. Blandt de 62-årige kvinder uden en uddannelse arbejder 25 pct. inden for *service og salgsarbejde*, herunder fx *kundebetjening på restaurant eller i butik* samt *omsorgsarbejde inden for sundhedsområdet*. Andelen er noget mindre blandt de 63- og 64-årige, hhv. 22 pct. og 20 pct. På samme måde er det forholdsvis færre blandt de 63-65-årige kvinder, som arbejder inden for *andet manuelt arbejde*, fx *rengøringsarbejde*. Der er den samme tendens for mændene uden en uddannelse, hvor der, blandt dem der er over 62 år, er forholdsvis færre inden for *service og salgsarbejde* samt *manuelt- og håndværkspræget arbejde*. En mulig forklaring kunne være, at der er flere inden for de ovennævnte arbejdsfunktioner, der er gået på pension blandt dem over 62 år.

Andelsberegning

Opgørelser, der viser andel i pct., er beregnede ud fra en beregnet vægt af en subpopulation i forhold til enten en totalpopulation eller en total-subpopulation. Vægten er beregnet ud fra præsterede timer og efter hvor repræsentativ indberetningskilden er i forhold til branche og virksomhedsstørrelse for at sikre repræsentativitet i forhold til strukturen på det danske arbejdsmarked ifølge Erhvervsregistret.

8.6 Lavtlønnede kvinder og mænd uden og med uddannelse

En ud af fem kvinder uden uddannelse i alderen 30-39 år er lavtlønnet

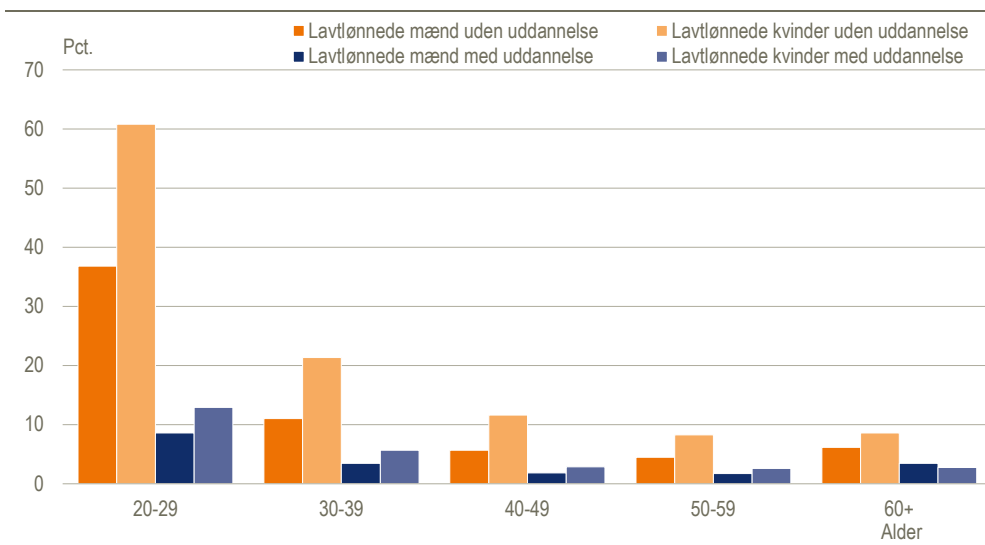
Blandt de 30-39-årige er omkring en ud af fem kvinder uden en uddannelse lavtlønnet ifølge OECD's definition (se tekstboksen nedenfor). Det er ca. fire gange så mange som blandt kvinder med en uddannelse og omkring dobbelt så mange som blandt mænd uden en uddannelse i samme aldersgruppe. Den største andel af lavtlønnede – med 61 pct. – findes blandt kvinder uden en uddannelse i alderen 20-29

år. Den tilsvarende andel blandt de 20-29-årige kvinder med en uddannelse er 13 pct., hvilket svarer til en forskel på 48 procentpoint. Tilsvarende forskel i forhold til mændene med en uddannelse er 52 procentpoint. Det er ikke ualmindeligt at have en relativt lav timeløn som 20-29-årig, og det kan sagtens være, at mange af kvinderne uden en uddannelse vil påbegynde et studie på et eller andet tidspunkt. Også blandt de 20-29-årige mænd uden en uddannelse er andelen af lavtlønnede relativt stor, 37 pct. af 20-29-årige mænd uden uddannelse er lavtlønnede, men andelen er 24 procentpoint mindre end blandt de 20-29-årige kvinder.

Definition af lavt- og højtlønnede

Ifølge OECD's definitioner, kan lønmodtagere, der tjener mindre end to tredjedele af medianen, blive betragtet som lavtlønnede, mens dem med en timeløn over 50 pct. mere end medianen kan betragtes som højtlønnede. Ud fra denne definition bliver lønmodtagere i 2018, der tjente mindre end 156,68 kr. pr. time, betragtet som lavtlønnede, og lønmodtagere der havde en højere timeløn end 352,53 kr. som højtlønnede.

Figur 8.4 Andel lavtlønnede lønmodtagere i procent efter alder, køn og uddannelse. 2018

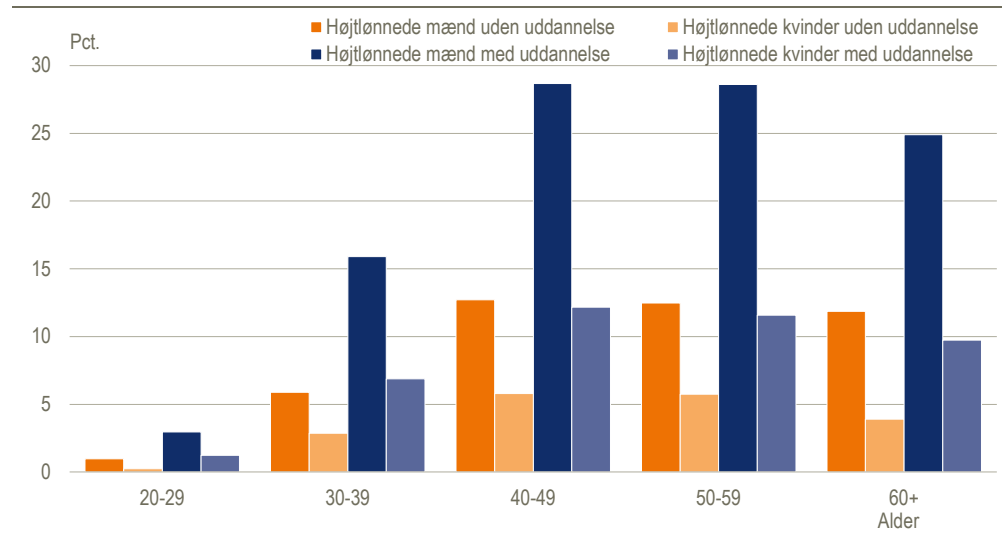
8.7 Højtlønnede kvinder og mænd uden og med uddannelse

Relativt mange mænd over 40 år uden en uddannelse er højtlønnede

Der er forholdsvis flere mænd uden en uddannelse, end kvinder med en uddannelse, som er højtlønnede blandt lønmodtagerne over 40 år. Men forskellen er lille. Blandt de 40-49-årige er 13 pct. af mændene uden en uddannelse højtlønnede, mens den tilsvarende andel blandt kvinder med en uddannelse er 12 pct. Blandt de 50-59-årige var forskellen også på 1 procentpoint og blandt dem, der er 60 år og derover, er forskellen omkring 2 procentpoint. Blandt de 20-29-årige og 30-39-årige er der derimod 1 procentpoint flere blandt kvinder med en uddannelse, der er højtlønnede sammenlignet med mænd uden en uddannelse. Også her er der tale om små forskelle. Overordnet set, er andelen af højtlønnede ca. den samme blandt mænd uden uddannelse som blandt kvinder med en uddannelse. Der er forholdsvis få kvinder uden en uddannelse uanset aldersgruppe, der er højtlønnede. Men blandt mændene uden en uddannelse er det mere almindeligt med høje lønninger.

Figur 8.5 Andel højtlønnede lønmodtagere i procent efter alder, køn og uddannelse. 2018

8.8 Arbejdsfunktioner og løn

I langt de fleste arbejdsfunktioner, hvor der kan være både lønmodtagere med og uden en uddannelse ansat, har lønmodtagere med en uddannelse en højere timeløn. Men der er arbejdsfunktioner, hvor det lønmæssigt tilsyneladende ikke er en fordel at have en uddannelse.

IT-medarbejdere uden en uddannelse har en højere løn end IT-medarbejdere med en uddannelse

I arbejdsfunktioner inden for informations- og kommunikationsteknologi, fx *Udvikling og analyse af software og applikationer*, *Arbejde med databaser og netværk* og *Driftsteknikerarbejde og brugersupportarbejde inden for informations- og kommunikationsteknologi*, er mediantimelønningerne højere for lønmodtagere uden en uddannelse end for lønmodtagere med en uddannelse. Lønmodtagere uden en uddannelse tjener 21 kr. mere i timen end lønmodtagere med en uddannelse inden for *Udvikling og analyse af software og applikationer*, og inden for *Arbejde med databaser og netværk* er mediantimelønnen 11 kr. højere. Det svarer til hhv. 3.412 kr. og 1.726 kr. mere pr. måned for normalt fuldtidsarbejde. En del af forklaringen kan være, at udbuddet af IT- og digitale uddannelser er vokset, ligeså deres popularitet.

Blandt lønmodtagerne uden en uddannelse er 81 pct. inden for *Udvikling og analyse af software og applikationer* og 82 pct. inden for *Arbejde med databaser og netværk* 40 år eller derover. Tilsvarende andel for lønmodtagere med en uddannelse er hhv. 59 og 67 pct. At der er forholdsvis flere, der er 40 år eller derover blandt personer uden en uddannelse, kan muligvis have at gøre med, at der tidligere ikke fandtes det samme udvalg af IT- og digitale uddannelser, og at det var mere almindeligt, at man inden for arbejde med software, applikationer, databaser og netværk var selvlært. Man kan også se det i sammenhæng med at arbejde inden for informations- og kommunikationsteknologi er præget af en hurtig udvikling, hvor der er vigtigt at følge med, og at der nok er mange, som har en interesse inden for informations- og kommunikationsteknologi (fx applikationer og software mv.) som er selvlærte fra deres fritidsliv.

Tabel 8.3 Mediantimelønninger for lønmodtagere uden og med en uddannelse efter arbejdsfunktioner inden for Informations- og kommunikationsteknologi. 2018

	Uden	Med	Forskel	Fuldtids- beskæftigede ¹	
	uddannelse	uddannelse		I alt	Uden uddan- nelse
	kr.			antal	pct.
Udvikling og analyse af software og applikationer	366	344	21	40 611	11
Systemanalytikerarbejde	390	368	22	11 510	11
Softwareudvikling	361	342	18	20 833	10
Web- og multimedieudvikling	293	274	20	2 445	9
Vedligeholdelse og dokumentation af software	402	364	38	2 070	15
Andet arbejde med software, herunder test og kvalitetssikring	338	332	6	3 754	15
Arbejde med databaser og netværk	329	318	11	7 333	19
Design og administration af databaser	370	333	37	804	11
Systemadministration	316	309	8	3 390	21
Arbejde med computernetværk	309	303	6	779	23
Andet arbejde med databaser og netværk ..	354	332	22	2 359	19
Driftsteknikerarbejde og brugersupportarbejde inden for informations- og kommunikationsteknologi	290	281	9	9 318	20
Driftsteknikerarbejde inden for informations- og kommunikationsteknologi ..	350	312	38	1 410	27
Brugersupportarbejde inden for informations- og kommunikationsteknologi ..	270	269	1	5 822	20
Netværks- og systemteknikerarbejde inden for informations- og kommunikationsteknologi	330	314	16	1 750	18

Anm.: Arbejdsfunktionsundergrupper med færre end 50 fuldtidsbeskæftigede er her frasorteret

¹ Antal ansatte omregnet til antal fuldtidsbeskæftigede i datapopulationen.

9. Indkomst og formue

Sammenfatning

Uddannelse og indkomst er tæt forbundne. Allerede ved 30-årsalderen er der betydelige forskelle i indkomstniveau og formue imellem personer uden uddannelse og personer med uddannelse. De 30-årige uden uddannelse havde i 2018 en disponibel indkomst på 165.800 kr., hvilket var 72.400 kr. lavere end 30-årige med en uddannelse. Der synes en tendens til, at denne forskel er blevet større siden 1988. Der kan være mange årsager til disse indkomstforskelle, og man kan ikke konkludere ud fra analyserne i dette kapitel, at indkomstforskelle mellem personer uden og med uddannelse skyldes forskelle i uddannelsesniveau.

Kvinder uden uddannelse har en lavere gennemsnitlig indkomst end mænd uden uddannelse. Ligesom kvinder i alle uddannelsesgrupper har en lavere gennemsnitlig indkomst end mændene i samme uddannelsesgrupper. Der synes en tendens til mindre forskel i indkomst mellem mænd og kvinder uden uddannelse end i de uddannede grupper.

Blandt 60-årige er der også forskelle i indkomstniveau imellem personer uden uddannelse og personer med uddannelse. Personer uden uddannelse havde i 2018 en gennemsnitlig disponibel indkomst på 241.900 kr. Det er omtrent en fjerdedel mindre end personer med en uddannelse. I 60-årsalderen er der betydelige forskelle inden for gruppen uden uddannelse. Personer, der har en gymnasial uddannelse, har et indkomstniveau, der omtrentligt svarer til niveauet for personer med en uddannelse. Den gruppe, der halter efter, er personer, der kun har gået i grundskole. Deres gennemsnitlige disponible indkomst er 230.800 kr.

Forskellene mellem personer uden og med uddannelse er også tydelig, når man betragter pensionsformue og nettoformue ved 60-årsalderen. Nettoværdien af pensionsformuen er gennemsnitligt 869.400 kr. for personer uden uddannelse, mens den er på 1.399.400 kr. for personer med en uddannelse

Ser man på indkomsten over et længere forløb, dvs. den akkumulerede indkomst i perioden 1980-2018 blandt 60-årige, kan man se, at personer uden en uddannelse i gennemsnit har en lavere akkumuleret indkomst end personer, der har en uddannelse. Personer uden uddannelse har haft en akkumuleret indkomst på 7,6 mio. kr. mod 9,0 mio. kr. for personer med en uddannelse, dvs. en forskel på 15 pct.

Dette kapitel beskriver indkomstniveauet i forhold til uddannelse med særligt fokus på den del af befolkningen, som ikke har opnået en erhvervskompetencegivende uddannelse. Vi ser på forskelle i indkomstniveauer mellem unge uden og unge med uddannelse – og i forlængelse heraf afdækkes kønsforskelle i indkomst for de yngste grupper.

I anden del af kapitlet ser vi, hvordan den forskel, der er i indkomsten mellem personer uden og personer med uddannelse, akkumuleres over årene. Vi slår ned på de 60-årige og ser på denne gruppes akkumulerede indkomst og spredning i forhold til uddannelse ved overgangen til den tredje alder.

Den økonomiske gevinst ved at tage en uddannelse er svært at måle og opgøres ikke i denne publikation. Årsagen hertil er, at det er teknisk kompliceret at adskille effekten af uddannelsen fra andre baggrundskarakteristika såsom fysisk og mental styrke, opvækstvilkår, helbred mv., som både kan påvirke evnen til at gennemføre en uddannelse, valget heraf samt en persons muligheder på arbejdsmarkedet.

Population og definitioner

Gruppen uden uddannelse er i denne publikation de personer, der var registreret i befolkningen den 31. december 2018, som var 20 år eller ældre. Personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse har højest fuldført grundskolen, en gymnasial uddannelse eller et adgangsgivende uddannelsesforløb. Personer, som har afsluttet andre uddannelser end disse, beskrives som personer med en erhvervskompetencegivende uddannelse eller i den kortere version som personer med uddannelse.

I indkomstkapitlet ser vi på populationen – uanset om de har været lønmodtagere, selvstændige, ledige eller uden for arbejdsstyrken. Populationen er videre afgrænset således, at der alene ses på dem, som er fyldt 15 år og har været fuldt skattepligtige hele året.

Der ses specifikt på de unge, som var netop 30 år ved udgangen af 2018. Når der analyseres på køn i de unge årgange, er gruppen udvidet til de 30-34-årige i 2018.

Der ses endvidere på den indkomst, der opnås gennem et helt arbejdsliv, ved at se på gruppen af de 60-årige i 2018 og beregne deres akkumulerede indkomst i de foregående 39 år.

Indkomst er sammensat af en lang række indkomst-, skatte- og formuevariable på årsniveau. Datagrundlaget for flertallet af variablene i personindkomsten er baseret på SKATs årsopgørelse. Vi skelner i dette kapitel mellem disponibel indkomst, nettoformue og pensionsformue.

Nettoformue udgøres af de positive formueposter (fast ejendom, indestående i pengeinstitutter, værdipapirer, pensionsformuer mv.) fratrukket gæld til kreditforeninger, pengeinstitutter mv. Se alle komponenterne i tabellen www.statistikbanken.dk/formue7. Til gengæld mangler komponenter som unoterede aktiver og gæld til det offentlige.

Data om pensionsformue omfatter direkte indberettede oplysninger fra pensionsudbydere samt beregnede data vedr. tjenestemandspensioner. Der indgår ud over tjenestemandspensionerne oplysninger fra forsikringselskaber, pengeinstitutter, pensionskasser, ATP og Lønmodtagernes Dyrtidsfond. Læs mere om indholdet af formuestatistikken i [statistikdokumentation](#).

9.1 Indkomst og formue for de 30-årige

I dette afsnit ser vi på indkomst- og formueforhold for de 30-årige i 2018. Dette alderstrin er valgt, fordi de fleste på dette tidspunkt har afsluttet deres uddannelsesforløb, og de fleste her har fået etableret sig på arbejdsmarkedet.

Overordnet gælder det, at jo mere uddannelse, man har, jo højere løn får man. Til gengæld har man i starten af sin karriere ikke så meget i pensions- og nettoformue. De uddannelsesgrupper, der bliver tidligt færdige, har haft mere tid på arbejdsmarkedet til at samle formue sammen. Denne forskel i formue forsvinder over tid.

Tabel 9.1 De 30-åriges gennemsnitlige indkomst og formue. 2018

	Disponibel indkomst	Netto- formue	Pensions- formue ¹	Personer antal
	kr.			
Alle	221 124	243 319	101 927	70 333
Uden uddannelse	165 835	101 990	66 744	16 603
Grundskole	164 999	83 768	68 035	11 200
HF, gymnasium mv.	167 567	139 764	64 066	5 403
Med uddannelse	238 208	286 990	112 799	53 730
Erhvervsfaglige	231 595	268 203	146 170	18 163
Kort videregående	227 048	387 268	121 530	3 865
Mellemlang videregående og bachelor .	224 445	236 719	98 939	16 325
Lang videregående og ph.d.	263 436	337 348	85 901	15 377

Anm. Indkomsten er årlig og formuen er opgjort pr. 31. december 2018.

¹ Pensionsformuen er en delmængde af nettoformue.

Personer uden uddannelse har 72.400 kr. mindre i disponibel indkomst

Ser vi først på indkomsten, så fremgår det af tabel 9.1, at gennemsnitsindkomsten er stigende med uddannelsesniveaet fra 165.000 kr. for personer, der kun har grundskoleuddannelse, til 263.400 kr. for personer, der har en lang videregående uddannelse. Forskellen i disponibel indkomst for de 30-årige med uddannelse i forhold til gruppen uden uddannelse er i 2018 på 72.400 kr.

Indkomsten siger noget om personens eller familiens levestandard, men den siger ikke alt. Det gør fx ikke så meget, at man har en lav indkomst, hvis man samtidig har en stor formue, man kan supplere med. Derfor kan det være relevant også at se på formuen.

Allerede for de 30-årige er der stor forskel på nettoformue ... Den enkeltes nettoformue udgøres af alle personens positive formueposter (fast ejendom, indestående i pengeinstitutter, værdipapirer, pensionsformuer mv. fratrukket deres gæld i form af gæld til kreditforeninger, pengeinstitutter mv.).

Ser vi på nettoformuen, er den på samme måde som indkomsten voksende med uddannelsesniveaut. Således er forskellen i nettoformuen for de 30-årige på mere end 185.000 kr. imellem personer, som har en uddannelse, og personer, som ikke har. Hvor personer uden uddannelse har en gennemsnitlig nettoformue på 102.000 kr., så er den 287.000 kr. for personer med en uddannelse, se tabel 9.1.

... og på pensionsopsparingen

En ikke-uvæsentlig del af formuen består af pensionsformuen. Pensionsformuerne adskiller sig fra andre typer af formue ved at være meget lidt likvide – dvs. at de normalt ikke kan hæves inden pensionsalderen. Samtidig er pensionsordningerne ofte knyttet tæt til personens ansættelsesforhold. Også når det gælder pensionsformuen, er der betydelige forskelle i gennemsnittet for grupperne uden uddannelse og grupperne med uddannelse. Personer med uddannelse har som 30-årige i gennemsnit opsparet 69 pct. mere til deres pension end personer, som ikke har en uddannelse, se tabel 9.1.

Blandt personer med uddannelse er der store forskelle på, hvor meget grupperne har opsparet. Personer med en erhvervsfaglig uddannelse, der ofte er kommet i job i en ret ung alder (jf. også kapitel om arbejdsmarked), fører an i pensionsopsparing ved 30-årsalderen. Ofte vil de erhvervsfagligt uddannede blive overhalet af personerne med en længere uddannelse og en højere løn senere i livet.

Blandt de uddannede grupper skiller gruppen med en kort videregående uddannelse (KVU) sig ud med forholdsvis høj indkomst og formue. Personer med kort videregående uddannelse er tidligt færdiguddannede og har som 30-årige haft flere år på arbejdsmarkedet. Herudover er indtjeningen ofte lidt lavere på de mellemlange videregående uddannelser, hvor man også finder de kvindedominerede pædagogiske og sundhedsfaglige uddannelser (se kønsfordelingen på mellemlange videregående uddannelser i www.statistikbanken.dk/hfudd11).

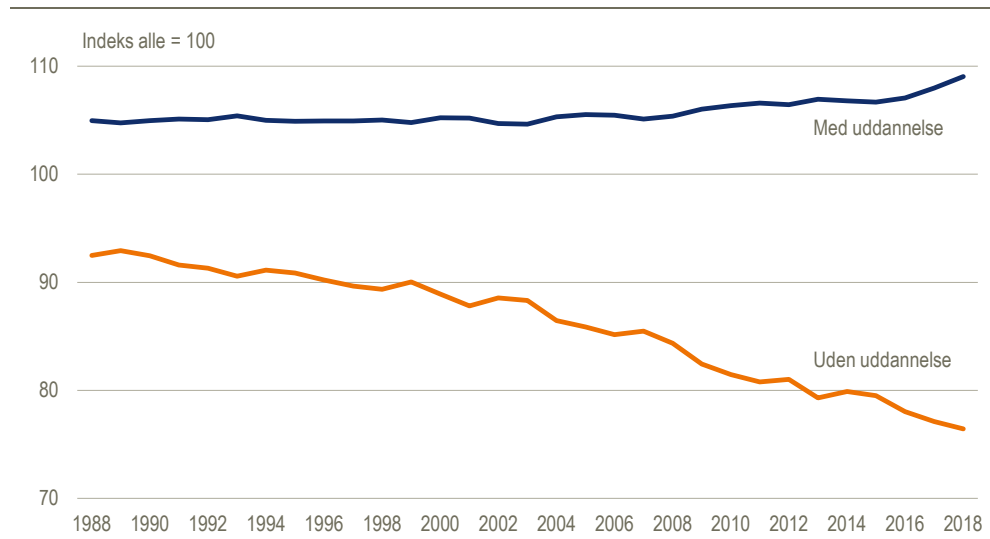
9.2 Historisk udvikling i indkomst

Indkomstforskelle vokser

Over tid er gruppen uden uddannelse sakket bagud på indkomst i forhold til gruppen med uddannelse. Figur 9.1 viser indkomstudviklingen i et indeks. I 1988 var gennemsnitsindkomsten for 30-årige uden uddannelse 12 procentpoint lavere end gennemsnitsindkomsten for 30-årige med uddannelse. 30 år senere – 2018 – var forskellen 33 procentpoint mellem 30-årige uden og med uddannelse.

Udviklingen kan dels skyldes, at efterspørgslen på ufaglært arbejdskraft pga. den teknologiske udvikling er blevet mindre, men det kan også have bidraget, at sammensætningen af grupperne har ændret sig. Siden 1988 er andelen af 30-årige uden en erhvervskompetencegivende uddannelse faldet fra 40 til 28 pct. Der vil altid være en del af befolkningen, som har svært ved at klare sig både i skolen og på arbejdsmarkedet pga. fx mentale eller fysiske problemer. Efterhånden som gruppen af ufaglærte bliver mindre, vil denne gruppe med mentale eller fysiske problemer udgøre en større andel af de ufaglærte og få større indflydelse på gruppens gennemsnitsindkomst.

Figur 9.1 **Udvikling i 30-åriges indkomst som andel af gennemsnitsindkomst for personer uden og med uddannelse**

9.3 Indkomst, uddannelse og køn

Mænds gennemsnitlige indkomst er højere end kvinders. Det hænger blandt andet sammen med lønforskelle samt forskelle i beskæftigelsesrater og arbejdstid. Særligt blandt de 30-34-årige spiller det også ind, at kvinder ofte tager størstedelen af barslen, når familierne udvides (se mere i www.statistikbanken.dk/barselo4).

Tabel 9.2 **De 30-34-åriges gennemsnitlige indkomst fordelt på køn. 2018**

	Mænd	Kvinder	Kvinder i pct. af mænd
	kr.		pct.
Alle	230 605	211 355	91,7
Uden uddannelse	172 007	156 814	91,2
Grundskole	170 657	156 448	91,7
HF, gymnasium mv.	174 924	157 527	90,1
Med uddannelse	252 965	224 542	88,8
Erhvervsfaglige	247 232	209 514	84,7
Kort videregående	236 221	216 043	91,5
Mellemlang videregående og bachelor .	239 889	214 872	89,6
Lang videregående og ph.d.	278 957	250 981	90,0

Anm. I denne tabel er data fra fem årgange benyttet, idet nogle få personer med meget specielle indkomstforhold forstyrrer det generelle billede, hvis man kun ser på de netop 30-årige.

Kvinders indkomst halter bagefter mænds i alle uddannelsesgrupper

Kvinder uden uddannelse har en lavere gennemsnitlig indkomst end mænd uden uddannelse. Ligesom kvinder i alle uddannelsesgrupper har en lavere gennemsnitlig indkomst end mændene i samme uddannelsesgrupper. Men der er nogle forskelle, når vi ser på de enkelte undergrupper af uddannelse. Kvinder med en erhvervsfaglig uddannelse halter væsentligt mere bag mændene end i de andre uddannelsesgrupper, se tabel 9.2. Det hænger sandsynligvis sammen med, at mændene med en erhvervsfaglig uddannelse i højere grad er ansat i byggefag mv., hvor lønnen traditionelt er forholdsvis høj, mens de mere kvindedominerede fag inden for servicebrancher mv. ofte betaler en lavere løn.

Samlet kan vi altså konkludere, at der allerede blandt de 30-årige er betydelige forskelle i indkomst, nettoformue og pensionsopsparing på tværs af køn og mellem de

uddannede grupper og gruppen uden uddannelse. Disse forskelle i indkomst og formue, afspejler sig i gruppernes økonomiske levestandard. I næste afsnit ser vi derfor på den akkumulerede indkomst for personer, der nærmer sig pensionsalderen.

9.4 Indkomst og formue for de 60-årige

Personer med en gymnasial uddannelse har som 60-årige indkomst, pension og formue som gennemsnittet ...

Overordnet gælder for de 60-årige, at en gymnasial uddannelse har givet en meget højere formue og indkomst end en grundskoleuddannelse. I forrige afsnit konstaterede vi, at forskellen er mindre blandt de nuværende 30-årige.

Tabel 9.3 De 60-åriges gennemsnitlige indkomst og formue. 2018

	Disponibel indkomst	Nettoformue	Pensionsformue ¹	Personer
	kr.			antal
Alle	301 706	2 326 492	1 246 111	68 083
Uden uddannelse	241 911	1 478 706	869 420	19 696
Grundskole	230 792	1 315 625	798 800	16 728
HF, gymnasium mv.	304 579	2 397 852	1 267 440	2 968
Med uddannelse	326 045	2 671 584	1 399 444	48 387
Erhvervsfaglige	284 206	2 051 888	1 107 675	27 069
Kort videregående	310 749	2 686 650	1 471 126	3 537
Mellemlang videregående og bachelor .	343 221	2 922 660	1 557 413	12 295
Lang videregående og ph.d.	503 856	5 156 867	2 438 841	5 486

Anm. Indkomsten er årlig og formuen er opgjort pr. 31. december 2018.

¹ Pensionsformuen er en delmængde af nettoformuen.

De 60-årige uden en uddannelse har i 2018 en gennemsnitlig disponibel indkomst på 241.900 kr. Dette er omtrent en fjerdedel mindre end personer med en erhvervskompetencegivende uddannelse, som har en disponibel indkomst på 326.000 kr. Personer, der har taget en gymnasial uddannelse, har et indkomstniveau, der omtrentligt svarer til niveauet for personer, der har afsluttet en erhvervskompetencegivende uddannelse. Den gruppe, der halter efter, er personer, der kun har gået i grundskole. Deres gennemsnitlige disponible indkomst er 230.800 kr., se tabel 9.3.

... mens personer, som kun har grundskole, halter bagefter som 60-årige

Forskellene mellem personer uden og med uddannelse er også tydelig, når man betragter pensionsformuerne, som fremgår af tabel 9.3. Nettoværdien af pensionsformuerne er gennemsnitligt 869.400 kr. for personer uden uddannelse, mens den er på 1.399.400 kr. for personer med en erhvervskompetencegivende uddannelse. Igen er det personer uden andet end grundskolen, som halter noget efter resten af feltet.

Det samme billede fremkommer, når man betragter nettoformuen. Således har de 60-årige med en lang videregående uddannelse en gennemsnitlig nettoformue på 5,2 mio. kr., mens den tilsvarende formue er 1,3 mio. kr. for personer, der ikke fik en uddannelse ud over grundskolen.

9.5 Den samlede indkomst over en længere periode

Mens de ovenstående afsnit belyste indkomsten i et enkelt år – 2018 – ses her på indkomsten over et længere forløb.

Population

Populationen er de personer, der var netop 60 år ved udgangen af 2018. grænsen på netop 60 år er valgt, da en del, efter de er fyldt 60 år, begynder en tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet og derfor får en relativt lavere indkomst i de ældre år. Specielt for personer uden uddannelse gælder, at de ofte trækker sig tilbage tidligere end grupperne med uddannelse.

Denne population sammenholdes så med personernes højeste uddannelse i 2018 og deres samlede disponible indkomst de forudgående 39 år. Indkomsterne i de enkelte år er omregnet til 2018-niveau og derefter summeret. De 39 år er valgt, fordi det er det maksimale, som Danmarks Statistiks register over de "akkumulerede indkomster" giver mulighed for.

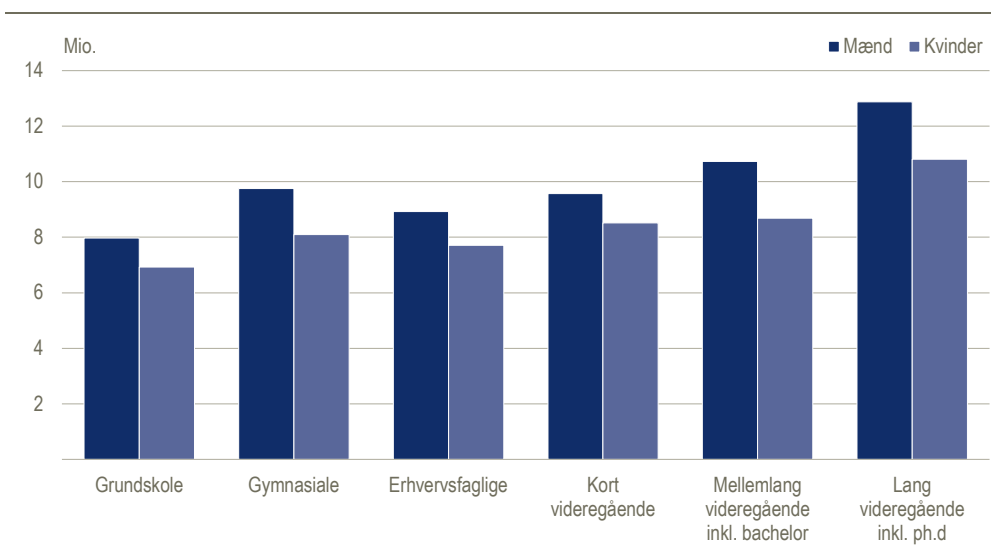
Tabel 9.4 De 60-åriges gennemsnitlige akkumulerede indkomst fra 1980-2018

	Mænd	Kvinder	I alt	Kvinder i pct. af mænd	Personer af mænd
	kr.			pct.	antal
Alle	9 285 336	7 966 566	8 605 786	85,8	58 173
Uden uddannelse	8 240 812	7 058 383	7 630 288	85,7	17 146
Grundskole	7 972 895	6 922 625	7 419 865	86,8	14 872
HF, gymnasium mv.	9 747 520	8 098 617	9 006 456	83,1	2 274
Med uddannelse	9 720 537	8 347 201	9 013 466	85,9	41 027
Erhvervsfaglige	8 923 459	7 704 256	8 361 877	86,3	23 866
Kort videregående	9 568 422	8 509 719	9 089 981	88,9	2 797
Mellemlang videregående og bachelor	10 723 173	8 688 408	9 320 833	81,0	10 241
Lang videregående og ph.d.	12 874 999	10 810 821	11 969 825	84,0	4 123

Personer uden uddannelse akkumulerer over 39 år en lavere indkomst end personer med en uddannelse

Overordnet kan man se, at personer uden en uddannelse i gennemsnit har en lavere akkumuleret indkomst end de, der har en erhvervskompetencegivende uddannelse. De har haft en indkomst på 7,6 mio. kr. mod 9,1 mio. kr. svarende til ca. 85 pct. De 60-årige, som ikke har højere uddannelse end grundskolen, har i gennemsnit haft en indkomst på 7,4 mio. kr. i de 39 år, vi ser på, mens den er væsentlig højere for personer med en lang videregående uddannelse – nemlig 12,0 mio. kr., se tabel 9.4.

Figur 9.2 De 60-åriges akkumulerede indkomst de seneste 39 år fordelt på køn og uddannelse

Antal år på arbejdsmarkedet er også en væsentlig faktor

Når man ser på tallene, skal man tage i betragtning, at en høj akkumuleret indkomst både hænger sammen med den indkomst, man har tjent efter en eventuel uddannelse, men også af, hvornår man for alvor begyndte at tjene penge. For personer med en lang uddannelse gælder, at de nok generelt ender med at få en høj indkomst, men at der går længere tid, inden uddannelsen er slut. Dette gør, at de har færre år, der for alvor er erhvervsaktive, end personer uden uddannelse har. For de langvarigt uddannede gælder endvidere, at de ofte har haft en studiegæld, der skal betales tilbage

med renter. Renteudgiften fratrækkes den samlede indkomst, før man kommer til den disponible indkomst. Hertil kommer, at der for nogle grupper oftere er tale om afbræk i erhvervsaktiviteten pga. arbejdsløshed mv. For især kvinderne betyder barselsorloven også en del. Der er også en større andel af kvinder, som arbejder deltid. Udover den disponible indkomst spiller også formuen naturligvis en rolle, og her gælder bl.a., at de langvarigt uddannede typisk også har en delvis arbejdsgiverbetalt pensionsordning, som normalt er væsentligt højere end for de uddannede eller kortuddannede.

*En studentereksamen
var tilstrækkelig
i "gamle dage"*

Overraskende kan man se for de 60-årige, at især mænd med HF og gymnasiet som højeste uddannelse har haft en akkumuleret disponibel indkomst, der er højere end mænd med en erhvervsfaglig uddannelse, se tabel 9.4 og figur 9.2. Dette gør sig gældende for en lang række af de erhvervsfaglige uddannelser, men ses især for 60-årige med en uddannelse inden for jordbrug og natur og inden for omsorgsområdet, hvor indkomsten har været lavest.

Går man derimod tilbage og ser på de 30-årige i 2018, kan man se, at de unge erhvervsuddannede i dag har en væsentlig højere indkomst end de personer, som ikke har gennemført en uddannelse efter de gymnasiale uddannelser, se tabel 9.1. Årsagen til at billedet i dag er anderledes, er det vanskeligt ud fra statistikken alene at forklare. Det skyldes formentlig bl.a. at en studentereksamen for 40 år siden var forbundet med en langt større prestige, end det er tilfældet i dag, og det derfor på det tidspunkt i højere grad var muligt med en gymnasial uddannelse som baggrund at finde en forholdsvis højt lønnet beskæftigelse. Det har således for 40 år siden ikke i samme grad været nødvendigt, at supplere en gymnasieuddannelse yderligere med en erhvervsfaglig uddannelse, for at oppebære en rimelig indkomst.

Formueforskellene er større end indkomstforskellene. Ser man på den akkumulerede disponible indkomst, så er forskellen på personer uden og med uddannelse på omtrent 15 pct. (se tabel 9.4), mens forskellen på nettoformuerne er markant større (se tabel 9.3). Disse forskelle i indkomst og formuen kan blandt andet være resultatet af, at personer med lav indkomst typisk tilpasser forbruget til indkomsten, Mens der ofte sker en afkobling mellem forbrug og indkomstniveau, når indkomsten kommer over et vist niveau, hvor der bliver plads til opsparing. Dette understøttes af tal fra Danmarks Statistiks [forbrugsundersøgelse](#), hvor man kan beregne en stigende opsparingskvote, når indkomsten stiger.

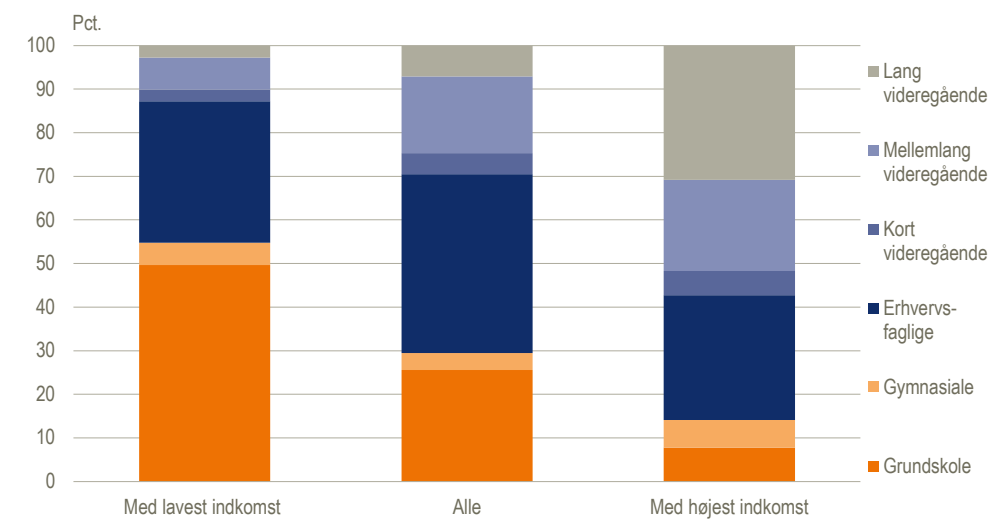
9.6 De højeste og laveste indkomster

Personer, som ikke har en uddannelse, har i gennemsnit en lavere akkumuleret indkomst end personer med en erhvervskompetencegivende uddannelse, men der er selvfølgelig undtagelser – eller 'mønsterbrydere'. Dette er belyst i det følgende.

Metode

De 60-årige er sorteret efter størrelsen af deres akkumulerede indkomst, altså den samlede disponible indkomst de seneste 39 år i 2018 prisniveau. Herefter er hhv. de 10 pct. af personerne med den højeste indkomst (øvre decil) og de 10 pct. med den laveste indkomst (nedre decil) fordelt efter deres højeste uddannelse ved udgangen af 2018. Herefter har vi beregnet hvor stor en del af decilgrupperne, de forskellige uddannelsesgrupper udgør.

Figur 9.3 Antal 60-åriges akkumulerede indkomst de seneste 39 år fordelt på 10 pct. med højeste hhv. laveste akkumulerede indkomst og uddannelse

Det sker, at personer uden uddannelse ender i højindkomstgruppen som 60-årige

Det er sjældent at ryge helt til tops i indkomst som 60-årig, når man ikke har en uddannelse. Det ses, at det er personer med en erhvervskompetencegivende uddannelse, der dominerer højindkomstgruppen ved overgangen til den tredje alder.

Personer uden uddannelse udgør kun 14 pct. af det øvre decil med de højeste indkomster, mens de udgør 55 pct. af det nedre decil med de laveste indkomster. De gymnasialt uddannede er faktisk overrepræsenteret i begge ender af fordelingen, mens personer, der ikke har uddannelse ud over grundskolen, er kraftigt overrepræsenteret blandt personer med de laveste indkomster, se figur 9.3.

Personer med en erhvervsuddannelse er underrepræsenteret både i toppen og bunden af indkomstfordelingen, hvor de udgør hhv. 29 og 32 pct. af gruppen, mens de udgør 41 pct. af alle 60-årige. En erhvervsuddannelse sikrer altså mange mennesker en relativt gennemsnitlig indkomst. Personer med videregående uddannelser findes overvejende i toppen af indkomstfordelingen, se figur 9.3.

10. Kriminalitet

Sammenfatning

I kapitlet er der fokuseret på 30-åriges kriminalitetsmønstre med fokus på forskellene mellem personer uden og med en uddannelse.

Andelen af personer uden en uddannelse, som er blevet dømt for overtrædelse af straffeloven ved alderen 30 år, er markant højere end for personer med en uddannelse. For mænd uden og med uddannelse er andelen hhv. 36 pct. og 13 pct. Samme tendens gør sig gældende for kvinderne. Ud af de 30-årige kvinder uden uddannelse har 17 pct. fået mindst én dom for overtrædelse af straffeloven. For kvinderne med en uddannelse er andelen 4 pct. På samme vis er andelen af de 30-årige med en frihedsstraf markant højere for både mænd og kvinder uden uddannelse end for mænd og kvinder med en uddannelse.

Når man fokuserer på de personer, som er blevet dømt, er det i højere grad personer uden en uddannelse, der har fået mere end én dom i forhold til personer med en uddannelse. 57 pct. af de dømte mænd uden en uddannelse har fået mindst 2 domme ved 30-års alderen. For dømte mænd med en uddannelse har 35 pct. fået mere end én dom. Samme tendens gør sig gældende for kvindernes vedkommende, omend størstedelen kun har fået én dom uanset uddannelsesstatus.

Både personer uden og med uddannelse er i langt de fleste tilfælde dømt for en ejendomsforbrydelse, herunder særligt tyveri. Foruden tyveri er mænd uden uddannelse i højere grad dømt for indbrud end mænd med en uddannelse. Mænd med en uddannelse er til gengæld oftere dømt for hærværk. Mændene er foruden ejendomsforbrydelser ofte dømt for en voldsforbrydelse.

Ser man på typen af straffe er personer uden og med uddannelse i nogenlunde samme grad blevet idømt en frihedsstraf. Personer uden en uddannelse får dog oftere ubetingede frihedsstraffe end personer med en uddannelse. Halvdelen af dommene, som mændene har fået, er afgjort til en frihedsstraf. Foruden frihedsstraffe er dommene ofte afgjort som en bødestraf. For kvinderne uden uddannelse udgør bødestraf 64 pct. af dommene, mens kvinder med uddannelse i 73 pct. af tilfældene er idømt bødestraf.

Sammenligner man de 30-årige mænd uden uddannelse med ældre fødselsårgange, lader det ikke til, at de 30-årige mænd født i 1987 overtræder straffeloven mere eller mindre end mænd uden uddannelse fra ældre fødselsårgange. Til gengæld er andelen af kvinder uden uddannelse, som er født i 1987, oftere dømt for overtrædelse af straffeloven end kvinder uden uddannelse fra de ældre fødselsårgange.

I dette kapitel fokuseres der på de 30-åriges kriminalitetsmønstre og forskelle mellem personer uden og med en uddannelse. I første del af kapitlet belyses andelen, der har fået en dom samt andelen, der har fået en frihedsstraf for overtrædelse af straffeloven ved 30-års alderen. I anden del af kapitlet fokuseres der på de personer, der har fået en dom – herunder hvor mange domme, de har fået samt hvilke typer af overtrædelser, de har begået og hvilken type straf, de bliver idømt. Til sidst i kapitlet belyses andelen af personer uden uddannelse fra forskellige fødselsårgange, som er blevet dømt for overtrædelse af straffeloven. Dette for at få et indblik i, hvorvidt flere eller færre personer uden uddannelse med tiden lader til at blive kriminelle.

Kapitlet tager udgangspunkt i de personer, som er født i 1987, da deres kriminalitetsmønstre dermed er mulige at følge til og med deres 30. år. Populationen udgør omkring 56.300 personer, hvoraf 7.750 ud af 28.900 mænd er uden uddannelse og 4.900 ud af 27.400 kvinder er uden uddannelse. Gruppen af personer uden uddannelse er således markant mindre end personer med uddannelse.

Population og metode

Dette kapitel tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks *register om fødselsårgangenes kriminalitet*. Danmarks Statistiks *register over straffereftlige afgørelser* går tilbage til 1980 og den første fødselsårgang, der kan følges fra den når den kriminelle lavalder (15 år), er derfor fødselsårgang 1965. Der er i analysen taget udgangspunkt i fødselsårgangen 1987. Dette betyder de personer, der var 14 år og havde bopæl i Danmark pr. 1. januar i år 2002. Dvs. at personer, der er indvandret efter denne dato ikke er omfattet af statistikken. Det skyldes, at eventuelle domme, de måtte have fået inden indvandringen til Danmark, ikke vil fremgå af Danmarks Statistiks kriminalregister og det ville derfor medføre en undervurdering af ukendt størrelse af årgangens kriminalitet, hvis de indgik i populationen. Derudover er populationen afgrænset til de personer, som fandtes i befolkningen og hvor deres uddannelsesstatus var kendt pr. 31. december 2018.

Domme for overtrædelse af straffeloven

Til den definerede population er knyttet oplysninger om alle domme, hvor personerne er fundet **skyldige** i overtrædelse af straffeloven. Dette omfatter frihedsstraffe (betingede og ubetingede), bøder, tiltaleundladelser og -frafald eller 'anden afgørelse' såsom foranstaltningdomme. Dommene angår hovedforholdet, idet flere forskellige forhold kan afgøres samtidig, hvor politiet udvælger et af forholdene (oftest det alvorligste) i et sagskompleks. Afgrænsningen til kun straffelovsovertrædelser skyldes, at omfanget af både færdselslov- og særlovsovertrædelser i et vist omfang er afhængig af politiets egen indsats, fx hastighedskontroller og tilstedeværelse i nattelivet. Hertil kommer, at bøder for overtrædelser af disse typer love kun registreres i *kriminalregistret*, hvis de er af en vis størrelse.

Tolkingsproblemer

Fødselsårgangens registrerede kriminalitet kan, ud over den faktisk begåede kriminalitet, også være påvirket af, hvor stor en andel af de begåede forbrydelser, der anmeldes og hvor stor en andel af de anmeldte forbrydelser, der opklares af politiet. Derudover er analysen afgrænset til de personer, som var i befolkningen pr. 31. december 2018, hvilket betyder, at de personer, der var udvandrede eller døde inden denne dato, dermed ikke indgår. Analysen er ydermere begrænset til, at kun personer med en kendt uddannelsesstatus pr. 31. december 2018 indgår.

Til sidst i kapitlet er en sammenligning af kriminaliteten ved 30-års alderen for forskellige fødselsårge. I tolkningen af disse data er det nødvendigt at være opmærksom på, at grupperingerne uden og med uddannelse er forskellig på tværs af fødselsårge. Særligt er den ældste fødselsårge kendetegnet ved, at flere er uden uddannelse både absolut og relativt, jf. kapitel 2.

10.1 Personer uden uddannelses overtrædelse af straffeloven

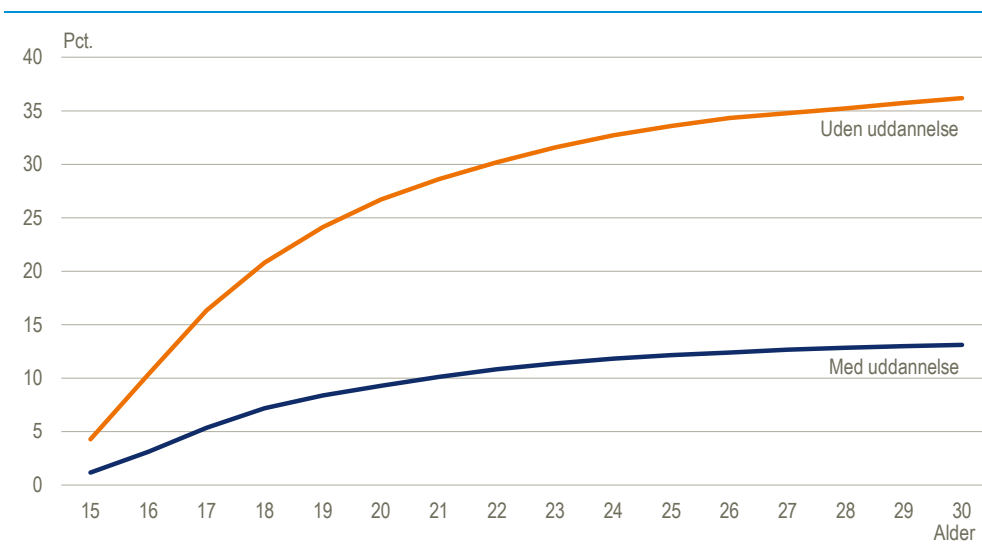
I første del af kapitlet belyses hvor stor en del af de 30-årige uden og med uddannelse, som har fået en dom for overtrædelse af straffeloven samt andelen, der har fået en frihedsstraf. Overtrædelse af straffeloven kan omfatte en række forskellige forbrydelser, dette belyses nærmere i afsnit 10.2 om de dømtes kriminalitetsmønstre. Derudover belyses hvor mange domme de 30-årige har fået.

Andelen af dømte er højere for mænd uden uddannelse end med uddannelse

Blandt mænd uden uddannelse er andelen, der har fået mindst én dom for overtrædelse af straffeloven ved alderen 30 år, markant højere end for mænd med en uddannelse, som det ses i figur 10.1. Ud af de 7.750 mænd uden uddannelse har omkring 2.800 fået en dom, svarende til 36 pct. Dette betyder, at mere end hver tredje mand uden uddannelse har fået en dom for overtrædelse af straffeloven ved alderen 30 år. For mænd med en uddannelse er det ligeledes 2.800, der har fået en dom, men da gruppen af mænd med en uddannelse er større, svarer det kun til 13 pct.

Figur 10.1

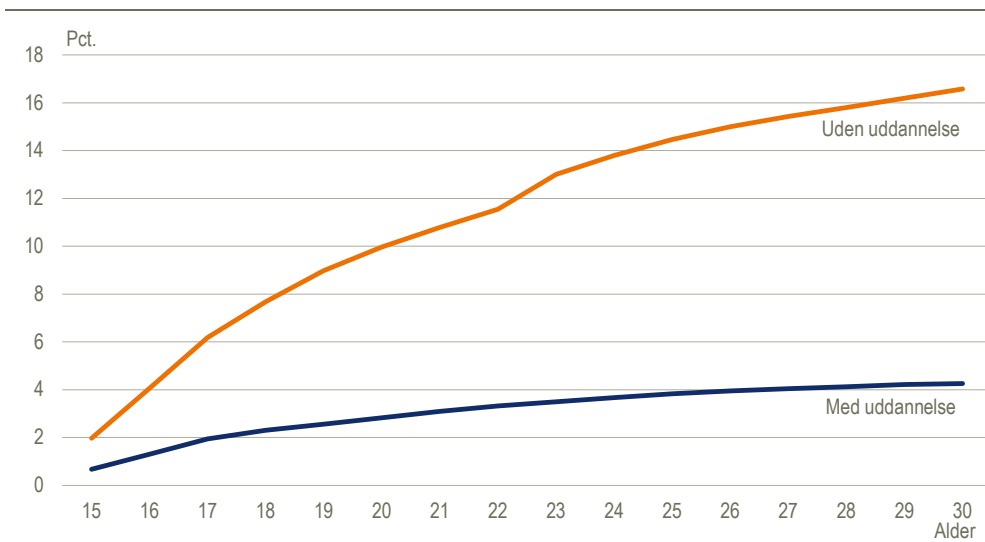
Kumuleret andel med dom for overtrædelse af straffeloven ved 30-års alderen. Fordelt på uddannelsesstatus og alder ved første dom. Mænd. 2018

Det samme gør sig gældende for kvinderne

Ikke overraskende er andelen af personer, der er dømt, generelt mindre blandt kvinder end blandt mænd. Andelen af dømte kvinder uden uddannelse er ligeledes højere end for kvinder med en uddannelse. I figur 10.2 ses, at blandt de 4.900 kvinder uden uddannelse havde 800 fået en dom for overtrædelse af straffeloven ved alderen 30 år. Det svarer til 17 pct. af kvinderne uden uddannelse. 960 kvinder med en uddannelse havde fået en dom for overtrædelse af straffeloven, svarende til 4 pct. af kvinderne med en uddannelse.

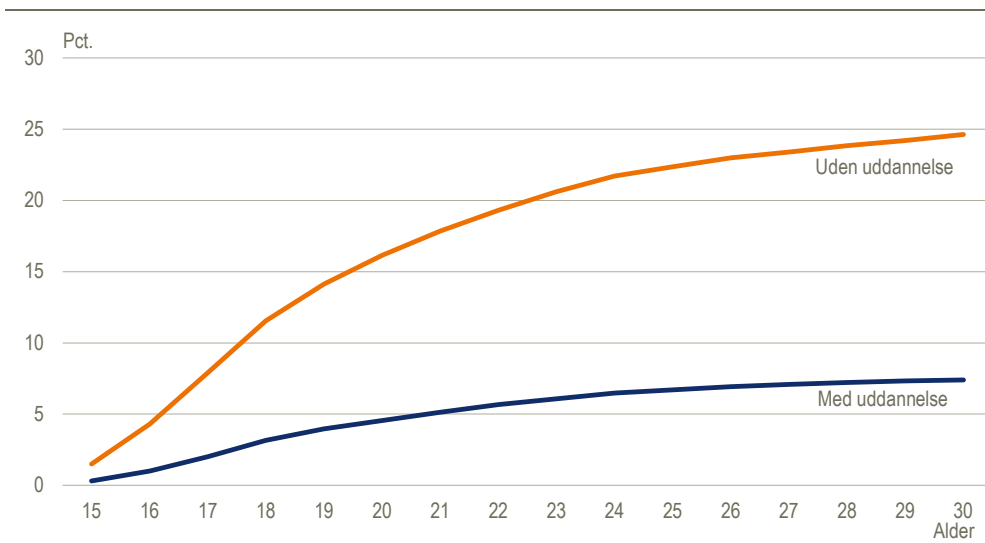
Figur 10.2 Kumuleret andel med dom for overtrædelse af straffeloven ved 30-års alderen. Fordelt på uddannelsesstatus og alder ved første dom. Kvinder. 2018

Hver fjerde mand uden uddannelse har fået mindst én frihedsstraf

Ved overtrædelse af straffeloven kan straffen være en frihedsstraf. En frihedsstraf kan både være betinget og ubetinget. En ubetinget straf skal afsones, hvorimod en betinget frihedsstraf udløses, hvis en række betingelser ikke overholdes. Der er stor forskel på andelen af mænd uden og med en uddannelse, som har fået mindst én frihedsstraf for overtrædelse af straffeloven. Hver fjerde mand uden uddannelse har fået mindst én frihedsstraf ved alderen 30 år. Til sammenligning gør det samme sig gældende for 7 pct. af mænd med en uddannelse, som ses af nedenstående figur.

Figur 10.3 Kumuleret andel med en frihedsstraf. Fordelt på uddannelsesstatus og alder ved første frihedsstraf. Mænd. 2018

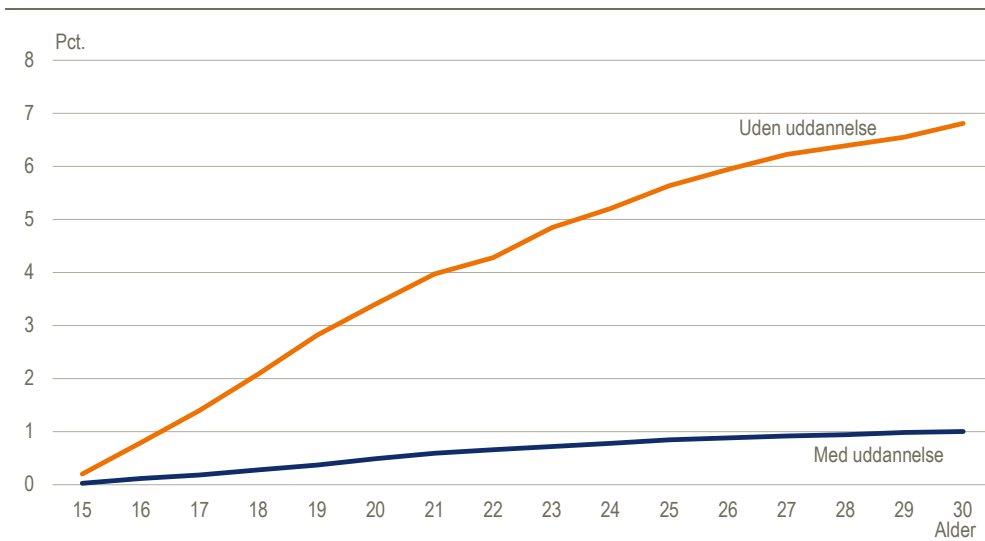

7 pct. af kvinderne uden uddannelse har fået mindst én frihedsstraf

Forskellen mellem kvinder uden og med uddannelse er markant, når man ser på andelen, som har fået mindst én frihedsstraf, se figur 10.4. Blandt kvinder uden uddannelse havde 335 ud af 4.900 fået en frihedsstraf ved alderen 30 år, svarende til knap 7 pct. Andelen for kvinder med en uddannelse er derimod kun på 1 pct.

Figur 10.4

Kumuleret andel med en frihedsstraf. Fordelt på uddannelsesstatus og alder ved første frihedsstraf. Kvinder. 2018

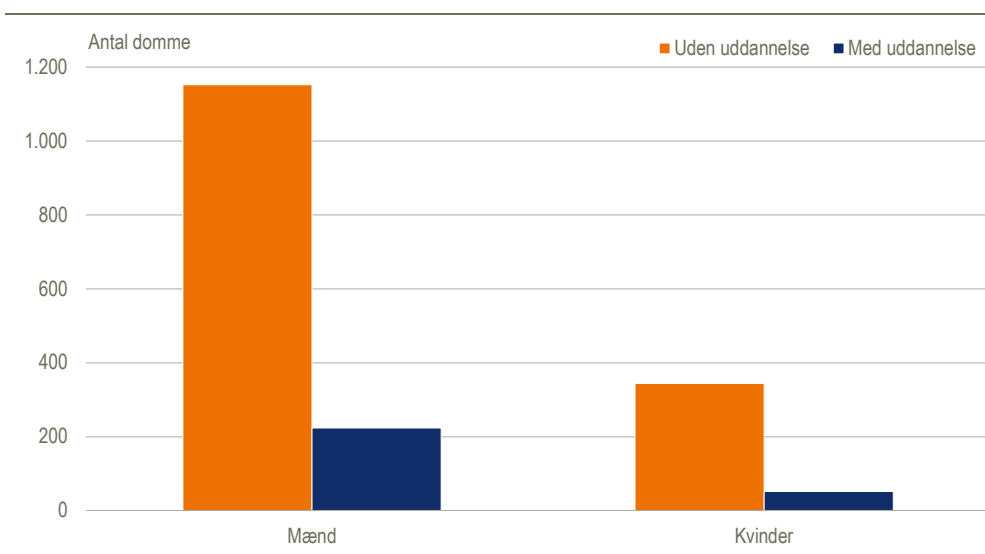

Personer uden uddannelse får i gennemsnit flere domme end personer med uddannelse

Mænd uden uddannelse har i gennemsnit fået langt flere domme i forhold til mænd med uddannelse som 30-årige. Nedenfor ser vi, at mænd uden uddannelse tilsammen har fået 1.150 domme pr. 1.000 personer ved alderen 30 år. Dvs. at disse mænd i gennemsnit har fået mere end 1 dom hver. Men som det fremgik af figur 10.1 er det kun 36 pct., der har fået en dom. Forskellen skyldes, at nogle af de dømte personer har fået mere end én dom. Til sammenligning havde mænd med en uddannelse fået 223 domme pr. 1.000 personer. For kvindernes vedkommende havde kvinder uden uddannelse fået 344 domme pr. 1.000 personer, hvor kvinder med en uddannelse havde fået 52.

Figur 10.5

Kumuleret antal domme for overtrædelse af straffeloven pr. 1.000 personer ved alderen 30 år. Efter uddannelsesstatus og køn. 2018

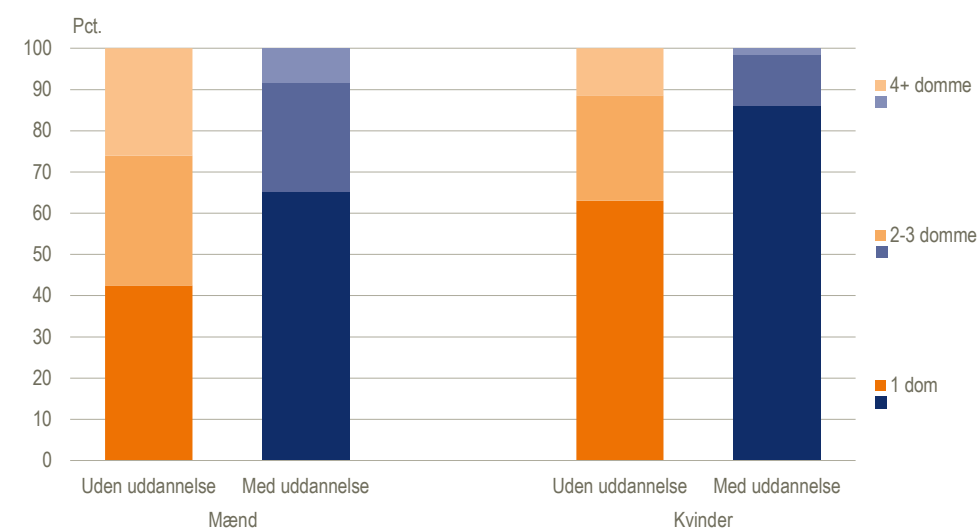
10.2 De dømtes kriminalitetsmønster

I anden del af kapitlet fokuseres der udelukkende på de 30-årige uden og med uddannelse, som har fået mindst én dom for overtrædelse af straffeloven. Det vil blive belyst hvor mange domme, de dømte har fået, hvilke lovovertrædelser, de har begået samt hvilke typer af straffe, de er blevet idømt.

Dømte uden uddannelse har oftere fået mere end én dom i forhold til dømte med uddannelse

Det er i højere grad personer uden en uddannelse, som har fået mere end én dom ved alderen 30 år, jf. figur 10.6. Ud af de 2.800 mænd uden uddannelse, som er blevet dømt for overtrædelse af straffeloven, har 43 pct. fået én dom og 57 pct. har fået flere. Til sammenligning har to ud af tre, eller 65 pct., af de 2.800 dømte mænd med en uddannelse kun fået én dom. Samme tendens gør sig gældende for kvindernes vedkommende, omend størstedelen kun har fået én dom uanset deres uddannelsesstatus. Ud af de 800 dømte kvinder uden uddannelse har 63 pct. fået én dom. Det samme gør sig gældende for 86 pct. af de 960 dømte kvinder med en uddannelse.

Figur 10.6 Dømte efter straffeloven fordelt på antal domme ved alderen 30 år, uddannelsesstatus og køn. 2018

De 30-åriges domme

De dømte mænd uden uddannelse har sammenlagt fået 8.900 domme ved alderen 30 år, hvor antallet for de dømte mænd med en uddannelse er 4.700. De dømte kvinder uden og med uddannelse har fået hhv. 1.700 og 1.200 domme.

De fleste domme er for ejendomsforbrydelser

Når man dykker ned i de lovovertrædelser, som de 30-årige har fået en dom for, ses den samme tendens blandt personer uden og med en uddannelse. Uanset uddannelsesstatus har både mænd og kvinder i de fleste tilfælde fået en dom for en ejendomsforbrydelse, se figur 10.7. Ejendomsforbrydelser dækker over bl.a. dokumentfalsk, hæleri, hærværk, indbrud, røveri og tyveri samt lignende typer af berigelsesforbrydelser. For mændene uden og med en uddannelse er hhv. 62 pct. og 61 pct. af dommene en ejendomsforbrydelse. For kvinderne uden og med uddannelse gælder det samme for 81 pct. af dommene.

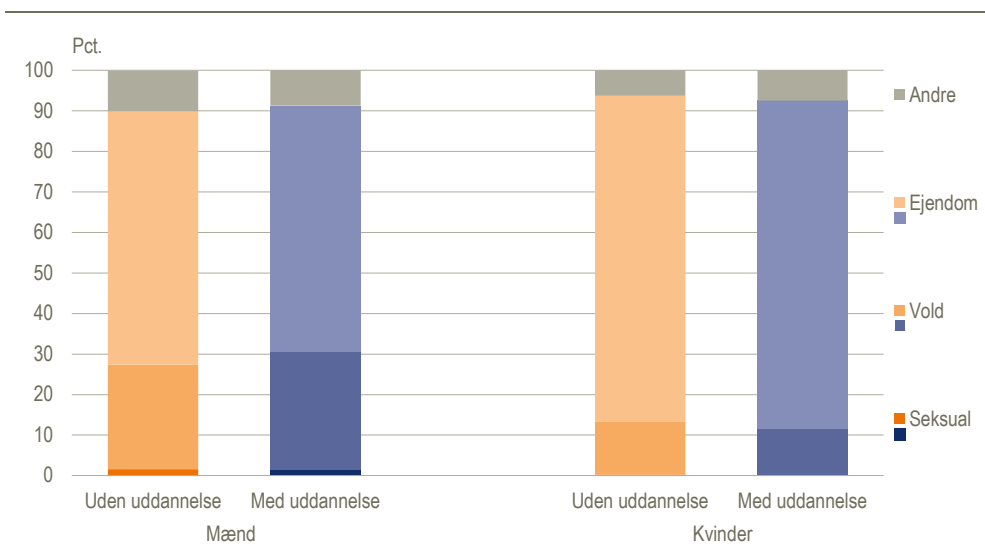
I mændenes tilfælde oftest tyveri, men også indbrud, røveri og hærværk

For mænd både uden og med uddannelse vedrørte halvdelen af ejendomsforbrydelserne tyveri. Foruden tyveri er de 30-årige mænd uden en uddannelse ofte blevet dømt for indbrud og røveri. Indbrud og røveri udgør sammenlagt 21 pct. af ejendomsforbrydelserne. For de 30-årige mænd med en uddannelse udgør indbrud og røveri til sammenligning sammenlagt 12 pct. af ejendomsforbrydelserne. Til gengæld udgør hærværk med knap 20 pct. en stor del af de ejendomsforbrydelser, som mænd med en uddannelse har begået. For mænd uden en uddannelse udgør hærværk kun 12 pct.

I kvindernes tilfælde er næsten alle ejendomsforbrydelser tyveri

For kvinder både uden og med uddannelse udgør tyveri langt størstedelen af ejendomsforbrydelserne. Tyveri udgør 78 pct. og 82 pct. for hhv. kvinderne uden og med uddannelse. Ligesom det gjorde sig gældende for mændene udgør indbrud og røveri ligeledes en højere andel af ejendomsforbrydelserne for kvinderne uden uddannelse i forhold til kvinderne med en uddannelse med hhv. 4 pct. og 2 pct. Med 4 pct. i forhold til 2 pct. udgør hærværk ligeledes en større andel for kvinderne med en uddannelse i forhold kvinderne uden en uddannelse.

Figur 10.7 Domme efter straffeloven ved alderen 30 år efter overtrædelsestype, køn og uddannelsesstatus. 2018

Mændene dømmes ligeledes ofte for en voldsforbrydelse

Foruden ejendomsforbrydelser er særligt mændene ligeledes ofte blevet dømt for en voldsforbrydelse. En voldsforbrydelse dækker over bl.a. simpel til særlig alvorlig vold, manddrab, trusler, legemsbeskadigelse og vold mod offentlig myndighed. For de dømte mænd uden en uddannelse var hver fjerde dom for en voldsforbrydelse. For de dømte mænd med en uddannelse var det tilfældet i 29 pct. af deres samlede antal domme.

Oftest simpel vold

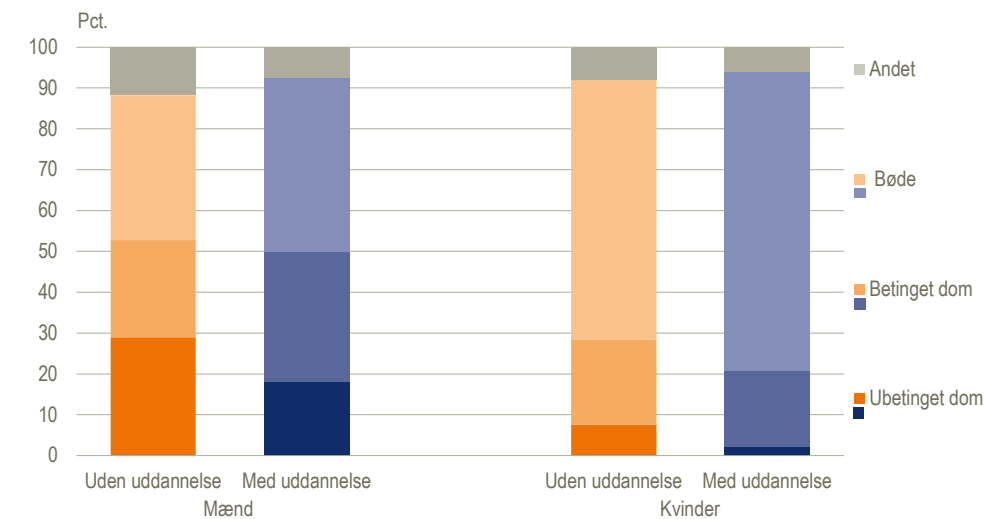
52 pct. af voldsforbrydelserne begået af mænd uden en uddannelse var simpel vold. For mænd med en uddannelse udgør simpel vold 67 pct. af voldsforbrydelserne. Foruden simpel vold skyldes voldsforbrydelserne primært alvorligere vold, vold mod offentlig myndighed og i lidt mindre grad også trusler. For kvinderne dømt for en voldsforbrydelse ses samme tendens.

Personer uden uddannelses frihedsstraffe er oftere ubetingede

Ser man på den type straf, som de dømte mænd og kvinder uden og med uddannelse har fået for lovovertrædelserne, er personer uden uddannelse i nogenlunde samme grad idømt en frihedsstraf i forhold til personer med uddannelse, se figur 10.8. Ud af de 8.900 domme, som mændene uden uddannelse har fået, var sammenlagt 53 pct. en frihedsstraf, hvoraf størstedelen var ubetinget. Ud af de 4.700 domme, som mændene med en uddannelse har fået, udgør en frihedsstraf sammenlagt halvdelen. Til forskel fra mændene uden uddannelse var størstedelen af frihedsstraffene betingede. I kvindernes tilfælde udgjorde frihedsstraffe sammenlagt 28 pct. af dommene for kvinder uden uddannelse, hvor det samme gør sig gældende for 21 pct. for kvinder med en uddannelse. Frihedsstraffene var ligeledes oftere ubetingede i kvinderne uden uddannelses tilfælde i forhold til kvinderne med en uddannelse.

Figur 10.8 Domme efter straffeloven ved alderen 30 år efter afgørelsestype, køn og uddannelsesstatus. 2018

En stor del af dommene er bøder

Foruden frihedsstraffe er dommene ofte afgjort som en bødestraf. Dette gør sig gældende i 35 pct. af dommene, som mændene uden uddannelse har fået. For mænd med en uddannelse udgør bøder 43 pct. af alle domme. Kvindernes lovovertrædelser er særligt afgjort som en bødestaf. Bøder udgør således 64 pct. og 73 pct. af hhv. kvinderne uden og med uddannelses domme.

10.3 Uddannelse og kriminalitet blandt de 30-årige før og nu

I sidste del af kapitlet belyses andelen af personer uden uddannelse fra forskellige fødselsårgange, som er blevet dømt for overtrædelse af straffeloven. Det giver et indblik i, hvorvidt flere eller færre personer uden uddannelse i dag bliver kriminelle sammenlignet med tidligere. Generelt er kriminalitetsniveauet faldende i befolkningen over tid.

Stabil andel af mænd uden uddannelse med en dom på tværs af fødselsårgange

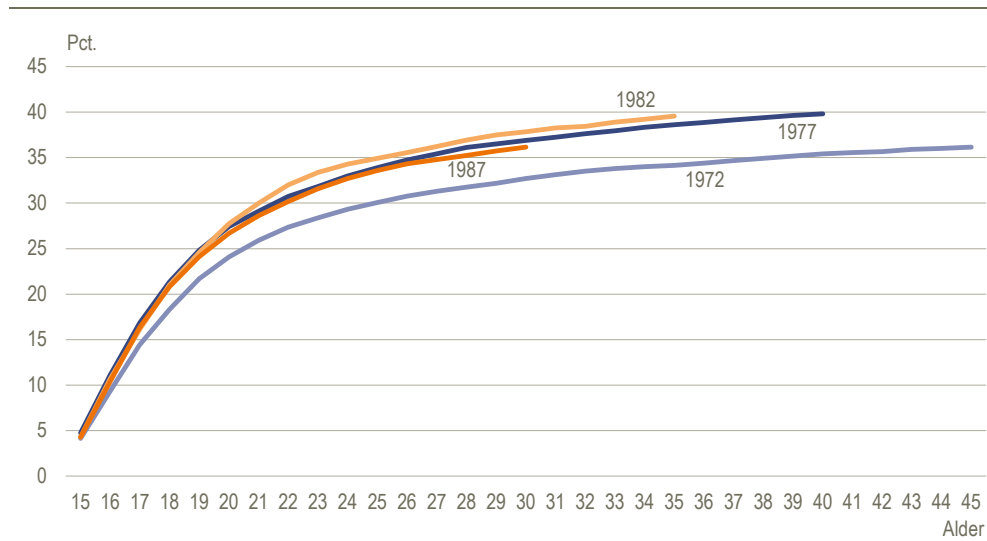
Umiddelbart lader det ikke til, at en større andel af de 30-årige mænd uden uddannelse – født i 1987 – kommer til at få en dom for overtrædelse af straffeloven i løbet af deres liv i forhold til mænd uden uddannelse, der er født i 1982 og 1977, se figur 10.9. Ved 30-års alderen havde 38 pct. af mændene uden uddannelse født i 1982 fået en dom. For mænd uden uddannelse født i 1977 var andelen 37 pct. ved alderen 30 år. Med en andel på 36 pct. for de 30-årige mænd – født i 1987 – er der ikke en synderlig forskel på andelen med en dom i de tre årgange. De ligger dog en kende over niveauet for mænd uden uddannelse født i 1972, hvor blot 33 pct. havde fået en dom ved alderen 30 år.

Samtidig er det her værd at være opmærksom på, at fødselsårgangene er forskelligt sammensat med hensyn til uddannelsesstatus. Idet uddannelsesniveauet er steget over årene i Danmark har den ældste fødselsårgang fra 1972 den største andel uden uddannelse. Den gruppe, som i de unge årgange er uden uddannelse kan på en række parametre være svagere end personer uden uddannelse i den ældste årgang, hvor det var mere almindeligt at stå uden uddannelse, og hvor mulighederne på arbejdsmarkedet var større uden en uddannelse.

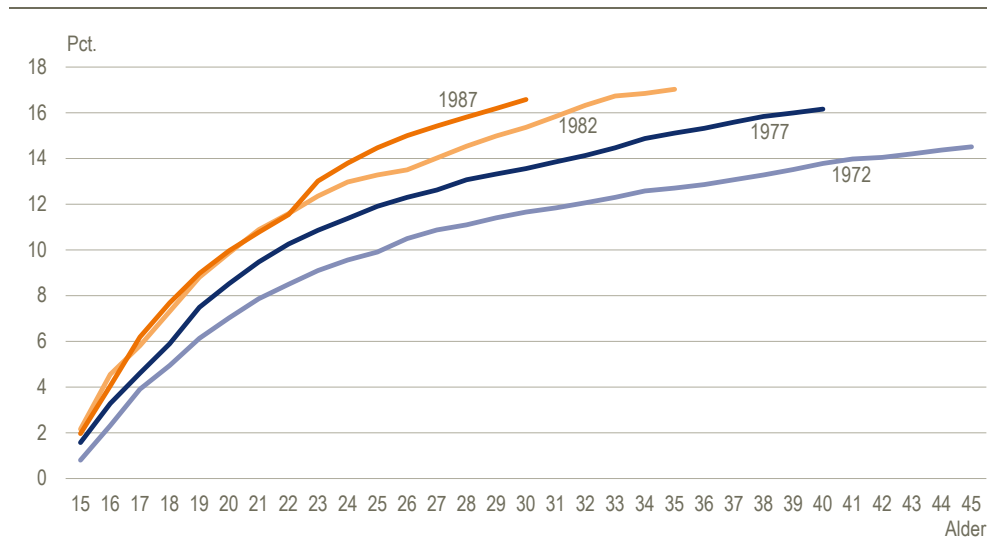
Andelen af kvinder uden uddannelse med en dom stiger, jo yngre fødselsårgang

Andelen af kvinder uden uddannelse, som får en dom for overtrædelse af straffeloven, lader til gengæld til at blive større, jo yngre fødselsårgang, se figur 10.10. Andelen med en dom ved 30-årsalderen stiger, jo yngre årgang, 12 pct. af kvinder uden uddannelse, som er født i 1972, havde fået en dom ved alderen 30 år. Mens 17 pct. af de 30-årige kvinder uden uddannelse – født i 1987 – har fået en dom for overtrædelse af straffeloven.

Figur 10.9 Kumuleret andel med dom for overtrædelse af straffeloven. Fordelt på fødselsårgang og alder ved første dom. Mænd uden uddannelse. 2018

Figur 10.10 Kumuleret andel med dom for overtrædelse af straffeloven. Fordelt på fødselsårgang og alder ved første dom. Kvinder uden uddannelse. 2018

11. Tidlig uddannelsestiknytning og det at gennemføre en uddannelse

Sammenfatning

Hvordan hænger hændelser gennem det tidlige voksenliv såsom uddannelsesvalg, familiedannelse, sygdom og kriminalitet sammen med, om personen som 30-årig er i gruppen uden uddannelse?

Dette spørgsmål undersøges i dette kapitel ved at følge fem årgange af personer fra de var 15 år til det år, hvor de fyldte 30 år. Kapitlet ser på hvilke faktorer, der kan hænge sammen med en højere eller lavere sandsynlighed for ikke at have gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse som 30-årig. Især vil der blive fokuseret på den tidlige uddannelsestiknytning, for hænger fx stærk tilknytning til uddannelse i ungdomsuddannelsesårene (16-20 år) sammen med en højere sandsynlighed for at gennemføre en erhvervskompetencegivende uddannelse? Men også hændelser før gennemførelsen af en uddannelse inddrages. Vil det at stifte familie tidligt fx betyde, at fokus skifter til familien i stedet for uddannelse eller giver det måske netop mere motivation for at opnå en uddannelse i forventning om at en uddannelse giver bedre forsørgelsesmuligheder?

At få en uddannelse eller ej kan dog ikke stå alene, når det skal vurderes, hvordan personerne klarer sig. Derfor undersøges også, hvordan faktorerne kan hænge sammen med størrelsen på den enkeltes indkomst blandt personer uden uddannelse.

I kapitlet ses der på *sammenhænge* mellem de forskellige hændelser, gennemført uddannelse og indkomst, men det er ikke muligt at vurdere årsagssammenhængen.

Hovedkonklusioner

24 pct. blandt de 30-34-årige i 2018 havde som 30-årig ikke en erhvervskompetencegivende uddannelse.

En tidlig stærk uddannelsestiknytning (målt ved antal år i uddannelse mellem 16-20 år) lader til at mindske sandsynligheden for, at personen er uden en uddannelse som 30-årig. Det lader dog ikke til at hænge sammen med en højere indkomst, da personer med en tidlig svag uddannelsestiknytning har en beregnet højere indkomst som 30-årig.

Det at blive gift og få barn, før personen gennemfører en erhvervskompetencegivende uddannelse, lader til at give højere sandsynlighed for at være uden uddannelse som 30-årig. Mens familiedannelse blandt personer uden uddannelse lader til at hænge sammen med en højere indkomst.

Behandling af en psykisk lidelse før gennemførelsen af en erhvervskompetencegivende uddannelse øger sandsynligheden for, at personen som 30-årig er i gruppen uden uddannelse. Men personer med en psykisk lidelse lader dog ikke til at opnå en lavere indkomst blandt personer uden uddannelse.

Personer med mindst én dom for at have overtrådt straffeloven har større sandsynlighed for ikke at gennemføre en uddannelse end personer uden en dom. Derudover har dømte personer - også blandt personer uden uddannelse - en lavere indkomst end personer uden en dom.

Personer med en gennemført gymnasial uddannelse har en højere indkomst blandt personer uden uddannelse som 30-årig. Det er dog ikke alt uddannelse, der lader til at hænge sammen med en højere indkomst. De personer, der har været kursister ved et voksen- og efteruddannelseskursus har nemlig lavere indkomst – både kursister ved arbejdsmarkedsuddannelserne og ved de resterende voksen- og efteruddannelseskurser.

Personer med flere år i beskæftigelse har en højere indkomst blandt personer uden uddannelse, og selvstændige uden uddannelse har en højere indkomst end lønmodtagere og offentligt forsørgede uden uddannelse som 30-årige.

Årene mellem afslutningen af grundskolen og frem til 30-årsalderen bruges i dette kapitel til at kortlægge, hvordan fx gitemål, barn, psykiske lidelser, kriminalitet og uddannelsesveje kan hænge sammen med om den enkelte person gennemfører en uddannelse. Disse år indeholder de vigtigste faser af uddannelsestiden: afslutningen af grundskolen (typisk omkring 15 år), ungdomsuddannelserne (typisk i 16-20 årsalderen) og gennemførelsen af en mulig erhvervskompetencegivende uddannelse (typisk i 21-30 årsalderen).

Dette kapitel undersøger, hvem der ikke opnår en uddannelse. Herudover ses der på, hvordan de 30-årige uden uddannelse klarer sig. Det gøres ved at sammenligne indkomsten for den enkelte person med indkomsten for alle uden uddannelse.

Population og data

Populationen tager udgangspunkt i alle personer, der den 31. december 2018 var i alderen 30-34 år. Det drejer sig om 348.273 personer. Disse personer følges fra de var 15 år og frem til det år, hvor de gennemførte en erhvervskompetencegivende uddannelse eller fyldte 30 år. Fx vil de 30-årige i 2018 kunne følges i perioden 2003 til 2018, mens de 34-årige i 2018 følges fra 1999 til 2014. Personerne skal findes i befolkningsregistret den 31. december alle årene fra de var 15 år til 30 år. Personerne skal også have gået i udskolingen i den danske grundskole, men behøver ikke at have gennemført denne. Indvandrere vil grundet disse to betingelser være underrepræsenteret i populationen i forhold til den samlede befolkning, da de frasorteres, hvis de fx er indrejst efter at de var 15 år, eller ikke har gået i grundskole i Danmark. Populationen, som opfylder disse to betingelser, udgør 254.684 personer. Alderen 30-34 år er valgt, da ønsket er at have en tilstrækkelig stor analysepopulation og samtidig sikre, at gruppen har været påvirket af de samme beskæftigelses- og uddannelsesreformer i løbet af deres liv. Dog er det ikke et krav, at reformerne har haft indflydelse i lige lang tid.

I kapitlet ses på, hvem der ikke har opnået en erhvervskompetencegivende uddannelse, når de er 30 år, med særligt fokus på årene mellem de var 21 år og 30 år. Enkelte vil dog have gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse inden de fyldte 21 år. Disse personer vil ikke indgå i populationen, når der ses på, hvem der opnår en erhvervskompetencegivende uddannelse mellem 21 år og 30 år – det drejer sig om 16.611 personer. Den endelige population er dermed 238.070 personer.

Sidst i kapitlet ses nærmere på hvilke faktorer, som hænger sammen med, at nogle af personerne uden uddannelse opnår en højere indkomst end andre. 49.9445 personer indgår i gruppen uden uddannelse som 30-årige.

Data

Udgangspunktet for populationen er befolkningsregistret (BEF), hvorfra der hentes oplysninger som personens alder, køn, herkomst, bopæl og familie. Yderligere hentes oplysninger fra uddannelsesregistret (UDDA) om personens uddannelsesaktivitet mellem det 15. og 30. år, samt hvornår personen evt. har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse (erhvervsuddannelse, kort videregående uddannelse, mellemlang videregående, bachelor, lang videregående uddannelse og ph.d.). Fra dette register hentes også forældrenes højeste fuldførte uddannelse (når personen er 15 år). Ud over oplysninger om ordinær uddannelse hentes også oplysninger om uddannelse taget som voksenefterskole fra voksen- og efteruddannelsesregistret (VEUV).

Den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS) bruges til at opgøre personens arbejdsmarkedstilknytning over årene ud fra personens socioøkonomiske status. Yderligere hentes arbejdsmarkedsoplysninger fra den Integrerede Database for Arbejdsmarkedsforskning for personer (IDAP) og Arbejdsklassifikationsmodulet (AKM) såsom erhvervs erfaring og medlemskab af A-kasse.

Den disponible indkomst, der bruges sidst i kapitlet, hentes fra indkomstregistret (IND), når personerne er 30 år. Den bruges til at opgøre størrelsen på personens indkomst, og hvor i indkomstfordelingen personerne uden uddannelse ligger.

Yderligere inddrages også personens sygdomshistorik – i form af behandling for psykiske lidelser og kontakt med almen læge. Oplysningen om, hvorvidt personen har en psykisk lidelse, hentes fra registret for Sygehusbenyttelse - indlæggelse (SYIN) og Sygesikringsregistret (SYSI). Psykiske lidelser indgår altså kun, hvis personen har modtaget en form for behandling. Kontakt med almen læge hentes ligeledes fra Sygesikringsregistret, hvor kontakter som skyldes børns registreringer på forældres sygesikringskort og kontakter i forbindelse med graviditet frasorteres.

Anbringelser anvendes også i analysen for at se, hvorvidt personen har været anbragt som barn eller ej. Oplysninger om dette hentes fra registret for anbringelse af børn og unge (BUAF). Da en sag om anbringelse kan indeholde mange registreringer, markeres anbringelse ved første hændelse for sagsforløbet.

Til sidst inddrages også personens kriminalitetshistorik fra registret Kriminalstatistik afgørelser (KRAF), hvor domme i forhold til brud på straffeloven er medtaget.

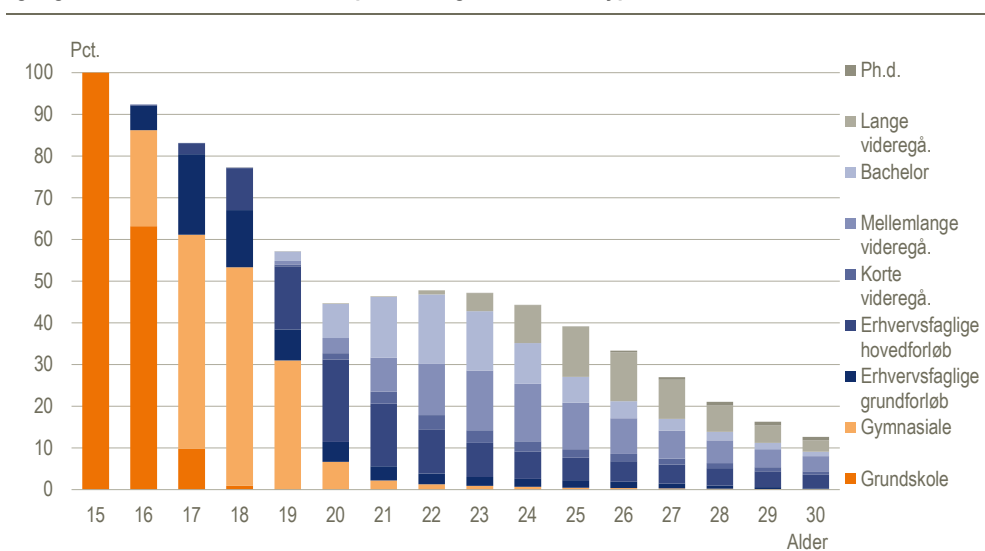
11.1 Vejen gennem uddannelsessystemet

Personerne følges fra de er 15 år og går i grundskolen, se figur 11.1. De fleste fortsatte efter grundskolen i gymnasiet. Lidt over halvdelen af populationen var som 18-årige i gang med en gymnasial ungdomsuddannelse, mens næsten en fjerdedel af personerne var at finde på det erhvervsfaglige grund- eller hovedforløb.

Aktiviteten på de erhvervskompetencegivende uddannelser (det erhvervsfaglige hovedforløb, de korte videregående uddannelser, de mellemlange videregående uddannelser, bacheloruddannelser og udelte kandidatuddannelser) var størst efter, at personerne er fyldt 20 år. I begyndelsen af 20'erne var de fleste af personerne i gang med et erhvervsfagligt hovedforløb eller en bacheloruddannelse, mens den største uddannelsesaktivitet efter 25 år var på de mellemlange og de lange videregående uddannelser.

Den laveste uddannelsesaktivitet ses blandt de 30-årige, da langt de fleste havde opnået en erhvervskompetencegivende uddannelse før de fyldte 30 år.

Figur 11.1 Igangværende uddannelse, fordelt på alder og uddannelsestype

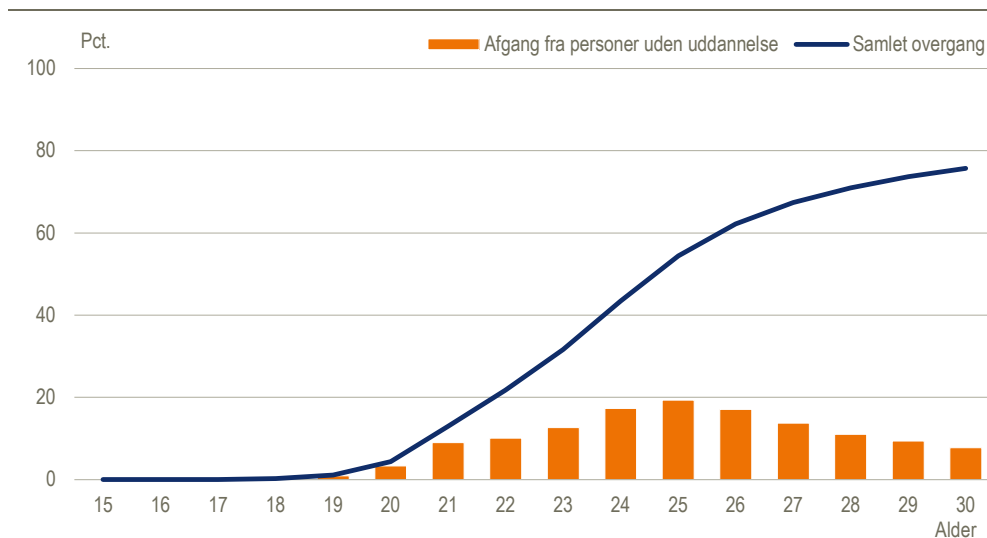

Anm.: De enkelte søjler viser andelen af de 30-34-årige i 2018, der var i gang med en uddannelse på det givne uddannelsesniveau ved aldersnedslaget. Forskellen mellem den samlede stablede søjle og 100 pct. er andelen, der ikke var under uddannelse ved aldersnedslaget (fx personer som var i job).

Desto tættere personerne kommer på 30 år, desto flere vil have gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse – især i midten af 20'erne gennemførte de fleste deres uddannelse, se figur 11.2. Det kan ses ved afgangsraten, der angiver, hvor stor en andel af personerne, der ved en given alder gennemførte en erhvervskompetencegivende uddannelse ud af de personer, der ved alderen før ikke havde gennemført én. Fx var afgangsraten 19 pct. ved 25 år, hvilket betyder, at næsten en femtedel af de personer, der som 24-årige var i gruppen uden uddannelse, gennemførte en uddannelse som 25-årige.

Den samlede overgang i figur 11.2 viser, hvor stor en andel af alle personerne, der op til en given alder har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse siden de var 15 år. Den samlede overgang viser, at 24 pct. af de 30-årige stadig er uden uddannelse, men som det fremgik af figur 11.1 er 13 pct. stadigvæk under uddannelse; evt. ved at de er i gang med endnu en uddannelse.

Figur 11.2 Gennemførelse af en erhvervskompetencegivende uddannelse, fordelt på alder

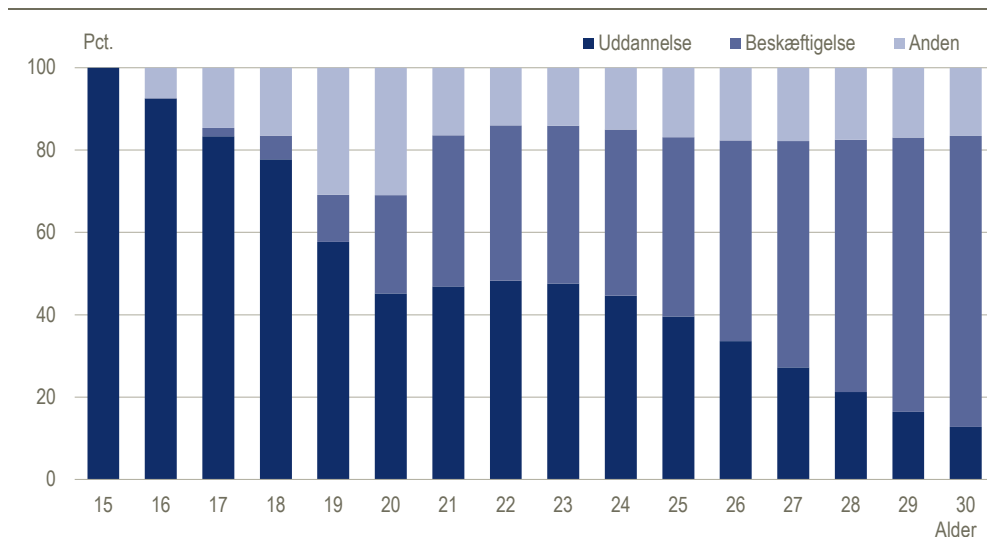

Anm.: "Afgang fra personer uden uddannelse" viser andelen af personer, som i en given alder har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse. "Samlet overgang" angiver, hvor stor en andel af gruppen, der har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse ved den givne alder.

11.2 Den tidlige uddannelsesaktivitet

Efter endt grundskole kan den enkelte fortsætte uddannelsesvejen gennem ungdomsuddannelserne eller vælge en tidlig start på arbejdslivet, se figur 11.3. I takt med, at personerne bliver ældre og bevæger sig gennem uddannelsessystemet, bliver beskæftigelse mere og mere aktuelt, hvilket ses ved den højere beskæftigelsesandel i slutningen af 20'erne.

Figur 11.3 Uddannelsesaktivitet, beskæftigelse og anden aktivitet, fordelt på alder

Anm. 1: Tilstanden er personernes primære status for året. Dvs. hvis en person er gået fra uddannelse til job i løbet af sit 27. år, kategoriseres personens aktivitet efter den aktivitet som gjaldt for størstedelen af året.

Anm. 2: *Anden* dækker over offentlig forsørgelse og selvforsørgelse, mens *Beskæftigelse* dækker over lønmodtagere og selvstændige.

Allerede ved 16 år viser de første forskelle sig. Nogle går direkte videre på en ungdomsuddannelse, mens andre holder en pause fra uddannelse og måske er i beskæftigelse. Spørgsmålet er, om denne forskel i årene lige efter grundskolen hænger sammen med, hvem der ender med at være uden uddannelse 15 år senere? For at undersøge dette dannes tre grupper ud fra, hvad personerne foretog sig, da de var mellem 16-20 år ift. uddannelse, beskæftigelse eller anden aktivitet (offentlig forsørgelse

og selvforsørgelse. De 16-20 år er valgt, da det er her de første forskelle viser sig, se figur 11.1 og 11.3.

Selvforsørgelse

Er givet ved, at personen ikke er under uddannelse, i beskæftigelse eller på offentlig forsørgelse, hvormed personen selv eller denne forældres eller andre forsørgere står for forsørgelsen.

Gruppe 1 består af 189.506 personer med den stærkeste tilknytning til uddannelse, idet de fleste var i uddannelse i fire ud af de nævnte fem år. Disse personer har *stærk* tilknytning til uddannelse. De 27.262 personer i gruppe 2 har en vis tilknytning til uddannelse, men var i højere grad end de to andre grupper knyttet til beskæftigelse i fire ud af de fem år. Derfor betegnes de gruppen med *medium* uddannelsestilknytning. Den sidste gruppe indeholder 21.302 personer, som har den svageste tilknytning til uddannelse og beskæftigelse. De var i højere grad på offentlig forsørgelse eller selvforsørgende gennem de fem år end personerne i de to andre grupper. Derfor benævnes de gruppen med *svag* tilknytning til uddannelse.

Nogle personer gennemførte en erhvervskompetencegivende uddannelse, inden de fyldte 21 år. Det drejer sig om 16.611 personer, og disse indgår ikke i de nævnte 3 grupper. Der kan læses mere om, hvordan grupperne er dannet i nedenstående boks om *klyngedannelse*.

Klyngedannelse

De tre grupper er dannet ud fra en såkaldt klyngeanalyse, hvor personerne i populationen inddeles i tre grupper ud fra, om de var under uddannelse, i beskæftigelse eller havde anden aktivitet i alderen 16 til 20 år. Faktorer såsom køn, herkomst, kriminalitet, sygdomshistorik osv. indgår ikke i klyngedannelsen.

Ved at angive forskellige sekvenser af aktiviteter, vist i tabellen nedenfor, der er forskellig for hver af de tre grupper, vil de personer med en sekvens, som ligger tættest på én af gruppernes sekvens blive lagt i denne gruppe.

	16 år	17 år	18 år	19 år	20 år
Gruppe 1	Uddannelse	Beskæftigelse	Uddannelse	Uddannelse	Uddannelse
Gruppe 2	Beskæftigelse	Uddannelse	Beskæftigelse	Beskæftigelse	Beskæftigelse
Gruppe 3	Anden	Anden	Anden	Anden	Anden

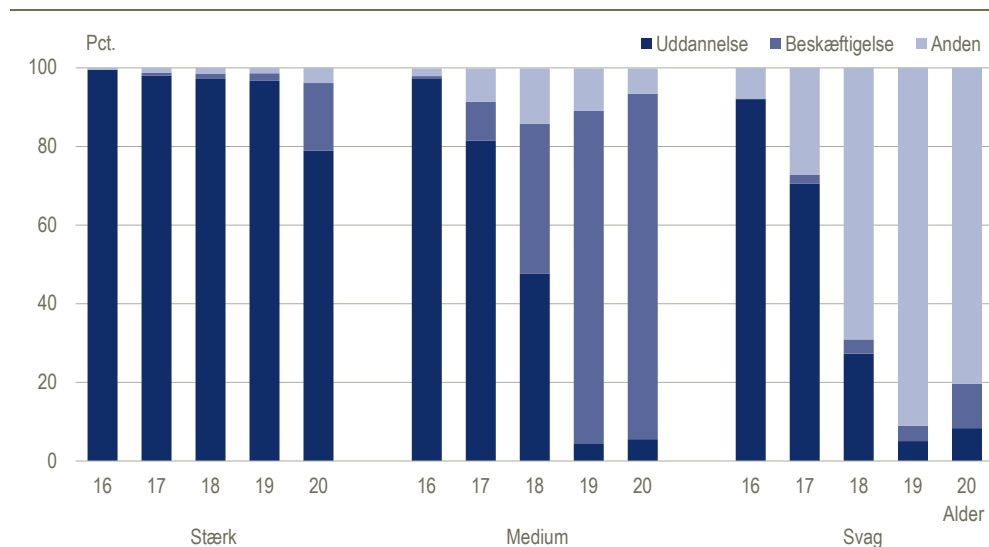
Metoden bag klyngedannelsen er en k-means model, hvor hver persons aktivitet og den valgte sekvens af aktiviteterne for grupperne holdes op imod hinanden. Der hvor forskellen er mindst mellem en af gruppernes sekvens af aktiviteter og personens aktivitet mellem de 16 til 20 år, er den gruppe, som personen henføres til. Dermed behøver personen ikke at have præcis samme sekvens som sekvensen for gruppen, men sekvenserne er mindre forskellige end tilfældet er for personen og de to andre grupper.

11.2.1 Gruppernes faktiske aktivitet i alderen 16-20 år

I figur 11.4 ses, hvor stor en andel i de 3 grupper, der var under uddannelse, i beskæftigelse eller anden aktivitet (offentlig forsørgelse eller under selvforsørgelse) for hvert af årene fra 16 til 20 år.

Blandt personerne i gruppen med stærk tilknytning til uddannelse var uddannelse – helt i tråd med definitionen – den mest dominerende aktivitet i alle årene i alderen 16 til 20 år. Personer med medium tilknytning til uddannelse har den største andel af personer, der tidligt var i beskæftigelse. Da personerne var 18 år, var over en tredjedel af dem i beskæftigelse. Denne andel steg til 88 pct., da personerne var 20 år. Personerne i gruppen med svag tilknytning til uddannelse havde den største andel, som modtog offentlig forsørgelse eller var selvforsørgende. 8 pct. var allerede på offentlig forsørgelse eller selvforsørgende som 16-årige, mens andelen var 80 pct. da personerne fyldte 20 år.

Figur 11.4 Gruppernes fordeling på uddannelse, beskæftigelse og anden aktivitet i alderen 16-20 år

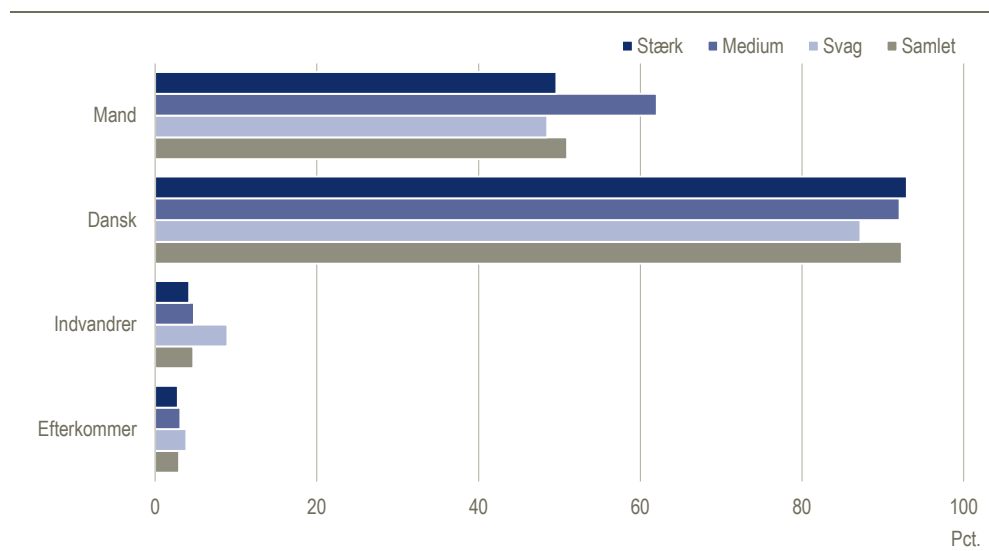
11.2.2 Grupperne adskiller sig især på anbringelser, psykiske lidelser og kriminalitet

I dette afsnit undersøges forskellige faktorer, fx køn, anbringelser og domme, der kan være med til forklare forskellene mellem de tre grupper – ud over forskellen i deres uddannelses- og arbejdsmarkedsstatus i alderen 16-20 år. Figurene viser også faktorerne for den samlede gruppe.

Andelen af mænd er størst i gruppen med medium uddannelsesaktivitet, nemlig 62 pct., se figur 11.5. I grupperne med stærk og svag tilknytning til uddannelse udgør mænd under halvdelen af grupperne.

Indvandrere er overrepræsenterede i gruppen med svag tilknytning til uddannelse, idet de udgør 9 pct. af gruppen, hvilket er 4 procentpoint højere end for den samlede gruppe. Også efterkommere er overrepræsenterede i gruppen med svag uddannelses tilknytning, mens personer med dansk oprindelse er overrepræsenterede i gruppen med stærk uddannelses tilknytning.

Figur 11.5 Køn og herkomst, fordelt efter uddannelses tilknytning i alderen 16-20 år

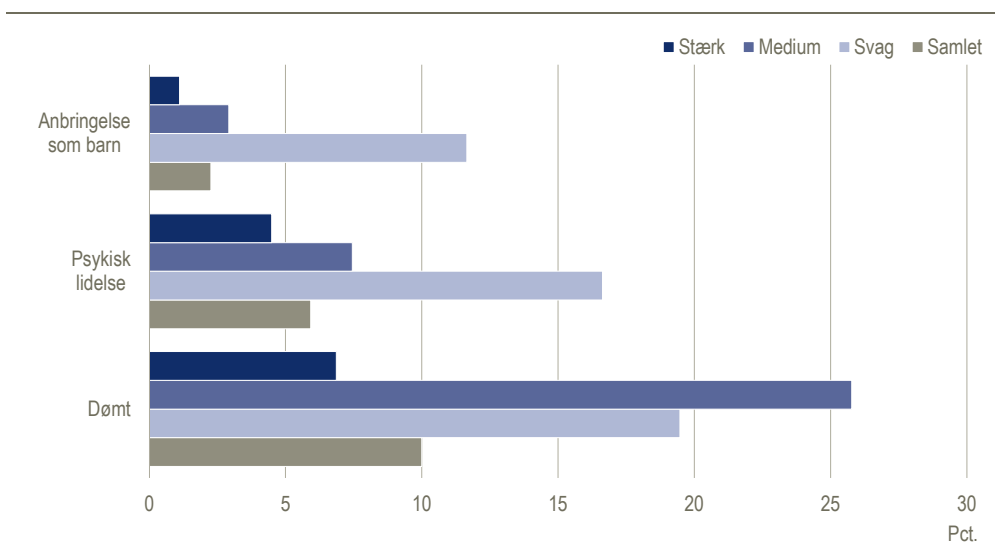

En langt større andel af personerne i gruppen med svag tilknytning har været anbragt, før de fyldte 21 år end hvad der er tilfældet for den samlede gruppe, se figur 11.6. Andelen af personer, der har været anbragt, er 9 procentpoint højere i gruppen med svag tilknytning til uddannelse (12 pct.). Ligeledes ses det, at personer, der har været behandlet for en psykisk lidelse før de fyldte 21 år, er overrepræsenteret i gruppen med svag tilknytning til uddannelse, idet 17 pct. har været i behandling. Det er 11 procentpoint mere end i den samlede gruppe.

Dømte personer er overrepræsenterede i gruppen med medium uddannelsestilknytning med 26 pct., hvilket er 16 procentpoint højere end i den samlede gruppe.

I gruppen med stærk uddannelsestilknytning er andelen for alle faktorer i figuren mindre end andelen for de to øvrige grupper og for den samlede gruppe.

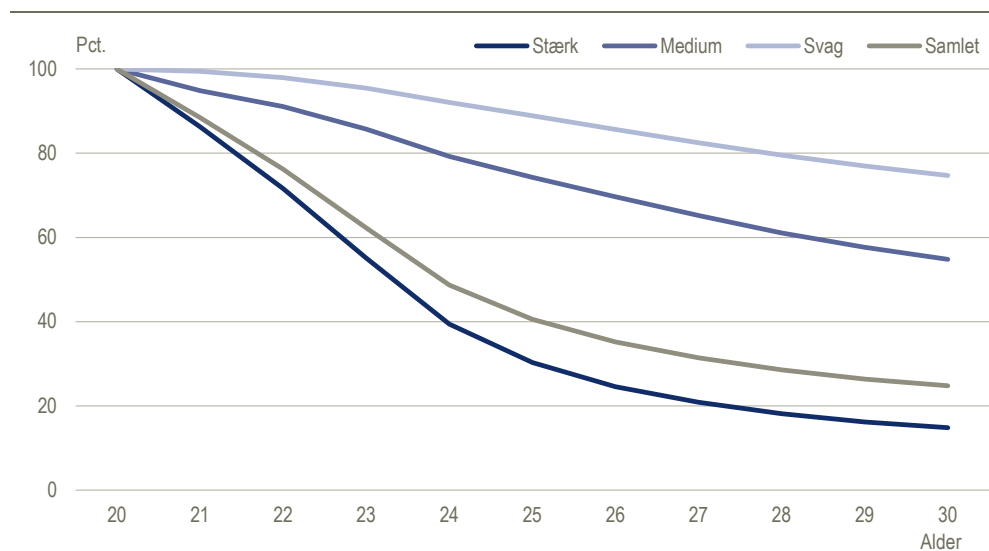
Figur 11.6 Andel anbragte, behandlet for psykiske lidelser og med en dom, fordelt efter uddannelsestilknytning i alderen 16-20 år

11.3 Gennemførelse af en erhvervskompetencegivende uddannelse mellem 21 og 30 år

De fleste vil gennemføre en erhvervskompetencegivende uddannelse i perioden fra de er 21 år til 30 år, og dermed forlade gruppen uden uddannelse. Figur 11.7 viser andelen for hver af de tre grupper, der ved hvert alderstrin stadig ikke havde gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse – med udgangspunkt i at 100 pct. af gruppen ikke havde uddannelse som 20-årig. Den største andel uden uddannelse ses i gruppen med svag tilknytning til uddannelse, hvor 75 pct. stadig er uden uddannelse som 30-årige. I gruppen med stærk uddannelsestilknytning er 15 pct. fortsat uden uddannelse som 30-årige, mens det er tilfældet for 55 pct. af personerne med medium tilknytning. Samlet set er der på tværs af de tre grupper, 25 pct. af de 30-årige, der er uden uddannelse.

Figur 11.7 Andel uden gennemført erhvervskompetencegivende uddannelse, fordelt på alder og uddannelsestilknytning i alderen 16-20 år

11.4 Hvad kendetegner gruppen uden uddannelse?

Hvilke faktorer kan hænge sammen med, at nogle personer ikke har fået en uddannelse som 30-årige? Dette spørgsmål forsøges besvaret ved at gøre brug af en sandsynlighedsmodel. Der kan læses mere om modellen i boksen *sandsynlighedsmodellen*. Med modellen er det muligt at inddrage flere faktorer på samme tid og tage højde for eventuelle sammenhænge imellem disse faktorer, hvilket ikke ville være muligt uden modellen.

Sandsynligheden for at være uden uddannelse som 30-årig er beregnet ud fra en gennemsnitsperson. Gennemsnittet af fx antal års uddannelse, fordelingen af personerne i de tre grupper for tidlig uddannelsesaktivitet samt gennemsnitsværdien af de andre faktorer i modellen beregnes på baggrund af alle de personer, der som 21-årige var i gruppen uden uddannelse. Gennemsnitspersonen er dermed ikke en person, som kan genfindes i populationen, men er en beregnet 'person', der giver mulighed for at estimere forskelle i sandsynligheden for forskelle i de enkelte faktorer i modellen ud fra et referencepunkt – her værdierne for gennemsnitspersonen.

Gennemsnitsværdierne for de enkelte faktorer er vist i tabel 11.1 bagerst i kapitlet.

Sandsynlighedsmodellen

Sandsynlighedsmodellen er en logistisk regression, der viser, hvordan sandsynligheden for, om man som 30-årig er i gruppen uden uddannelse eller ej, hænger sammen med forskellige faktorer. Disse faktorer er inddraget på baggrund af emneområderne i publikationens resterende kapitler samt andre faktorer, der ofte bruges i undersøgelser af risikofaktorerens indflydelse på uddannelsesopnåelse. Disse faktorer er:

Tidlig uddannelsesaktivitet

Givet ved de tre klynger: stærk, medium og svag uddannelsestilknytning.

Køn

Hvorvidt personen er mand.

Herkomst

Om personen er efterkommer eller indvandrer.

Anbringelse

Om personen har været anbragt som barn eller ej. Det inddrages ikke, om der har været givet en form for støtte eller åbnet en sag.

Civilstand

Om personen er blevet gift eller har indgået registreret partnerskab. Det inddrages ikke, hvor mange gange personen er blevet gift, men kun hvorvidt det er sket eller ej. Man kan altså ikke afgøre, hvorvidt antallet af skilsmisser eller giftemål kan spille ind.

Barn

Om personen har fået mindst et barn. Det inddrages ikke, hvor mange børn der er kommet til, kun om personen har mindst et barn.

Psykiske lidelser

Om personen er blevet behandlet for en psykisk lidelse. Der skelnes ikke mellem de forskellige psykiske lidelser, eller hvor mange gange personen har modtaget behandling. Det kan tænkes, at nogle lidelser i højere grad end andre er en barriere for at tage en uddannelse, men dette inddrages ikke.

Kriminalitet

Om personen er blevet dømt for en overtrædelse af straffeloven. Der medtages altså ikke domme ift. færdselsloven eller særlove.

Ud over disse faktorer inddrages forældres højest fuldførte uddannelse, forældres indkomst, bopælsregionen samt hvilken aldersgruppe personen tilhører af de 30-34-årige den 31. december 2018 for at fjerne betydningen af disse. I modellen medtages ikke personer, som har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse, inden de fyldte 21 år.

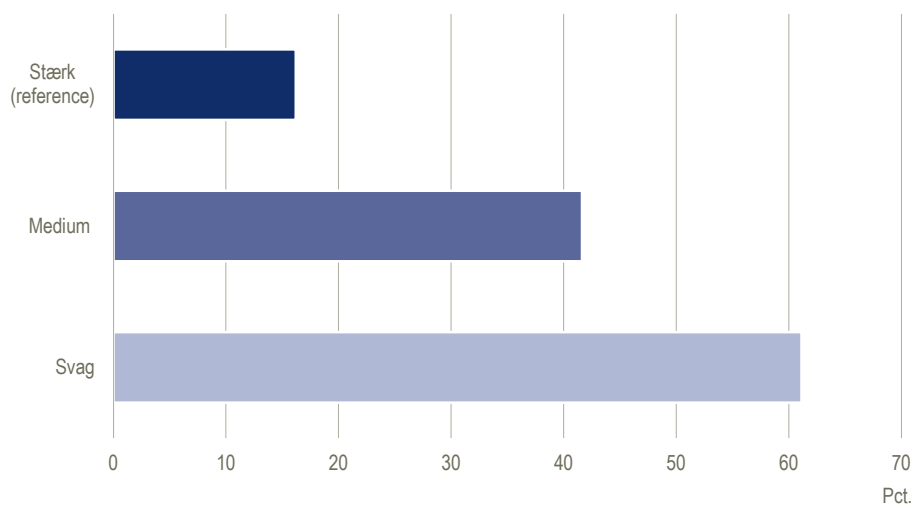
De viste sandsynligheder estimeres ud fra gennemsnitsværdierne af de medtagne faktorer, mens der for kate-gorifaktorer anvendes andele fx for køn bruges andelen af mænd. For forældres indkomst, der ikke er en kate-gorifaktor, anvendes gennemsnitsindkomsten i beregningen af sandsynligheden.

11.4.1 Sammenhæng mellem tidlig tilknytning til uddannelse og gennemførelse af en uddannelse inden 30 års-alderen

I figur 11.8 er vist sandsynligheden for at forblive i gruppen uden uddannelse ud fra den tidlige uddannelsesaktivitet.

Sandsynligheden for ikke at gennemføre en erhvervskompetencegivende uddannelse er mindst for de personer, der havde en tidlig stærk uddannelsestilknytning. En person i denne gruppe har 16 procents sandsynlighed for ikke at have gennemført en uddannelse som 30-årig, mens sandsynligheden er 42 pct. for gruppen med medium uddannelsestilknytning og 61 pct. for gruppen med svag tilknytning til uddannelse. Denne sammenhæng skyldes sandsynligvis, at personer med stærk uddannelsestilknytning må forventes at være tættere på at kunne færdiggøre en erhvervskompetencegivende uddannelse end personer i de to andre grupper.

Figur 11.8 Sandsynlighed for at være uden uddannelse som 30-årig, fordelt efter uddannelsestiknytning i alderen 16-20 år

Anm. 1: Sandsynligheden er beregnet for en gennemsnitsperson.

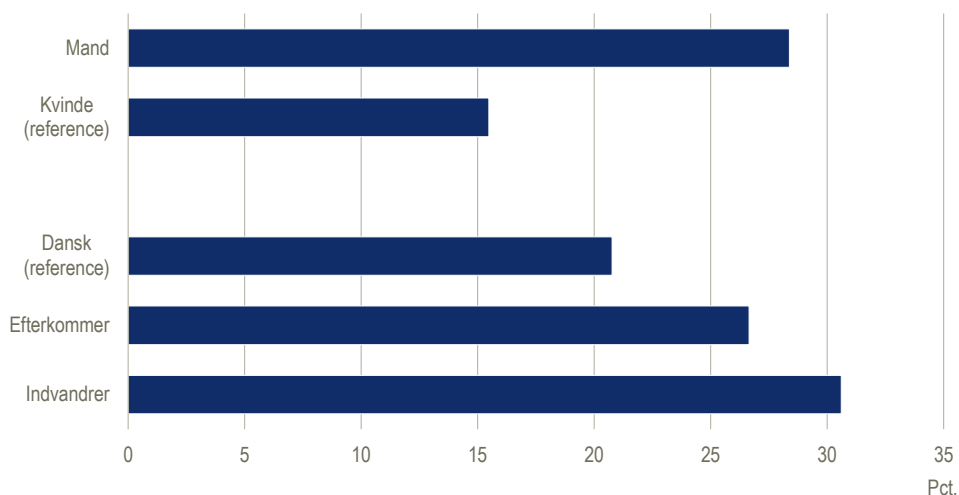
Anm. 2: Reference er den gruppe, de resterende grupper sammenlignes med.

11.4.2 Sammenhæng mellem køn, herkomst og gennemførelse af en uddannelse inden 30 års-alderen

Mænd har en højere sandsynlighed end kvinder for ikke at gennemføre en uddannelse, inden de fylder 30 år., se figur 11.9. Forskellen mellem kønnene er på 13 procentpoint.

Indvandrere og efterkommere har større sandsynlighed for ikke at opnå en erhvervs-kompetencegivende uddannelse end personer af dansk oprindelse. Personer af dansk oprindelse har 21 pct. sandsynlighed for ikke at gennemføre en uddannelse, mens indvandreres sandsynlighed er 10 procentpoint højere. Efterkommeres sandsynlighed ligger med 27 pct. mellem disse to grupper.

Figur 11.9 Sandsynlighed for at være uden uddannelse som 30-årige, fordelt efter køn og herkomst

Anm. 1: Fyldte søjler indikerer signifikans på 5 pct. Uden denne grænse vil man ikke med større sikkerhed kunne sige om der er en sammenhæng mellem faktoren og ikke at få en uddannelse.

Anm. 2: Reference er den gruppe, de resterende grupper sammenlignes med.

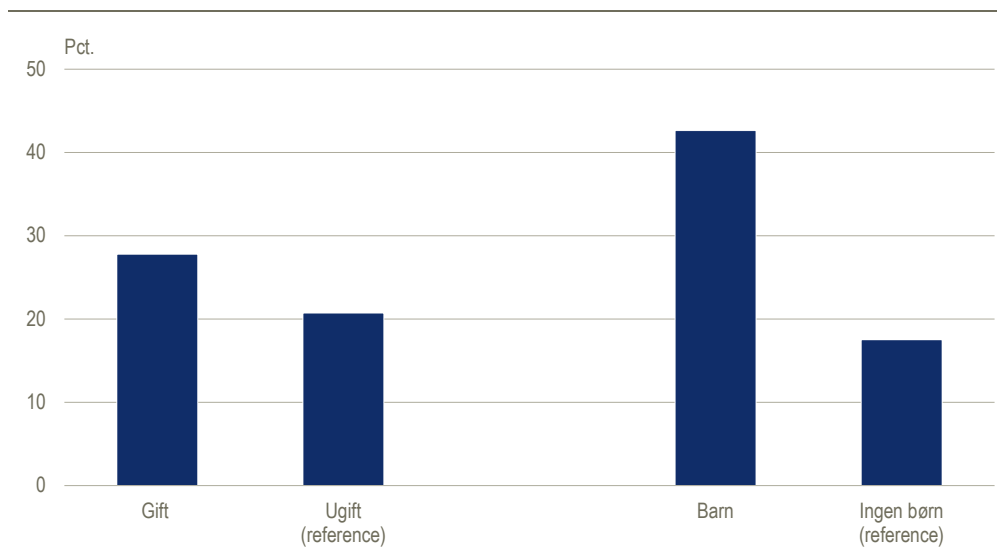
11.4.3 Sammenhæng mellem tidlig familiedannelse og gennemførelse af en uddannelse inden 30 års-alderen

Indgåelse af ægteskab og familiedannelse lader til at hænge sammen med en højere sandsynlighed for ikke at gennemføre en uddannelse, se figur 11.10.

Den største forskel ses, hvis personerne får barn før færdiggørelsen af en erhvervs-kompetencegivende uddannelse. Personer med barn har en sandsynlighed på 43 pct. for at være uden uddannelse som 30-årige, hvilket er 25 procentpoint højere end dem uden barn.

Det at blive gift lader også til at hænge sammen med, om personen gennemfører en uddannelse eller ej. De personer, som er gift, har 28 pct. sandsynlighed for at stå uden uddannelse som 30-årige, mens dem, som ikke er gift, har 21 pct. sandsynlighed for at være uden uddannelse som 30-årige.

Figur 11.10 Sandsynlighed for at være uden uddannelse som 30-årig, fordelt efter ægteskab og barn

Anm. 1: Fyldte søjler indikerer signifikans på 5 pct. Uden denne grænse vil man ikke med større sikkerhed kunne sige om der er en sammenhæng mellem faktoren og ikke at få en uddannelse.

Anm. 2: Reference er den gruppe, de resterende grupper sammenlignes med.

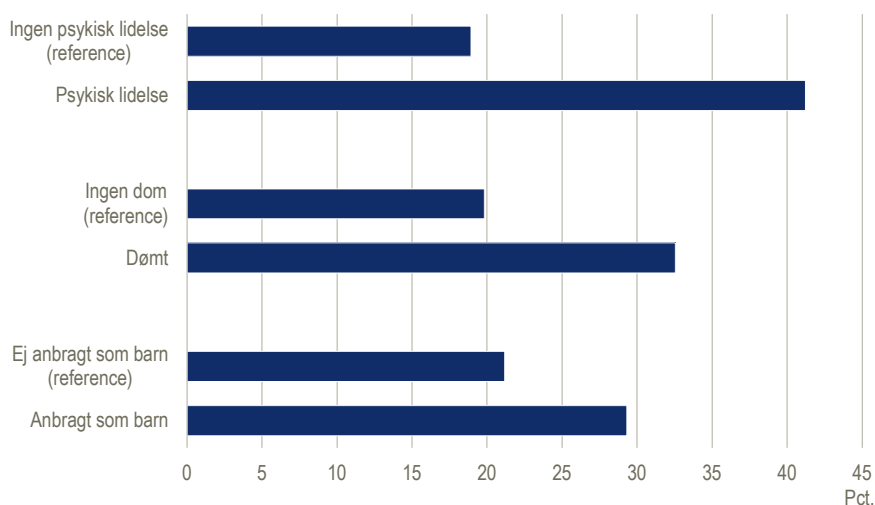
11.4.4 Sammenhæng mellem psykiske lidelser, kriminalitet, anbringelser og gennemførelse af en uddannelse inden 30 års-alderen

Personer med psykiske lidelser har en højere sandsynlighed for ikke at gennemføre en uddannelse inden de fylder 30 år, se figur 11.11. Personer, som har en psykisk lidelse, har 22 procentpoint højere sandsynlighed for at være uden uddannelse end andre. Personer uden en psykisk lidelse har 18 pct. sandsynlighed for ikke at gennemføre en uddannelse, inden de fylder 30 år.

Dømte personer har ligeledes en højere sandsynlighed for ikke at færdiggøre en uddannelse, inden de fylder 30 år. Dømte personer har 33 pct. sandsynlighed for ikke at få en uddannelse, mens sandsynligheden for personer, der ikke har været dømt, er 20 pct., dvs. 13 procentpoint lavere.

Personer, som har været anbragte som børn, har en højere sandsynlighed for at stå uden en uddannelse som 30-årig. De har 29 pct. sandsynlighed, mens sandsynligheden for dem, der ikke har været anbragt, er 21 pct.

Figur 11.11 Sandsynlighed for at være uden uddannelse som 30-årig, fordelt efter behandling for psykiske lidelser, domme og anbringelse som barn

Anm. 1: Fyldte søjler indikerer signifikans på 5 pct. Uden denne grænse vil man ikke med større sikkerhed kunne sige om der er en sammenhæng mellem faktoren og ikke at få en uddannelse.

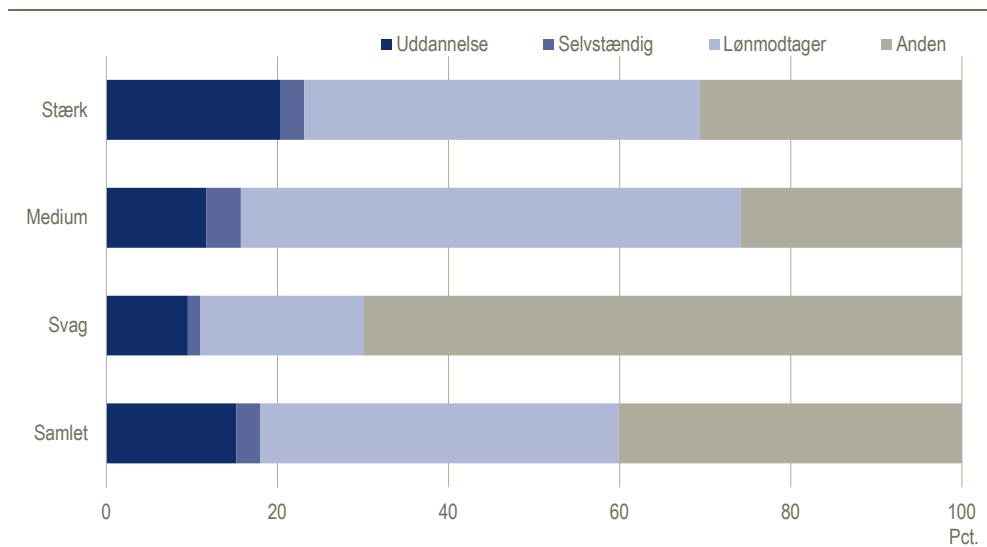
Anm. 2: Reference er den gruppe, de resterende grupper sammenlignes med.

11.5 Hvordan klarer personer uden uddannelse sig som 30-årige?

Omkring en fjerdedel af de lidt over 238.000 personer var som 30-årige uden uddannelse. 15 pct. af de omkring 190.000 personer i gruppen med tidlig stærk uddannelsestilknytning stod uden en erhvervskompetencegivende uddannelse som 30-årige., mens det drejede sig om 75 pct. af de godt 21.000 i gruppen med svag tilknytning til uddannelse, og 55 pct. af de godt 27.000 personer med medium uddannelsestilknytning.

I gruppen med medium uddannelsestilknytning var størstedelen af personer uden uddannelse i beskæftigelse som 30-årige, hvor andelen i beskæftigelse var 62 pct. (4 pct. som selvstændige og 58 pct. som lønmodtagere), se figur 11.12. Andelen af personer på offentlig forsørgelse eller selvforsørgende var størst i gruppen med svag uddannelsestilknytning. Dette gjaldt for 70 pct. af dem i denne gruppe. Blandt personer med stærk uddannelsestilknytning var 20 pct. under uddannelse som 30-årig— dette er den største andel på tværs af grupperne.

Figur 11.12 Personer uden uddannelse som 30-årige, fordelt efter arbejdsmarkedsstatus og uddannelsestilknytning i alderen 16-20 år

Anm. : Anden dækker over offentlig forsørgelse og selvforsørgelse.

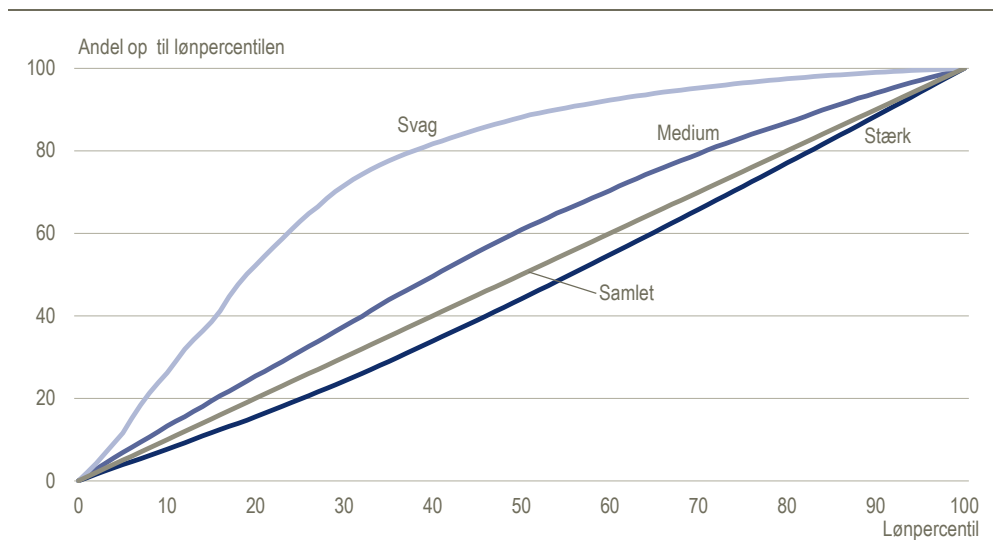
11.5.1 Indkomsten for personer uden uddannelse

En måde at måle, hvilken af de tre grupper uden uddannelse der klarer sig bedst, er ved at se på personernes disponible indkomst. Dette gør det nemlig muligt at sammenligne lønmodtagere, selvstændige og dem på offentlig forsørgelse. I figur 11.13 er vist indkomstfordelingen for personerne uden uddannelse som 30-årige – fordelt på de 3 grupper og med undtagelse af de personer, som var under uddannelse som 30-årig. Inddelingen er i percentiler således, at alle er placeret i én af 100 grupper efter deres indkomst – startende med laveste indkomst først.

Lidt over halvdelen af personerne med tidlig svag tilknytning til uddannelse ligger blandt personerne med de 20 pct. laveste indkomster. Til sammenligning drejer det sig om 16 pct. af personer med stærk uddannelsestilknytning, mens det er tilfældet for en fjerdedel af personer med medium tilknytning til uddannelse.

Over halvdelen af personerne med stærk uddannelsestilknytning har en indkomst, der er højere end medianindkomsten, mens 12 pct. af personerne er blandt de personer med de 10 pct. højeste indkomster. 39 pct. af personerne med medium uddannelsestilknytning har en indkomst, der er højere end medianindkomsten og 6 pct. er blandt de 10 pct. højeste indkomster, mens det drejer sig om 12 pct. og 1 pct. af gruppen med svag tilknytning til uddannelse.

Figur 11.13 Indkomstfordeling blandt personer uden uddannelse, fordelt på uddannelsestilknytning i alderen 16-20 år

Anm.: Percentilerne er dannet på baggrund af de tilbageværende i gruppen uden uddannelse som 30-årige; når personerne under uddannelse er frataget.

11.6 Hvilke faktorer har betydning for personerne uden uddannelses indkomst?

I dette afsnit ses nærmere på, hvilke faktorer, som kan hænge sammen med, hvor personerne uden uddannelse er placeret i indkomstfordelingen. Dette gøres ved hjælp af en model, der analyserer, hvordan forskelle i enkelte faktorer såsom køn, herkomst, uddannelseshistorik, arbejdsmarkedshistorik og lignende kan hænge sammen med ændringer i indkomsten. Der anvendes en model for at gøre det muligt at inddrage flere faktorer samtidig og for at tage højde for sammensætningseffekter mellem de medtagne faktorer. Der kan læses mere om modellen og de medtagne faktorer i boksen *indkomstmodellen*.

Indkomstmodellen

Indkomstmodellen er en lineær regression, der viser, hvordan enkelte faktorer hænger sammen med personens indkomst som 30-årig. Den disponible indkomst anvendes som indkomstmål, da dette indkomstbegreb både indeholder oplysninger om selvstændige, lønmodtagere og personer på offentlig forsørgelse efter skat og renteutgifter. Begrebet er tæt på, hvad personen egentlig har til rådighed. Yderligere inddrages også lejeværdi af egen bolig, hvorved en sammenligning af boligejere og personer, der bor til leje, er mere meningsfuld.

Fra regressionen kan indkomsten beregnes for en gennemsnitsperson, hvor forskellen i indkomsten alene kommer fra forskellen i den faktor, der ses på. Fx vil indkomstforskellen mellem de tre grupper af tidlig uddannelsesaktivitet alene komme af, hvilken gruppe personen tilhører, da de resterende faktorer sættes til gennemsnit.

De medtagne faktorer i modellen stammer fra tidligere anvendte sandsynlighedsmodel, og derudover er inddraget faktorer knyttet til personernes arbejdsmarkedshistorik.

Tidlig uddannelsesaktivitet

Givet ved de tre klynger: stærk, medium og svag uddannelsestilknytning.

Køn

Hvorvidt personen er mand.

Herkomst

Hvorvidt personen er indvandrer eller efterkommer holdt op imod personer af dansk oprindelse.

Psykisk lidelse

Hvorvidt personen er behandlet for en psykisk lidelse op til personen var 30 år. Der skelnes altså ikke på, hvornår behandlingen foregik eller typen af psykisk lidelse..

Kriminalitet

Om personen er blevet dømt for en overtrædelse af straffeloven mellem personens 18. og 30. år. Der medtages altså ikke domme ift. færdselsloven eller særlove, da disse er mere almindelige samt der skelnes ikke til, hvornår dommen er faldet.

Gymnasial ungdomsuddannelse

Hvorvidt personen har gennemført en gymnasial ungdomsuddannelse eller ej.

Voksen-og efteruddannelse / AMU-kursus

Hvorvidt personen har gennemført mindst et AMU-kursus, der skelnes altså ikke til aktivitetsniveauet, men kun om personen har gennemført et AMU-kursus eller ej i de år personen følges.

Voksen-og efteruddannelse / VEU-kursus

Hvorvidt personen har gennemført mindst et kursus med VEU-godtgørelse som ikke er AMU (anden VEU). Ligesom med AMU skelnes der ikke til aktivitetsomfanget eller antallet af gennemførte kurser, men kun om personen har gennemført mindst et kursus eller ej.

Erhvervs erfaring

Målt som antal år personen har været i beskæftigelse. Der skelnes ikke mellem type af beskæftigelse fx om der er tale fritidsjob, studiejob eller lignende, men kun i hvor mange år personen har været i beskæftigelse.

Beskæftigelsesstatus

Om personen arbejder som selvstændig eller ej som 30-årig. Der skelnes ikke mellem størrelsen på den selvstændiges virksomhed eller om der er tale om medarbejdende ægtefælle.

Civilstand

Om personen er gift eller ej som 30-årig. Der inddrages altså ikke tidligere historik om civilstatus eller ændringer i denne gennem årene.

Barn

Om personen har barn som 30-årig. Antal børn og tidspunktet for, hvornår børnene er kommet til verden ikke er medtaget.

Ud over de ovennævnte faktorer inddrages også en række andre faktorer i modellen. Det drejer sig om: Året personen fyldte 30 år, bopælsregion som 30-årig, medlemskab af A-kasse, forældres højst fuldførte uddannelse, forældres indkomst, køn og herkomst.

Den modelgivne indkomst er beregnet ud fra en gennemsnitsperson. Gennemsnittet af fx antal års erhvervs erfaring, fordelingen af personer i de tre uddannelsestilknytningsgrupper, fordelingen af mænd versus kvinder og gennemsnitsværdien af de andre medtagne faktorer i modellen, beregnes på baggrund af alle de personer, der som 30-årige var i gruppen af personer uden uddannelse. Igen er gennemsnitspersonen dermed ikke en person, som kan findes i populationen, men en beregnet person, der giver mulighed for at se forskelle i indkomsten givet ved at variere faktorerne i modellen omkring et referencepunkt – her værdierne for gennemsnitspersonen.

Gennemsnitsperson

De anvendte gennemsnitsværdier kan ses i tabel 11.2 bagerst i kapitlet.

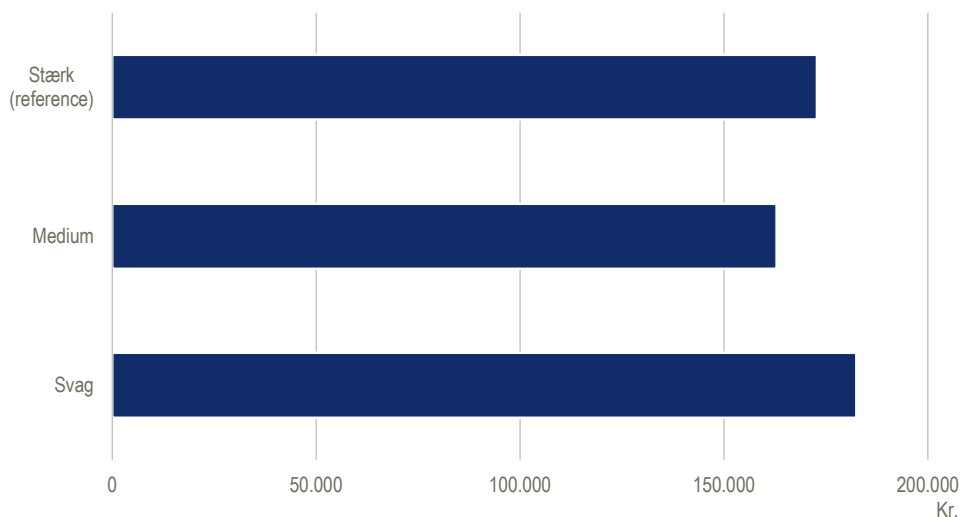
11.6.1 Stærk uddannelsestilknytning er ikke ensbetydende med højere indkomst

Personer med tidlig svag tilknytning til uddannelse har en højere estimeret indkomst end personer med stærk tilknytning, se figur 11.14. Indkomsten for personer med stærk uddannelsestilknytning er 173.000 kr., mens den for personer med svag uddannelsestilknytning ligger omtrent 9.000 kr. højere. Indkomsten for personer med medium uddannelsestilknytning er 163.000 kr.

Det tyder altså på, at den tidligere sete sammenhæng mellem personens indkomst og tidlig uddannelsestilknytning i figur 11.14 ikke alene skyldes uddannelsestilknytningen, men andre faktorer, der knytter sig til grupperne. Derudover vil det også spille ind, hvem der er tilbage i de tre uddannelsesgrupper. Fx vil de tilbageværende

i gruppen med stærk tilknytning til uddannelse måske minde mere om personerne i de to andre grupper end personerne, der ikke længere medtages i gruppen uden uddannelse eller at de som 30-årig er i gang med en uddannelse. Det kunne tænkes, at de tilbageværende er personer, som lå på grænsen mellem grupperne.

Figur 11.14 Gennemsnitlig disponibel indkomst, fordelt efter uddannelses tilknytning i alderen 16-20 år

Anm. 1: Fyldte søjler indikerer signifikans på 5 pct. Uden denne grænse vil man ikke med større sikkerhed kunne sige, om der er en sammenhæng mellem faktoren og den disponible indkomst.

Anm. 2: Reference er den gruppe, de resterende grupper sammenlignes med.

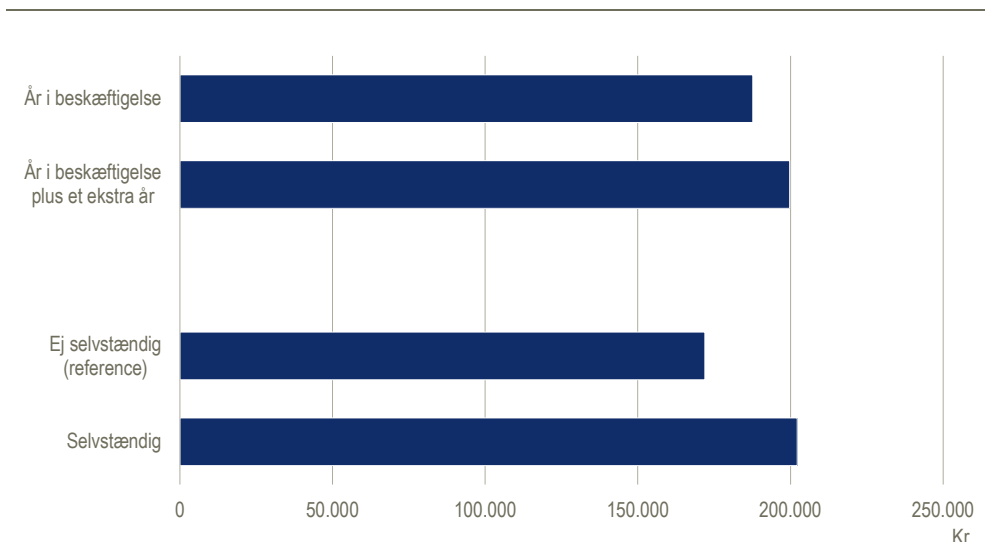
Anm. 3: Opgørelsen er kørt udelukkende for personer uden uddannelse og er kontrolleret for en række andre faktorer.

11.6.2 Flere år i beskæftigelse vil for de fleste hænge sammen med en højere indkomst

Desto flere år i beskæftigelse personerne har været, desto højere vil deres indkomst være, se figur 11.15. Ved det gennemsnitlige antal års erhvervs erfaring, godt 4 år, vil personernes indkomst være 188.000 kr., mens indkomsten øges med 12.000 kr. for hvert ekstra år, personen har været i beskæftigelse.

Selvstændige har en højere indkomst end lønmodtagere og personer på offentlig forsørgelse. Selvstændiges indkomst er 202.000 kr., mens den for de øvrige er 30.000 kr. mindre.

Figur 11.15 Gennemsnitlig disponibel indkomst, fordelt efter erhvervs erfaring og beskæftigelsesstatus

Anm. 1: Fyldte søjler indikerer signifikans på 5 pct. Uden denne grænse vil man ikke med større sikkerhed kunne sige om der er en sammenhæng mellem faktoren og den disponible indkomst.

Anm. 2: Reference er den gruppe, de resterende grupper sammenlignes med.

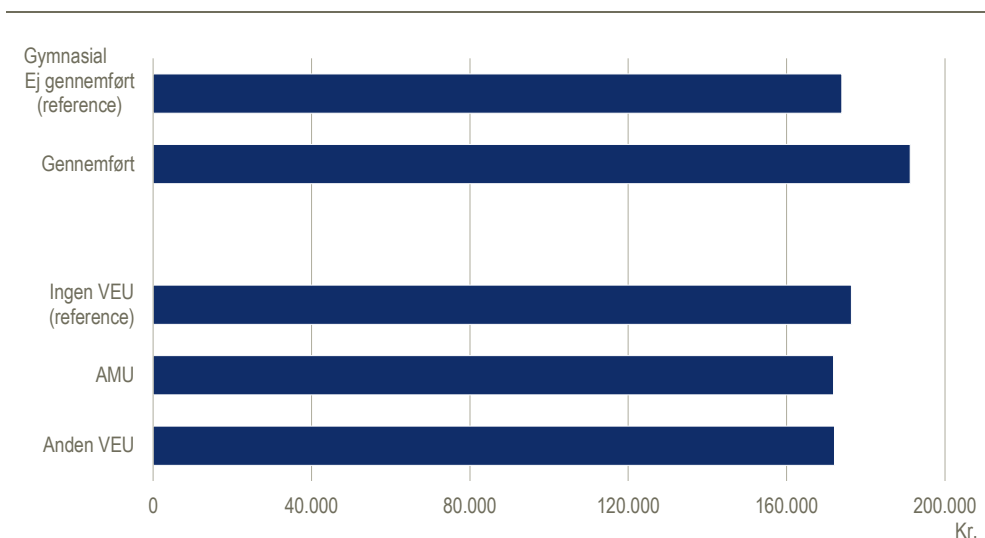
Anm. 3: Opgørelsen er kørt udelukkende for personer uden uddannelse og er kontrolleret for en række andre faktorer.

11.6.3 Indkomst og gennemførelse af ungdoms- og efteruddannelse

Personer med en gennemført gymnasial uddannelse har en højere indkomst end personer uden, se figur 11.16. Indkomsten er 191.000 kr. for personer, der har gennemført gymnasie, mens den er 17.000 kr. lavere for personer, som ikke har gennemført en gymnasial uddannelse.

Kursister ved voksen- og efteruddannelseskurser (VEU) har både ved deltagelse på arbejdsmarkedsuddannelser (AMU) og de resterende voksen- og efteruddannelseskurser (anden VEU) en lavere indkomst end personer, der ikke har deltaget på mindst et kursus. Indkomsten for personer, der ikke har deltaget i VEU-kurser med godtgørelse, er 176.000 kr., mens den for kursister ved AMU-kurserne er 5.000 kr. lavere, og for personer, der har deltaget på anden VEU-kursus, er indkomsten 3.000 kr. lavere, end for personer, der ikke har deltaget i VEU-kurser.

Figur 11.16 Gennemsnitlig disponibel indkomst, fordelt efter uddannelseshistorik

Anm. 1: Fyldte søjler indikerer signifikans på 5 pct. Uden denne grænse vil man ikke med større sikkerhed kunne sig om der er en sammenhæng mellem faktoren og den disponible indkomst.

Anm. 2: Reference er den gruppe, de resterende grupper sammenlignes med.

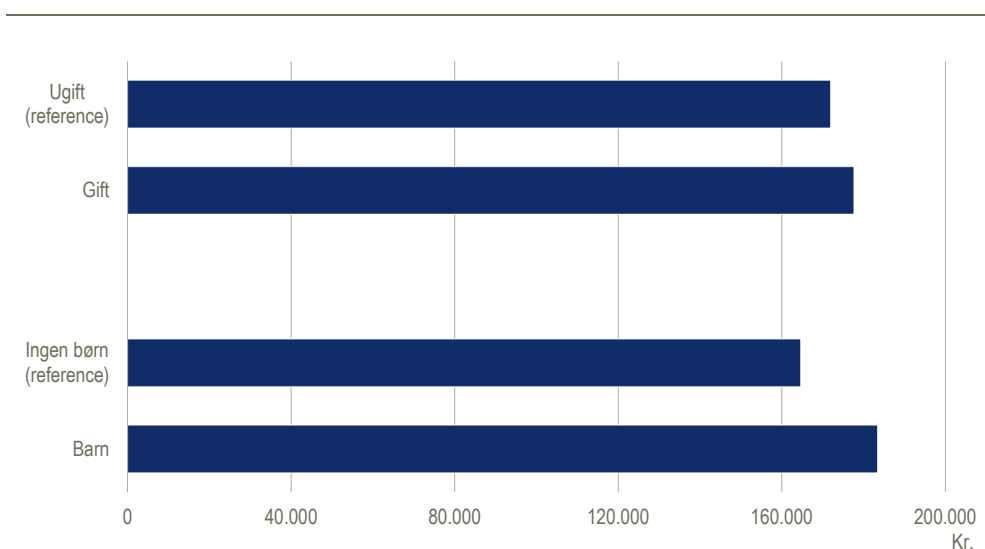
Anm. 3: Opgørelsen er kørt udelukkende for personer uden uddannelse og er kontrolleret for en række faktorer.

11.6.4 Indkomst og familiedannelse

Det at have mindst et barn hænger sammen med en højere indkomst, se figur 11.17. Indkomsten for personer uden barn er 165.000 kr., mens den er 18.000 kr. højere for personer, der har mindst et barn. Personer, som er gift eller har indgået registreret partnerskab, har en indkomst, der er 6.000 kr. højere end tilfældet er for ugifte, hvis indkomst er 172.000 kr.

Familiedannelse i form af giftemål og barn lader altså til at hænge positivt sammen med personens indkomst.

Figur 11.17 Gennemsnitlig disponibel indkomst, fordelt efter civilstand og barn

Anm. 1: Fyldte søjler indikerer signifikans på 5 pct. Uden denne grænse vil man ikke med større sikkerhed kunne sige om der er en sammenhæng mellem faktoren og den disponible indkomst.

Anm. 2: Reference er den gruppe, de resterende grupper sammenlignes med.

Anm. 3: Opgørelsen er kørt udelukkende for personer uden uddannelse og er kontrolleret for en række faktorer.

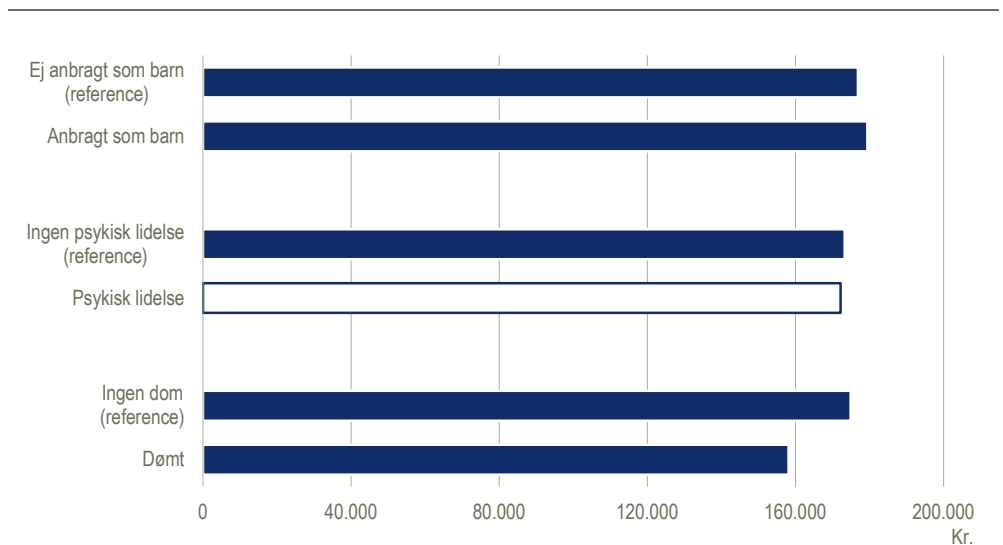
11.6.5 Indkomst, kriminalitet, anbringelser og psykiske lidelser

Dømte personer har en lavere indkomst end personer, der ikke har fået en dom, se figur 11.18. Dømtes indkomst er 17.000 kr. lavere end tilfældet er for de personer, der ikke har fået en dom. Indkomsten for disse er 175.000 kr.

En person, der blev anbragt blev som barn, har en højere indkomst end personer, der ikke blev anbragt. De anbragtes indkomst er 179.000 kr., mens indkomsten er 2.000 kr. lavere for de personer, der ikke blev anbragt.

Hvorvidt en person har været behandlet for en psykisk lidelse hænger ikke sammen med personens indkomstniveau. Psykiske lidelser kan dog tænkes at have en indirekte sammenhæng med personens indkomst gennem nogle af de andre faktorer, der er medtaget.

Figur 11.18 Gennemsnitlig disponibel indkomst, fordelt efter anbringelse som barn, psykiske lidelser og kriminalitet

Anm. 1: Fyldte søjler indikerer signifikans på 5 pct. Uden denne grænse vil man ikke med større sikkerhed kunne sige om der er en sammenhæng mellem faktoren og den disponible indkomst.

Anm. 2: Reference er den gruppe, de resterende grupper sammenlignes med.

Anm. 3: Opgørelsen er kørt udelukkende for personer uden uddannelse og er kontrolleret for en række faktorer.

Tabel 11.1 Gennemsnitsværdier anvendt i sandsynlighedsmodellen

	Pct.
Tidlig uddannelsestilknytning	
Stærk	79
Medium	12
Svag	9
Køn	
Kvinde	49
Mand	51
Herkomst	
Dansk oprindelse	92
Indvandrer	5
Efterkommer	3
Civilstand	
Ugift	91
Gift	9
Barn	
Ingen børn	81
Barn	19
Kriminalitet	
Ingen domme	86
Dømt	14
Psykisk lidelse	
Ingen psykisk lidelse	86
Psykisk lidelse	14
Anbringelse	
Ej anbragt som barn	98
Anbragt som barn	2
Forældres højest fuldførte uddannelse	
Ufaglært	19
Erhvervsfaglig	42
Kort videregående (KVU)	5
Mellemlang videregående (MVU)	23
Lang videregående (LVU)	9
Uoplyst	2
Bopælsregion	
Hovedstaden	35
Sjælland	11
Syddanmark	19
Midtjylland	24
Nordjylland	11
Aldersgruppe pr. 31. december 2018	
30-årige	20
31-årige	21
32-årige	20
33-årige	20
34-årige	19
Forældres indkomst	
Ækvivaleret disponibel indkomst	180 095

Anm.: Ufaglærte dækker over personer med grundskole, gymnasial uddannelse og forberedende uddannelse som højest fuldførte uddannelse. Erhvervsfaglig uddannet dækker over gennemførelse af en erhvervsuddannelse. MVU dækker over bacheloruddannelser og mellemlange videregående uddannelser, LVU dækker over kandidat- og forsker uddannelser.

Tabel 11.2 Gennemsnitsværdier for faktorerne i indkomstmodellen

	Pct.
Tidlig uddannelsestilknytning	
Stærk	45
Medium	26
Svag	29
Køn	
Kvinde	38
Mand	62
Herkomst	
Dansk oprindelse	87
Indvandrer	8
Efterkommer	5
Civilstand	
Ugift	83
Gift	17
Barn	
Ingen børn	56
Barn	44
Kriminalitet	
Ingen domme	88
Dømt	12
Psykisk lidelse	
Ingen psykisk lidelse	69
Psykisk lidelse	31
Anbringelse	
Ej anbragt som barn	94
Anbragt som barn	6
Beskæftigelsesstatus	
Ej selvstændig	97
Selvstændig	3
Voksen- og efteruddannelse	
Ej kursist ved AMU	49
Kursist ved AMU	51
Ej kursist ved anden VEU	74
Kursist ved anden VEU	26
Gymnasial uddannelse	
Ej gennemført	74
Gennemført	26
A-kassemedlemskab	
Ej medlem	59
Medlem	41
Forældrenes højest fuldførte uddannelse	
Ufaglært	41
Erhvervsfaglig	4
Kort videregående (KVU)	14
Mellemlang videregående (MVU)	4
Lang videregående (LVU)	5
Uoplyst	21
Bopælsregion	
Hovedstaden	31
Sjælland	15
Syddanmark	21
Midtjylland	22
Nordjylland	10
Aldersgruppe pr. 31. december 2018	
30-årige	21
31-årige	20
32-årige	20
33-årige	19
34-årige	19
Forældres indkomst	
Ækvivaleret disponibel indkomst (i kroner)	113 881
Erhvervs erfaring	
År i beskæftigelse (i år)	4

Anm.: Ufaglærte dækker over personer med grundskole, gymnasial uddannelse og forberedende uddannelse som højst fuldførte uddannelse. Erhvervsfaglig uddannet dækker over gennemførelse af er erhvervsuddannelse. MVU dækker over bacheloruddannelser og mellemlange videregående uddannelser, LVU dækker over kandidat- og forsker uddannelser.

